

Sámedikki
dievasčoahkkin
Čoahkkingirji 01/06

Kautokeinoveien 50, N-9730 Kárášjohka
Telefon +47 78 47 40 00
Telefaks +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no

Áigi: Guovvamánu 28.b.2006 - njukčamánu
03.b.2006
Báiki: Kárášjohka

Áššelistu

Saksnr.	Sakstittel
001/06	Vuodđudeapmi
002/06	Sámediggeráđi doaibmadieđáhus čoahkkinortnega § 20 vuodul
003/06	Gažaldagat Sámediggeráđđái Sámedikki čoahkkinortnega § 11 vuodul
004/06	Sámediggeráđi dásseárvopolitihkalaš čilgehus - 2006
005/06	Odda áššiid diediheapmi Sámedikki čoahkkinortnega § 4 vuodul
006/06	Sámedikki čoahkkinortnega revideren
007/06	Sámeálbmotfoandda reviderejuvvon njuolggadusat
008/06	Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki ovttasbargošiehtadus
009/06	Meahcceealáhusa doaibmadoarjjaortnega gaskaboddosaš njuolggadusat
010/06	Sámiide guoski statistihkka Norggas
011/06	Sámedikki Jahkediđáhus 2005
012/06	Sámedikki politihkalaš dási mátkepolitihkka
013/06	Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái - revideren

Kautokeinoveien 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Čoahkkináiggít

Áigi	Ássi	Siidu	
Disdat 28.02.06	dii. 09.00 - 09.10	001/06	03
	dii. 09.10 - 15.00	002/06	06
	dii. 15.20 - 16.00	003/06	22
	dii. 16.20 - 16.45	004/06	29
Gaskavahku 01.03.06	dii. 09.00 - 10.10	005/06	37
	dii. 10.10 - 11.05	006/06	45
	dii. 11.05 - 12.30	007/06	52
	dii. 15.20 - 15.50	008/06	58
Duorastat 02.03.06	dii. 09.00 - 10.20	009/06	74
	dii. 11.05 - 11.20	010/06	84
	dii. 13.30 - 17.55	011/06	88
	dii. 17.55 - 18.40	013/06	163
Bearjadaga 03.03.06	dii. 09.00 - 10.00	004/06 joatkka	29
	dii. 10.30 - 10.55	012/06	145

Vuodđogiella:: Darogiella

Ášši 01/06

Čeahkkima vuodđudeapmi

Ášši meannudeapmi álggahuvvui maŋgebárgga guovvamánu 28. b. 2006 dii. 09.00.

Áirasat

Čuovvovaš áirasat ledje vuodđudeamis:

1. Magnhild Mathisen	23. Tor Mikalsen
2. Gunn-Britt Retter	24. Hilde Nyvoll Vangen
3. Knut Store	25. Randi A. Skum
4. Marianne Balto Henriksen	26. Sissel Klausen (Bjarne Store-Jakobsen ovddas)
5. Ellen Kristina Saba (Janoš Trosten ovddas)	27. Martin Urheim (Lene Hansen ovddas)
6. Per Ivar Henriksen	28. Ann-Mari Thomassen
7. Egil Olli	29. Henrik Eriksen
8. Terje Tretnes	30. Susanne Amalie Andersen
9. Synnøve Solbakken-Härkönen	31. Kjersti Myrnes Balto
10. Marie Therese Nordsletta Gaup	32. Vibeke Larsen
11. Aili Keskitalo	33. Åge Nordkild (Roger Pedersen ovddas)
12. Per Andersen Bæhr	34. Tone Finnesen
13. Isak Mathis O. Hætta	35. Anders Urheim
14. Klemet Erland Hætta	36. Miriam Paulsen
15. Josef Vedhugnes	37. Jarle Jonassen
16. Olaf Eliassen	38. Sten Erling Jønsson eret, ii ohcan virgelobi
17. Tone Merete Orti Olsen (Wiebke Synnøve Slåtsveen ovddas)	39. Laila Wilks (Kirsten Appfjell ovddas)
18. Per Edvind Varsi	40. Rita-Alise Porsanger
19. Berit Anna Gaup (Jon Harald Skum ovddas)	41. Jørn Are Gaski
20. Kjetil Romsdal (Toril Bakken ovddas)	42. Johan Mikkel Sara
21. Inger Jørstad	43. Ole Mathis Hetta (Kirsti Guvsám ovddas)
22. Willy Ørnebakk	

Vuolláičála: _____/_____

Čeahkkingirji čállit: Liv Karin Klemetsen / Inga Margrethe Eira

siidu 3 186 siiddus

Juollujuvvon permišuvnnat

Permišuvnnat olles dievasčoahkkimis

Áirras nr. 05 Jánoš Trosten
Áirras nr. 17 Wiebke Synnøve Slåtsveen
Áirras nr. 19 John Harald Skum
Áirras nr. 20 Toril Bakken
Áirras nr. 26 Bjarne Store-Jakobsen
Áirras nr. 27 Lene Hansen
Áirras nr. 33 Roger Pedersen
Áirras nr. 35 Anders Urheim
Áirras nr. 39 Kirsten Appfjell
Áirras nr. 43 Kirsti Guvsám

Permišuvnnat osiid dievasčoahkkimis

Áirras nr. 14 Klemet Erland Hætta gaskavahkku 01.03.2006 dii. 16.00 rájes dii 18.00 rádjai
Áirras nr. 1 Magnhild Mathisen gaskavahkku 01.03.2006 dii. 16.00 rájes dii. 16.40 rádjai
Áirras nr. 3 Knut Store gaskavahkku 01.03.2006 dii. 16.00 rájes dii. 16.40 rádjai
Áirras nr. 10 Marie Therese Nordsetta Gaup gaskavahkku 01.03.2006 dii. 15.30 rájes ja reasta
beaivvi
Áirras nr. 26 Sissel Klausen bearjadaga 03.03.2006 beaivvi miehtá
Áirras nr. 22 Willy Ørnebakk bearjadaga 03.03.2006 beaivvi miehtá

Várrelahtut

Ellen Kristina Saba lei čoahkkimis áirasa nr. 05 Jánoš Trosten ovddas
Tone Merete Orti Olsen lei čoahkkimis áirasa nr. 17 Wiebke Synnøve Slåtsveen ovddas
Berit Anna Gaup lei čoahkkimis áirasa nr. 19 John Harald Skum ovddas
Kjetil Romsdal lei čoahkkimis áirasa nr. 20 Toril Bakken ovddas
Sissel Klausen lei čoahkkimis áirasa nr. 26 Bjarne Store-Jakobsen ovddas
Martin Urheim lei čoahkkimis áirasa nr. 27 Lene Hansen ovddas
Åge Nordkild lei čoahkkimis áirasa nr. 33 Roger Pedersen ovddas
Laila Wilks lei čoahkkimis áirasa nr. 39 Kirsten Appfjell ovddas
Ole Mathis Hetta lei čoahkkimis áirasa nr. 43 Kirsti Guvsám ovddas

I Áššebáhpirat

Ođđajagimánu 25. b. 2006 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu.

II Evttohusat ja vejolaš mearkkašumit

Čoahkkinjodihangotti árvalus Sámediggái
Ođđajagimánu 25. b. 2006 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu dohkkehuvvo.

Vuolláičála: _____/_____

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 39 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde: Čoahkkinjodihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Klemet Erland Hætta, áššejodiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Ođđajagimánu 25. b. 2006 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu dohkkehuvvui.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 28.02.06 dii. 09.10.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 02/06

Sámediggeráđi doaibmadieđáhus čoaahkinortnega § 20 vuodul

Arkiva

Arkiiváššennr.

SF-012.11

06/287

Ášši meannudeapmi álggahuvvui disdaga guovvamánu 28. b. 2006 dii. 09.10.

I Mildosat

Nr	Beavi	Geas/Geasa	Tihttal
1			Čoaahkimat ja ovddastusat 22.11.05-13.02.06

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái

Sámediggeráđi doaibmadieđáhus válđojuvvo diehtun.

1 Doaimma birra

Sámediggeráđđi lea dán áigodagas doallan 2 čoaahkima ja meannudan 17 ášši. Čujuhit dasto čoaahkkingirjiide R 10/05 ja R 01/06.

Sámediggeráđđi áigu dán diedáhusas válđdahallat soames áššiid maiguin ráđđi lea bargan dán áigodagas.

Nugo oidno mildosiin, de lea ráđđi lassin searvan ollu čoaahkimiidda ja ovddastemiide.

2 Áššesuorggit

2.1 Oahpahus

2.1.1 Máhttolokten

Sámi oahppoplakáhta, daid oahppiid fága- ja diibmojuohku geain lea oahpahus sámegielas ja sámegillii, vuodđoskuvlla sámi oahppoplánat ja sámegiel- ja dárogiel fágaid oahppoplánat mat galget doaibmat olles 13-jagi skuvlavázzimii, leat leamaš gulaskuddamis. **Gulaskuddamiid**

Vuolláičála: _____/_____

Čoaahkkingirji čállit: Liv Karin Klemetsen / Inga Margrethe Eira

siidu 6 186 siiddus

čoačkkáigeassinbargu ja daid válmmostanbargu lea álggahuvvon. Loahpalaš mearrádus dahkkojuvvo 2006 giđa.

Joatkkaoahpahas lea Sámediggi mearridan našuvnnalaš oahppoplánaid sámi sisdoalu fidnofágain, Joatkkaoahpu 1. ceahkis (Jo1) ja valáštallanfágain. Viidáseappot leat sámi oahppoplánat servodatfágas, geográfijjas ja oskkus ja etihkas álggahuvvon, ja maiddá muhtun našuvnnalaš oahppoplánaid sámi sisdoallu fidnofágain, Joatkkaoahpu 2. ceahkis (Jo2).

2.1.2 Čoačkkinn Máhttodepartemeanttain

Sámediggeráđđi lei bovdejuvvon čoačkkimii Máhttodepartemeantta stáhtčálliin Lisbeth Rugtvedt 16.01.06. Sámediggeráđi bealis oassálasttiiga presideanta Aili Keskitalo ja ráđđelahttu Jarle Jonassen. Čoačkkimis digaštallojuvvui Máhttolokten, máttasámegealla oahpahasvuogádagas ja rávesolbmuidoahpahas sápmelaččaid várás.

Máhttoloktema oktavuodas gáibidii ráđđi ráđđádallamiid stáhta eiseválddiiguin Máhttoloktema iešguđet beliid birra, ja daid láhka- ja láhkaásahusrievidademiid birra mat gusket sámi ohppiide.

Máttasámi oahpahasvuogádaga oktavuodas ávžžuhii Sámediggeráđđi departemeantta várret ruđaid joatkit sullasaš oahppofálaldaga máttasámi mánáide go dan maid Elgá-prošeakta lea addán. Viidáseappot čujuhuvvui ahte lea eahpegovttolaš máksit alla divadiid lohkat máttasámegealla alit dásis. Máttasámegealla lea uhca fágas ja máttasámegealla lea áitojuvvon gealla. Das deattuhuvvui ahte lea deatalaš molsut ovddasvástádusa dán áššis. Máhttodepartemeanta muitalii ahte ášši lea meannuduvvomin ja ahte departemeanta lea mielas čoaččat dán ášši johtilit.

Čoačkkimis deattuhii Sámediggeráđđi deatalažžan ahte sápmelaš rávesolbmui galgá leat vuoigatvuohta oahpahasii sámegeallas ja sámegealli. Gielddat galget maid oazžut buhtadusa goluide dákkár oahpahas oktavuodas. Ferte álggahit riikaviidodaš oahppoprográmma rávesolbmuid várás sihke davvisámegeallas, julevsámegeallas ja máttasámegeallas.

2.1.3 Seminára sámi giela ja identitehta birra.

Sámediggeráđđi, Jarle Jonassen bokte, oassálastti semináras man fáddán lei ”Sámi giela ja identitehta nannen” Árborddis 26. ja 27.01.06. Dát lea goalmát seminára sámi giela, oahpahas ja dutkama birra Árborddis, ja lea Nesna oahpaheaddjiallaskuvlla, Sijti Jarne ja Árborddi sámeskuvlla gaskasaš ovttasbargu. Boahte seminára dollojuvvo ođđajagimánus 2007.

2.2 Bajásšaddan

2.2.1 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi

Sámediggeráđđi lea nammadan ođđa lahtuid ja várrelahtuid Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegodái (SNPL) áigodahkii 01.01.06. – 31.12.07. SNPL lea doaimmagoahtán ja doallan vuosttaš čoačkkima 08.- 09.02.06 Kárásjogas.

Lahtut	Persovnnalaš várrelahtut
Runar Myrnes Balto (jodiheddji)	Káre Elle Pártapuoli
Anne Helene Saari (nubbijodiheddji)	Tone Merete Orti Olsen
Halvard Rundberg	Andreas Mikkelsen
Ellinor Marita Jáma	Liisa Ravdna Finbog

Vuolláičála: _____/_____

2.3 Giella

2.3.1 Divtasvuona suohkan sámegiela hálddašanguovllus mielde

Stuoradiggi lea mearridan ahte Divtasvuona suohkan ja Nordlándda fylkkasuohkan galget searvat sámegiela hálddašanguvlui 01.01.06 rájes. Divtasvuona suohkan ozai Kultur- ja girkodepartemeanttas lobi mañidit iežaset searvama hálddašanguvlui. Dán ii hálidan Sámediggi. Jagi 2006 Stádabušeahas ii ge lean evttohus lasihit guovttegielalašvuoda rámmaid.

Sámediggerádis lei 29.11.05 čoahkkin stádarádiin Bjarne Håkon Hanseniin, gos Sámediggi buvttii ovdan iežas oaivila. Sámediggerádi bealis lei várrepreseanta Johan Mikkel Sara čoahkkimis. Reivvestis, b. 21.12.05, biehttalii Kultur- ja girkodepartemeanta Divtasvuona suohkana mañidanohcama. Divtasvuona suohkan searvvai dan dihte sámegiela hálddašanguvlui 01.01.2006. Departemeanta juolludii maddái 3 miljon ruvno ”guovttegielalašvuodadoarjjan” Divtasvuona suohkanii ja Nordlándda fylkkasuohkanii jagi 2006 ovddas.

2.3.2 Guovttegielalašvuota sámegiela hálddašanguovllu suohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin

Sámediggeráddi lei bovdén sámegiela hálddašanguovllu suohkaniid ja fylkkasuohkaniid čoahkkimii Kárašjohkii 19.01.06. Snáase suohkan ja Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan leigga maddái bovdjuvvon čoahkkimii.

Duogázin čoahkkimii lei ahte Sámediggeráddi hálida ásahit lagat gulahallama suohkaniiguin ja fylkkasuohkaniiguin dan birra movt galggašii ovddidit guovttegielalašvuoda. Suohkanat ja fylkkasuohkanat besse buktit ovdan iežaset dili birra guovttegielatvuoda ektui, suohkana plánaid ja višuvnnaid birra, ja makkár hástalusat sis leat guovttegielalašvuoda ektui.

Sámediggeráddi bijai ovdan gažaldagaid jahkásaš guovttegielalašvuodadoarjagiid raportereme birra, njuolggadusaid evaluerema birra ja sámegiela várás bearráigeahččanorgána ásaheami birra.

2.3.3 Omasvuona suohkan

Sámediggeráddi lei bovdjuvvon čoahkkimii Omasvuona suohkaniin 03.02.06. Suohkan hálidii dieđuid Sámelága giellanjuolggadusaid birra ja daid váikkuhusaid birra suohkaniidda mat servet sámegiela hálddašanguvlui. Sámediggerádi bealis oassálasttii várrepreseanta Johan Mikkel Sara.

2.3.4 Sámedikki giellastivra

Sámediggeráddi lea nammadan ođđa lahtuid ja várrelahtuid Sámedikki giellastivrii 2006-2009 áigodahkii:

Lahtut
Rolf Olsen, jodiheaddji
Tor Magne Berg
Elle Marja Vars
Lena Kappfjell
Heidi Andersen

Persovnnalaš várrelahtut
Else Turi
Marit Breie Henriksen
Albert Jáma

Bargojuvvo ain gávdnat guokte várrelahtu.

2.4 Kultuvra

2.4.1 Sámi musihkkagaskkusteapmi

10.02.06 dollojuvvui čeahkkin sámi musihkkagaskkusteami birra Sámediggeráđi ja guoskevaš sámi dáiddárorganisašuvnnaid ovddasteaddjiid gaskka. Čeahkkima duogázin ledje eahpečielggasvuodát oktasaš prošeavtta hárrái Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki gaskka mat guske sámi musihkkagaskkustandoaimma álggaheapmái Musikk i Finnmark (MiF) olis. Sámediggeráđi lei bovden čeahkkimii ságastallat movt sámi dáiddárorganisašuvnnat buoremus vuogi mielde sáhttet searvat bargui prošeavttain. Dál lea álggahuvvon proseassa čovdit ášši daid árvalusaid vuodul maid Sámediggeráđi oáčui čeahkkimis.

2.4.2 Sámi dávvirávdnasiid kárten

Sámediggi lea ožžon 160 000,- ruvdnosaš doarjalohpádusa ABM-ovdánahttimis prošeaktii "Recalling Ancestral Voices - Repatriation of Sámi Cultural Heritage / sámi dávvirávdnasiid kárten". Norgga kulturráđi lea ovdal juolludan seamma supmi. Prošeakta lea ovttasbargoprošeakta Norgga beale Sámedikki, Suoma beale Siida-musea ja Ruota beale Ájtte gaskkas. Prošeavtta mihttomearrin lea kártet sámi kulturárbbi mii gávdno ásahusain Davviriikkain ja Eurohpas. Jos prošeakta ruhtaduvvo ollásit, de álggahuvvo dat 2006:s.

2.4.3 Museaodastus

Sámediggeráđi lea juolludan Saemien Sijtei 500 000,- ruvnno lasi doaibmadoarjaga 2006:s. Saemien Sijte lea odđasis organiserejuvvon museasearvvis vuodđudussan. Vuodđudusa ulbmilin lea suodjalit ja ovddidit máttasámi identitehta, giela ja kultuvrra, ja ná doaibmá olles máttasámi guovllu musean. Dát lei okta eavttuin museaodastusa čađaheapmái máttasámi museasiiddas. Odđa vuodđusstivrras leat 5 lahtu maid Sámediggeráđi, museasearvi ja bargit leat nammadan.

Sámediggerádis lea leamaš čeahkkin davveoarjesámi museasiidda eaiggádiid ja museaid ovddasteaddjiiguin. Čeahkkimis lei ovttaoaivilvuolta das ahte buot oasálaččat viidáset proseassas barget dainna vuolggasajiin ahte šaddet 5 lahtu dan odđa siidavuodđudus stivrras. Sámediggeráđi nammada guokte lahtu, álggoeaiggádat guokte lahtu ja bargit ovtta lahtu. Nammadeaddji orgánat fertejit bures gulahallat gaskaneaset vai šattašii ulbmillaččat čohkkejuvvon stivra. Plánejuvvon lea ahte Davveoarjesámi museasiidda vuodđudančeahkkin dollojuvvo cuoŋománu álggus dán jagi.

Sámediggeráđi lea museaodastusa ektui Deanu ja Várjjaga museasiiddas juolludan 136 500,- ruvnno barggu joatkimii nannenproseassain.

Sámi museadoaimma oassečielggadus Romssas ja Davvi Nordlánddas lea maiddái oassi museaodastusas. Dego oassin dán barggus áigu Sámediggi bovdet guoskevaš birrasiid oktasaš čeahkkimii njukčamánu 2006 čielggadusa birra. Doppe galget čielggadusa válđočuoggát čalmmustuvvot ja buohkat ožžot vejolašvuoda buktit árvalusaid. Dáinna vugiin bohtet buot deatalaš árvalusat mielde juo čielggadusmuttus. Dán čeahkkimis galgá maiddái čielggaduvvot ahte galgá go čielggadus sáddejuvvo gulaskuddamii.

Vuolláičála: _____ / _____

2.5 Guovloovdánahttin

2.5.1 Ovttasbargošiehtadus Sámedikki ja Romssa fylkkagiella gaskka

Presideanta ja Romssa fylkkaráđdejođiheaddji doalaiga čoahkkima 30.01.06. Čoahkkima fáddán lei Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus. Vásihusat ovttasbargošiehtadusain leat nu buorit ahte dál háliidit loktet áigumušdási boahhte njealji jahkái. Áššeasálaččat ledje ovttaoavilis ahte deaivvadit fas miessemánus geahčadit šiehtadusa ja guorahallat sisdoalu odđa áigumušdási ektui.

2.6 Rájáidrasttideaddji bargu

2.6.1 Davveguovloáššit

Čoahkkimis 10.01.06 Girkonjárdgas šattaiga olgoriikaministtar ja sámedikki presideanta ovttaoavilii ahte doallat oktavuodačoahkkimiid jahkebeal gaskkain Sámedikki ja Olgoriikadepartemeantta gaskka davveguovloáššiid birra. Sámedikki presideanta searvá maiddái oktavuohtaforumas dábaláš čoahkkimiidda davvinorgalaš eiseválddiiguin. Dán foruma jođiha olgoriikaministtar ja vuosttaš čoahkkin dollojuvvui Girkonjárdgas odđajagimánus. Sámediggái lassín leat forumas ovddastuvvon golbma davvinorgga fylkkagiella, Riikkaoasselávdegoddi ja Barentsčállingoddi.

2.6.2 Eurohpapolitihkalaš Forum

Sámedikki várrepresideanta Johan Mikkel Sara ja áirras Hilde Nyvoll Vangen leigga Eurohpapolitihkalaš Forumis Oslos 08.02.06. Earret eará sagastallojuvvui forumis ráddehusa daoibmaplána birra EU/EEO-áššiid váste ja guovllulaš stáhtadoarjaga odđa njuolggadusaid birra áigodagas 2007-2013. Guovllulaš stáhtadoarjaga odđa njuolggadusat rahpet vejolašvuoda geavahit ceahkálastojuvvon bargoaddivadaga olles Davvi-Norggas ja osiin Davvi-Trøndelágas. Ráddehus lea álggahan proseassa ESAin movt dulkot njuolggadusaid. ESA dat lea, daid guovllulaš doarjaga njuolggadusaid vuodul mat gusket EEO-riikkaide, mii mearrida guđe guovlluide sáhtta unnidit divadagaid.

2.6.3 Sámi parlamentáralaš ráđđi

Sámedikki presideanta Aili Keskitalo ja Sámedikki áirras Magnhild Mathisen leaba mielde Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) oktasašstivrras. SPR stivra doalai vuosttaš čoahkkima dán jagi Romssas 30. ja 31.01.06. Boahhte SPR čoahkkin dollojuvvo Suomas njukčamánu. Suoma Sámedikki presideanta, Pekka Aikio, jođiha SPR áigodagas 25.02.2005- 25.02.2007.

2.6.4 ON eamiálbmotjulggaštus

Bargojoavku mii šiehtadallá ON-julggaštusa eamiálbmotvuoigatvuodaid birra loahpahii 11. sešuvnnas 03.02.06. Lassiraporta ráhkaduvvo dalle go bargojoavkku ovdaolmmoš ovddida iežas loahppajurdagiid šiehtadallamiin.

Šiehtadallamat eai buvttihan konsensusa bargojoavkkus. Ollu artihkkaliid ektui šattai konsensus. Vel ge ii leat ovttamielalašvuolta daid eanet guovddáš čuolbmačilgehusaid ektui nugo iešmearrideami, eanavuoigatvuodaid ja ráddjemiid. Eará artihkkaliid ektui áigu ovdaolmmoš dovdáhit sierramielalašvuoda nu dárkilit go lea vejolaš, maiddá makkár konkrehta

Vuolláičála: _____/_____

teakstamolssaeavttut ovddastit iešguđetlágan oainnuid, ja dan maŋŋá konkludere dainna lágiin ahte dat dávista šiehtadallamiid.

Dainna vuolggasajiin áigu ovdaolmmoš ovddidit julggaštusárvalusa olmmošvuoigatvuođa komišuvnna boahhte sešuvdnii. Mihttomearrin lea ahte árvalus ollislaččat lea dohkálaš buot áššeosálaččaide, ja ahte olmmošvuoigatvuođa komišuvdna sádde dan viidáseappot Váldočoahkkimii mearrideapmái.

2.7 Dearvvašvuohta ja sosiála

2.7.1 Davvi Dearvasvuođa stivralahttu

Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeanta lea nammadan ođđa stivrraid guovllulaš dearvvašvuođa-doaimmaide. Sámedikki evttohusa mielde lea sámedikki áirras Tone Finnesen (NSR) nammaduvvon Davvi Dearvvašvuođa stivralahttun. Sámediggi lea máŋggaid jagiid bargan dan ala ahte sihkkarastit sámi ovddastusa dearvvašvuođadoaimmaid stivrraide. Dát nammadeapmi lea deatalaš stivrra gelbbolašvuođa nannemii.

Sámediggi ii leat ožžon čađa iežas evttohusa stivralahttun Gaska-Norgga Dearvvašvuhtii ja Nuorta Dearvvašvuođa stivrraide. Sámediggeráđđi lea 30.01.06 beaiváduvvon reivves šállošan departemeantta ektui ja lea bivdán čilgehusa dasa manne Sámedikki evttohus ii čuovvuluvvon. Dáid dearvvašvuođa doaimmaid doaimmaguovllus ášset ollu sámit, ja dárbbášuvvo sakka dat gelbbolašvuohta mii Sámedikki evttohasain lea. Sámi ovddastus dáin stivrrain lea hui deatalaš dássásaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid sihkkarastimii sámi álbmoga váste, seamma dásis go álbmogis muđui leat.

2.7.2 Divššohasregisttar mas sáhtta dovdáhit olbmuid

Sámediggi lea 14.12.05 beaiváduvvon reivves buktán gulaskuddancealkámuša Dearvvašvuođa- ja fuolahusdepartemeantta evttohussii ahte ásahuvvo Norgga divššohasregisttar (NPR) mas lea vejolaš dovdáhit olbmuid almmá miehtama haga. Lea leamaš deatalaš deattuhit ahte dárbbášuvvo eanet máhtolašvuohta dearvvašvuođa bálvalusaid ja dearvvašvuođa veahki hárrái jos galgá sáhttit buoridit bálvalusaid ja dikšunfálaldagaid. Hui deatalaš lea ahte dan dearvvašvuođabálvalusa dutkamis ja kvalitehta sihkkarastimis mii čađahuvvo, lea buoremus vuodđu ovdalگو doaimmabijut álggahuvvojit. Dán vuodul lea deatalaš ahte dieđut mat čohkkejuvvojit ja registrerejuvvojit NPRii maiddá galget sáhttit leat vuodđun sámi divššohasaid bálvalus- ja dikšunfálaldagaid buorideapmái, seamma dássái go Norgga álbmogis muđui lea.

Vuoigatvuođat Norgga lálkaaddimis gusket dieđusge sámi bálvalusdárbbášeaddjiide ja maiddá eará bálvalusdárbbášeaddjiide Norggas. Deatalaš lea ahte dat čoavddus mii välljejuvvo, sáhtta čájehit daid ovdamuniid maid sáhtta olahit, ja dain lea dakkár viidodat mas lea mearkkašupmi dutkamii ja kvalitehta sihkkarastimii, maiddá sámi álbmoga ektui.

2.7.3 Ovddasvástáduš dearvvašvuođa- ja mánáidsuodjalusásahusaid oahpahusas

Sámediggeráđđi lea 04.01.06 beaiváduvvon reivves Oahpahus- ja dutkandepartementii addán gulaskuddancealkámuša oahpahuslága rievvadusevttohussii. Gažaldat lea makkár hálddašandásis berre leat ovddasvástáduš dearvvašvuođaásahusaid divššohasaid ja mánáidsuodjalanásahusaid ássiid oahpahusas. Čujuhuvvon lea ahte vuodđoskuvla- ja joatkkaoahpahusas lea sámiin individuála vuoigatvuohta oahpahussii sámegielas ja sámegillii guovddázis ja ferte gozihuvvot.

Vuolláičála: _____/_____

Joatkkaoahpahus ferte huksejuvvot ja ovddiduvvot dan vuodu ala maid vuodđoskuvla addá. Go galgá sihkkarastit dássásašvuoda, individuála heiveheami ja ceahkkálastojuvvon oahpahusa sámi giela, kultuvrra ja mánggakultuvrralaš áddejumi ektui, de atná Sámediggeráđđi deatalažžan ahte oahpahusovddasvástádus biddjojuvvo nu lahka geavaheaddji go lea vejolaš. Dan ferte dahkat vai garvá čilgekeahtes ovddasvástádusbeali, ovddasvástádusa biehttaleami, maŋŋoneami ja eahpedássivuoda oahpahusas gelbbolašvuoda ektui sámi gielas ja kultuvrras. Sámediggeráđđi oaivvilda ahte ássangiieldas berre leat ovddasvástádus vuodđoskuvlaoahpahusas ja ássanfylkka-gielddas berre leat ovddasvástádus joatkkaoahpahusas buot dearvvašvuoda- ja mánáid-suodjalanásahusain.

2.8 Birasgáhtten ja kulturमितosuođjaleapmi

2.8.1 Árvobuvttadanprográmma kulturमितosuođjaleapmi

Birasgáhtten departemeanta lea bovden guovllulaš kulturमितohálldašeami searvat kulturमितuid ja kulturbirrasiid árvobuvttadanprográmmii. Dát lea vuodđuduvvon stuorradiggediedáhussii nr 16 (2004-2005) Leve med kulturminner ja dán diedáhusa Stuorradikki meannudeapmái. Mihttomearrin lea ahte kulturमितuid ja kulturbirrasa galgá sáhttit geavahit vuolggasadjin ja vuodđun ealli báikegottiid ja ealáhuseallima ovddideapmái ollu eanet go dál. Erenoamážit ferte deattuhit riddokultuvrra. Boahte njealji jagis válljejuvvojit gitta 10 pilohtaprošeavtta juogaduvvon miehtá riikka.

Sámediggeráđđi lea leamaš posiitivvaš kulturमितosuođjaleapmi pilohtaprošeavttaide, ja lea danne rávven Riikaantikvára/Birasgáhtten departemeanta ahte Árran Julevsáme guovdásj oažžu ovttaprošeavtta dan logi pilohtaprošeavttas. Árran lea dál ásahuvvon organisašuvdna fágagelbbolašvuodain julevsámi kultuvrras ja historijás, ja lea juo ásahan fierpmádaga dutkanásahusaide ja eará oasálaččaide.

Árran áigu kulturमितoprošeavttaiguin čálmustuhttit sámi kultuvrra ja historijá. Birrasis, oktan luondduin ja kulturमितuiguin, lea njuolga oktavuoha sámi ealáhusdoibmii ja ássamii. Dat lea maiddái mielde čálmustuhttimin sáme giela, kultur-, eatnadat- ja sohkaovdanbuktimiid bokte. Dát lea maiddái deatalaš kulturमितuid oktavuodas. Dasto áigot ásahit arenaid mas árbevirolaš máhtolašvuodaid sáhtta fievrridit boarrásiin nuoraide. Pilohtaprošeakta lea mielde maiddái nannemin dutkanbirrasa Árranis, ja dan bokte maiddái báikegottiid ja ealáhuseallima guovllus. Árran čujuha ahte ovttasbargu rájaid rastá Ruttii lea deatalaš, ja deattuha fierpmádathuksema Ájttein, Ruoŋa duottar- ja sámemuseain Johkamohkis.

Sámediggeráđđi oaivvilda ahte Árran lea váldán bajás deatalaš ákkaid prošeaktaohcamis, ja doaivu ahte Árran Julevsáme guovdásj/lulesamisk senter oažžu ovttaprošeavttain. Dalle sáhttet dat ráhkadit konkreetta prošeavtta mii galgá čatnat oktii sámi kulturमितuid árvobuvttademiin julevsámi guovllus.

2.9 Vuogiatvuodát

2.9.1 Finnmárkkuláhka - njuolggadusat

Sámediggi galgá ráhkadit njuolggadusaid finnmárkkulága § 4 ektui. § 4 dadjá ahte: " Sámediggi sáhtta addit rávvagiid dasa, mo meahcceatnamiid nuppástuhttojuvvon geavaheami váikkuhus sámi kultuvrii, boazodollui, ealáhusdoaimmaheapmái ja servodateallimii galgá árvvoštallojuvvot. "

Vuolláičála: _____ / _____

Sámediggái lea oppa áiggi leamaš čielggas ahte njuolggadusat galget sajáiduhthtojuvvot rabas demokrátalaš proseassaid bokte. Ulbmilin lea ahte dát njuolggadusat galget leat sajis dalle go lága kapihtal 1 ja mearrádusat Finnmárkkuopmodaga hárrái bohtet fápmui suoidnemánu 1. b. 2006. Dattetge ii leat áigi čađahit vuđolaš, rabas ja searvadahtti proseassa nie oanehis áiggis. Áigumuššan lea danne ahte ráhkaduvvojit gaskaboddasaš njuolggadusat maid sáhtta meannudit dievasčoahkkimis miessemánus. Gaskaboddasaš njuolggadusat leat maiddái buorin vuolggasadjin loahpalaš njuolggadusaide.

Sámediggeráđđi áigu čuovvovaš vugiin čađahit njuolggadusbarggu:

1. Ráhkaduvvo notáhta daid osiid birra maid ferte árvvoštallat galget go leat mielde njuolggadusain
2. Dollojuvvo workshop gosa bovdejuvvojit Finnmárkku sámi servodagaid áirasat
3. Dollojuvvojit ságastallamat joavkojodíheaddjiiguin/opposišuvdnajodíheaddjiin gaskaboddasaš njuolggadusárvalusa ektui
4. Gaskaboddosaš njuolggadusevttohus meannuduvvo miessemánu dievasčoahkkimis.
5. Gaskaboddosaš njuolggadusat ja digaštallan mii čatnasa daid meannudeapmái, bidjá vuodu viidáset prosessii
6. Árvalusčoahkkimat gielddaiguin, ealáhuseallimiin, beroštusorganisašuvnnaiguin dollojuvvojit geasi áigge/árre čavčča 2006
7. Njuolggadusevttohus sáddejuvvo almmolaš gulaskuddamii borge-/čakčamánu 2006. Seammás bivdit dieđuid ruovttoluotta departemeanttas
8. Njuolggadusat meannuduvvojit loahpalaččat Sámedikki dievasčoahkkimis skábmamánu 2006

2.9.2 Vuoigatvuodát guolástussii

Sámedikkis leat leamaš ráđđádallamat Guolástusdepartemeanttain go guoská mearrádusa čuovvuleapmái maid Stuorradiggi mearridii Finnmárkkulága oktavuodas, lagabui dan čielggadusa mandáhta birra mii dál galgá dahkkojuvvot. Opposišuvdnajodíheaddji lea maid searvan dán bargui. Dán ráđjai eai leat boahtán makkárga loahpalaš loahppajurdagat dán barggus. Sámediggái lea leamaš deatalaš ahte mandáhta lea Stuorradikki áigumušaid siskkobealde go guoská mearrádussii finnmárkkulága ektui ja daid eavttuid ektui mat ledje vuodđun go Sámediggi meannudii finnmárkkulága. Sámediggeráđđi áigu čuovvulit barggu aktiivvalaččat boahtteáiggis.

Sámediggeráđđi lea bargamin ja geahččala ásahit fásta ráđđádallandagaldumiid Guolástus- ja riddodepartemeantta ja Sámedikki gaska jeavddalaš guolástus lánkaásahusmuddemiid, mearranjihčhasaid bivdima ja gonagasreabbávivdu oktavuodas. Ásahuvvon dagaldumit dán lágan ráđđádallamiid váste gusket erenoamážit guollesursasaid jahkásaš muddemiida ja searvanvuoigatvuodaide. Dan lassin sáhttit váldit ovdan ođđa áššiid ja oppalaš čuvgeamiid. Maiddái dáinna surggiin lea Sámediggeráđđi bargamin go loahpalaš bohtosat eai vuos gávdno.

Sámediggeráđđi vuorruha dasto finnmárkkulága čuovvuleami go guoská johkabivdui Deanus ja Njávdamis. Dát guoská maid bargui ođđa mearraresursalágain mii vurdojuvvo. Dáin surggiin váldojuvvojit atnui maiddái ráđđádallandagaldumit.

2.9.3 Luonddušláddjivuođaláhka

31.01.06 dollojuvvui hálddahasdási čoahkkinn Birasgáhttendepartemeantta (BD) ja Sámedikki gaska ráđđádallanproseassa hárrái luonddušláddjivuođalága ektui. BD lea ožžon badjel 200

Vuolláičála: _____/_____

gulaskuddancealkámuša NAC 2004: 28 Luonddušládjivuodáláhkii, ja odđa lága dorjot viidát. Áigumuššan lea ovddidit Od. prp. gidđasešuvnnas 2007. Geasi áigge álggahuvvo Od. prp teakstačállin, oktan dasa gullelaš paragrafateavsttaiguin.

2.9.4 Biologalaš šládjivuoda konvenšuvdna

Sámediggi searvvai Norgga sáttagoddái bargujoavkočoahkkimi eamiálbmotáššiid hárrái Biologalaš šládjivuoda konvenšuvnna vuolde. Čoahkkín dollojuvvui 23-27.01.06 Granadas, Espánjas. Biologalaš šládjivuoda konvenšuvnna artihkal 8 (j), válddahallá eamiálbmogiid árbevirolaš máhtolašvuodaid, ođasmahttima ja geavahusa. Sámediggi lea oktalaččat čuovvulan eamiálbmotdimenšuvnna riikkaidgaskasaš barggus konvenšuvnnain maid Norga dohkkehii 1993. Ieš dat konvenšuvnna áššeoasálaščoahkkín lea njukčamánu loahpas Brasilas.

2.9.5 Minerálat, olju ja gássa

Sámediggeráđđi lea ožžon jearaldagaid, sihke našuvnnaš ja riikkaidgaskasaš dásis, diliid birra mineráldoaimma ektui maŋŋá finnmárkkulága. Lassánan sámi váikkuhanfámu vuodul, go finnmárkkuláhka bođii fápmui ja go guoskevaš rievdadusat dahkkojuvvojedje bákteruvkelágas, de sáhtta Sámediggeráđđi dohkkehít ozolaš minerálaid ohcama Fínnmárkkus ja daid lagat iskkademiid. Sámediggeráđđi áigu dattetge bidjat čielga gáibádusaid vejolaš geahččalanduaimma ja gávdnosiid roggama oktavuodas.

Sámediggeráđđi áigu čuvgehit beroštumi čájehan minerálaservviide finnmárkkulága birra ja bákteruvkelága rievdadusaid birra. Dasto juohkit dieđuid ahte sámiin eamiálbmogin leat vuoigatvuodat minerálariggodagaide sámiid árbevirolaš guovlluin, ja ahte ávnnaslaš vuoigatvuodagažaldagat lea dakkár bealli mii guoská sámiide ja stáhtii. Servviide lea eamiálbmotdimenšuvdna etihkalaš gažaldat. Sámediggeráđđi áigu rávvet daidda ahte ráhkadit dán ulbmili sierra ”Corporate Social Responsibility” dokumeanttaid. Dás sáhttit váldit ovdamearkan daid etihkalaš njuolggadusaid maid British Gas ja investerensearvi Calvert leat ráhkadan ja mat leat buorit.

Minerálasearvvi Anglo American ja Sámediggeráđđi gaskka lea šihthtojuvvon dollojuvvot čoahkkín Oslos 15.02.06. Sámediggeráđđi áigu maid bovdet ságastallamiidda minerálaservviid mat leat ohcan lobi áiggis maŋŋá mearrádusa finnmárkkulága hárrái. Doaisttášii leat šiehtadan čoahkkima servviiguin Geologiske tjenester a.s ja International Gold Exploration AB. Leat maid šiehtadan ovttasbargočoahkkima Bákteruvkedoaimmahagain 21.02.06.

Mii guoská olju ja gássii, de lea Sámediggi searvan workshop:ii Romssas Statoilain. Dát lea ovddit áigodaga barggu joatkin ahte gávdnat oktasaš gulahallan- ja máhtolašvuodageađgejuolggi dainna ulbmiliin ahte sihkkarastit eamiálbmotdimenšuvnna maiddái oljo- ja gássasuorggi siskkobeaalde.

2.9.6 Boazodoallolága ođasmahttin

Sámediggi lea boazodoallolága ođasmahttima ráđđádallamin Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain. Vuolggasadjin bidjá Sámediggi ahte dát ođasmahttin galgá guoskat boazodoalu siskkáldas beliide, maiddái ovttaskas boazoeaiggáda riektedillái. Dasto lea hui deatalaš ahte odđa boazodoalloláhka lea čielga álbmotrievttálaš rámmaid siskkobeaalde ja ahte das lea nannoset faggi álbmotrievtti ektui. Dasa lassín lea áibbas deatalaš ahte šaddet geatnegahtti čuovvuleamit dan ektui ahte sihkkarastit boazodoalu areálavuodu dego oassin sámi ávnnaslaš kulturuvuodus.

Vuolláičála: _____ / _____

Dasto lea Sámediggi evttohan ahte nammaduvvo lávdegoddi mii galgá evttohit boazodoallohálldašeami boahhteáiggi organiserema. Ulbmilin lea oažžut dakkár hálldašeami mii čielgasit lea álbmotrievtti gáibádusaid siskkobealde iešmearrideami ja mioldemearrideami ektui. Lávdegotti bargun ferte maid leat ahte láchit rabas dialoga erenoamážit boazodoaluin.

Go guoská viidáset prosessii, de leat buot bealit bidjan vuodđun dan ahte Sámedikki dievasčoahkkinn meannuda loahpalaš láchkaárvalusa miessemánus.

3 Ođđa áššiid almmuheapmi – čuovvuleapmi

3.1 Mo ráđđi lea čuovvulan daid ođđa áššiid, mat almmuhuvvojede dievasčoahkkima áššis 55/05

Evttohus 1: Fástadoavtterortnet

Sámediggeráđđi lea fuolastuvva sámi gielddaid doavtterdili geažil. Muhtun gielddaide lea mánga jagi leamaš váttis fidnet doarvái doaktáriid ja doaktáriid mat barget guhkit áiggi. Ollu doaktáriin lea dan lassin heajos dahje ii mihkkege gelbbolašvuodaid sámi gielas ja kultuvrras, heajos gelbbolašvuohda dárogielas, eaige sii dovdda vuogádaga doarvái bures. Dát lea mielde hedjonahttimin sámi gielddaid doavtterbálvalusa kvalitehta ja rihkku divššohasaid dorvvolašvuoda.

Sámedikkis lea ovddasvástádus das ahte sihkkarastit dásseárvosaš fálaldaga sámi divššohasaide. Sámediggeráđđi lea mángga oktavuodas váldán departemeanttain ovdan sámi gielddaid vuodđobálvalusa doavtterdili. Dát galgá maiddái čuovvuluvvot jahkebeallássaš čoahkkimis mii Sámediggeráđis galgá leat departemeanttain 2006 giđa.

Sámediggi bargá ovtta Sosiála- ja dearvvašvuodadirektoráhtain ja Finnmárkku fylkkadoaktáriin gávdnat mo buoremus láchai buoridit dili. Finnmárkku fylkkamánni ja Finnmárkku doavttersearvi áigot ovtta Sámedikkiin lágidit seminára cuoŋománus dán jagi, mas ságastallojuvvo dan birra mo doaktáriid fidnet Finnmárkku ja mo daid oažžut bissut doppe. Sámedikki bealis evttohuvvo ahte dat lágiduvvo bargosemináran mas ovddiduvvojit konkrehta evttohusat. Dát livččii deatalaš dan viidáset bargui ja dat boadášii maid ávkin eará guovlluide gos rahčet dakkár diliin ahte eai leat doarvái doaktárat ja ahte dat eai biso doppe guhkit áiggi.

Evttohus 2: Bieggamilluid huksen

Sámediggeráđđi lea váldán oktavuoda Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhtain (Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)) ja evttohan doallat diehtujuohkinčoahkkima. Áigumuš čoahkkimiin lea oažžut eanet dieđuid bieggamillohuksema stáhtusa ja plánaid birra, ja divaštallat bieggamillohuksema ollislaš njuolggadusaid, ja huksema Finnmárkkulága ektui. Čoahkkinaigi ii leat vel mearriduvvon. Sámediggeráđđái lea deatalaš beassat čilget ahte maiddái buot vuodđostruktuvra, nugo geainnut ja el-fápmolinnját, fertejit leat mielde árvvoštallamis bieggamillohuksema oktavuodas. Dát diehtujuohkinčoahkkinn šaddá buorre vuodđun go galgá árvvoštallat vejolaš ráđđádallandárbbu áššis. Eai leat leamaš sierra čoahkkimat Sámedikki ja NVE gaskkas bieggamillohuksema birra 2004 guovvamánu rájes. Bieggafápmu lea maiddái evttohuvvon fádán čoahkkimis Birasgáhttendepartemeanttain 24.02.06.

Evttohus 3: Buohcciviesu guorahallan Finnmárkkus – deaddu sámi hástalusaide

Sámediggi ja guovllulaš dearvvašvuodádoaimmat leat ásahan ovtta bargoorgána. Dat galgá veahkehit sihkkarastit daid geatnegasvuodaid mat spesialistadearvvašvuodabálvalusas lea

Vuolláičála: _____ / _____

kvalitehtasihkkarastimis sin bálvalusa sámi álbmogii. Ovttasbargoorgána galgá doarjut guovllulaš dearvvašvuodadoaimmaid ja leat daid ráđdeaddi orgánan.

Sámediggeráđi diedáhus dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid birra deattuha ahte ovddasvástádus dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid ovddideamis ja kvalitehtasihkkarastimis sámi álbmogii, ferte loktejuvvot ovttaskasolbmoss bajit dássái. Dáid ovttasbargoorgánaid ásaheapmi lea dán barggu deatalaš doaibmabidju.

Evttohus 4: Sámedikki revisuvdna

Sámediggeráđi ulbmil ekonomijahálddašemiin lea ahte galget leat buorit ja beaktilis proseassat ja bearráigeahččanvuogádagat, maiguin sihkkarastá dohkálaš ja beaktilis siskkáldas bearráigeahču Sámedikkis. Evttohus ásahtit sorjjasmeahttun Sámediggerevisuvdna bohciidahtta dattetge máŋga vuodđogažaldaga mat gáibidit dárkilet čielggadeami ovdalگو dan vejolaččat sáhtta formaliseret. Danne Sámediggeráđi čujuha áššái 26/05 Sámedikki bearráigeahččanortnegiid birra, mas daddjojuvvo:

Sámediggi bivdá Gielda- ja guovlodepartemeantta čielggadišgoahtit galgá go Sámediggi leat sierra riektesubjektan.

Čielggadanbargu álggahuvvo fargga.

Jus Sámediggi ásahtuvvo sierra riektesubjektan, de šaddá Sámediggi seamma sorjjasmeahttun politihka ja bušeahta ektui go fylkkagielddat ja gielddat. Ovdalگو dat čuolbmačilgehus lea lagabui čielggaduvvon, de ii doarjjo Sámediggeráđi sierra Sámediggerevisuvdanortnega.

Evttohus 5: Evttohus čielggadit biebmangearggusvuoda

Bibmojuvvon luosaid gárideapmi áitá luoduluosa leahkima. Gárgidan bibmonguoli ferte atnit birasroassun godđolussii buot luossačázadagain. Jagis 2005 gárgidedje badje 730 000 bibmonluosa ja girjeluosa Norgga biebmánrusttegiin. Ođđajagimánus 2006 leat fas gárgidan eanet go 500 000 bibmonluosa máŋgga rusttegiin Davvi-Norggas.

Mii oaidnit ahte eai leat doarvái buorit gearggusvuodašlánat ja gearggusvuodareaidnut nu ahte johtilit sáhtta bivdit gárgiduvvon bibmonluosaid. Gearggusvuodta ja máhtolašvuodta gárgidan bibmonluosaid bivdima ektui lea maid stuorra váilevašvuodtan. Vásihusat dán ráđjai čájehit ahte vuollel 3 % bivdojuvvojit.

Sámediggeráđi lea dál čállán reivve Guolástus- ja riddodepartementii ja jearahan doaibmabijuid mat sáhtášedje váikkuhit ahte stuorát oassi gárgidan bibmonluosain bivdojuvvojit.

Sámediggeráđi áigu čuovvulit ášši viidáseappot Guolástus- ja riddodepartemeantta ektui.

Evttohus 6: Geaidnohusen mearrasámi gillái Njeareveadjái

Gáŋgaviikka gielda lea maŋŋonan geaidnohussema ovdaproševttain. Danne lea Sámediggeráđi guhkidan ovdaproševtta válmasteami áigemeari 15.11.06 ráđjai. Danne ii leat ráđdi váldán oktavuoda eiseválddiiguin, geain lea ovddasvástádus geaidnohussemis. Ovdalگو dakkár oktavuoda sáhtta váldit, fertejit leat dárkilis plánat, váikkuhusárvoštallamat earret eará boazodoalu ja kulturmuittuid ektui, ja olles geaidnoproševtta gollomeroštallan. Go dat lea čielggas, de áigu Sámediggeráđi čuovvulit ášši rivttes ruhtajuolludaneiseválddiid ektui.

Evttohus 7: Erenoamáš ealehusáŋgiruššanruđat vuotnaguvlui Gáŋgaviikka gielddas

Sámediggeráđi ádde buress dan váttess dili masa Skeavvonjargga álbmot ja earátge Deanuvuonas leat šaddan, go deatalaš bargosajit jávket guovllus. Danne lea Sámediggeráđi čuovvulan

Vuolláičála: _____ / _____

Bargiidbellodaga sámediggejoavkku várreáirasa Solfrid Pettersena evttohusa dainna lágiin ahte čállit reivve Guolástus- ja riddodepartementii ášši birra. Reivves čujuhuvvo dan duođalaš dillái mii lea bohciidan namahuvvon guovllus bargosajiid oktavuodas. Veahkehan dihtii álbmoga ja ealáhuseallima Skeavvonjárggas ja Deanuvuonas muđui lea Sámediggeráđđi evttohan ahte Guolástus- ja riddodepartemeanta dakkavide čadaha čuovvovaš doaibmajiid:

Juohká rekrutereneriid dorskbevddus

Doarju báikkálaš guolásteaddjiid ja oastiid álgaga mariidnašlájaid bivdima ja biebmama oktavuodas, dárbbaslaš guolleeriiguin ja ruđaiguin.

Sámediggeráđđi maiddái muittuha Guolástus- ja riddodepartemeantta dan maid Sámediggi lea cealkán Stuorradikki NOU 1999:9 Til laks át alle kan ingen gjæra birra (ášši 20/99), mas Sámediggi earret eará dajai:

Jus šaddá sáhka das ahte heaittihit dahje sirdit rusttegiid, našuvnnalaš luossavuonaid evttohusa geažil, de galgá stáhta addit ollislaš buhtadusa eaiggádii, ja ođđa ealáhusdoaimma galgá álggahuvvot báikegottis, ovdamearkka dihtii nuppástuvvanruđaid bokte.

Viidáseappot daddjojuvvo:

Jus resurssat biddjojuvvojit biebmam ođđa šlájaid nugo báldá, stáidnára, dorski, gáranasruittu, de ferte vuoruhit daid guovlluid maidda dát muddemat gusket.

Sámediggeráđđi oaivvilda ahte Deanuvuona ealáhusovddideami válddahalloyuvvon váttisvuodaid sivva lea dat gáržžideamit mat biddjojuvvojedje guvlui maŋŋá Stuorradikki našuvnnalaš luossavuonaid ja čázadagaid meannudeami ja mearrádusa. Vai ášši johtilit čuovvuluvvo, de lea Sámediggi evttohan ahte Guolástus- ja riddodepartemeanta bovde Birasgáhttendepartemeantta, Deanuvuonabirrasa ovddasteaddji, Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki, čoahkkimii mas dilli gieđahallojuvvo ja mas biddjojuvvo ovdan evttohus mii sáhtá buoridit dáid guovlluid dili.

Guolástus- ja riddodepartemeanta lea vástidan ahte sii áigot váldit ášši ovdan maŋŋeleappos.

Evttohus 8 ja 10: Boazodoalu divat- ja vearronjuolggadusat / Seamma vuoigatvuodát go eará vuoddoealáhusdalliide

8. ja 10. evttohus leat boazodoalu ekonomalaš rivttiid birra dálá vearro- ja divatnjuolggadusaid ektui. Sámediggeráđđi meannuda dan dihte goappašiid áššiid ovtas.

Sámediggeráđđi diehtá ahte vearro- ja divatnjuolggadusat boazodoalu ektui dovdojit eahpevuoiggalaččat go buotastahtá eanadoaluin. Sámediggeráđđi berošta maiddá das ahte boazodoalus galget leat seamma rámmaeavttut divat- ja lasseárvodivatbeassamis go eará vuoddoealáhusain. Boazodoallu lea sorjavaš mohtorfievrruin barggus. Dárbu vahkkeneavvuide šaddá dehálet ja dehálet dađi mielde go sisabahkkemat boazodoalu guohtoneatnamiidda lassánit, ja dađi eambo boraspiret boazodoalu guovlluin lasket. Jus boazodoallu ii dárbbasivčče máksit divadiid ja lasseárvodivadiid go oastá dárbbaslaš doallobiergasiid ja bensinna, de dat buoridivččii boazodoalu ekonomijja almmolaš doaibmadoarjagiid lasiheami haga.

Sámediggi lea iežas cealkámušas boazodoallošiehtadusaide 2006/07 (ášši 57/05) čujuhan bonjuvuodaide vearro- ja divatortnegiin boazodoalu ektui. Sámediggeráđđi lea čuovvulan dan čoahkkimis 12.12.05 Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta (EBD) politihkalaš jodihemiin ovdal dán jagá siehtadallamiid boazodoallošiehtadusa 2006/07 oktavuodas.

Vuolláičála: _____ / _____

Dán jagi boazodoallošiehtadallamiid oktavuodas lea vearro- ja divatbeassangáibáduš leamaš váldohástalussan. EBD vástádušas šiehtadusjáhká 2006/07 Norgga Boazosámiid Riikasearvá (NRL:ii) divadiid ektui, dadjá EBD ná: Stáda šiehtadallánlávdegoddi muittuha ahte, dalle go boazodoalus váldojedje eret dákkár earenoamášortnegat divatbeassama ektui 1982:s, de buhtaduvve dat lassigolut ollislaččat, mat boazodollui gárte dan geažil, boazodoallošiehtadusa rámmaid bokte. Álggus buhtaduvvui sierra ortnegiin (muhtaskohterbuhtadus), muhto 1990:s lea váldojuvvon mielde dábalaš ortnegiidda (buvttadandoarjja). Jus galggaš fas sisafievrridit daid ortnegiid boazodollui, de ferte rehkenastit ahte ferte seamma prinsihppa gustot. Dát mielddisbuktá ahte šiehtadusa rámmat vuoliduvvojit seamma supmiin go dat maid ealáhusat sestet go divadat unnot. Daiguin eavttuiguin maid Ekonomalaš lávdegoddi lea geavahan vuodđun iežas raporttas, dahká dat 18,9 milj. ruvno.

Sámediggeráđđi čujuha muđui ahte divatnoađđi mii buhtaduvvui boazodollui 1982:s, ii oro vástideame daidda divadiidda mat boazodoalloealáhusas leat 2006:s.

Sámediggeráđđi ávžžuha Ruhtadandeparttemeantta njulget vearro- ja divatortnegiid bonjuvuodaid ja sihkkarastit ahte vuodđoealáhusat gieđahallojuvvojit ovttaláhkai, maiddá dan ektui ahte boazodoalu vearro- ja divatortnegiid berre doallat olggobealde šiehtadusrámma, gč. eanadoalu.

Sámediggeráđi mielas leat visot dát áššit hui dehálaččat sámi boazodoalu ekonomalaš ceavzilisvuhtii, ja áigu čuovvulit ášši ovddasvástideaddji eiseválddiid ektui. Sámediggeráđđi čujuha Sámedikki ášši 57/05 mearrádussii.

Stáda, EBD bokte, ja NBR lihtodeigga 23.02.06 boazodoallošiehtadusa. Vearuid ja divadiid oktavuodas mearriduvvui nammadit bargajoavkku departemeantadásis, mii árvoštallá váikkuhusaid jagi 1982 rievdadusaid geažil, divatbeassamis dasa ahte addojuvvo doarjjalassáneapmi boazodoallošiehtadusa bokte.

Sámediggeráđđi áigu čuovvulit daid proseassaid mat álggahuvvojit boazodoalu vearro- ja divatortnegiid várás.

Evttohus 9: Sámi joatkkaskuvllat sámi joatkkaoahpahusa resursaguovddážiin Sámediggi lea mángga oktavuodas evttohan ahte stáda sámi joatkkaskuvllat ásahuvvojit sámi joatkkaoahpahusa našuvnnalaš resursaguovddážiin. Dán mearridii Sámediggi dievasčoahkkimis 2003 áššis ”Prinsihpat ja njuolggadusat sámi álbmoga joatkkaoahpahussii” (ášši 45/03), ja dan lea Sámediggeráđđi geardduhan maŋjel.

Eahpesihkarvuolta sámi joatkkaskuvllaid čatnaseami ektui goarida guhkesáigge strategiijaid ovdánanvejolašvuodaid sámi joatkkaoahpu váste. Dan lea Sámediggeráđđi bidjan ovdan Oahppo- ja dutkandepartementii/Máhttodepartementii mángga oktavuodas maŋemus áiggiid.

Sámediggeráđi mielas lea ávkálaš ásahit bargajoavkku, mii galgá guorahallat geahččalan- ja ovdánahttinbarggu sámi joatkkaskuvllain ja Sámedikki rolla ovdalgo čatnaseapmi lea čielggas. Čujuhit áššái 45/03 ja 46/03. Máhttodepartemeanta ásaha dál johtilis bargajoavkku, mii galgá buktit árvoštallamiid ja evttohusaid dán áššis. Sámediggi áigu searvat dan bargojovkui.

Skuvlla geahččalanduaimma oktavuodas ferte skuvlaeaiggát ohcat Oahppodepartemeanttas beassat čadahit dakkár doaimma. Sámediggeráđđi áigu dattetge bargat dan ala departemeanta addá láhkaásahusaid dan birra ahte sámi joatkkaskuvllat galget fállat oahpahusa sámegielas.

Vuolláičála: _____ / _____

Joatkkaoahpahusa oahppoplánaid oktavuodas mearrida Sámediggeráddi buot relevánta oahppoplánaid sámi sisdoalu. Sámediggeráddi lea maiddái ráhkadišgohtán sierra sámi oahppoplánaid dakkár fágain mat árvvoštallojuvvojit erenoamáš identitehtahuksejeddjin. Dát guoská oktasašfágaide historjái, servodatfágaide, geografijii, ja oskui ja etihkkii. Galget maiddái ráhkaduvvot sierra sámi oahppoplánat sámegeielas, boazodoalus, duojis ja hábmemis, ja relevánta prográmmafágain. Buot dát sihkkarastá ahte sámi joatkkaoahpahus nannejuvvo sakka sihke skuvlafágalaččat ja dan ektui ahte sámi oahppiid sámi identitehta nannejuvvo ja ovddiduvvo.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 43 čoahkis.

Dán áššis ii jienastuvvon.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Aili Keskitalo, áššejođiheaddji	
2	Egil Olli	Ann-Mari Thomassen
		Aili Keskitalo
		Terje Tretnes
3	Egil Olli Ann-Mari Thomassen	Magnhild Mathisen
		Per Edvin Varsi
4	Ann-Mari Thomassen Terje Tretnes	
5	Olaf Eliassen	Egil Olli
	Olaf Eliassen	
6	Ole Mathis Hetta	Olaf Eliassen
		Willy Ørnebakk
7	Per Ivar Henriksen	Terje Tretnes
		Tone Finnesen
8	Per Ivar Henriksen Gunn-Britt Retter	Johan Mikkel Sara
	Willy Ørnebakk	Randi A. Skum

Vuolláičála: _____ / _____

Čoahkkingirji čállit: Liv Karin Klemetsen / Inga Margrethe Eira

siidu 19 186 siiddus

9		
		Ann-Mari Thomassen
		Aili Keskitalo
		Johan Mikkel Sara
	Willy Ørnebakk	
10	Per Andersen Bæhr	
11	Susanne Amalie Andersen	
12	Marianne Balto Henriksen	Olaf Eliassen
		Johan Mikkel Sara
		Aili Keskitalo
	Marianne Balto Henriksen	
13	Tor Mikalsen	Randi A. Skum
14	Henrik Eriksen	Johan Mikkel Sara
		Willy Ørnebakk
	Henrik Eriksen	
15	Tone Finnesen	Johan Mikkel Sara
		Per Ivar Henriksen
		Marianne Balto Henriksen
	Tone Finnesen	
16	Josef Vedhugnes	Johan Mikkel Sara
		Randi A. Skum
	Josef Vedhugnes	
17	Martin Urheim	Jarle Jonassen
		Henrik Eriksen
	Martin Urheim	
18	Marie Therese Nordsletta Gaup	
19	Kjersti Myrnes Balto	
20	Magnhild Mathisen	
21	Johan Mikkel Sara	
22	Per Edvin Varsi	
23	Synnøve Solbakken-Härkönen	
24	Terje Tretnes	
25	Ole Mathis Hetta	
26	Jarle Jonassen	
27	Klemet Erland Hætta	
28	Ann-Mari Thomassen	
29	Olaf Eliassen	
30	Inger Jørstad	
31	Willy Ørnebakk	
32	Marianne Balto Henriksen	
33	Isak Mathis O. Hætta	
34	Susanne Amalie Andersen	
35	Henrik Eriksen	
36	Jarle Jonassen	
37	Egil Olli	
38	Aili Keskitalo, áššejodiheaddji	

Vuolláičála: _____/_____

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggeráđi doaibmadieđáhus válđojuvvo diehtun.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 28.02.06 dii. 15.00.

Vuoddogiella: Dárogiella

Ášši 03/06

Gažaldagat Sámedikkeráđđái Sámedikki čeahkinortnega § 11
vuodul

Arkiva

Arkiiváššenn.

06/288

Ášši meannudeapmi álggahuvvui guovvamánu 28. b. 2006 dii. 15.20.

I Mildosat

Nr	Beavi	Geas/Geasa	Tihttal
1	21.02.06	Áirras Josef Vedhugnes, BB:a sámediggejoavku	Guoská Viessobáŋkku ja Sámedikki prošektii ”Utfordringer i planlegging av det bygde miljø i samiske områder”
2	21.02.06	Áirras Jánoš Trosten, NSR:a ovttasbargojoavku	
3	21.02.06	Áirras Willy Ørnebakk, BB:a sámediggejoavku	Sámedikki hálddahusa ođđasisorganiseren
4	21.02.06	Áirras Bjarne Store- Jakobsen, BB:a sámediggejoavku	Sámediggeráđi iežas mátkkoštemiid vuoruheapmi

II Evttohusat ja vejolaš mearkkašumit

Gažaldat 1, áirras Josef Vedhugnes bokte, BB:a sámediggejoavku

Guoská Viessobáŋkku ja Sámedikki prošektii ”Utfordringer i planlegging av det bygde miljø i samiske områder”

Duogážin gažaldagaide lea dan konferánssa čuovvuleapmi, mii dollojuvvui skábmamánu 2004 Kárášjogas, mas Viessobáŋkku ja Sámediggi válde ovdan sámi huksenvieruid ja sámi servodagaid rievdamu mii váikkuha gilbirrasiid hábmema dálááiggis ja lagas boahtteáiggis.

Konferánssa čuovvuleapmin rávvejedje sámediggeáirasat nammadit bargajoavkku mas galget leat Viessobáŋkku ja Sámedikki ovddasteaddjit ja mii galggai bargat viidáseappot prošeavttain namuhuvvon konferánssa loahppajurdagiid čuovvuleapmin.

Konferánssas mitaluvvui Viessobáŋkku bealis ahte sis lea váldoovddasvástádus stáhta huksenvierrobarggus ja oktavuodaid nannemis ja fágalaš fierpmádagaid viidásetovddideamis gielddaid ektui, geahča St.dieđ. nr. 55 Sámpolitiikka birra (2003-2004). Viidáseappot lea gáibádussan ahte ferte rahčat máhttoovddidemiin ja dahkat sámi ássanvugiid ja huksenvieruid dihtomiellalažžan.

Vuolláičála: _____/_____

Ferte vuordit ahte viessohuksemis sámi birrasiin berre leat našuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš beroštupmi.

Álbmotválljen orgánan lea Sámedikki bargun bearráigeahččat ahte sápmelaččaid beroštumit ja dárbbut fuolahuvvojit proševttas ja nu erenoamážit ovttasbarggus Viessobánjkkuin dán ovttasbargoproševtta bokte.

Gažaldagat:

1. Man guhkás lea bajábeale namuhuvvon prošekta joavdan dál?
2. Lea go prošekta ruhtaduvvon – vejolaččat geat leat ruhtadeaddjin ja man ollu ruđa leat sii bidjan dasa?
3. Lea go ráhkaduvvon prošektaulbmil – boadusulbmil – vejolaččat makkár fáttát leat ulbmilin?
4. Goas oažžu Sámediggi dieđuid proševtta stáhtusa ja barggu viidáset plánaid birra, ja bovdejuvvo go Sámediggi buktit evttohusaid viidáset bargui?

Vástáduš gažaldahkii Sámediggeráđđái Sámedikki čoahkkinnortnega § 11 vuodul

Sámediggi lea posiitiiva dasa ahte Viessobánjku lea álggahan proševtta ”Utfordringer i planlegging av det bygde miljø i samiske områder”. Prošekta ii leat vel gárvvis. Sámediggeráđđi áigu dattetge bidjat ovdan barggumet proševtta oktavuodas.

Dan huksejuvvon birrasa hálddašanpolitihka sihkarastin, mii fuolaha sámi dárbbuid, ii leat doarvái bures vuoruhuvvon, erenoamážit areálapolitihka ektui. Danne lea Sámediggeráđđi ilus go Viessobánjku lea, ovttasráđiid Sámedikkiin, geahčadišgoahtán hástalusaid sámi ássan- ja huksenvieruid oktavuodas.

Maŋŋágo Viessobánjku válldii oktavuoda Sámedikkiin, de nammadii Sámediggi guokte olbmo bargojovkui, mas Sámedikki rolla lea váikkuhit buori fágalaš beali Viessobánjkku proševttas. Joavku doalai vuosttaš čoahkkima miessemánu 11. b. 2005.

Viessobánjku bijai ovdan prošektaevttohusa čuovvovaš čuolbmačilgehusaiguin:

- dálá viesuid ja ássanguovlluid hábmen ja ođasmahttin, ja vel giliovddideapmi
- oppalaš hábmen
- huksenvieru – rievdan árbevirolaš ássanbirrasis ođđaáiggi ássanbirrasii, arkitektonalaš huksenvierodoahpagat dálá ja boahtteáiggi sámi servodagas
- biras, energiija, dálkkádatrivdamat ja ceavzilis ovddideapmi
- viessososiálalaš bargu
- gelbbolašvuoda ja máhtolašvuoda ovddideapmi ja lávdadeapmi sámi guovlluid viesso- ja huksenmárkana diliid birra

Seammás háliidii Viessobánjku ahte Sámediggi galgai bidjat eanet resurssaid prošektii, sihke ekonomalaš ja olmmošlaš resurssaid. Sámediggeráđđi vástidii Viessobánjku ahte lea buorre go Viessobánjku háliida bargat dáid gažaldagaiguin ja daid deattuhit gielddaid ektui, muhto árvoštalai daid hui viiddes gažaldahkan, seammás go lei biddjojuvvon hui uhccán áigi daid gažaldagaid čielggadeapmái ja čoavdimii. Dan vuodul evttohii Sámediggi čuovvovaččat: Sámediggi evttoha ahte prošekta sámi ássan- ja huksenvierut rievdaduvvo ovdaprošektan. Ovdaprošektamuttus, guovvamánu 2006 rádjai, čielggada ja konkretisere bargojovku proševtta

Vuolláičála: _____ / _____

čuolbmačilgehusaid ja evttoha viidáset organiserema, bargovuogi, resursageavaheami ja áigeplána. Ovdaprošeavtta vuodul mearrida Sámediggi viidáset oassálastima proševttas. Doaisttázii oassálastá Sámediggi daiguin resurssaiguin mat ovdal leat šiehtaduvvon, dm. oassálastimiin bargujoavkočoahkkimiin.

Viessobánjku guorrasii ráđi evttohussii ja prošakta lea rievdaduvvon ovdaprošeaktan. Skábmamánu 2005 lágidi Viessobánjku siskkáldas fágaseminára bargujoavkku várás, dainna ulbmiliin ahte sáhttit čuolbmačilgehusa árvoštallat mángga bealis. Maŋŋá dán seminára čálligođii joavku ovdaprošeaktaraportta. Sámedikki oassálasti lea buktán evttohusaid raportii, maŋimuččat ođđajagimánu 2. b., ja vuordá dál Viessobánjku viidáset barggu raporttain. Ovdaprošeakta galgá plána mielde biddjojuvvot ovdan Sámedikki jahkásaš konferánsas gielddaid várás miessemánu 3. b. 2006 Kárašjogas.

Gažaldat 2, áirras Jánoš Trosten bokte, NSR:a ovtasbargujoavku

Áirras Jánoš Trosten bivdá Sámediggeráđi čilget mo departementa lea meannudan Sámedikki mearrádusaid álbotmehciid hárrái Finnmárkku fylkkas ja orruge nu ahte álbotmeahcit ásahuvvojit vaikko sámediggi lea vuosttáldan ja maiddái báikkálaš vuosttáldeamit leat leamas garrasat.

Dahje man guhkás leat álbotmehciid áššit ollen stáhtáiseválddiid bealis?

Vástáduš gažaldahkii Sámediggeráđđái Sámedikki čoahkkinnortnega § 11 vuodul

Áirasis Janoš Trostena gažaldat lea vuostáiváldojuvvon maŋŋá áigemeari mii lea dii. 09.00 vahku ovdal dievasčoahkkima. Sámediggeráđđi vállje dattetge vástidit.

Sámediggi vuordá ain konkrehta ja dohkálaš vástádusa Birasgáhttendepartemeanttas mearrádussii áššis 13/05: ”Njuolggadusat suodjalanbargguid várás sámi guovlluin”. Borgemánu 26. b. 2005 dolle Birasgáhttendepartemeanta ja Sámedikki hálddahus ráđđádallančoahkkima mas maiddái sámi guovlluid suodjalanplánabargguid njuolggadusat ságaškuššojuvvojedje. Birasgáhttendepartemeanta dovddahii dán čoahkkimis ahte ovdalge sierra sámi guovlluid suodjalanplánabargguid njuolggadusat sáhttet válmmaštuvvojit de ferte leat ráhkaduvvon bagadus ráđđádallanprosedyráid várás. De Sámediggi dovddahii ahte sáhttet dan dohkkehít, muhto eaktudedje ahte eai álggahuvvo ođđa suodjalanplánabarggut ovdalge dakkár oktasaš njuolggadusat leat válmmaštuvvon.

Finnmárkku álbotmehciid oktavuodas ferte dadjat ahte Várnjargga ja Sievju suodjalanevttohusaid galgá Birasgáhttendepartemeanta loahpalaččat meannudit. Dát guokte álbotmeahceášši álggahuvvojedje ovdalge Sámediggi mearridii sámi guovlluid suodjalannjuolggadusaid, ja maiddái ovdalge Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskasaš ráđđádallanprosedyrat mearriduvvojedje.

Sámediggi lea viidáseappot finnmárkkolága miédiheami bokte dohkkehan ahte sáhttet ásahuvvot álbotmeahcit Finnmárkkuopmodaga eatnamiidda. Dan mudde Finnmárkkulága § 19.

Sámediggeráđđi lea maiddái Finnmárkku fylkka oktavuodas vuostá dan ahte sáddejuvvo diehtu ođđa suodjalanplánaproseassaid álggaheami birra ovdalge namuhuvvon njuolggadusat leat čielggaduvvon Birasgáhttendepartemeanttain. Muhto daid suodjalanplánaproseassaid oktavuodas mat ledje jo álggahuvvon, dm. ovdal suoidnemánu 1. b. 2005, go ráđđádallanprosedyrat

Vuolláičála: _____ / _____

mearriduvvojedje stáhtarádis, lea Sámediggeráđđi gearggus ráđđádallat evttohuvvon njuolggadusaid vuodul.

Ja Várnjárgga ja Sievjju álbmotmehciid oktavuodas lea Sámediggi álggahan hálddahuslaš ráđđádallamiid. Boahnte lávki ráđđádallanproseassas lea čoahkkin hálddahuslaš dásis Birasgáhttendepartemeantta ja Sámedikki gaskkas mas báikkálaš oainnut válđojuvvojit ovdan. Jus ii šatta dievaslaš ovttaoaivilvuolta ovdal, de lea dárbu doallat čoahkkima politihkalaš dásis Birasgáhttendepartemeantta ja Sámedikki gaskkas. Loahpas meannuda Sámedikki dievasčoahkkin Várnjárgga ja Sievjju loahpalaš suodjalanevttohusa.

Sámediggeráđđi lea váldán ovdan gažaldaga Finnmárkkulága § 19 oktavuodas álbmotmehciid ásaheami ektui Finnmárkkuopmodaga eatnamiidda ja buhtadusa ektui. Mii jearaimet leigo árvvoštallojuvvon dat ahte lea go oppa lohpiige ásaht álbmotmehciid dakkár eatnamiidda, jus gávnnavuvvo maŋŋá kommišuvnna ja duopmostuolu dovddáhanbarggu ahte stáhtas ii leat oamastanvuoigatvuohta dáidda eatnamiidda. Viidáseappot jearaimet lea go Birasgáhttendepartemeanta árvvoštallan buhtadusbeliid daid suodjaluvvon guovlluid oktavuodas, main ovdalis navdojuvvon stáhtaeatnamiin leatge eará eanaeaiggádat go stáhta Finnmárkkulága vuodul. Sámediggeráđđi čujuha ahte suodjaleapmi ii galgga rihkkut Finnmárkkulága ja hálida sihkkarvuođaeavttu Várnjárgga ja Sievjju suodjalanláhkaásahusaiguin. Sihkkarvuođaeaktu ferte váldit ovdan čuovvovaš beliid:

1. buhtadus addojuvvo Finnmárkkuopmodahkii ja vejolaččat sidjiide geat oččošedje oamastanvuoigatvuođa maŋŋá kommišuvnna dahje duopmostuolu meannudeami.
2. go oamastan- ja geavahanvuoigatvuođat leat čielggaduvvon, de berre suodjaleapmi loahpahuvtot dahje ođđasis meannuduvvot.

Gažaldat 3, áirras Willy Ørnebakk bokte, BB:a sámediggejoavku

Sámedikki hálddahusa ođđasisorganiseren
Čujuhit ovdalis čálašeapmái ja Sámedikki presideantta vástádussii Bargiiddbellodaga sámediggejovkui juovlamánus – 04, mas boahťa ovdan ahte Sámediggeráđđi lea guorrasan ovdanbiddjojuvvon ođđasisorganiserenevttohussii, ja bivdá ahte proseassa jotkojuvvo.

Sámedikki siskkáldas dokumeanttaid almmuheami gežil leat mediain maŋimuš áiggi boahťan ovdan oalle balddehahti dieđut ja garra dovddaheamit siskkáldas ráfehivuođa birra Sámedikkis.

Danne anán vuogasin jearrat Sámediggerádis:

Mii lea Sámediggeráđi oaidnu ođđasisorganiserema birra?

Lea go dat ollašuhťan daid vuordámušaid mat dan oktavuodas ledje Sámedikki doaimmaheapmái?

Makkár doaimbajuid jurddaša Sámediggeráđđi čadahit vai dát siskkáldas ráfehivuohta váidu?.

Vástádus gažaldahkii mii lea ovddiduvvon Sámediggeráđđái čoahkkinortnega § 11 vuodul

Gažaldat áirasis Willy Ørnebakk lea joavdan maŋŋá áigemeari mii lea dii. 09.00 maŋŋebárgga vahku ovdal dievasčoahkkima. Sámediggeráđđi áigu dattetge vástidit.

Vuolláičála: _____ / _____

Nuppástuhttinproseassa buktá hástalusaid ja eahpesihkarvuoda. Dát guoská buotlágan organisašuvnnaide. Ráfehivuohta lea dábálaš, iige eahpedábálaš, dainná lágiin ii leat Sámediggi makkárgé spiehkastat. Muhto deatalaš lea ahte ráfehivuohta ja eahpesihkarvuoha giedahallojuvvo riehta, jodiheaddjiid beales, luohttámušolbmuid beales ja sin organisašuvnnaid beales. Danne lea Sámediggerádis ollislaš luohttámuš hálldahusa jodiheaddjiide, luohttámušolbmuid ja sin organisašuvnnaide.

Sámedikki hálldahusas ferte leat buorre ja rivttes gelbbolašvuoha iešguđet bargosurggiid siskka-bealde, ja dasto ferte dat sáhttit leat dávggas ja heivehit iežas daid gáibádusaide maid politihkalaš dássi ja servodat bidjet muđui dađistaga. Sámedikki politihkalaš dássi, sihke Sámediggeráđđi, lávdegoddevuogádat ja Sámedikki dievasčoahkkin leat sorjavaččat das ahte hálldahus lea buorre ja beaktil. Danne fertet mii maiddái čájehit ahte mii luohttit sidjiide, ja go mii gáibidit sis lojalitehta, de fertet mii dávistit dasa.

Ođđa organiseren hálldahusas lea maŋŋá viiddis proseassa álggahuvvon čakčamánu 1. b. 2005. Gáibádusat politihkkariin lei maid oassi proseassas ja bijai rámmaid čovdosa válljemii. Sámediggerádis lea dat áddejupmi ahte ođđasis organiseren lea jierpmálaš ja ahte hálldahusa dáidu čoavdit doaimmaid dainna lágiin buorrána. Ođđa organiseren buorida maiddái dávggasvuoda go leat válljen bargat teamain, danne doarju Sámediggeráđđi hálldahusa organisašuvdnaovdánahhtinbarggu, ja lea duhtavaš daid proseassaiguin mat leat leamaš jođus guokte jagi.

Politiikkaš jodiheapmi lea álki miehtebiekkas muhto lossat vuostebiekkas. Juohke ođđasisorganiserenproseassas dahje nuppástuhttimis vásihuvvo vuosteháhu. Go dilli lea lossat, de berret mii politihkkarat doarjut daid proseassaid ja daid čoavddaolbmuid geat ovddidit proseassa. Diedusge sáhttet šaddat dilis maid sáhtta moaitit, muhto de gal fertet diehtit mii lea duohtavuoha. Mii eat galgga duššis ráhkadit moivvi. Mu dieđu mielde ii galgga leat ágga čuočuhit ahte lea dakkár ráfehivuohta Sámedikkis, mii bohciidahtta dán gažaldaga masa dál ferten vástidit. Danne ávžžuhan dan áirasa, gii lea ovddidan dán gažaldaga, juogo buktit čielga duođastusaid dakkár dilis mii lea nu ahte Sámediggeráđđi ferte čuočaldahttit ášši, dahje baicce geassit ášši. Jáhkán ahte lea jierbmáseamos geassit ášši.

Gažaldat 4, áirras Bjarne Store-Jakobsen bokte, BB:a sámediggejoavku

Sámediggerádi iežas mátkkoštemiid vuoruheapmi

Davvioarje Ruošša eamiálbmogiid dilli lea hui váttis. Stuorra bargguhisvuoha ja olggušteapmi árbevirolaš boazoguohtunguovlluin leat dagahan stuorra sosiála váttisvuodaid, jugsávuođa ja veahkaválldi. Dát lea boadus earret eará Sovjet regima politiikkaš, mii rivvii eamiálbmogiid árbevirolaš ealáhusdoaimmama vuodu ja nu maiddái sin servodatovddideami vejolašvuoda.

Dál leat eamiálbmogiin ođđa hástalusat ja sin leahkin lea áitojuvvon. Dán dilis sii dárbbasit min oktiigullelašvuoda ja veahki. Davviriikkaid sápmelaččat leat mánga logijagi buoremus lági mielde váikkuhan buoridit ránnjá álbmogiiddamet dili. Dál leat maiddái Norgga eiseválddit eanet beroštišgohtán davviguovlluin ja leat bovden Sámedikki searvat dáid guovlluid boahhtevaš servodaga huksemii.

Olgoriikaministtar Jonas Gahr Støre finai gieskat Ruoššas ságastallamin davviguovlopolitiikka birra. Sámedikki presideanta lei erenoamážit bovdejuvvon dán mátkái ja sus livččii lean buorre vejolašvuoha ovdanbuktit eamiálbmogiid áššiid. Muhto min presideanta biehttalii searvamis. Presideanta vuoruhii baicce beaivválaš barggu Sámedikkis.

Vuolláičála: _____/_____

Oaivvilda go sámediggepresideanta ahte Sámedikki iežas orgánaid lávdegodde bargu lea deatalet go čájehit oktiigullevašvuoda iežamet ránnjáriikka eamiálbmogiidda ja geavahit hárvanaš vejolašvuoda ovddidit eamiálbmotássiid Norgga ja Ruošša eiseválddiide?

Ášši 003/06 Vástádus gážaldahkii mii lea ovddiduvvon Sámediggeráđđái
čoahkkinortnega § 11 vuodul

Sámedikki presideanta, Finnmárkku fylkkasátnejođiheaddji, Romssa ja Nordlándda fylkkaráđđe-
jođiheaddjit ja Barentsčállingotti jođiheaddji ledje bovdejuvvon oassálastit olgoriikkaministtara
sáttagotti mielde Murmánsskas guovvamánu 14. – 15. beaivve 2006. Bovdejupmi
Olgoriikkadepartemeanttas lei beaiváduvvon guovvamánu 6. b., mii lea vahku ovdal mátki
Ruššii. Ruoššamátki deaivvai leat oktanaga Sámedikki lávdegoddečoahkkimiiguin. Sámediggeráđđi
lei, dalle go bovdejupmi bođii šiehttan doallat čoahkkimiid iešguđet sámi organisašuvnnaiguin
seamma vahkus. Dasa go presideanta dán vuoru ii vuolgán Ruššii, lea dat sivva go ledje
šiehttojuvvon čoahkkimat ja go bovdejupmi bođii nu maŋŋit.

Sámediggeráđi mielas lea deatalaš leat mielde hábmemin maiddái davviguovlopolitihka -
erenomážit politihka mii guoská Barentsguovllu eamiálbmogiidda. Sámedikki presideanta ja
Olgoriikkaministtar leaba Girkonjárdgas ođđajagemánu 10. beaivve dán jagi šiehtadan nannet
dialoga gaskal Sámedikki ja olgoriikkadepartemeantta áššiin mat gusket davviguovlluide
oppalaččat, ja erenomážit Árkálaš ráđđái ja Barentsovttasbargui. Šiehtaduvvon lea ahte
dollojuvvojit oktavuohačoahkkimat davviguovlogažaldagaid ja eará gaskkariikkalaš
eamiálbmotássiid birra oppalaččat guktii jahkái. Dasa lassín oasálastá presideanta čoahkkimiin
gaskal olgoriikkaministtara ja dan golmma davimus fylkkagiidda, Landsdelsutvalget ja
Barentsčállingotti mat dollojuvvojit 2-3 jahkái. Sámedikki presideanta deaivvada
Olgoriikkadepartemeantta stáhtačállin Oslos njukčamánu 6. beaivvi 2006.

III Jienasteapmi

Dán áššis ii jienastuvvon.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Josef Vedhugnes, áššejođiheaddji	
2	Johan Mikkel Sara	
3	Josef Vedhugnes	
4	Johan Mikkel Sara	
5	Ellen Kristina Saba	
6	Johan Mikkel Sara	
7	Willy Ørnebakk	

Vuolláičála: _____ / _____

8	Aili Keskitalo	
9	Willy Ørnebakk	
10	Aili Keskitalo	
11	Marianne Balto Henriksen	
12	Aili Keskitalo	
13	Marianne Balto Henriksen	
14	Aili Keskitalo	

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 28.02.06 dii. 16.00.

Vuoddogiella: Dárogiella

Ášši 04/06

Sámediggeráđi dásseárvopolitihkalaš čilgehus - 2006

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 28.02.06. dii. 16.20.

Áššejohtu:

Lávdegoddi, ráđđi, komitea, foanda	Beavi	Áššennr
Sámedikki dievasčoahkkin	28.02.2006	004/06

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái

Sámediggeráđi dásseárvopolitihkalaš čilgehus válđojuovvo diehtun.

Fápmu ovddasteami bokte – geaidnu viidáseappot

Álggahus

Dálá Sámediggeráđđi lea dál ožžon vejolašvuoda buktit ovdan njealját dásseárvopolitihkalaš čilgehusa Sámedikki dievasčoahkkimii. Dásseárvogažaldagat fertejit álo bissut guovddázis jus galgá sáhttit sihkkarastit vuoiggalaš servodaga. Dásseárvu nissonolbmo ja dievdoolbmo gaskkas sisttisdoallá iešmearrideami, vuoiggalašvuoda ja ovtadássásašvuoda, sihke fárrolaga ja oktogaslaččat. Nissonolbmui ja dievdoolbmui galget leat seamma vuoigatvuodát, geatnegasvuodát ja vejolašvuodát buot servodatsurggiin, maiddái sámi servodagas. Goitge lea dehálaš muitit ahte dásseárvu, vuoiggalašvuodta ja ovtadássásašvuodta ii mearkkaš ahte buohkat galget gieđahalloyuvvot seamma ládje, dahje šaddat ovttalágánin. Das lea sáhka juohkehačča árvvusatnima birra, ja oaidnit ahte ovttalágan vejolašvuodaiguin dávjá sáhtta álggahit mánggalágan doaimmaid. Doaimmat mat dahket vejolažžan earkilolbmui dahje joavkkuide olahit iežaset ulbmiliid ja sávaldagaid.

Dáinna lágiin olahit vuoiggalašvuoda ja ovtadássásašvuoda berrešii leat oahpes ášši dán čoahkkimii. Dásseárvopolitihkka lea vuodđuduvvon seamma ideologiijain go sámedipolitihkka. Ii go leat iešmearrideapmi, vuoiggalašvuodta ja ovtadássásašvuodta gaskal eamiálbmoga ja stuoraservodaga maid mii geahččalit olahit min politihkalaš ángiruššamiin dáppe Sámedikkis? Ii go leat min ulbmil ahte sápmelaččain galget seamma vuoigatvuodát, geatnegasvuodát ja vejolašvuodát buot servodatsurggiin? Muhto dat goitge ii mearkkaš ahte mii galgat šaddat áibbas ovttaláganin. Mii háliidit seailluhit iežamet iešvuoda. Olahandihte dan de mii bargat dan ala ahte mángga suorggis álggahuvvošedje iešguđetlágan doaimmat midjiide go eará osiide álbmogis. Dásseárvuideologiija vuodus leat vuđolaš olmmošvuoigatvuoda prinsihpat. Dat leat rievttit mat gusket olles olbmui. Dan oktavuodas mii eat ábut ballat čájeheames višuvnnaid ja ulbmiliid nugo čujuhuvvui das badjelis, eat ge ábut ballat fáttáin maid birra orru váttis hupmat.

Vaikko dásseárvodigaštallan ii leat nu oidnosis dál šat go lei muhtun logi jagi dás ovdal, de dat ii mearkkaš ahte ii leat seamma áigejuovdil. Organisašuvnnat geat barget dakkár áššiiguin leat ain hui dehálaš oassálastit servodatdigaštallamis. Mis leat mánga joavkku sámi servodagas mat leat

Vuolláičála: _____ / _____

dehálaččat, ja maiguin Sámediggeráđđi háliida gulahallat ja ovttasbargat viidásit proseassas. Jus mii doaivut ahte dásseárvu lea olahuvvon, de sáhtá dat iešalddis hehttet duohta dásseárvvu olaheami. Dat lea čuolbma maid mii buohkat fertet čađat atnit oaivvis, ja mis geat leat politihkarat lea earenoamáš ovddasvástádus das.

Sámediggeráđđi háliida dán čilgehusas oanehaččat smiehttat veahá maŋemus válggaid bohtosiid birra. Lassin háliida Sámediggeráđđi čujuhit muhtun hástalusaid mat mis leat go galgat nákcet láchit dili buriid politihkalaš čovdosiidda dásseárvoperspektiivvas. Lea go mis doarvái buorre máhttu ja doarvái buorit reaidut buriid mearrádusaid olaheapmái? Čilgehus čujuha maiddáa surggiide gos doaimmat leat biddjon johtui, ja muhtun surggiide gos oaidnit hástalusaid ja gos háliidit joksat buriid čovdosiid.

Dáppe Sámedikkis lea dehálaš čađat digaštallat daid hástalusaid birra, ja muđui maiddáa sámi servodagas. Mii dárbbasit viiddis digaštallama ja beroštumi. Dát čilgehus lea dušše okta dakkár sullasaš buvttá.

2005 Válga – Fápmu ovddasteami bokte

Dál lea hui earenoamáš buktit ovdan dásseárvopolitihkalaš čilgehusa Sámedikki dievasčoahkkima ovdii 2005 válgga maŋgel. Maŋemus váлгаáigodat lei buorimuddui hábmejuvvon 2001 válgabohtosiin, gos 7 áirasa 39 áirasis ledje nissonolbmot. Sámi álbmot háliida mánggabealat orgána, ja eai lean beare mángasat mis geaid mielas 2001 válgabohtosat válde dán vuhtii doarvái bures.

Maŋgel dan leat Sámedikki dievasčoahkkima evalueremiid, doaimmaid ja čalmmustahttimiid bokte vuohtán ahte okta sohkahealli lea unnitlogus. Dan bonju dilis eat sáhte šat joatkit. Demokrátalaš álbmotválljejuvvon orgána ferte geahččalit oččodit legitimizehta dan servodagas maid galgá bálvalit.

Mii manai boastut – eai go nissonolbmot háliidan searvat politihkkii – vai ii go álbmot háliidan ovddastuvvot nissonolbmui? Ledje go politihkalaš joavkkut mat eai váldán ovddasvástádusa iežas nominašuvdnaproseassain? Ledje go váлгаortnegat mat dahke ahte válgabohtosat eai vástidan dan sávaldahkii ahte galggašii heivvolaš boadus? Gažaldagat ledje mánga, ja vástádusat leat ovtastuhttojuvvon. Mis lei hástalus, ja lei dehálaš gávdnat vástádusaid mat adde bohtosiid.

Mun ledjen ieš mielde ráhkadeame raportta mas lei namma Eai go hálit – vai eai go beasa (Vil de ikke – eller slipper de ikke til)? Dat iskkadeapmi guoskkahii juste dan vuollegis nissonlogu Norgga Sámedikkis. Dakkáar sullasaš iskkadeamit eai lean báljo goasse ovdal dahkkon, jus ležže obage, ja bargu čájehii čielgasit man dehálaš lea vuoruhit duktat nissonolbmuid ja dievdoolbmuid iešguđetlágan eavttuid min ođđaáigásaš sámi servodagas.

Fápmu mearkkaša váikkuhit ja ahte lea vejolašvuohta hábmet. Danne lea hui dehálaš ahte orgánain mat demokrátalaš proseassaid bokte leat ožžon dan fámu, lea nu buorre legitimizehta go vejolaš ovddasteami bokte. Nominašuvdnaproseassas čuvgeje organisašuvnnat ja bellodagat nissonolbmo ovddasteami. Dat lea dál buktán bohtosiid. Oktasaš fokus ja dihtomielalaš miellaguottut sihke politihkariin ja álbmogis, leat mielddisbuktán dan bohtosa mii mis lea odne, álbmotválljejuvvon orgána gos leat seamma ollu nisson- ja dievdoáirasat. Dasa lassin leat vel ožžon nissonpresideantta ja nissonolbmo Sámedikki doarjjastivrra jođiheaddjin. Ii dat mávsse ahte mis eai leat šat hástalusat, dahje ahte bargu lea dahkkon. Dál mii fertet čalmmustahttit min buohkaid ovddasvástádusa ahte mis lea buorre ovddastus sihke nissonolbmuid ja dievdoolbmuid, nuoraid ja boarrásiid ektui. 2005 válgga bohtosat čájehit maiddáa hástalusaid. Seammas go mii fertet

Vuolláičála: _____ / _____

čalmmustahttit sohkaheali, de mii fertet maiddái vuhtiiváldit eará joavkkuid mat odne eai leat nu bures ovddastuvvon, nugo ovdamearkka dihte nuorra bártnit.

Mii leat ožžon muhtun fágálávdegotti geahččat sámediggeválgga váлгаortnega. Dán lávdegotti barggus ferte leat guovddážiis ahte váлгаortnegat galget nu bures go vejolaš sihkkarastit ovddastusa, sihke go guoská sohkaheallái, ahkái ja geografijai. Go leat árras de dus lea vejolašvuohta váikkuhit ja oažžut fámu. Ja ovddasvástádus gieđahallat dan fámu maid leat ožžon guoská buohkaide, leažža go nisssonolmmoš vai dievdoolmmoš.

Dan lassin lea lunddolaš ahte álbmot vuordá ahte min politihkka daid boahttevaš jagiid hábmejuvvo ovttadássásašvuođain ja dásseárvvuin. Dat lea nu movt NissonForum čálii Sámedikki áirasiidda golgotmánu vuoddeami oktavuodas diibmá; - dál dat álgá.

Dásseárvopolitihkalaš hástalusat – geaidnu viidáset

Buori mearridanvuođu bokte sáhttit mii čielggadit makkár stuorát rievdadusat ja doaimmat dárbbahuvvojit jus galgat joksat duohta dásseárvvu.1 Dan oktavuodas ferte leat lohpi jurddašit stuorát ja prinsihpalaččat, muhto ii ábut gal badjelgeahččat smávit ja stuorát doaimmaid maid sáhtta álggahit dađistaga. Mii oaidnit ahte 2001 válgabohtosat adde midjiide vuođu mainna sáhttiimet álggahit doaimmaid. Dakkár vuođu doaimmaide ii soaitte nu sadjogis buot guovlluin sámi servodagas.

Vuoddu nu buori servodatovdáneapmái go vejolaš, das maid dásseárvopolitihkka, ferte nappo vuodduduvot dieđuid ala nisssonolbmuid ja dievdoolbmuid eallima birra sámi guovlluin. Servodatovdáneapmi mearkkaša hábmet buori eallima buohkaide. Vaikko mis lea Norggas buorre almmolaš statistihkka, de eat sáhte automáhtalaččat jurddašit ahte sámi servodagas lea seammaláđe go Norgga servodagas. Dat buktá midjiide earenoamáš hástalusaid go galgat olahit iežamet politihkalaš mihttomeriid. Mii sávvat ahte sámi statistihkka mii dál gávdno, addá vuođu bargat viidáset, ja ahte dan sáhtta analyseret, mii fas galgá boahit buorin dásseárvobargui sámi servodagas.2

Sámi statistihkka čájeha earret eará ahte guovddáš báikkiide fárrejit eanet olbmot, ja ahte smávva gilážiin fárrejit nuorat eret, sihke nieiddat ja bártnit. Dat leat báikkid mat leat dehálaččat min giela ja kultuvrra ovdáneapmái ja nannemii. Mii fertet gávnnaht mii dasa lea sivva, ovdal go sáhttit doaimmaid bidjat johtui. Mii diehtit earret eará dan ahte jus galgat sihkkarastit ássama riddoguovlluin, de ferte guolásteapmi ovdánahttojuvot ja hálldašuvvot dainna lágiin ahte sii geat orrot lahka luondduressasaid mearas, galget beassat ávkkástallat daiguin riggodagaiguin. Ja nisssonolbmot, earenoamážit eamiálbmotnisssonolbmot fertejit fátmastuvvot eambo luondduressasaid regionála hálldašanbargui.3

Čuvgeidihke muhtun hástalusaid mat mis leat, de sáhttit atnit statistisk sentralbyrá:a analyserejuvvon ávdnasiid ovdamearkan. Statistisk sentralbyrá čađaha juohke jagi iskkademiid suohkandásis mii galgá čuvget suohkana dásseárvodili. Suohkanis dan gohčodit dásseárvobaromehter. Das gehččat čuovvovaš beliid: leat go doarvái mánáidgárdesajit, nisssonolbmot suohkanáirrasin, man stuora proseanta nisssonolbmuin lea alit oahppu, galle nisssonolbmo leat 100 dievdoolbmo ektui, nisssonolbmot bargoveagas ja sisabohtu.

---

1 www.dep.no.smk/norsk/dok

2 Samisk statistikk 2006, Statistisk sentralbyrá. www.ssb.no.

3 Forskningsrapport fra Kvinneuniversitetet i Nord:

<http://www.kun.nl.no/venstre.asp?gruppe=0106>

Movt dát heive vuodđun dan ipmárdussii ahte movt sámi guovlluin lea dásseárvvu dilli? Sámi suohkaniid bohtosat leat hui iešguđetláganat. Kárašjohka lea bajimusas, ja Divttasvuotna ges lea hui vuollin listtus. Eará sámi suohkanat leat háddjejuvvon miehtá baromehtera. Dat baromehter lea ráhkaduvvon dainna eavttuin ahte dat bealit duodas váikkuhit servodagaid dásseárvui. Vaikko dat dadjá juoidá dáčča servodaga dásseárvvu birra, de ii soaitte seamma bures govvidit sámi servodaga dásseárvvu.4 Mii oaidnit dárbbu sámi perspektivii go galgá ráhkadit ja lahkonnaddat lohkoávdnasiid.

Dan lassin sáhtta jearrat makkár máhtolašvuoda galgá deattuhit go galgá mihtidit muhtun servodaga máhttodási. Dálá sámi servodagas lea dan árbevirolaš máhtus čadnon vuodđoealáhusaide, alla árvu. Dat leat máhttu mii eanas fievrriduvvo buolvvaid mielde, iige skuvalbeaŋkkas. Dat sáhtta mearkkašit ahte boadus, go mihtida alla oahpu, ii atte dásásaš gova fámus sámi servodaga formála oahppodási vuodul, nugo dáčča servodagas dahká.5

Dát ovdamearkkat čájehit ahte lea dehálaš ahte mii leat dihtomielalaččat das maid mii mihtidit go guoská dásseárvui, ja ahte eat sáhte automáhtalaččat buohtalastit dáčča ja sámi servodaga. Odne mis lea beare heajos mearridanvuodđu identifiseret buot dásseárvopolitihkalaš hástalusaid Sámis. Čielggas lea maiddá dat ahte mis leat stuora erohusat sámi guovlluin, ja ahte soitet doaimmat mat heivejit bures Guovdageainnus, muhto de eai heive nu bures Snoasas.

Dat mearkkaša ahte mii fertet oččodit eanet dutkama ja čalmmustahttima sámi perspektiivii dásseárvogažaldaigain servodatdigaštallamis. Norgga Dutkanráđđi (Norges Forskningsråd) jodiha sámi dutkanprográmma. Go gulahallat dutkanráđiin de lea sohkaalperspektiivvas guovddáš sadji. Buoret reaiddu oččodeamis mii fertet goitge váldit vuostá daid hástalusaid maid mii sáhttit, ja bures gulahallat joavkkuiguin ja organisašuvnnaiguin mat veahkkinn čalmmustahttet daid áššiid.

Sámediggi lea juo bargan olu, ja áigu ain joatkit álggahit doaimmaid. Mii eat sáhte vuordit dan buoremus mearridanvuodđu, vaikko dat lea okta min guhkesáiggi ulbmiliin maid mii eat ábut vajálduhttit proseassas.

Dásseárvoperspektiiva praktihkalaš politihkas

Mii eat hálit politihka mii lea bealátkeahttá sohkaali ektui. Daddjo vel dat nai ahte dakkár politihka sáhtta doalahit dahje nannet sohkaaliid goabbatláganvuodaid. Lea dehálaš atnit mielas ahte dievdoolbmuin ja nissoonolbmuin, bártniin ja nieiddain sáhttet leat iešguđetlágan dárbbut ja beroštumit, ja ahte mis álo lea dat vuolggasadjin go hábmet iežamet politihka.

Sámepolitihka oktavuodas lea iešmearrideapmi guovddázis. Nugo ovdalis dadjen, de dat sistisdoallá sihke searve ja oktagaslaš vuoigatvuodaid. Ja dat lea hui dehálaš temáid oktavuodas mat guoskkahit rupmaša ja seksualitehta dásseárvoperspektiivvas. Iešmearrideami prinsihppa olmmošvuoigatvuohtan čadnon dán fáddái šaddá das hui dehálaš. Riekti ieš mearridit iežas rupmaša ja seksualitehta badjel lea okta dain vuđoleamos vuoigatvuodain mii olbmos lea. Veahkaváldi ja seksuálalaš veahkaváldi rihkku dan vuoigatvuoda. Dat áššit leat dávjá tabu dáhpáhusat. Lea dehálaš ahte veahkaváldi ii šatta priváhta áššin. Dat lea lágarihkun ja danne almmolaš ášši. Muhto dat ii leat almmolaš dušše danne go lea veahkaváldi. Sivva manne veahkaváldi dáhpáhuva lea dávjá mánggabealát. Servodatdilli váikkuha dávjá dasa, lassin individuála dillái. Danne lea dehálaš identifiseret makkár oktavuodas min servodagas ovddidit dakkár láhttema. Sosiála oktavuodas ja ođđa sohkaalrollat sáhttet váikkuhit.

---

4 Se vedlagt oversikt over kommunene i forvaltningsområdet for samisk språk
5 Nystad, Kristine (2003) *Mannen mellom myte og modernitet*

Vuolláičála: _____ / _____

Váilevaš dohkkeheapmi das ahte iešmearrideapmi maiddái sisttisdoallá rievtti mearridit iežas rupmaša badjel, mielddisbuktá dávjá doaimmahehttehusa ja ovddasvástádusa hilguma. Mii leat vásihan ahte árbevirolaš fierpmádagat eai gožit nissonolbmuid ja dievdoolbmuid geat leat veahkaváldojuvvon. Danin lea hui dehálaš ahte sámi servodagas gávdnojit organisašuvnnat ja ášahusat mat dustet čuvget daid tabu fáttáid.

Dievddut-searvi Guovdageainnus lea posiitiiva vuolgaheapmi dan oktavuodas. Searvi áigu eastadit seksuálalaš veahkaváldima ja eará veahkaváldima nissonolbmuid vuostá, unnidit seksualgivssideami ja nissonvealaheami, ja váikkuhit posiitiiva miellaguottuide bártnážiid ja dievdoolbmuid gaskkas. Dán dievdosearvi ásaheapmi lea hui dehálaš danne go dan ulbmil lea čuvget dievdoolbmuid ovddasvástádusa iežas dagaldumiid ja miellaguottuid ovddas nuppui sohkaheali vuostá. Dievdoolbmot fertejit searvat iežaset rolla hábmemei dan barggus. Bártnážat dárbbasit dievdoolbmuid ovdagovvan. Dat lea okta dain surggiin mas Sámediggi árjjalaččat lea beassan searvat doaimmaid heiveheapmái main lea praktihkalaš mearkašupmi sámi báikkálaš servodaga dásseárvui.

Mii háliidit maiddái čujuhit eará doaimmaide mat leat álggahuvvon, ovdamearkan dasa ahte movt sáhttá oazžut dásseárvoperspektiivva praktihkalaš politihkkii. Doarjagat ealáhusovdánahttimii leat dehálaš veahkkeneavvut dásseárvopolitihkalaš mihttomeriid olaheapmái. Sámi ovdánahttinforandda njuolggadusaid rievdadeamis lea dat fuolahuvvon.

Duoji ealáhusšiehtadusa ásaheapmi lea posiitiiva doaimma mii čuvge nissonolbmuid barggu duodjealáhusas, ja sin oassálastima árvoháhkamis. Mii oaidnit ahte eanet nissonolbmot válljejit álggahit iežaset fitnodaga vai besset sisa duodjeregistarii.

Unnit nissonolbmot go dievdoolbmot leat álgán iešheanaláš ealáhusdoallin, ja dat lea leamaš dábálaš sihke sámi ealáhusain ja muđui maid. Buot čálgoortnegat gáibiduvvojit jus nissonolbmot galget sáhttit álgit iešheanaláš ealáhusdoallin sihke árbevirolaš sámi ealáhusain ja eará ealáhusain. Čakčat ovddideimmet gulaskuddancealkámuša iešheanaláš ealáhusdoliid oadjevuoigatvuodaid árvvoštallama birra áhphehisvuodá, riegádahttima ja smávva mánáid fuolaheami oktavuodas. Dat leat ortnegat main lea stuora mearkašupmi nissonolbmuid. Iešheanaláš ealáhusdoliin váilot vuoigatvuodát olu addosiidda maid bargoaddi gokčá bargi ovddas. Danin lei min mielas dehálaš aiddostahttit ahte dat ortnegat fertejit fállujuvvot iešheanaláš ealáhusdoliide seamma eavttuid vuodul go dábálaš bargái.

Maiddái boazodoalu nissonolbmuid vuoigatvuodát leat leamaš fáddán min jahkásaš cealkámušain boazodoallošiehtadallamii. Boazodoallolága rievdadeapmi lea dál jođus ja dan barggus leat nissonolbmuid vuoigatvuodát leamaš guovddážiis. Nu go láhka lea dál, de dat ii sihkaraste nissonolbmuid vuoigatvuodaid doarvái bures ovdamearka dihte earráneami ja/dahje jápmima oktavuodas.

Ovdamearkkat mat das namuhuvvo čájehit ahte lea vejolaš gávdnat hástalusaid, ja álggahit ja plánet doaimmaid mat váikkuhit sámi servodaga dásseárvui. Muhto mis fertejit leat neavvut maiguin dan bargat vel buorebut, go dát ii leat doarvái. Mis leat stuora hástalusat ja sáhtášeimmet dán oktavuodas čájehit mánga suorggi gokko dásseárvu ferte fátmastuvvot praktihkalaš politihka hábmemis. Sámediggeráđdi vállje čuvget muhtumiid dánin. Seammás muittuhit ahte dat ferte váikkuhit juohke áššái maid mii gieđahallat.

Maŋemus áiggi lea skuvla ja bártnážiid ja nieiddažiid goabbatlágan vásáhusat ja hálddašeamit skuvllas leamaš guovddážiis. Daddjo ahte Norgga skuvlavuogádagas bártnážat vuoittahallet. Orru

Vuolláičála: _____ / _____

leamen nu ahte skuvla fuolaha nieiddažiid dárbbuid buorebut go bártnážiid dárbbuid. De lea dehálaš iskat lea go dilli seammaládje sámi bártnážiid ja nieiddažiid gaskkas. Máhttolokten mii galgá biddjot johtui Norgga skuvllain ferte váldit bures vuhtii sámi duohtavuoda ja dásseárvopolitihkalaš hástalusaid skuvlla ja sámi oahppi ektui.

Okta dain stuorámus ja deháleamos áššiin mainna Sámediggi lea bargan lea finnmárkoláhka. Dál galgá dat duohtandahkkot ja mearrádus biddjot johtui. De eai galggaše álggahuvvot doaimmat mat álgoálggus orrot sohkaabealneutrálat, muhto duohtaeallimis čájehuvvo ahte dat nannejit vealaheami gaskal nissonolbmuid ja dievdoolbmuid. Leat go nissonolbmuid ja dievdoolbmuid iešguđetlágan dárbbut iežaset rivttiid suodjaleapmái dakkár oktavuodas, ja váldojit go iešguđetlágan geavaheamit ja dárbbut vuhtii doarvái bures? Mis buohkain ferte dat leat jurdagis go dál galgat čuovvut lágabarggu álggaheami ja ráhkadit njuolggadusaid meahci geavaheapmái.

Dál lea álggahuvvon Sámi ovdánahttinfoandda iskanbargu sohkaabealperspektiivva vuodul. Dán iskkadeami bohtosat leat dehálaččat viidasit bargui dásseárvoperspektiivii heivehit doarjagiid. Mihttomearri lea vuoiggalaččat juohkit doarjjahivvodaga sohkaabealiid gaskkas. Dan barggu áigut čuovvolit 2006:s.

Bargu ođđa Sámediggeplánain lea dál jođus. Dat šaddá dehálaš prinsihpalaš dokumeanta Sámedikki profiili go guoská dásseárvogažaldagaide. Sámediggi lea hálldahusa ođđasis organiserema bokte earenoamážit vuhtiiváldán dan barggu ahte čađat guovdilastit dásseárvvu. Lea hui dehálaš ahte mii gozihit ahte Sámediggeplána doarvái bures vuhtiiváldá ovtta dásseárvvuodaprinsihpa sihke nissonolbmuid ja dievdoolbmuid ektui, ja nuoraid ja boarrasiid ektui.

Dásseárvu lea fáddá mii guoskkaha buot servodatsurggiid. Čilgehus ii leat sáhtán guoskkahit buohkaid. Mii oaidnit ahte vaikko mii leat álggahan muhtun doaimmaid, de mii dárbbasit buoret mearridanvuodu ja neavvuid jus galgat sáhttit dahkat vel buoret barggu. Earjildoaimmaid bálddas fertet vuoruhit guhkesáiggi proseassaid, ovdamearkka dihte ovdánahttit sámi statistihka ja dutkama dásseárvopolitihkalaš áššiid váste.

Mii fertet deattuhit ahte dásseárvobargu ii leat dakkár bargu maid Sámediggi áhahussan dahje Sámedikki politihkalaš bellodagat sáhttet akto doaimmahit. Eaktodáhtolaš organisašuvnnat leat dehálaš oasit sámi siviila servodagas. Bures doaibmi organisašuvnnat nannejit dásseárvobarggu ja veahkehit min identifiseret dehálaš hástalusaid dáid áššiid birra sámi servodagas. Sámediggeráđđi sávvá, ja dárbbasa buori ovttasbarggu ja buori gulahallama organisašuvnnaiguin sámi servodagas mat beroštit dásseárvopolitihkalaš áššiin. Mii hástalit earenoamážit nuoraid ánggiruššat ja searvat digaštallamii. Mii leat posiitiivat plánejuvvon sámi dásseárvokonferánsii maid NissonForum pláne lágídit. Dakkár konferánsa sáhtta maid veahkkin identifiseret dásseárvopolitihkalaš hástalusaid mat mis leat dál miehtá Sámi.

Dakko bokte lea Sámediggeráđđi bidjan ovdan dásseárvopolitihkalaš čilgehusa 2006 váste.

Mearkkašupmi 1, BB:a sámediggejoavku

Dásseárvopolitihkalaš čilgehus lea gaskaoapmi mainna áiccalmahttit dásseárvopolitihkalaš dili sámi servodagas.

Dán ovddiduvvon evttohusas váilu ealáhusguovdásaš dásseárvopolitihkka. Servodatstruktuvrra rievdamat leat nuppástuhtán dan movt olbmot válljejit ámmáhiid. Árbevirolaš vuoddoealáhusat leat šaddan ovttaolbmofidnun, ja ollu čoggon gelbbolašvuohta jávká eret oavánis doalliid fárus.

Vuolláičála: _____ / _____

Erenoamážit čuoheá nuorra albmáide dat go árbevirolaš bargosajit jávket go eai gávdno molssaeavttut vánhenbuolvva fierpmádahkii. Dát lea buvttihaan viehka stuorra bargguhisvuoda nuorat albmáid gaskkas muhtun sámi guovlluin.

Ealáhuspolitihkka lea maid dásseárvopolitihkka, ja deaddu ferte biddjojuvvot dasa movt ealáhusat váldet vára dásseárvoperspektiivvas. Ain välljejuvvojit barggut ovdalis áiggiid minstariid mielde, nissonolbmot välljejit ovddasmorašbargguid ja albmát fas vuodđoaláhusaid. Daiguin teknologalaš veahkkeneavvuiguin mat gávdnojit livčče galgan cakkat bargoválljemis jávkaduvvot, nu ahte goappašiin sohkabeliin livččii lean ovttalágan vejolašvuohta välljet ámmáha. Mearriduvvon lea ahte organisašuvnnain – ja fitnodatsivrrain galget leat goappašiid sohkabeliid ovddasteaddjit, muhto dilli ii leat vel dál ge dohkálaš. Sámi servodagas lea leamaš dáhpin ahte goappašat sohkabealit servet deatalaš mearrádusaide, dán geavahusa sáhtta áinnas fievrridit maiddái iešguđet stivralanjaide.

Dat go deaddu biddjojuvvo dihto áššái, de buktá dat dávjá dihto bohtosiid. Dát lea čielgasit čájehuvvon ovdal válgagičči ja ieš válgagiččis. Sámediggi lei čalmmustahttán Sámedikki fuones sohkabeal dássedeattu. Sierralágan doaibmabijuid birra lei sáhka maiguin njulget dán dássedeattuhis dili. Go deaddu biddjojuvvui dása, de šadde sámediggeválgga oktavuodas dakkár rahčamušat mat buvttihedje dássedeattu sohkebeliid gaskii Sámedikkis.

Dásseárvvu oktavuodas lea sáhka maiddái ovttaárvosašvuoda birra. Dásseárvočilgehusas galgá maiddái olbmuid seksuálalaš sodju váldojuvvot mielde. Sámi servodat ii leat ovttalágan, maiddái dáppe gávdnojit olbmot geain lea dakkár seksuálalaš sodju mü lea earalágan go eatnašiin álbmoga gaskkas.

III Jienasteapmi

Dán áššis ii jienastuvvon.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkvuorolistu ja replihkat

	Sáhkvuorru	Replihkka
1	Aili Keskitalo, áššejođiheaddji	
2	Tor Mikalsen	
3	Jørn Are Gaski	Aili Keskitalo
4	Magnhild Mathisen	
5	Randi A. Skum	Magnhild Mathisen
6	Jørn Are Gaski	
7	Synnøve Solbakken-Härkönen	
8	Ann-Mari Thomassen	Olaf Eliassen
9	Aili Keskitalo	Jørn Are Gaski
10	Marianne Balto Henriksen	
11	Inger Jørstad	

Vuolláičála: _____ / _____

12	Susanne Amalie Andersen	
13	Per Andersen Bæhr	Magnhild Mathisen
		Per Andersen Bæhr
14	Aili Keskitalo, áššejodiheddji	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggeráđi dásseárvopolitihkalaš čilgehus válđojuovvo diehtun

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 03.03.06 dii. 10.00.

Vuoddogiella: Dárogiella

Ášši 05/06

Ođđa áššiid dieđiheapmi Sámedikki čeahkinortnega § 4 vuodul

Arkiva

Arkiiváššennr.

06/289

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.03.06 dii. 09.00.

I Mildosat

Nr	Beavi	Geas/Geasa	Tihttal
1	27.02.06	Áirras Magnhild Mathisen, BB:a sámediggejoavku	Doarija sámi vuoddo- ja joatkkaohpahussii – diibmomáksomeriid haddemudden
2	27.02.06	Áirras Willy Ørnebakk, BB:a sámediggejoavku	Boazodoallolága ođasmahttin
3	28.02.06	Áirras Gunn-Britt Retter, NSR/Sáb	Sáidesáikonuohttuma gáržžideamit Várjjatvuonas
4	28.02.06	Áirras Marianne Balto Henriksen, BB:a sámediggejoavku	Olliláš Kultur- ja Ealáhuspolitihkalaš plána.
5	28.02.06	Áirras Susanne Amalie Andersen, NSR ovttasbargojoavku	Fierpmádathuksen sámi nuoraid gaskkas
6	28.02.06	Áirras Rita- Alise Porsanger, NSR ovttasbargojoavku	Sámi mánáidsuodjalusmánáid vuoigatvuođat
7	28.02.06	Áirras Laila Wilks, Áarjel Læstoe	Diehtujuohkin boazodoallovuoigatvuođaid birra
8	28.02.06	Áirras Ann Mari Thomassen, NSR ovttasbargojoavku	Sápmelaččaid čearddalaš vákšun berre dutkojuvvot!
9	28.02.06	Áirras Ole Mathis Hetta, NSR ovttasbargojoavku	NAV ođastus (ođđa bargo- ja čálgohálddašeapmi)
10	28.02.06	Áirras Martin Urheim, NSR ovttasbargojoavku	Sámi mediafoandda ásaheapmi – Beaivválaš sámi aviissa vuosttaš mihttomearri

Vuolláičála: _____/_____

Čeahkkingirji čállit: Liv Karin Klemetsen / Inga Margrethe Eira

siidu 37 186 siiddus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Evttohus 1, áirras Magnhild Mathisen, BB:a sámediggejoavku

Doarjja sámi vuoddo- ja joatkkaoahpahussii – diibmomáksomeriid haddemudden Doarjjaortnega ulbmil lea váikkuhit sámi giellaoahpahusa ruhtadeami, nu ahte addojuvvo oahpahus sámegillii ja sámegielas. Dát čuovvu daid vuoigatvuođaid mat bohtet ovdan oahpahuslága paragrafain 6-2 ja § 6-3.

Maŋimuš jagiid lea daid oahppiid lohku, geat ožžot oahpahusfálaldaga sámegielas ja sámegillii, lassánan 9 proseanttain. Dát leat mearkkašahhti golut ja buvttihit skuvlaeiggádiidda stuorra guovttegielalašvuođagoluid.

Bargiidbellodaga sámediggejoavku bivdá Sámedikki váikkuhit dasa ahte diibmomáksomearit bajiduvvojit, nu ahte skuvlaeiggádat ožžot gokčojuvvot dáid goluid ollásit.

Evttohus 2, áirras Willy Ørnebakk, BB:a sámediggejoavku

Boazodoallolága ođasmahttin

Boazodoalloláhka dárbašuvvo dál fargga ođasmahttojuvvot NAČ 2001: 35 vuodul nu ahte čuovvu álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid ja boazodoalu boares vieruid.

Boazodoallolága ođasmahttinbarggus lea deatlaš deattuhit boazodoalliid riektesihkarvuođa.

Boazodoallohálldašeami guorahaladettiin ferte fuolahit ahte boazodoallu oažžu dakkár hálldašeami boahteáiggis, mii čuovvu hálldašanrievtti.

Juohke orohat ferte oažžut čielggaduvvot rievttálaš vuoigatvuođaidis ja vieruiduvvan vuoigatvuođas Eanadoallodepartemeantta hálldašanorgána, Boazodoallohálldahusa, ektui.

Evttohus 3, áirras Gunn-Britt Retter, NSR/SáB

Sáidesáikonuohttuma gáržžideamit Várjjatvuonas

Várjjatvuonas bohte sáidebivdoáigge 2005:s logenear sáidesáikonuohttefatnasa lahka gátti, guhkás vuona sisa. Dáid fatnasiid sáhtta gohčodit áhpefanasin maid sturrodahkan sáhtta meroštallat 90 juolggi (28 mehtera). Juo 1960-logus fitne dákkár fatnasat Várjjatvuonas mat válde buot lágan guliid vuonas, nu ahte olles guollenálii goariduvvui mángga jahkái.

Diimmá bivddu geažil, ballat fas ahte guollenálit vuonas muosehuhttojuvvojit, go dát guovlu lea deatlaš goddosadji. Báikkálaš bivdiid sáidebivdu maid billistuvvui, go dan siskeleamos vuonas measta gurjedje guliid moatti vahkus. Dát sáidenuohttebivdu maid ii buvttet ekonomalaš ahtanuššama báikkálaččat, danne go sáidesálaš ii vuvdojuvvo guovllu gullevuostáváldiide.

NSR/SáB ballá ahte sáidesáikonuohttefatnasat sáhttet fas boahtit Várjjatvutnii ja bivdá ahte Sámediggi váldá oktavuodá Norgga guolástuseiseváldiiguin ja bivdá ahte sáidesáikonuohttebivdu gáržžiduvvo nu ahte dat giddejuvvo rájain olgolis vuonas. Seamma láhkai go autoliidna- ja snoranuohttebivdu juo lea gáržžiduvvon muhtun vuonain. Sihkkarastin dihte vuotnabivdiid resursavuodá ja rievttálaš saji siskelepmosis vuonain.

Vuolláičála: _____/_____

Evttohus 4, áirras Marianne Balto Henriksen, BB:a sámediggejoavku

Ollislaš Kultur- ja Ealáhuspolitihkalaš plána.

Servodagas leat dál dakkár stuorra rievdamat sihke našuvnnalaččat ja máilmmiviidosáččat, mat váikkuhit sámi servodaga. Sámi servodat vásiha dál stuorra hástalusaid olmmošlogu njedjamiin ja rašis ealáhuseallimiin. Dakkár ovdáneapmi dagaha ahte sámegeiella ja kultur- ja servodateallin hedjona ja áitojuvvo.

Danne bivdá Bargiidbellodaga sámediggejoavku Sámedikki váldit ovdan ealáhus- ja kulturpolitihkalaš hástalusaid ja ráhkadit ollislaš kultur- ja ealáhuspolitihkalaš plána.

Sámediggi hálldaša ruđaid kultur- ja ealáhusdoaimmaide. Hálldašeamis leat heajos stivrenreaiddut váikkuhangaskaoapmegeavaheami várás ja danne stivrejit earjiláššit ja earjiljuolludusat ealáhus- ja kulturáŋgiruššama ovdáneami servodagas. Dát hástalusat ja rievdamat dagahit ahte Sámedikkis dárbbášuvvojit árjjalaš ealáhus- ja kulturpolitihkalaš strategiijat vai servodat ovdána positiivvalaččat.

Plánaid mihttomearri berre leat láchit dilálašvuodaid nu ahte lea ávki dain ovdduin mat sámi servodagas leat sihke luonddu-, kultur- ja olmmošlaš resurssaid dáfus ja nu ahte daid ovdduid sáhtta viidásetovddidit. Eahpitkeahhtá lea maiddá sámi servodagaid ovdduin čielga positiiva váikkuhus regiovnínalaš ja našuvnnalaš árvobuvttadeapmái. Okta sámi ealáhus- ja kulturplána váldohástalusain lea danne dakkár politihka hábmen, mii mealgat buorebut sáhtta láchit dilálašvuodaid nana, doaibmi ja čavlaš sámi servodagaid ovddideapmái.

Norgga sámi guovlluin leat stuorra riggodagat ja vejolašvuodát, ja dáin guovlluin lea deatalaš doaibma regiovnínalaš ja našuvnnalaš árvoviddjiin. Dát addá buori vuoddu daid doaimmaid viidásetovddideapmái, mat leat čadnojuvvon árbevirolaš sámi ealáhusaide, seammás go leat stuorra vejolašvuodát bálvalus- ja eará stuorrinnávccalaš ealáhusain. Maiddá leat stuorra vejolašvuodát sámi kulturealáhusaid áŋgiruššamis. Vejolašvuodát leat das, muhto dat eai šatta duohtan iešalddiset. Jus galggaš sáhttit ávkástallat dáiguin vejolašvuodáiguin, de gáibiduvvojit rámmaeavttut mat buhtejit luonddu beali ja struktuvrralaš hehttehusaid. Dakkár árjjalaš politihkalaš strategiijat ja doaibmabijut, mat leat mielde luvvemin álggahan- ja investerenmiela kultur- ja ealáhuseallimis, leat maiddá deatalaččat.

Sámedikki dievasčoahkkin oážžu dávjá meannudeapmái iešguđetlágan njuolggadusaid mat galget leat láidsteaddjin muhtun ealáhus- ja kultursurggiide. Deatalaš lea ahte dakkár njuolggadusat vuodđuduvvojit ollislaš kultur-, ealáhus- ja servodatpolitihkalaš áŋgiruššami.

Evttohus 5, áirras Susanne Amalie Andersen, NSR ovttasbargojoavku

Fierpmádathuksen sámi nuoraid gaskkas

NSR ovttasbargojoavku bivdá Sámedikki álggahit fierpmádathuksema sámi nuoraid gaskkas.

Nuoraidfierpmádaga bokte oččošeimmet sihke dieduid ja sáhtášeimmet váikkuhit miellaguottuid.

Nuoraidpolitihkkarin vásihan dávjá go lean johtimin Sámis ahte váilot diedut sámi diliid birra, erenoamážit eará guovlluid go iežas guovlluid birra. Vuostálastin dihte eahpeiddolaš miellaguottuid nugo omd. “etnosentrisme”, sáhttit fierpmádaga bokte fuolahit ahte nuorat iešguđet sámi guovlluin ožžot buriid oktavuodáid gaskaneaset. Fierpmádaga háhkama bokte sámi nuoraid

Vuolláičála: _____ / _____

gaskkas sáhttit positiivvalaš vugiin buoridit máhtolašvuodadási ja gilvit dieđuid viidáseappot sámi servodagas.

Nuorain Norgga bealde Sámis lea iešguđetlágan duogáš sámegeiela ektui ja sin iežaset sámi identitehta ektui, ja lea vahát go dát sáhtta sirret iešguđet sámi joavkkuid.

Dán lágan miellaguottuid huksenbargu, man oktavuodas mii addit sámi nuoraide vejolašvuoda oahppat guđet guimmiineaset, leat mielde buorideamen máhtolašvuoda sámiid birra sámiid gaskkas. Dát lea maiddái mielde nannemin nuoraid oktasaš sámi identitehta ja oktasaš sámi kulturárbbi. Sámi servodagas gávdno erenoamáš girjáivuohta, ja dat go oahppat guđet guimmiineamet nannešii sihke ovttaskas olbmuid ja sámi servodaga.

Fierpmádaga sáhtta čađahit iešguđet dásis, nugo omd. ovttasbarggu bokte joatkkaskuvllaid gaskka gos leat sámi oahppit, Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi aktiivvalaččat mielde barggus, ovttasbargošiehtadusat iešguđet fylkkagiellaiguin ja eará vejolaš oasálaččaiguin.

NSR ovttasbargojoavku oaidná ahte lea stuorra dárbu arenaide gos nuorat sáhttet deaivvadit, ja gos nuorat ožžot stuorát áddejumi ja ohppet árvvus atnit guđet guimmiideaset.

Evttohus 6, áirras Rita- Alise Porsanger, NSR ovttasbargojoavku

Sámi mánáidsuodjalusmánáid vuoigatvuodát

Mu čuoččuhusa mielde gártet sámi bearrašiid mánát ja nuorat hui rašis dillái go fáhkka šaddet eret ruovttus guhkkit áigái, go máhtolašvuohta sámi mánáid ja nuoraid duogáža birra lea menddo váilevaš. Dákkár oktavuodain lea hui deatalaš ahte sin individuála duogáš gozihuvvo buoremus vuogi mielde. Individuála duogážin oaivvilduvvo earret eará ahte berre árvvoštallat guđe guovllus mánná/nuorra boahat. Mánáidsuodjalanbálvalus dáhká árvvoštallma dalle go fáhkka beaivvát ala fertejit váldit máná eret ruovttus ja čállá dasto ášši Fylkkanammagoddái gos bivdet mearrádusa dohkkehuvvot dan botta go fáhkkadilli bistá. Dál gávdno dušše okta dustehusruoktu Finnmárkkus mii sáhtta váldit vuostá sámi mánáid, ja ii guhtege ásahus sáhte fállat sámegeielat bálvalusa birranbeaivvi. Ná lea Finnmárkkus ja dalle ii leat váttis áddet movt sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuodát muđui leat riikkas. Mun muittuhan ahte fáhkkasirdin dahkkojuvvo beaivvát ala, muhto guhkkit áigái sirdima oktavuodas sáhtta vuđolaččat árvvoštallat gosa galget biddjojuvvo.

Berrejit biddjot čielga njuolggadusat dasa maid mearkkaša sátne sámi kulturgelbbolašvuohta, ja ahte gávdno vuđolaš máhtolašvuohta ja áddejumi daid árvvuide ja norpmaid birra mat sámi servodagas leat oppalaččat, ja sierra sámi báikegottiin erenoamážit go dohkkehuvvojit ja váldojuvvojit atnui dustehusruovttut-sadjásašruovttut ja ásahusat.

Ii sáhte leat nu ahte mii ain 2006:s diehtit ahte soaitit gártat sáddet sámi mánáid/nuoraid eret iežamet fylkkas ja nu guhkás eret álgobirrasis. Sii sáhttet gártat dakkár ruovttuide dahje ásahusaide gos lea unnán sámi máhtolašvuohta.

Mun bivddán Sámediggeráđi geahčadit makkár dilli dán joavkkus lea.

Evttohus 7, áirras Laila Wilks, Åarjel Læstoe

Diehtujuohkin boazodoallovuoigatvuodaid birra

Vuolláičála: _____ / _____

Boazodoalliin leat dievaslaš vuoigatvuodát vuodjit muohtaskuhtera dan bozosiiddas masa sii gullet. Bozosiida Davvi-Trøndelágas oáčui lobi báhčit geatkki, mii lei goddán bohccuid, ja dan guorrat muohtaskuhteriin. Dán siiddas leat mánga suohkana, ja Luondduhálddašandirektoráhta lei bidjan gáibádussan ahte ferte ohat vuodjinlobi buot guoskevaš suohkaniin.

Boazodoallis lea juo lohpi vuodjit skuhtera su siidda suohkaniin, iige galggašii leat dárbu ohat erenoamážit, dakkár diliin go lea sáhka bivdimis. Bivdit, geain ii leat lohpi vuodjit skuhteriin, fertejit ohat lobi beassat vuodjit, muhto ii fal son gii doaimmaha ealáhusa guoskevaš suohkaniin.

Boazodoalliid vuoigatvuodát hedjonit jus sii dál fertejit ohcagoahtit dakkár vuoigatvuodaid, mat sis leat juo dál.

Mii bivdit ahte Sámediggeráđđi guorahallá lagabui mo sáhtta juohkit dieđuid etáhtaide nugo Luondduhálddašandirektoráhtii, daid vuoigatvuodaid birra mat boazodoalus leat juo dál, amas dárbbasmeahttan áigi geavahuvvot nákkáhallas daid vuoigatvuodaid alde mat boazodoalus leat juo dál, dahje vuordit dassážiigo suohkanat leat meannudan ášši.

Evttohus 8, áirras Ann Mari Thomassen, NSR ovttasbargojoavku

Sápmelaččaid čearddalaš vákšun berre dutkojuvvot!

Lea bures duođaštuvvon ahte sápmelaččat ja kveanat leat sivahallon bahádahkkin ja vásihan viiddis vákšuma gittá dálá áigái. Dát lea dehálaš oassin dáruiduhttinpolitihkas mii lea jođihuvvon min riikkas gitta otnáži. Vaikko Norga almmolaččat gal lea rievadan guottuid mat ledje dáruiduhttin doaimmaid, sivahallamiid ja vákšuma vuodđun sápmelaččaid vuostá, de dakkár guottut ain gávdnojit soames birrasin. Sivahallamat sámpolitihkalaš bargui leat mángga oktavuodain gulustuvvon.

Lund-kommišuvdna, man Stuoradiggi bijai guorahallat vákšundoaimmaid mat čadahuvvojedje Norggas iešguđetge olmmošjoavkkuid vuostá, ii duođaštan ahte sápmelaččat leat vákšojuvvon earret ahte Vákšunguođdáš 1980-logu álggugeahčen namuha "sámelihkadusaid" maid Norgga politihkalaš gurutbealli galgai leat "infiltreren" seamma ládje go ledje dahkan fágalihkadusain ja suodjalusa luohhtevasdoaimmas (Lund-rapporta s. 224).

Okta Lund-kommišuvnna bohtosiin lei 2000 ođđajagimánu 1. beaivvi oaidninvuoigatvuodáláhka mii lagabui čilgejuvvon eavttuid vuodul attii vejolašvuoda oaidnit vákšunpolitijaid vuorkkaid ja vejolašvuoda ohat buhtadasa vákšuma dihte. Ollu sápmelaččat geavahedje vuoigatvuoda oaidnit dieđuid maid vákšunpolitijja lei čohkken. Dáid dieđuid vuodul orroleamen nu ahte vákšundoaimma lea dáhpuhuvvon eanet go dan maid kommišuvdna nagodii duođaštit.

NSR ja ovttasbargojoavku (Sámeálbmotbellodat, Guovddášbellodat, Lulli ássi sámiid listu ja Guovdageainnu Johttisámiid listu) oaivvilda ahte vákšunpolitijat lea čadahan čearddalaš vákšuma, ja ahte dát lea veahkaválddalašvuolta sápmelaččaid vuostá. Ovddit áiggi miellaguottut leat ceavzan buorebut vákšunbirrasiin go ovdal leat jáhkán. Uhkádusgovastagat mat dien birrasiin leat geavahuvvon leat dávjá leamašan badjelmearálažžan. Dát lea ráfehuttán daid olbmuid geat historjjálaččat leat gillán sivahallamiid ja vásihan iešguđetlágan negatiivva doaimmaid. Ollu sápmelaččat dovdet unohassan go sáhttet leat vákšojuvvon. Ahte ovttaskas sápmelaččat leat ožžon vejolašvuoda oaidnit mii sin birra lea čállon ii leat doarvai. Dat ii galgga leat juohke ovttaskas sápmelačča ovddasvástáduš oainnusindahkat veahkaválddalašvuodaid mat lea dahkkon sápmelaččaid vuostá. Sámi servodagas lea riekti diehtit mii lea dáhpuhuvvan ja man vuodul.

Vuolláičála: _____ / _____

NSR/Ovttasbargojoavku bivdá Sámedikki váldit ovdan ášši Justisministariin sihkarastindihte ahte buot dárbblaš dieđut almmuhuvvojit. Danin berre álggahuvvot dutkan mii sáhtá duodaštit vákšuma maid sámi álbmot, ovttaskas olbmot ja sámi organisašuvnnat leat vásihan. NSR oaivvilda ahte odđa dieđut mat leat ilbman oaidnima maŋŋil duodaštit ahte lea leamašan čearddalaš vákšun sápmelaččaid ektui, ja gáibida odđasit geahčedit ášši ja almmuhit dieđuid das movt sámi álbmot lea vákšojuvvon.

Evttohus 9, áirras Ole Mathis Hetta, NSR ovttasbargojoavku

NAV odastus (odđa bargo- ja čálgohálldašeapmi)

Okta dain stuorimus čálgoodastusain Norggas lea dál fargga čadahiuvvomín. Dat lea bargomárkandoaimmahaga (Aetat) ja Riikkaoadjodoaimmahaga (Rikstrygdeverket) ovttasdahttima ja dat ovttasbargu mii álggahuvvo suohkaniid soaiálabálvalusain 2006-07 jahkemolsumis ja mii galga doaibmat gitta 2010 rádjai.

Dál go dákkar ovttasbargu galga álggahuvvot ja odđa kontuvrrat áshuvvot ferte gal jearrat man ládje ja man ollu sámgielalas- ja kultuvrralaš gelbbolašvuohta deattuhuvvo.

NSR atná dehálažžan ahte gáibiduvvo sáme-gielat ja kultuvrralaš gelbbolašvuohta odđa kontuvrrain mat áshuvvojit vai galget sáhttit bálvalit sámi álbmoga. Dát ii guoskka dušše váldosámi guovlluide/suohkaniidda muhto miehta Sámi.

NSR bivda Sámediggeráđi váldit ovdan dán ášši guoskevaš áshusaiguin ja Bargo- ja searvadahttindepartemeanta (AID) sihkarastindihte ahte sápmelaččat ožžot veahki odđa čálgohálldahusas nu ahte dat vuhtiiváldá sámi giela ja kulturipmárdusa.

Evttohus 10, áirras Martin Urheim, NSR ovttasbargojoavku

Sámi mediafoandda ásaheapmi – Beaivválaš sámi aviisa vuosttaš mihttomearri

Duogáš:

Sámedikki dievasčoahkkín celkkii 2006 Stáhtabušeakta meannudettiin (ášši 34/03):

«Sámi preassapolitiikka bajimus mihttomearriin lea ásahtit sihkkaris ekonomalaš vuođu beaivválaš sámi aviissaid almmuheapmái, vuosttažettiin sáme-gielat aviissaid.»

Sámiid vuoigatvuohta odđasiidda iežaset čállingillii lea bures dohkkehuvvon ja boahá ovdan stáhta preassadoajaga bokte sámi aviissaide. St. died. nr. 33 (2001-2002) čuožžu ea. ea:

” Sámi aviissain lea stuorra mearkkašupmi sihke informašuvdnagáldun ja bákkodankanálan, ja sámi giela seailuheapmái.”

Dál leat guokte sáme-gielat aviissa, Áššu ja Min Áigi, ja vel aviisa Ságat mii almmuhuvvo dárogillii. Buot aviissat ilbmet guktii - golbmii vahkus.

Evttohus

NSR evttoha ahte Sámediggi ása ”Sámi mediafoandda” mii galgá sáhttit investeret sámi mediaásahusaide. Formálalaččat NSR ii evttot makkárge ráddjemiid das makkár sámi mediaide foanda sáhtá investeret, muhto oaivvilda foandda álggus galgat sámi aviissaid nanusmahttit vai nákkejit almmuhit beaivválaš sámi aviissa. Mihttomeari galgá leat olahán maŋimustá geassemánu 1. b. 2009.

Beaivválaš sámi aviisa mii maiddá almmuhuvvo neahtas sihke nanne sámi áššiid beroštumi ja lokte giela árvvu ja lea áibbas dárbblaš siviila sámi servodaga huksemii.

Vuolláičála: _____/_____

NSR oaidná ahte dát áššit gullet oktii; beaivválaš sámi aviisa ja sámi čálakultuvrra ovddideapmi sámiid gaskkas. Ođđaáigasaš servodat mas lea šláddjes ja rikkis sámi čálakultuvra lea valljivuođa servodat. Dán oktavuodas gullet dát áššit oktii; ođasdárbu, čálakultuvrra ovddideapmi ja giellagáhtten. Erenoamážit go lea sáhka smávva sámi suopmaniin nu mo julev- ja lullisámegiela.

Seammas go sámi mediafoanda buktá sámi aviissaide ođđa risikoruda ja aktiivva oamasteami, ja ferte ovttas Sámedikkiin bargat Kultur- ja girkopartemeantta guovdu vai: Preassadoarjja lasihuvvo ja šaddá sámi aviisaalmmuhemiid bissovaš ruhtadančoavddusin. Preassadoarjja heivehuvvo vai doarju mihttomeari beaivválaš sámi aviisa. Dáčča eiseválddit maid berrejit deattuhit Ruota ja Suoma eiseválddiid ovddasvástádusa beaivválaš sámi aviissain.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi čadahuvvui čuovvovaš vuoru mielde: Čoahkkinjodihangotti árvalus: Buot evttohusat sáddejuvvojit Sámediggeráddái viidásit meannudeapmái.

- Čoahkkinjodihangotti evttohus mearriduvvui 33 jienain 1 jiena vuostá.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Magnhild Mathisen	
2	Willy Ørnebakk	
3	Gunn-Britt Retter	
4	Marianne Balto Henriksen	
5	Susanne Amalie Andersen	
6	Rita-Alise Porsanger	
7	Laila Wilks	
8	Ann-Mari Thomassen	
9	Ole Mathis Hetta	
10	Martin Urheim	
11	Marianne Balto Henriksen	
12	Magnhild Mathisen	
13	Martin Urheim	
14	Henrik Eriksen	
15	Per Edvin Varsi	
16	Terje Tretnes	
17	Olaf Eliassen	
18	Magnhild Mathisen	
19	Marianne Balto Henriksen	

Vuolláičála: _____/_____

20	Terje Tretnes	
21	Martin Urheim	
22	Tor Mikalsen	
23	Marianne Balto Henriksen	
24	Per Andersen Bæhr	
25	Terje Tretnes	
26	Martin Urheim	

VI Sámedikki mearrádus

Buot evttohusat sáddejuvvojit Sámediggeráddái viidásit meannudeapmái.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 01.03.06 dii. 10.10.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 06/06

Sámedikki čoaččkinortnega revideren

Arkiiváššennr..
05/68206 / 25 - 58

Meannudeamit

Politikalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Čoaččkinjođihangoddi	24.01.06	02/06
Bearráigeahččanlávdegoddi	13.-23.02.06	
Sámediggi dievasčoaččkin	28.02. - 03.03.06	000/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.03.06 dii. 10.10.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Tihttal

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámedikki čoaččkinjođihangotti mearrádusárvalus lávdegoddái
Čoaččkinortnegis evttohuvojit čuoovvovaš rievdadusat:

Paragrafa 16 Čoaččkinjođihangoddi

Doaba ”Čoaččkinjođihangotti jođiheaddji” rievdaduvvo ”Sámedikki dievasčoaččkinjođiheaddjin”

Paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 16 Čoaččkinjođihangoddi

Sámediggi vällje čoaččkinjođihangotti vuodđonjuolggadusaid § 2-2 mielde.

Čoaččkinjođihangottis galget leat jođiheaddji (Sámedikki dievasčoaččkinjođiheaddji),
nubbinjođiheaddji ja golbma lahtu. Válga dáhpáhuvvá gorrelohkoválgan. Sámedikki
dievasčoaččkinjođiheaddji gohčču čoaččkinjođihangotti miellahtuid čoaččkimii.

Čoaččkinjođihangottis lea mearridanfápmu go golbma lahtu leat čoaččkis. Čoaččkinjođihangoddi
sáhtta addit Sámedikki dievasčoaččkinjođiheaddjái mearridanfámu.

Čoaččkinjođihangotti doaimanái gi čuoovu Sámedikki válgaáigodaga.

Vuolláičála: _____/_____

Čoaččkingirjji čállit: Liv Karin Klemetsen / Inga Margrethe Eira

siidu 45 186 siiddus

Paragráfa 17 Čoahkkinjođihangotti barggut

Paragráfa 17 d rievdaduvvo čuodjat ná:

d) Ovddidit mearráduevttohusa Bearráigeahččanlávdegoddái áššiin mat gusket Sámedikki čoahkkinortnegii, mátkeregulatiivii ja muđui njuolggadusaide mat gusket Sámedikki áirasiidda. Go čoahkkinjođihangotti mielas lea ulbmillaš, de sáhtta ovddidit mearráduevttohusa ovttá fágalávdegoddái

Dan lassin lea čujuhus “gč. § 25” sihkkoujvvon bustáva c) vuolde.

Olles paragráfa čuodjá dalle ná:

§ 17 Čoahkkinjođihangotti barggut

Čoahkkinjođihangotti bargun lea:

- a) Gohččut čoahkkimii ja jođihit Sámedikki ráđđádallamiid Sámedikki čoahkkinortngea njuolggadusaid mielde.
- b) Sáddet áššiid Sámediggeráđis ovttá Sámedikki lávdegoddái, gč. § 22.
- c) Mearridit lávdegottečoahkkimiid ja iešguđet dievasčoahkkimiid virgelohpeohcamiid. Virgelohpeohcamiid galgá mieđihit duššefal go leat nana ákkat.
- d) Ovddidit mearráduevttohusa Sámedikki dievasčoahkkimii áššiin mat gusket Sámedikki čoahkkinortnegii, mátkeregulatiivii ja muđui njuolggadusaide mat gusket Sámedikki áirasiidda. Go čoahkkinjođihangotti mielas lea ulbmillaš, de sáhtta ovddidit mearráduevttohusa ovttá fágalávdegoddái.
- e) Dahkat dárbblaš mearrádušaid Sámedikki ášševálmmaštemiid oktavuodas ja mearridit movt dulkot gažaldagaid mat gusket mátkeregulatiivii ja daid njuolggadusaide mat leat namuhuvvon bajábealde § 17 bustáva d).
- f) Nammadit Sámedikki ovddasteddjiid bovdejumiin parlamentáralaš čoahkkimiidda ja konferánssaide.
- g) Dahkat eará bargguid maid Sámediggi addá čoahkkinjođihangoddái.
- h) Mearridit, ovttaráđiid Sámedikki joavkojođiheaddjiiguin, man guhkes áigi biddjojuvvo Sámediggeráđi diedáhusaid ovddideapmái Sámedikki dievasčoahkkimis, gč. § 20

Paragráfa 23 Lávdegottiid bargu

1. lađas rievdaduvvo čuodjat ná:

Lávdegottit galget ovddidit eavttuhusaid dievasčoahkkimii dakkár áššiin maid čoahkkinjođihangoddi sádde. Bearráigeahččan lávdegoddi galgá ovddidit eavttuhusa § 24 mielde.

Olles paragráfa čuodjá dalle ná:

§ 23 Lávdegottiid bargu

Lávdegottit galget ovddidit eavttuhusaid dievasčoahkkimii dakkár áššiin maid čoahkkinjođihangoddi sádde. Bearráigeahččan lávdegoddi galgá ovddidit eavttuhusa § 24 mielde. Lávdegottit sáhttet doallat čoahkkima go uhcimusat 3/5 lahtuin leat čoahkkimis.

Lávdegoddečoahkkimat leat gitta nu guhká go lávdegottit ieža eai mearrit eará.

Vuolláičála: _____/_____

Paragrafa 24 Bearráigeahččanlávdegotti barggut

Bustáva c 1. lađas sihkkojuvvo. 4. lađas bázi dan ovddit sáddejuvvon čeahkinortnega veršuvnnas. Lađas lea fas lasihuvvon.

Olles paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 24 Bearráigeahččanlávdegotti barggut

Bearráigeahččanlávdegotti bargun lea:

a) Doaimmahit parlamentáralaš bearráigeahču doaimmas mii ruhtaduvvo Sámedikki bušeahta bokte.

b) Bearráigeahččat Sámedikki jahkerekhetdoalu, ja vejolaš mearkkašumiid maid Riikkarevišuvdna lea buktán dáidda.

Lávdegoddi oážžu iskkadit Sámedikki hálddahusa go atná dan dárbbaslašžan Sámedikki bearráigeahču dihte. Ovđalgo lávdegoddi ieš dahká dákkár iskkademiid, de galgá dieđihit Sámediggeráđđái ja dáhtut dan buktit dieđuid maid bivdá.

Lávdegoddi sáhtá ovddidit eavttuhusa Sámedikki dievasčeahkkimii áššiin maid meannuda, gč. § 25.

Sámediggi sáhtá mearridit sierra njuolggadusaid Bearráigeahččanlávdegotti ovddasvástádus- ja bargosuorgái.

§ 29 Protokolára mearrádušat

Doaba “Čeahkinjodihangotti jodiheaddji” rievdaduvvo “dievasčeahkinjodiheaddjin”

Olles paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 29 Protokolára mearrádušat

Sámedikki ovddastemiin galgá čuovvut čuovvovaš vuoru: Presideanta, dievasčeahkinjodiheaddji, várrepresideanta, čeahkinjodihangotti nubbijodiheaddji, Sámediggeráđi lahtut ja čeahkinjodihangotti lahtut.

Bearráigeahččanlávdegoddi árvalus

Mearkkašumit

Olles lávdegoddi, Bargiidbellodaga sámediggejoavkkus: Per Ivar Henriksen, Per E. Varsi, Hilde Anita N. Vangen ja Norgga Sámiid Riikkasearvvis: Klemet Erland Hætta

ovddida čuovvovaš meakkašumi:

Bearráigeahččanlávdegoddi čujuha evttohussii ráhkadit čeahkinortnegii láhkavuođu lávdegottiid bargonjuolggadussii.

Lávdegottiid bargonjuolggadusevttohusa oktavuodas bivdá bearráigeahččanlávdegoddi ahte lávdegoddemálla ásaheami viidáset váikkuhusat árvoštallojuvvojit. Earret eará berrejit lávdegotti fágalaš bargovejolašvuođat nannejuvvot. Dán sáhtá dahkat dainna lágiin ahte lávdegottit ožžot viiddiduvvon vejolašvuođaid viežžat áššedovdiveahki, fitnat báikediđoštallamis ja čađahit almmolaš gulaskuddamiid.

Áigumuš lea nannet lávdegotti barggu fágalaš vuođu, ja nu Sámedikki mearrádušaid fágalaš vuođu.

Bearráigeahččanlávdegoddi oaidná ahte eai leat ollislaš njuolggadusat mo giedahallat buot Sámedikki orgánaid čeahkkingirjiid. Bearráigeahččanlávdegoddi oaivvilda ahte dán ferte árvoštallat ráhkadit ja meannudit lagaš boahhteáiggis. Beavdegirjebarggu njuolggadusain sáhttet

Vuolláičála: _____/_____

leat sihke Sámediggeráđi, lávdegottiid, dievasčoahkkima, doarjjastivrra ja Sámedikki eará orgánaid beavdegirjiid čállima, válmmašteami ja almmuheami njuolggadusat, meannudeapmi ja áigemearit. Erenoamážit bivdá lávdegoddi ahte sámedikki orgánat geavahit návccaideaset dasa ahte válmmaštit ja almmuhit beavdegirjiid sámegilli ja dárogilli almmá sivahis mañjideamiin ja mielasepmosit 72 dimmu siste mañjago čoahkkin luohpahuvvui.

Lávdegoddi bivdá maiddá árvoštallojuvvot galgá go njuolggadusaid bokte mearriduvvot ahte áššečilgehusa, árvoštallamiid ja mearrádusaid galgá gaskkustit almmolašvuhtii buoret olahatti vugiiguin go formálalaš beavdegirjiiguin, ovdamearkka dihtii áššiid čoahkkáigeasu almmuheami bokte neahtas dahje sullasaš sajjin.

Lávdegoddi lea maid deatalaš ahte Sámedikki odđáiiggi diehtujuohkinteknologiija árvoštallojuvvo mearriduvvot njuolggadusaid bokte. Berre árvoštallat sierra njuolggadusaid neahttabáikki samediggi.no várás ja elektrovnalaš poastta geavaheami várás. Sámedikki dievasčoahkkin berre oažžut vejolašvuoda buktit cealkámuša neahttabáikki ulmili ja neahttabáikki diehtujuohkima kvalitehtagáibádusaide.

Viidáseappot berrejit leat čielga njuolggadusat elektrovnalaš poastta geavaheami várás sámediggevuogádagas, sihke politihkalaš ja hálddahaslaš dásis. Ovdamearkka dihtii berre árvoštallat šiehtadusaid áirasiiguin mas dohkkehuvvo oažžut buot reivelonohallamiid ja áššebáhpáriid elektrovnalaččat. Viidáseappot berrejit leat čielga njuolggadusat das goas e-poastaoktavuohtaváldin ja -vástáduš galgá vurkejuvvo Sámedikki virggálaš arkiivii.

Lávdegoddi oaivvilda maiddá ahte berre árvoštallat addit Sámedikki áirasiidda beassanlobi intranehtti, vai dat sámediggeáirasat geain lea elektrovnalaš gulahallanvejolašvuotta, sáhttet sisalogget Sámedikki neahttasiiduide ja fidnet buot áššáiiguoskevaš áššebáhpáriid, eaige dalle dárbbášivčče deavdit iežaset e-poastakontuid stuorra áššebáhpáriiguin. Intranehttasiiduin fidnejit sámediggeáirasat maiddá eanet dieđuid go formálalaš áššebáhpáriin, juoga mii buoridivčči áirasiid árvoštallanvuodu.

Loahpas bivdá lávdegoddi ahte Sámediggi árvoštallá almmuhit bálvalusčilgehusa, mas álbmoga fuopmášuhtta guđelágan doarjagiid, bálvalusaid ja ráđiid sáhtta oažžut Sámedikkis ja makkár vuordámušaid sáhtta bidjat áššemeannudeami kvalitehtii dan oktavuodas.

Ovdamearkka dihtii berre dan čujuhusa, guđelágan doarjagiid sáhtta oažžut Sámedikkis, čuovvut dieđut rámmaid ja njuolggadusaid birra, goas ruđat almmuhuvvojit, ohcanáigemeariid birra, Sámedikki meannudanáigemeari birra ja dieđut dan birra makkár dieđuid olbmui lea vuoigatvuotta oažžut jus Sámediggi rihkku áigemeariid.

Evttohus

Olles lávdegoddi ovddida čuovvovaš evttohusa:

Evttohus 1

§ 17 Čohkkinjođihangotti barggut

Čuokkis 17 d) rievdaduvvo čuodja ná:

” d) Ovddidit mearráduševttohusa Sámedikki dievasčoahkkimii dakkár áššiin mat gusket Sámedikki čoahkkinortnegii oktan gullevaš njuolggadusaiguin, ja muđui njuolggadusaide mat gusket Sámediggái ja Sámedikki áirasiidda. Go čoahkkinjođihangotti mielas lea ulbmillaš, de sáhtta ovddidit mearrádusevttohusa fágálávdegoddi.”

§ 23 Lávdegottiid bargu

Lasáhus čoahkkinjođihangotti evttohussii, odđa cealkka:

”Sámediggi sáhtta mearridit njuolggadusaid lávdegotti bargui čohkkinjođihangotti evttohusa vuodul.”

Vuolláičála: _____/_____

Muđui doarju lávdegoddi Čoahkkinjođihangotti árvalusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahkis. Jienasteapmi čađahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Bearráigeahččanlávdegotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihka
1	Per Ivar Henriksen, áššejođiheaddji	
2	Ann-Mari Thomassen, čoahkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Paragrafa 16 Čoahkkinjođihangoddi

Doaba ”Čoahkkinjođihangotti jođiheaddji” rievdaduvvo ”Sámedikki dievasčoahkkinjođiheaddjin”

Paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 16 Čoahkkinjođihangoddi

Sámediggi vállje čoahkkinjođihangotti vuoddonjuolggadusaid § 2-2 mielde.

Čoahkkinjođihangottis galget leat jođiheaddji (Sámedikki dievasčoahkkinjođiheaddji), nubbinjođiheaddji ja golbma lahtu. Válga dáhpáhuvvá gorrelohkoválgan. Sámedikki dievasčoahkkinjođiheaddji gohčču čoahkkinjođihangotti miellahtuid čoahkkimii.

Čoahkkinjođihangottis lea mearridanfápmu go golbma lahtu leat čoahkis. Čoahkkinjođihangoddi sáhtta addit Sámedikki dievasčoahkkinjođiheaddjái mearridanfámu.

Čoahkkinjođihangotti doaimanáiigi čuovvu Sámedikki válgaáigodaga.

Paragrafa 17 Čoahkkinjođihangotti barggut

Paragrafa 17 d rievdaduvvo čuodjat ná:

d) Ovddidit mearráduevttohusa Bearráigeahččanlávdegoddái áššiin mat gusket Sámedikki čoahkkinortnegii, mátkeregulatiivii ja muđui njuolggadusaide mat gusket Sámedikki áirasiidda. Go čoahkkinjođihangotti mielas lea ulbmillaš, de sáhtta ovddidit mearrádusevttohusa ovtta fágálávdegoddái

Vuolláičála: _____/_____

Dan lassin lea čujuhush "gč. § 25" sihkkovuvvon bustáva c) vuolde.
Olles paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 17 Čoahkkinjođihangotti barggut

Čoahkkinjođihangotti bargun lea:

- a) Gohččut čoahkkimii ja jodihit Sámedikki ráđđádallamiid Sámedikki čoahkkinortnega njuolggadusaid mielde.
- b) Sáddet áššiid Sámediggeráđis ovttá Sámedikki lávdegoddaí, gč. § 22.
- c) Mearridit lávdegottečoahkkimiid ja iešguđet dievasčoahkkimiid virgelohpeohcamiid. Virgelohpeohcamiid galgá miedihit duššefal go leat nana ákkat.
- d) Ovddidit mearráduvttohusa Sámedikki dievasčoahkkimii dakkár áššiin mat gusket Sámedikki čoahkkinortnegii oktan gullelaš njuolggadusaiguin, ja muđui njuolggadusaide mat gusket Sámediggái ja Sámedikki áirasuidda. Go čoahkkinjođihangotti mielas lea ulbmillaš, de sáhtta ovddidit mearráduvttohusa fágálávdegoddaí.
- e) Dahkat dárbbalaš mearráduvttohusa Sámedikki ášševálmmaštemiid oktavuodas ja mearridit movt dulkot gažaldagaid mat gusket mátkeregulatiivii ja daid njuolggadusaide mat leat namuhuvvon bajábealde § 17 bustáva d).
- f) Nammadit Sámedikki ovddasteddjuid bovdejumiin parlamentáralaš čoahkkimiidda ja konferánssaide.
- g) Dahkat eará bargguid maid Sámediggi addá čoahkkinjođihangoddaí.
- h) Mearridit, ovttaráđiid Sámedikki joavkojođiheaddjiguin, man guhkes áigi biddjojuvvo Sámediggeráđi diedáhusaid ovddideapmái Sámedikki dievasčoahkkimis, gč. § 20

Paragrafa 23 Lávdegottiid bargu

1. lađas rievdaduvvo čuodjat ná:

Lávdegottit galget ovddidit eavttuhusaid dievasčoahkkimii dakkár áššiin maid čoahkkinjođihangoddi sádde. Bearráigeahččan lávdegoddi galgá ovddidit eavttuhusa § 24 mielde.

Olles paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 23 Lávdegottiid bargu

Lávdegottit galget ovddidit eavttuhusaid dievasčoahkkimii dakkár áššiin maid čoahkkinjođihangoddi sádde. Bearráigeahččan lávdegoddi galgá ovddidit eavttuhusa § 24 mielde.

Lávdegottit sáhttet doallat čoahkkima go uhcimusat 3/5 lahtuin leat čoahkkimis.

Lávdegoddečoahkkimat leat gitta nu guhká go lávdegottit ieža eai mearrit eará.

Sámediggi sáhtta mearridit njuolggadusaid lávdegotti bargui čoahkkinjođihangotti evttuhusa vuodul

Paragrafa 24 Bearráigeahččanlávdegotti barggut

Bustáva c 1. lađas sihkkovuvvo. 4. lađas báziin dan ovddit sáddejuvvon čoahkkinortnega veršuvnnas. Lađas lea fas lasihuvvon.

Olles paragrafa čuodjá dalle ná:

Vuolláičála: _____/_____

§ 24 Bearráigeahččanlávdegotti barggut

Bearráigeahččanlávdegotti bargun lea:

a) Doaimmahit parlamentáralaš bearráigeahču doaimmas mii ruhtaduvvo Sámedikki bušeahta bokte.

b) Bearráigeahččat Sámedikki jahkerekketdoalu, ja vejolaš mearkkašumiid maid Riikkarevišuvdna lea buktán dáidda.

Lávdegoddi oažžu iskkadit Sámedikki hálldahusa go atná dan dárbblašlázžan Sámedikki bearráigeahču dihte. Ovdalgo lávdegoddi ieš dahká dákkár iskkademiid, de galgá dieđihit Sámediggeráđđái ja dáhtut dan buktit dieđuid maid bivdá.

Lávdegoddi sáhtá ovddidit eavttuhusa Sámedikki dievasčoahkkimii áššiin maid meannuda, gč. § 25.

Sámediggi sáhtá mearridit sierra njuolggadusaid Bearráigeahččanlávdegotti ovddasvástádus- ja bargosuorgái.

§ 29 Protokolára mearrádušat

Doaba “Čoahkkinjodihangotti jodiheaddji” rievdaduvvo “dievasčoahkkinjodiheaddjin”

Olles paragrafa čuodjá dalle ná:

§ 29 Protokolára mearrádušat

Sámedikki ovddastemiin galgá čuovvut čuovvovaš vuoru: Presideanta, dievasčoahkkinjodiheaddji, várrepresideanta, čoahkkinjodihangotti nubbijodiheaddji, Sámediggeráđi lahtut ja čoahkkinjodihangotti lahtut.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 01.03.06 dii. 11.05.

Vuolláičála: _____/_____

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 007/06

Sámeálbmotfoandda reviderejuvvon njuolggadusat

Arkiiváššennr..
04/1306 / 25 - 58

Meannudeamit

Politikalaš dássi	Beavi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	03.01.06	R 007/06
Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi	14.-17.02.06	03/06
Sámedikki dievasčoahkkin	28.02. - 03.03.06	007/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 01.03.2006 dii. 11.05

I Mildosat

Nr.	Beavi	Geas/Geasa	Tihttal
1		Sámediggeráđđi	ášši R 007/06
2		Sámediggi	Ášši 23/02 mearrádus
3		Sámediggi	Ášši 30/04 mearrádus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus lávdegoddái

Sámedikkis ledje mearrádusas áššis 23/02 guokte eavttu go galgá váldit vuostá Sámeálbmotfoandda: Vuosttaš lei ahte stáhta oktiiráđiid Sámedikkiin álggaha barggu ovddidan dihte ođđa ovttasbargovugiid ja doaimabijuid sámiide. Ráđđádallanortnet lea dál sajis. Vuolláičállojuvvon lea šiehtadus Prosedyrer for konultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget ja dasto lea áddejupmi Ráđđehusa ja Sámedikki gaskka ahte prosedyrat Sámedikki bušeahtamearrideapmái galget čielggaduvvot sierra prosessas.

Nubbi lei dat ahte Ráđđehus álggaha barggu čovdin dihte sin ášši geat nuppi máilmmesoadi geažil masse oahpu, Stuorradiggi lea mearridan buhtadusortnega soahtemánaide ja buhtadusortnega romániálbmogii ja boarráset oahppováillat sámiide ja kvenaide, geahča stuorradiggedieđáhusa nr 44 (2003-2004) Buhtadusortnet soahtemánaide ja buhtadusortnegat romániálbmogii ja boarráset oahppováillat sámiide.

Nuppi máilmmesoadi dagahan oahppováillat sámiid dilli ja sin buhtadusgáibádus skuvlavázzima massimis orru čielgan. Dán jovkui lea rahppojuvvon vejolašvuolta ohcat šállobuhtadusa. Ortnet

Vuolláičála: _____/_____

lea bohtán fápmui. Go stáhta lea miedihán iežas ovddasvástádusa dán áššis, de Sámedikki oaivila mielde berrejit biddjojuvvot resurssat áššemeannudeapmái nu ahte vuordináigi ohcamiid meannudeames ii šatta eahpegovttolaš guhkki. Eiseválddit fertejit álggahit doaibmabijuid maiguin sihkkarastit buhtadusohcamiid meannudeami.

Sámediggi bivdá ráđđehusa mearridit njuolggadusaid Sámeálbmotfoandda vástte dikki evttohusa mielde.

Sámediggi evttoha Sámeálbmotfondii čuovvovaš njuolggadusaid:

§ 1 - Foandda namma ja ásaheapmi

Foandda namma lea Sámeálbmotfoanda. Foanda lea ásahuvvon Stuorradikki bušeahhtamearrádusa bokte geassemánu 16. b. 2000.

Foanda galgá váikkuhit daid vahágiid njulgema maid ovddit áiggiid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmoga giela ja kultuvrra massima ektui.

§ 2 - Foandda ulbmil

Foandda ulbmilin lea álggahit doaibmabijuid maid ulbmilin lea váikkuhit sáme giela ja sámi kultuvrra nannema ja revitaliserema. Foandda ruđaid ii sáhte geavahit individuála buhtadussan.

§ 3 - Foandda kapitála ja buvttadeapmi

Foandda vuodđokapitála lea 75 miljon ruvnno. Foandda sáhhtá nannet máiddái earáge ruhtagálduid ruđaiguin.

Foandda ruđat leat biddjojuvvon stáhta kontoloatnan ja reantu lea nugo guhkesáigásaš stáhtaobligášuvnnain. Reanttut addojuvvojit juovlamánu 31. b. juohke jagi ja biddjojuvvojit fondii.

Sámediggi hálddaša foandda buvttadusa doaibmabijuide mat leat namuhuvvon 2. §:s.

§ 4 - Foandda stivra

Sámedikki presideanta lea foandda rievttálaš ovddasteaddji. Sámediggi mearrida gii lea foandda stivra.

§ 5 - Foandda hálldahus ja hálldašepmi

Sámediggi hálddaša foandda buvdadeami ja dat sáhhtá mearridit lagat njuolggadusaid foandda buvttadeami hálldašepmái.

Mearrádusaid mat leat dahkkojuvvon §4 nuppi cealkaga mielde, sáhhtá guoddalit hálldahuslága mearrádusaid mielde, ja dat meannuduvvojit sámelága § 2-12, viđat lađđasa mielde.

Sámediggi galgá fievrridit sierra rehketdoalu foandda ruđaid geavaheamis ja diedihit dan birra jahkediedáhusastis.

§ 6 - Fápmui bohtin

Dát mearrádusat bohtet fápmui dalán.

Vuolláičála: _____/_____

Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti evttohus

Evttohusat:

Lávdegotti eanetlohku dáiguin miellahtuiguin; NSR:a sámediggejoavku; Synnøve Solbakken-Härkönen, Rita-Alise Porsanger, Berit Anna Gaup, Aili Keskitalo, Åge Nordkild ja Eivind Langås ja Åarjel læstoe lahtu Laila Wilks

§4

Sámedikki presideanta lea foandda rievttálaš ovddasteaddji. Sámedikki dievásčoahkkin mearrida gii lea foandda stivra.

§5

Ođđa álgu

Sámediggi hálddaša foandda buvttadeami. Sámedikki dievasčoahkkin mearrida lagat njuolggadusaid foandda buvttadeami hálddašeapmái.

Lávdegotti unnitlohku dáiguin miellahtuiguin: Bargiidbellodaga sámediggejoavku; Jørn Are Gaski, Josef I. Vedhugnes, Per Ivar Henriksen, Inger Jørstad ja Åge B. Pedersen.

§4

Sámedikki presideanta lea foandda rievttálaš ovddasteaddji. Sámedikki doarjjastivra lea foandda stivra.

§5 Ođđa álgu

Doarjjastivrra hálldahus Sámedikkis hálddaša foandda buvttadeami. Sámedikki dievasčoahkkin mearrida lagat njuolggadusaid foandda buvttadeami hálddašeapmái.

Lávdegoddi doarju muđui Sámediggeráđi árvalusevttohusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 39 čoahkis. Jienasteapmi čadahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti eanetlogu evttohus mearriduvvui 22 jienain. 17 jienastedje vuostá
- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti unnitlogu evttohus hilgojuvvui 23 jienain. 16 jienastedje beali.
- Sámediggeráđi evttohus, earret ovddabeali mearriduvvon rievdadusaid, mearriduvvui 34 jienain. 5 jienastedje vuostá.

IV Beavdegirjelasáhusat

Guovdageainnu Dáloniid Listtu Isak Mathis O. Hætta beavdegirjelasáhus:

Guovdageainnu Dánoliid Listu vuosttalda ahte Sámediggi váldá atnui sámeálbmotfoandda ovdal go dat sápmelaččat geat masse oahpahusa soađi geažil ožžot buhtadusa, ja dasa lassin fertejit boarrásat beassat searvat foandda njuolggadusaid hábmenbargui.

Vuolláičála: _____/_____

Boarrásat ledje mielde foandda ásahanabarggus, ja dasto berrejit sii beassat searvat dan geavaheapmái.

Guovdageainnu Dáloniid Listu dovdá ahte jus foanda váldo atnui, de leat rivveme boarrásiin ruđaid.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Synnøve Solbakken-Härkönen, áššejođiheaddji	
2	Åge Nordkild	
3	Jørn Are Gaski	
4	Isak Mathis O. Hætta	Synnøve Solbakken-Härkönen
		Åge Nordkild
		Isak Mathis O. Hætta
5	Jørn Are Gaski	Rita-Alise Porsanger
		Terje Tretnes
		Jørn Are Gaski
6	Ann-Mari Thomassen	
7	Per Andersen Bæhr	Isak Mathis O. Hætta
		Per Andersen Bæhr
8	Per Ivar Henriksen	Ann-Mari Thomassen
		Per Ivar Henriksen
9	Ole Mathis Hetta	
10	Terje Tretnes	Isak Mathis O. Hætta
		Terje Tretnes
11	Johan Mikkel Sara	
12	Per Edvin Varsi	Johan Mikkel Sara
		Åge Nordkild
		Per Edvin Varsi
13	Inger Jørstad	
14	Egil Olli	
15	Synnøve Solbakken-Härkönen, áššejođiheaddji	
	Isak Mathis O. Hætta, čeahkkinortnegii	
	Ann-Mari Thomassen, čeahkkinortnegii	
	Egil Olli, čeahkkinortnegii	
	Jørn Are Gaski, čeahkkinortnegii	
	Egil Olli, čeahkkinortnegii	
	Egil Olli, čeahkkinortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta, beavdegirjelasáhus	
	Josef Vedhugnes, čeahkkinortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta,	

Vuolláičála: _____/_____

čoaħkkinnortnegii	
Åge Nordkild	

VI Sámedikki mearrádus

Sámedikkis ledje mearrádusas áššis 23/02 guokte eavttu go galgá váldit vuostá Sámeálbmotfoandda: Vuosttaš lei ahte stáhta ovttasráđiud Sámedikkiin álggaha barggu ovddidan dihte odđa ovttasbargovugiid ja doaibmabijuid sámiiide. Ráđđádallanortnet lea dál sajis. Vuolláičállojuvvon lea šiehtadus Prosedyrer for konulasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget ja dasto lea áddejupmi Ráđđehusa ja Sámedikki gaskka ahte prosedyrat Sámedikki bušeahtamearrideapmái galget čielggaduvvot sierra prosessas.

Nubbi lei dat ahte Ráđđehus álggaha barggu čoavdin dihte sin ášši geat nuppi máilmmes soađi geažil masse oaħpu, Stuorradiggi lea mearridan buhtadusortnega soahtemánáide ja buhtadusortnega romániálbmogii ja boarráset oaħppováillat sámiiide ja kvenaide, geaħča stuorradiggediedáhusa nr 44 (2003-2004) Buhtadusortnet soahtemánáide ja buhtadusortnegat romániálbmogii ja boarráset oaħppováillat sámiiide.

Nuppi máilmmesoađi dagahan oaħppováillat sámiiid dilli ja sin buhtadusgáibádus skuvlavázzima massimis orru čielgan. Dán jovkui lea rahppojuvvon vejolašvuohta ohcat šállobuhtadusa. Ornet lea boahtán fápmui. Go stáhta lea miedihan iežas ovddasvástádusa dán áššis, de Sámedikki oaivila mielde berrejit biddjojuvvot resursat áššemeannudeapmái nu ahte vuordináigi ohcamiid meannudeames ii šatta eaħpegovttolaš guħki. Eiseválddit fertejit álggahit doaibmabijuid maiguin sihkkarastit buhtadusohcamiid meannudeami.

Sámediggi bivdá ráđđehusa mearridit njuolggadusaid Sámeálbmotfoandda váste dikki evttohusa mielde.

Sámediggi evttoha Sámeálbmotfondii čuovvovaš njuolggadusaid:

§ 1 - Foandda namma ja ásaheapmi

Foandda namma lea Sámeálbmotfoanda. Foanda lea ásahuvvon Stuorradikki bušeahtamearrádusa bokte geassemánu 16. b. 2000.

Foanda galgá váikkuhit daid vahágiid njulgema maid ovddit áiggiid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámii álbmoga giela ja kultuvrra massima ektui.

§ 2 - Foandda ulbmil

Foandda ulbmilin lea álggahit doaibmabijuid maid ulbmilin lea váikkuhit sámegiela ja sámii kultuvrra nannema ja revitaliserema. Foandda ruđaid ii sáhte geavahit individuála buhtadussan.

§ 3 - Foandda kapitála ja buvttadeapmi

Foandda vuodđokapitála lea 75 miljon ruvnno. Foandda ferte sáhttit nannet máiddái earáge ruhtagálduid ruđaiguin.

Foandda ruđat leat biddjojuvvon stáhta kontoloatnan ja reantu lea nugo guħkesáigásaš stáhtaobligášuvnnain. Reanttut addojuvvojit juovlamánu 31. b. juohke jagi ja biddjojuvvojit fondii.

Vuolláičála: _____/_____

Sámediggi hálldaša foandda buvttadusa doaibmabijuide mat leat namuhuvvon §:s 2.

§ 4 - Foandda stivra

Sámedikki presideanta lea foandda rievttálaš ovddasteaddji. Sámedikki dievasčoahkkin mearrida gii lea foandda stivra.

§ 5 - Foandda hálldahus ja hálldašepmi

Sámediggi hálldaša foandda buvttadeami. Sámedikki dievasčoahkkin mearrida lagat njuolggadusaid foandda buvttadeami hálldašepmái.

Mearrádusaid mat leat dahkkojuvvon §4 nuppi cealkaga mielde, sáhtta guoddalit hálldahuslága mearrádusaid mielde, ja dat meannuduvvojit sámelága § 2-12, viđát laddasa mielde.

Sámediggi galgá fievrridit sierra rehketoalu foandda ruđaid geavaheamis ja dieđihit dan birra jahkedieđáhusastis.

§ 6 - Fápmui bohtin

Dát mearrádusat bohtet fápmui dalán.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 01.03.06 dii. 12.30.

Vuolláičála: _____/_____

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 08/06

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki ovttasbargošiehtadus

Arkiiváššnr..

04/522006 / 25 - 58

Meannudemit

Politikalaš dássi	Beavi	Áššnr.
Sámediggeráđđi	03.01.06	R 116/05
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	14.-17.02.06	02/06
Sámedikki dievasčoahkkin	28.02. - 03.03.06	008/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui gaskavahkku njukčamánu 01.b.2006 dii. 15.20.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Tihttal
1	13.12.05	Sámediggeráđđi	R 116/05
2	24.11.05		Statusrapport for samarbeidsavtalen mellom Sametinget og Finnmark fylkeskommune pr. 24.11.05

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádus lávdegodái:

Šiehtadusa vuodđu

Norgga Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella oavvildit ovttamielalaččat ahte:

- Sápmelaččat lea álbmot mas lea oktasaš historjá, kultuvra, giella ja árbevierut
- Finnmárkku fylkkas lea ollu guovlluin sámi ássan
- Áššeosálaččaid mielas lea deatalaš láhčit dili sámi kulturdoaimmaide dainna lágiin ahte dat váikkuha sápmelaččaid ja muđui álbmoga dihtomielašvuoda nannema
- Áššeosálaččain lea ovddasvástádus Finnmárkku servodaga ovddideames
- Erenoamáš dárbu lea ovttasbargat sámediggeplána ja fylkkaplána deatalaš ulbmiliid ollašuttima geažil
- Dárbu lea maidđái ovttasbargat riikka eiseváldiid, guovllu ja báikkálaš stáhtalaš eiseváldiid ja Finnmárkku suohkaniid ektui

Vuolláičála: _____/_____

- Davviguovllut leat girjás, ceavzilis ja boahhteáigásaš servodagat gos sihke mearra- ja eanaresurssat leat vuodđun biedgguid ássamii ja kultuvrralaš girjái vuhtii
- Áššeosálaččaide lea davviguovlluid eamiálbmotberoštumiid ovddideapmi guovddáš hástalussan
- Fylkkagieldda odđa rolla guovllupolitihkalaš oasálažžan mielddisbuktá dárbbu ođasmahttit ja ovddidit ovttasbarggu giella-, kultuvra- ja ekonomiijasurggiin, politihkalaččat ja hálldahuslaččat
- Biras ja dásseárvu galget ollislaččat leat vuodđun dain doaimmain mat álggahuvvojit

Šiehtadusa mihttomearri

Nannet ja čalmmustahttit sámi kultuvrra, giela ja servodateallima.

Šiehtadusa ulbmil

Nannet fylkkagieldda ja Sámedikki gaskasaš ovttasbarggu
 Formaliseret dan ovttasbarggu mii fylkkagieldda ja Sámedikki gaskka juo lea
 Ovdánahttit ovttasbarggu guoskat maiddái odđa surggiide dalle go áššeosálaččat ovttamielalaččat
 oaivvildit ahte ovttasbarggu lea dárbbaslaš
 Čavgadeappot geatnegahttit goappašiid organisašuvnnaid ovttrasáid bargat
 Nannet fylkka guovlluguovdásaš ovdánahttinbarggu
 Oččodit eanet bissovaš čoahkkananvejolašvuodaid
 Buorebut oahpásmuvvat, sihke politihkalaččat ja hálldahuslaččat
 Álkibut mihtidit bohtosiid fylkkaplána ja Sámediggeplána ektui

1. artihkal – Ovttasbarggu hápmi

Dát šiehtaduvvon ovttasbarggu lea eaktodáhtolaš guovtti ovttárvosaš áššeosálačča gaskka.
 Šiehtadus ii galgga heađuštit dakkár ovttasbarggu mii ii leat namuhuvvon dán šiehtadusas.

2. artihkal – Čuovvoleapmi ja raporterren

Sámediggepresideantta ja fylkkasátnejođiheaddji gaskka dollojuvvojit jahkásaš čoahkkimat.
 Čoahkkimiid ulbmilin lea raporterren, ovttasbarggu ja oktiiheiveheapmi. Sámediggái ja fylkkadiggái
 addojuvvojit dieđut dan birra movt šiehtadus čađahuvvo. Hálldahusat deaivvadit dájvja
 árvvoštallat movt šiehtadus čuovvoluvvo.

3. artihkal – Lágalašvuolta ja rievdadusat

Dát šiehtadus boahdá fápmui go fylkkadiggi geassemánu 2003:s ja Sámediggi čakčamánu 2003:s
 leat dohkkehan šiehtadusa. Šiehtadusa sáhttet duššefal dát áššeosálaččat rievdadit. Fylkkadikki ja
 Sámedikki dievasčoahkkima eanetlohku ferte mieđihit rievdademiide.

Goabbá ge áššeosálaš sáhtta eretcealkit šiehtadusa go dan birra dieđihuvvo unnimusat 6 mánu
 ovdal.

4. artihkal – Eamiálbmotguovlu ja rámmaeavttut

Áššeosálaččat áigot álggahit ovttasbargoproševtta mas jurddan lea ovddidit eamiálbmotguovllu.
 Ovttasbarggu vuodđun galgá leat lagasvuoda- ja sorjjasvuoda prinsihppa.

Áššeosálaččat áigot ángirusšat birgehit oppalašguollehivvodaga oktasaš opmodahkan ja
 ángirusšat ovddidit bistevaš guollehálldašemi mas ulbmilin lea máhcahit Finnmárkku historijálaš
 guollevuogiatvuodaid.

Vuolláičála: _____/_____

Áššeoasálaččat ovttasbarget áššiin mat guoskkahit oktasaš almmolaš rámmaeavttuid ja váldopolitiikka mii lea deatalaš positiiva guovlluguovdásaš ovdánahttimis Finnmárkkus. Dán barggus lea sohkaalperspektiiva guovddážiis. Ulbmil lea gávdnat eanet guovlluguovdásaš čovdosiid stáhta sektorpolitiikka hálddašeamis, buoret guovlluguovdásaččat heivehuvvon ealáhuspolitiikka ja buori sámi ealáhusheiveheami.

Finnmárkku fylkkagiella galgá ovttas Sámedikkiin Finnmárkku suohkaniid deaivvadettiin oččodit ovttasbarggu mainna ovdánahtta ja álggaha oktasaš sámedipolitiikkalaš ulbmiliid.

5. artihkal – Guovlluguovdásaš plánen ja areálahálddašeapmi

Sámediggi oassálastá Finnmárkku fylkkagiella fylkkaplána, guovlluguovdásaš ovddidanprográmma (ROP) ja eará áigeguovdilis plánaid proseassain ja čadaheamiin. Áššeoasálaččat leat ovttaoavvilis das ahte sámi servodagaid ovddideapmi galgá leat integrerejuvvon oassin dán ovttasbarggus. Áššeoasálaččat áigot ovddidit sohkaalperspektiivva dán plánemis ja čalmmustahttit sohkaalperspektiivva buot plánain ja čielggademiiin.

Guovlluguovdásaš ovddidanprográmma (ROP) galgá geatnegahttit áššeoasálaččaid. Šiehtadusbealit galget ovttamielalášvuoda oččodettiin guorahallat ROP politiikkalaš dásis, ovdal go ROP ovddiduvvo Finnmárkku fylkkalávdegotti mearrideapmái. Áššeoasálaččat galget jahkásaččat juolludit ruđa ROP` doaimmaid čadaheapmái.

Sámediggi doallá ovttasbargočoahkkimiid Finnmárkku fylkkagielladain juohke njealját jagi fylkkaplána váldorevišuvnna oktavuodas. Finnmárkku fylkkagiella galgá ovttasráđiid Sámedikkiin ovttaiduhhtit eamiálbmotperspektiivva fylkkaplánemis, guovlluguovdásaš plánemis ja areálahálddašeamis. Sámediggi áigu aktiivvalaččat searvat dán bargui.

Áššeoasálaččat áigot ovddidit buoret oktavuodaid ja ovttasbarggu oktalaš areálahálddašeamis ja suohkanareálaplánemis dalle go áššeoasálaččain leat oktasaš beroštumit. Sámediggi searvá Arealplanforum:ii. Áššeoasálaččat áigot ovttasbargat guovlluguovdásaš njuolggadusaid ráhkadeamis fylkka areálageavaheami ja -suodjaleami oktavuodas.

6. artihkal – Ealáhusovdánahttin

Áššeoasálaččat áigot ovttasráđiid ovdánahttit, čalmmustahttit ja konkretiseret sámi ealáhuspolitiikka. Guktii jagis dollojuvvojit hálddahušlaš ovttasbargočoahkkimat main ulbmil lea lonohallat vásáhusaid ja bargat konkrehta čovdosiiguin. Áššeoasálaččat fuolahit čoahkkimiid plánema ja gohččumiid vurrolaga.

Áššeoasálaččaid mielas lea deatalaš láchit dili smávvaskáldoaimmaide Finnmárkku iešguđet geográfalaš guovlluin. Dállodoallu ekonomalaš buvttadusdoaimman eallá ain guovllus. Áššeoasálaččat áigot ovttasráđiid ángiruššat buoridit guovllu doaimbajuid vai buorebut dustejit smávvaskáldoaimmaid ja kultuvrralaš ealáhusaid.

Áššeoasálaččat áigot ovttamielaláččat ovdánahttit duoji ceavzilis sámi ealáhussan.

Áššeoasálaččat áigot ovttasbargat sámi kultuvrra geavaheami ektui mátkaaláhusoktavuođain. Deatalaš lea ahte kultuvra mii gaskkustuvvo mátkaaláhusoktavuođain lea albma ja buorredohkálaš ja mas etihkalaččat lea dássi ja čuovvu sámi beroštumiid, norpmat ja vieruid.

Áššeoasálaččat áigot oččodit lagasvuoda- ja sorjjasvuoda-prinsihpa mearraresursabivddu hálddašeapmái.

Vuolláičála: _____/_____

Áššeoasálaččat geahččalit oktiiheivehit oktasaš guolástuspolitihka, erenoamážit ovddiduvvo dát bargu norgga-ruošša guolástuskommišuvnnas gos davvinorgga fylkkagielddain lea oktasaš ovddasteaddji ja regulerenrádis gos Sámedikkis lea ovddasteaddji.

Áššeoasálaččat leat ovttaoavivilis das ahte Sis-Finnmárkku Ovddidanovttastupmi (Utviklingsselskapet for Indre Finnmark) galgá leat aktiivvalaš gaskaoapmin Sis-Finnmárkku ealáhuseallima ovdánahttimis.

7. artihkal – Riikkaidgaskasaš oktavuodát ja Barentsovttasbargu

Áššeoasálaččat ovddidit iežaset beroštumiid riikkaidgaskasaš forain, earret eará EO` INTERREG-programmain ja davviriekkalaš dimenšuvnnain, bilaterála barggus mii doaimmahuvvo ovttrasáidid oarjedavvi-Ruoššain, Davvikalohttaovttasbarggus ja Suoma rádjaguovllu ovttasbarggus. Doaimmat sáhttet earret eará konkretiserejuvot Barentsprogramma, Barentseamiálbmotprogramma, fylkkaplána, guovlluguovdásaš ovddidanprogramma (ROP) ja eará áigeguovdilis programmaid ja proševttaid odđasis árvvoštallamis.

Áššeoasálaččat leat ovttamielalaččat ovttasbargat Barentsguovllu oktasaš beroštumiid guovdu ja deattuhit Barentsovttasbarggu eamiálbmotperspektiivva. Čuovvovaš bealit berrejit oktasaččat deattuhuvvot ovttasbarggadettiin: Biras- ja resursagoziheapmi, mearraresurssaid hálddašeapmi, dás erenoamážit guollefitnodagat, eamiálbmogiid gielat, vuoigatvuodát, ealáhusovdánahttin ja infrastruktuvrra huksen.

8. artihkal – Museat

Áššeoasálaččat galget nannet Finnmark fylkka sámi museaid duodaštandoaimma, nannema ja gaskkusteami sámi kulturhistorjja olis. Sámedikkis lea našuvnnalaš ovddasvástádus sámi museaid doaibmadoarjagiin. Finnmark fylkkagielddas lea oppalaš ovddasvástádus sámi museain ja galgá danne jahkásaččat juolludit guovlluguovdásaš doaibmadoarjaga maiddái sámi museadoaimmaide.

Áššeoasálaččat galget doarjut museaidgaskasaš ovttasbarggu Sámedikki ja fylkkagieldda hálddašanovddasvástádusa bokte, ja earret eará álggahit fierpmádatovttasbarggu.

9. artihkal – Kulturmuutosuodjaleapmi

Áššeoasálaččat galget álggahit čielgaset ovttasbarggu kulturmuittuid hálddašeamis kulturmuitalága olis, vrd kulturmuitalága njuolggadusaid § 3 Ovttasbargogeatnegasvuohta. Ovttasbarggu vuodđun galgá leat goabbatbeallásaš doahtaleapmi, fágalaš lonohallan ja geavatlaš heiveheapmi.

Oktasaš ulbmilin lea olahit buoret fágalaš bargujuogu kulturmuutosuodjaleamis.

Áššeoasálaččat galget ovttas ovdánahttit fylkka kulturmuittuid ja kulturbirrasa várás oktasaš suodjalan- ja hálddašanplána. Sihke Fylkkadiggi ja Sámediggi galget dohkkehit dán kulturmuitalána.

Áššeoasálaččat geatnegahttojuvvojot doallat jahkásaš ovttasbargočoahkkimiid ossodatjođiheadjedásis. Diehtujuohkin ja áššemeannudeddjiid ovttasbargomáallet galget geahččaluvvot buoriduvvot.

Vuolláičála: _____/_____

10. artihkal – Kulturovttasbargu

Áššeosálaččat geatnegahttojuvvojit nannet ja viidáset ovddidit Finnmárkku sámi kultuvrra. Vuotna- ja riddoguvlluid sámi kultuvra ja nuortasámiid kultuvra galgá erenoamážit deattuhuvvot.

Áššeosálaččat nannejit kultursuorggi hálddahuslaš dási oktavuoda fásta jahkásaš čeahkkimiid bokte.

11. artihkal – Musihkka

Áššeosálaččat galget geahččalit heivehit ja ovdánahttit Musikk i Finnmark sámi musihkkagaskkusteami. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiela leat ovttaoavilis das ahte guovlluguovdásaš oassi juogaduvvo nu ahte goappáge oassi lea 50 %.

Áššeosálaččat barget aktiivvalaččat Etnomusihkkaguovddáža ásaheamiin ja juogama gaskkustemiin Finnmárkku skuvllain.

12. artihkal – Govvadáidda ja duođi

Sámediggi bisuha sámi govvadáidaga ja duođi oastinortnega.

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiela ovdánahttet sámi dáiddamusea álgaheami oktasá strategijja. Man oktavuodas museai biddjojuvvo earret eará ostojuvvon dáidda.

Áššeosálaččat oassálastet ja ángiruššet nannet Kárášjoga Sámi dáiddaguovddáža doaimma ja ovdánahttima ruhtadeami, earret eará dárbbaslaš IKT-čovdosiiguin.

13. artihkal – Teáhter/Lávdedáidda

Áššeosálaččat fuolahit sámi teáhterdoaimma ja lávdedáidaga áimmahuššama Finnmárkku Lávdedáiddaplána 2003-2006 ráhkadeami oktavuodas.

Áššeosálaččat ohcet ovtta strategijjaid movt ovdánahttit Finnmárkku lávdedáidaga, dása gullá maiddá movt viidáset ovdánahttit Beaivváš Sámi Teáhtera sámi álbmoteáhterin.

Áššeosálaččat ángiruššet sámi amatorateáhterdoaimma dili lámčimiin, erenoamážit mánáide ja nuoraide.

14. artihkal – Festiválat

Áššeosálaččat áigot oččodit Finnmárkku sámi festiválaide searveruhtadeami, omd. Sámi Musihkkafestiválii Guovdageainnus ja Kárášjoga Beassášfestiválii, ja maiddá eará sámi-/emiálbmot festiválaide.

Áššeosálaččaid mielas lea deatalaš ahte maiddá fylkka eará festiválaide heivehuvvojit sámi bealit.

15. artihkal – Mánát ja nuorat

Áššeosálaččat ovtta barget mánáid ja nuoraid doaimmaid, prošeavttaid ja aktivitehtaid sisdoalu ovdánahttimiin vai sámi giella ja kultuvra ja mánggakultuvrralaš perspektiiva buorebut leat mielde, erenoamážit Kultuvrralaš Skuvlalávka ja Nuoraid Kulturdoaluid oktavuodas.

Vuolláičála: _____/_____

16. artihkal – Valáštallan

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella áigot bargat dan ala ahte sámi valáštallanrusttegat biddjovuvvojit speallanruhtaortnegii.

17. artihkal – Kulturguovddážit

Sámediggi áigu ain addit doaibmadoarjaga Billávuona Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáži. Áššeoasálaččat dáhttot nannet guovddáža doaimma.

18. artihkal – Filbma

Áššeoasálaččat áigot nannet sámi filbmarámmaeavttuid ja láhčit dili vai sámi filmbabuvttadeapmi šattašii ceavzilis ealáhussan.

Áššeoasálaččat áigot leat mielde nannemin Sámi Filbmafestivála šaddáma jahkásaš festiválan. Áššeoasálaččat áigot viidáset ovddidit sámi filmbabargiid ja Davvinorgga filbmaguovddáža (Honnesvágis) ovttasbarggu.

19. artihkal – Sámi álbmotbeaivi

Guovvamánu 6. beaivi lea šaddan virggálaš leavgabeaivin. Áššeoasálaččat ávžžuhit buot almmolaš instánsasaid čalmmustahttit dán beaivvi.

20. artihkal – Girjerádjodoaimma

Áššeoasálaččat galget lonohallat dieđuid ja bagadeami, searvat fágalaš girjerádjodoaimmaid čeahkkanemiide ja ovttasbargat kurssaid ja eará oahpahušdoaimmaid oktavuodas sámi girjjálašvuodas, kultuvrras ja girjerádjobálvalusas mat čađahuvvojit Finnmárkku skuvla- ja álbmotgirjerádjobargiid vástes.

21. artihkal – Sámejiella

Finnmárkku fylkkagiella geatnegahttojuvvo čuovvolit doaimmaid mat leat ovddiduvvon "Finnmárkku fylkkagiella sámejielgelbbolašvuoda ovdánahttima doaibmaplánas 2001-2005". Áššeoasálaččat galget searvat hálddašanguovllu suohkaniid giellaforumii "Giella- ja Giellagiella".

Sámediggi áigu ain juolludit guovttegielalašvuodaruđaid Finnmárkku fylkkagildii ja doarju aktiivvalaččat Finnmárkku fylkkagiella barggu sámi giellaovdánahttimiin. Guorahallančeahkkimat hálldahušdásis galget jahkásaččat dollojuvvot, main earret eará čuovvovaš bušeahhtajagi ruhtadárbu gieđahallojuvvo.

Sámediggi áigu ain addit vuodđodoarjaga Sámi giella- ja kulturguovddáži Porsággus, Sámi giella- guovddáži Deanus ja Issát Sába-guovddáži Unjárggas. Finnmárkku fylkkagiella dievasmahtta Sámedikki vuodđodoarjaga Finnmárkku sámi giellaguovddážiidda.

Áššeoasálaččat dáhttošedje eanet doaibmi sámi giellaguovddážiid. Áššeoasálaččat áigot neavvut ja bagadallat suohkaniid/guovvluid mat dáhttot bargat sámejielain.

Áššeoasálaččat galget movttiidahttit Finnmárkku suohkaniid ja guovllu stáhtaossodagaid vuoruhit sámejiella maiddá earret Sámelága giellanjuolggadusaid unnimusmearrádusaid.

Vuolláičála: _____/_____

22. artihkal – Sámi báikenamat

Áššeosálaččat ovttasbarget dainna ulbmiliin ahte eanet sámi báikenamat normerejuvvojit, dohkkehuvvojit ja geavahuvvojit almmolaš oktavuodain.

23. artihkal – Oahpahus

Áššeosálaččat áigot doarjut dan ahte joatkkaskuvlla oahpahus heivehuvvo sámi ohppiide. Dasto galget áššeosálaččat lonohallat dieđuid ja bagadallat, searvat áigeovuodilis fágalaš skuvlačoahkkanemiide ja ovttasbarget kurssaid ja eará doaimmaid dáfus joatkkaoahpahusa oktavuodas. Áššeosálaččat galget gaskaneaset juohkit dieđuid iešguđet doarjjaortnegiid ja oahpponeavvuid birra.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki áigumuššan lea doallat unnimusat ovtta oktasaš plánenčoahkkima jahkásaččat.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámediggi servet plánenbargui joatkkaoahpahusa olis.

Go áššeosálaččat meannudit áššiid mat gusket joatkkaoahpahussii ja rávisolbmuid oahpahussii, de leat áššeosálaččat lunddolaš gulaskuddaninstánsan nubbi nubbái.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámediggi galget ovttasráđiid heivehit dili nu ahte fitnodagat váldet ovddasvástádusa duodjefidnoohppiin ja maiddái ovttasráđiid rekruterejit fidnoohppiid fágii.

Finnmárkku fylkkagiella galgá ovttasbarget sámi nuoraid čuovvolanbálvalusa hárrái.

24. artihkal – Dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat

Áššeosálaččaid oktavuoha spesialistadearvvašvuodabálvalussii lea áittardanrolla. Dát seamma guoská mánáidsuodjalussii, gárrensuodjalussii ja bearašsuodjalussii. Sámedikkis ja Finnmárkku fylkkagielladas leat goappásge sierralágan ovttasbargovuogit Dearvvašvuoha Finnmárkku ja Dearvvašvuoha Davvin ektui. Šiehtadusbealit galget ovttasbarget ja ovtta doaimmat dan ektui ahte bidjat sámi dearvvašvuodaáššiid beaiveortnegii dakko gokko dat lea lunddolaš.

25. artihkal – Bátne dearvvašvuoha

Áššeosálaččat álggahit ovttasbarggu man ulbmilin lea rekruteret bátne doavttirstudenttaid ja eará bargiid sámi suohkaniid bátne dikšunbálvalussii. Erenoamáš deatalaš lea rekruteret sáme gielat bátne dearvvašvuoda bargiid.

26. artihkal – Gelbbolašvuoha, hospiteren ja máhtolašvuoda lonohallan

Áššeosálaččat álggahit hospiterenortnega Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki bargiid gaskka ja váste. Dán galledeami galget goappašat bealit ja ieš bargi beassat dohkkehít. Lágideaddjiásahus veahkeha gávdnat orrunsaži. Fásta bargoaddis lea ovddasvástádus bálkká ja eará goluid máksimis, ja das lea maiddái bargoaddiovdasvástádus.

Áššeosálaččat áigot dán šiehtadusa ovttasbarggu bokte ja eará vugiid bokte buoridit politihkkáriid ja bargiid máhtolašvuoda ja gelbbolašvuoda goappašiin ásahusain. Áššeosálaččat galledit fylkkadiggečoahkkanemiid/sámediggečoahkkanemiid unnimusat oktii jagis politihkalaš ja/dahje hálldahuslaš dásis. Áššeosálaččat leat ovttaoavivis searválaga heivehit galledeami sihke geavatlaččat ja fágalaččat.

Vuolláičála: _____/_____

27. artihkal – Oastinortnetsiehtadus

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella leat dohkkehan oastinovttasbargošiehtadusa mii gusto 01.04.2003 rájes. Šiehtadusa mielde searvá Sámediggi daid oastinšiehtadusasaide mat fylkkagielladas leat. Šiehtadusa áigumuššan lea ávkkástallat goappašiid oastingeasuiguin, gelbbolašvuodain ja resursaiguin, ja doarjut goabbatbealláš gelbbolašvuodáhuksema ja ahte oahpásmuvvat buorebut nubbi nubbái. Go odđa šiehtadusat dahkkojit vuovdaleaddjiiguin, de galgá Sámediggi ja Finnmárkku fylkkadiggi čálalaččat soahpat movt ovddidit ovttasbarggu odđa surggiide.

28. artihkal – Diehtujuohkinlonuhallan

Áššeoasálaččain lea oktasaš ovddasvástádus ahte álbmogis ja almmolaš ásahusain Finnmárkku fylkkas leat dieđut ja máhtolašvuolta sámi áššiid birra. Oasálaččat áigot gaskkustit lunddolaš dieđuid neahttasidduineaset ja eará láhkai. Diehtujuohkima ferte nu bures go vejolaš gaskkustit maiddái sámegilli.

Sámediggi galgá addit dieđuid neahttabáikkiin ja diehtujuohkinilduin Finnmárkku fylkkagiellada sámi áššiid barggu birra.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámediggi áigot ovttasbargguin juohkit dieđuid Sámedikki, sámi jienastuslogu ja sámediggeválgga birra bargiide, ohppiide ja ássiide Finnmárkkus. Dán lágan dieđut galget gávdnot fylkkagiellada neahttabáikkiin ja diehtujuohkinilduin álbmoga várás fylkkagielladaš ásahusain. Sámediggi galgá fuolahit ahte Finnmárkku fylkkagielladas leat diehtujuohkinávdnasat Sámedikki, sámi jienastuslogu ja sámediggeválgga birra, ja dasto juohkit dieđuid ja bagadit dárbbu mielde.

Eáláhus- ja kulturlávdegotti árvalus:

Mearkkašumit

Olles lávdegoddi, lahttut Tor Mikalsen, Susanne Amalie Andearsen, Klemet Erland Hætta, Miriam Paulsen, Jarle Jonassen og Martin Urheim, Norgga sámiid riikasearvi, Marianne Balto Henriksen, Henrik Eriksen, Knut Store, Bjarne Store-Jakobsen, Per Edvind Varsi, Bargiidbellodaga sámediggejoavku, Olaf Eliassen, Guovddášbellodat ja Per Andersen Bæhr, Guovdageainnu johttisámelisttu

ahte Finnmárkku fylkkasuohkana ja Sámedikki gaskasaš šiehtadus lea buorre ovttasdoaimanreaidun sihke politihkalaččat ja hálddahušlaččat, ja lea ávkkálaš ođđahutkkus almmolaš hálddašeamis. Šiehtadus lea doaimman 2 jagi ja bealit leat ođđasis soahpan šiehtadusteavstta. Lávdegoddi háliida buktit mearkkašumiid šiehtadussii ja dan čađaheapmái dán rádjai, ja dan láhkai doarjut šiehtadusa čađaheami ja buktit ovttohusaid maid sáhtta árvvoštallat boahhte ođasmahttimis.

Olles lávdegoddi oaivvilda ahte berre árvvoštallat šiehdustekstii dakkár indikáhtoriid, maiguin buorebut mihtidit bohtosiid. Šiehtadusa vuoigŋa ja konkrehta sisdoallu berre leat árrjaleabbo daid áššiid ektui mat váldojuvvojit ovdan, ja čujuhit daid bohtosiid maid lea áigumuš ollašuhittit ja maid lea vejolaš mihtidit. Ovdamearkka dihtii berre šiehtadusa váldoulbmil ahte “galgá nannet ja oainnusindahkat sámi kultuvrra, giela ja servodateallima“, rievdaduvvot nu ahte ulbmil heivehuvvo buorebut boahtteáiggi ovddideapmái.

Vuolláičála: _____/_____

Olles lávdegoddi dohkkeha ahte šiehtadusbealit deattuhit váikkuhangaskaomiideaset eišguđetláhkai. Dat mearkkaša ahte juohke čuoggás sáhttet bohciidit erohusat beliid árjjaid gaskkas almmá dan haga ahte bealit vuoruhit vulos ángiruššansuorggi. Dattetge lea olles lávdegotti oaivil ahte bealit berrejit geahččalit ollašuhttit šiehtadusa konkrehta čuoggáid, dahje sihkkut čuoggá jus ii leat vejolaš dan čađahit.

Ovdamearkan sáhtta namuhit ahte Finnmárkku fylkkagiella 21. artihkkalis lea geatnegahtton “lasihit Sámedikki vuodđodoarjaga sámi giellaguovddážiidda Finnmárkkus”, vaikke vel dát ii leat čađahuvvon geavadis dan guovtti jagis go šiehtadus lea doaibman. Dát ii leat buorre. Olles lávdegoddi oaivvilda maiddái ahte Alttá Siida boahte ođasmahttimis berre leat mielde daid Finnmárkku gielddaguovddážiid gaskkas, mat namuhuvvojit 21. artihkkalis.

Olles lávdegoddi oaivvilda ahte berre viiddidit searvevuodámálla dainna lágiin ahte sámi gelbbolašvuodabirrasat váldojuvvojit árjjalaččat mielde Regionalt Utviklingsprogram (RUP) bargui ja ahte dat šaddet RUP-searvevuoda lahttun. Viidáseappot berre fylkkaplána barggus geahčadit mo sámi sámi gelbbolašvuodabirrasiid sáhtášii vuogádatlaččat buorebut váldit mielde bargui.

Sámedikkis ja Finnmárkku fylkkagielladas lea oktasaš ovddasvástádus servodatovddideamis Finnmárkkus. Danne lea árjjalaš ovttasbargu plánaráhkadeamis erenoamáš deatalaš vai juksá servodatovddideami ulbmiliid. Bealit berrejit digaštallat ja álggahit ovttasbarggu eará áššáiguoski plánaid rahkadeami oktavuodas.

Muđui doarju lávdegoddi Sámediggeráđi árvalusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahkis. Jienasteapmi čađahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Sámediggeráđi evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Marianne Balto Henriksen, áššejođiheadđji	
2	Magnhild Mathisen	
3	Olaf Eliassen	
4	Jarle Jonassen	
5	Per Edvin Varsi	Jarle Jonassen
	Marianne Balto Henriksen,	

Vuolláičála: _____/_____

VI Sámedikki mearrádus

Šiehtadusa vuodđu

Norgga Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella oaivvildit ovttamielalaččat ahte:

- Sápmelaččat lea álbmot mas lea oktasaš historjá, kultuvra, giella ja árbevierut
- Finnmárkku fylkkas lea ollu guovlluin sámi ássan
- Áššeosálaččaid mielas lea deatalaš láhčit dili sámi kulturdoaimmaide dainna lágiin ahte dat váikkuha sápmelaččaid ja muđui álbmoga dihtomielalašvuoda nannema
- Áššeosálaččain lea ovddasvástádus Finnmárkku servodaga ovddideames
- Erenoamáš dárbu lea ovttasbargat sámediggeplána ja fylkkaplána deatalaš ulbmiliid ollašuttima geažil
- Dárbu lea maiddái ovttasbargat riikka eiseváldiid, guovllu ja báikkálaš stáhtalaš eiseváldiid ja Finnmárkku suohkaniid ektui
- Davviguovllut leat girjás, ceavzilis ja boahhteáigásaš servodagat gos sihke mearra- ja eanaresursat leat vuodđun biedgguid ássamii ja kultuvrralaš girjái vuhtii
- Áššeosálaččaide lea davviguovlluid eamiálbmotberoštumiid ovddideapmi guovddáš hástalussan
- Fylkkagiella ođđa rolla guovllupolitiikalaš oasálaš mielddisbuktá dárbbu ođasmahttit ja ovddidit ovttasbarggu giella-, kultuvra- ja ekonomijasurggiin, politiikalaččat ja hálddahaslaččat
- Biras ja dásseárvu galget ollislaččat leat vuodđun dain doaimmain mat álggahuvvojit

Šiehtadusa mihttomearri

Nannet ja čalmmustahttit sámi kultuvrra, giella ja servodateallima.

Šiehtadusa ulbmil

Nannet fylkkagiella ja Sámedikki gaskasaš ovttasbarggu
 Formaliseret dan ovttasbarggu mii fylkkagiella ja Sámedikki gaska juo lea
 Ovdánahttit ovttasbarggu guoskat maiddái ođđa surggiide dalle go áššeosálaččat ovttamielalaččat
 oaivvildit ahte ovttasbargu lea dárbbalaš
 Čavgadeappot geatnegahttit goappašiid organisašuvnnaid ovttasráđiid bargat
 Nannet fylkka guovlluguovdásaš ovdánahttinbarggu
 Oččodit eanet bissovaš čoahkkananvejolašvuodaid
 Buorebut oahpásmuvvat, sihke politiikalaččat ja hálddahaslaččat
 Álkibut mihtidit bohtosiid fylkkaplána ja Sámediggeplána ektui

1. artihkal – Ovttasbarggu hápmi

Dát šiehtaduvvon ovttasbargu lea eaktodáhtolaš guovtti ovttárvosaš áššeosálačča gaska.
 Šiehtadus ii galgga heađuštít dakkár ovttasbarggu mii ii leat namuhuvvon dán šiehtadusas.

2. artihkal – Čuovvleapmi ja raporteren

Sámediggepresideantta ja fylkkasátnejođiheaddji gaska dollojuvvojit jahkásaš čoahkkimat.
 Čoahkkimiid ulbmilin lea raporteren, ovttasbargu ja oktiiheiveheapmi. Sámediggái ja fylkkadiggái

Vuolláičála: _____/_____

addojuvvojit dieđut dan birra movt šiehtadus čađahuvvo. Hálldahusat deaivvadit dávjá árvvoštallat movt šiehtadus čuovvoluvvo.

3. artihkal – Lágalašvuohta ja rievdadusat

Dát šiehtadus boahdá fápmui go fylkkadiggi geassemánu 2003:s ja Sámediggi čakčamánu 2003:s leat dohkkehan šiehtadusa. Šiehtadusa sáhttet duššefal dát áššeasálaččat rievdadit. Fylkkadikki ja Sámedikki dievasčoahkkima eanetlohku fertte miedihit rievdademiide.

Goabbá ge áššeasálaš sáhtta eretcealkit šiehtadusa go dan birra dieđihuvvo unnimusat 6 mánu ovdal.

4. artihkal – Eamiálbmotguovlu ja rámmaeavttut

Áššeasálaččat áigot álggahit ovttasbargoproševtta mas jurddan lea ovddidit eamiálbmotguovllu. Ovttasbarggu vuodđun galgá leat lagasvuoda- ja sorjjasvuoda-prinsihppa.

Áššeasálaččat áigot áŋgiruššat birgehit oppalašguollehivvodaga oktasaš opmodahkan ja áŋgiruššat ovddidit bistevaš guollehálddašemi mas ulbmilin lea máhcahit Finnmárkku historjjálaš guolleuoigatvuodaid.

Áššeasálaččat ovttasbarget áššiin mat guoskkahit oktasaš almmolaš rámmaeavttuid ja váldopolitihka mii lea deatalaš posiitiiva guovlluguovdásaš ovdánahttimis Finnmárkkus. Dán barggus lea sohkaalperspektiiva guovddázis. Ulbmil lea gávdat eanet guovlluguovdásaš čovdosiid stáhta sektorpolitihka hálddašemis, buoret guovlluguovdásaččat heivehuvvon ealáhuspolitihka ja buori sámi ealáhusheiveheami.

Finnmárkku fylkkagiella galgá ovttas Sámedikkiin Finnmárkku suohkaniid deaivvadettiin oččodit ovttasbarggu mainna ovdánahtta ja álggaha oktasaš sámedipolitihkalaš ulbmiliid.

5. artihkal – Guovlluguovdásaš plánen ja areálahálddašeapmi

Sámediggi oassálastá Finnmárkku fylkkagiella fylkkaplána, guovlluguovdásaš ovddidanprográmma (ROP) ja eará áigeguovdilis plánaid proseassain ja čađahemiin. Áššeasálaččat leat ovttaoavivilis das ahte sámi servodagaid ovddideapmi galgá leat integrerejuvvon oassin dán ovttasbarggus. Áššeasálaččat áigot ovddidit sohkaalperspektiivva dán plánemis ja čalmustahttit sohkaalperspektiivva buot plánain ja čielggademiin.

Guovlluguovdásaš ovddidanprográmma (ROP) galgá geatnegahttit áššeasálaččaid. Šiehtadusbealit galget ovttamielalašvuoda oččodettiin guorahallat ROP politihkalaš dásis, ovdal go ROP ovddiduvvo Finnmárkku fylkkalávdegotti mearrideapmái. Áššeasálaččat galget jahkásaččat juolludit ruđa ROP` doaimmaid čađaheapmái.

Sámediggi doallá ovttasbargočoahkkimiid Finnmárkku fylkkagielladain juohke njealját jagi fylkkaplána váldorevišuvnna oktavuodas. Finnmárkku fylkkagiella galgá ovttasráđiid Sámedikkiin ovttaiduhhtit eamiálbmotperspektiivva fylkkaplánemis, guovlluguovdásaš plánemis ja areálahálddašemis. Sámediggi áigu aktiivvalaččat searvat dán bargui.

Áššeasálaččat áigot ovddidit buoret oktavuodaid ja ovttasbarggu oktalaš areálahálddašemis ja suohkanareálaplánemis dalle go áššeasálaččain leat oktasaš beroštumit. Sámediggi searvá Arealplanforum:i. Áššeasálaččat áigot ovttasbargat guovlluguovdásaš njuolggadusaid ráhkadeamis fylkka areálageavaheami ja -suodjaleami oktavuodas.

Vuolláičála: _____/_____

6. artihkal – Ealáhusovdánahttin

Áššeosálaččat áigot ovttasráđiid ovdánahttit, čalmmustuhttit ja konkretiseret sámi ealáhuspolitihka. Guktii jagis dollojuvvojit hálldahuslaš ovttasbargočoahkkimat main ullmil lea lonohallat vásáhusaid ja bargat konkrehta čovdosiiguin. Áššeosálaččat fuolahit čoahkkimiid plánema ja gohččumiid vurrolaga.

Áššeosálaččaid mielas lea deatalaš láchit dili smávvaskáldoaimmaide Finnmárkku iešguđet geografalaš guovlluin. Dállodoallu ekonomalaš buvttadusdoaimman eallá ain guovllus. Áššeosálaččat áigot ovttasráđiid ángiruššat buoridit guovllu doaimmabijuid vai buorebut dustejit smávvaskáldoaimmaid ja kultuvrralaš ealáhusaid.

Áššeosálaččat áigot ovttamielalaččat ovdánahttit duoji ceavzilis sámi ealáhussan.

Áššeosálaččat áigot ovttasbargat sámi kultuvrra geavaheami ektui mátkeealáhusoktavuođain. Deatalaš lea ahte kultuvra mii gaskkustuvvo mátkeealáhusoktavuođain lea albma ja buorredohkálaš ja mas etihkalaččat lea dássi ja čuovvu sámi beroštumiid, norpmaid ja vieruid.

Áššeosálaččat áigot oččodit lagasvuoda- ja sorjjasvuoda-prinsihpa mearraresursabivddu hálldašeapmái.

Áššeosálaččat geahččalit oktiiheivehit oktasaš guolástuspolitihka, erenoamážit ovddiduvvo dát bargu norgga-ruošša guolástuskommišuvnnaš gos davvinorgga fylkkagielddain lea oktasaš ovddasteaddji ja regulerenráđis gos Sámedikkis lea ovddasteaddji.

Áššeosálaččat leat ovttaoavivis das ahte Sis-Finnmárkku Ovddidanovttastupmi (Utviklingsselskapet for Indre Finnmark) galgá leat aktiivvalaš gaskaoapmin Sis-Finnmárkku ealáhuseallima ovdánahttimis.

7. artihkal – Riikkaidgaskasaš oktavuođat ja Barentsovttasbargu

Áššeosálaččat ovddidit iežaset beroštumiid riikkaidgaskasaš forain, earret eará EO` INTERREG-programmain ja davvirikkalaš dimenšuvnnain, bilaterála barggus mii doaimmahuvvo ovttasráđiid oarjedavvi-Ruoššain, Davvikalohttaovttasbarggus ja Suoma rádjaguovllu ovttasbarggus. Doaimmat sáhttet earret eará konkretiserejuvot Barentsprogramma, Barentseamiálbmotprogramma, fylkkaplána, guovlluguovdásaš ovddidanprogramma (ROP) ja eará áigeguovdilis prográmmaid ja prošeavttaid ođđasis árvvoštallamis.

Áššeosálaččat leat ovttamielalaččat ovttasbargat Barentsguovllu oktasaš beroštumiid guovdu ja deattuhit Barentsovttasbarggu eamiálbmotperspektiivva. Čuovvovaš bealit berrejit oktasaččat deattuhuvvot ovttasbarggadettiin: Biras- ja resursagoziheapmi, mearraresurssaid hálldašeapmi, dás erenoamážit guollefitnodagat, eamiálbmogiid gielat, vuoigatvuodát, ealáhusovdánahttin ja infrastruktuorra huksen.

8. artihkal – Museat

Áššeosálaččat galget nannet Finnmárkku fylkka sámi museaid duodaštandoaimma, nannema ja gaskkusteami sámi kulturhistorjjá olis. Sámedikkis lea našuvnnalaš ovddasvástádus sámi museaid doaimmadoarjagiin. Finnmárkku fylkkagielddas lea oppalaš ovddasvástádus sámi museain ja galgá danne jahkásaččat juolludit guovlluguovdásaš doaimmadoarjaga maiddái sámi museadoaimmaide.

Áššeosálaččat galget doarjut museaidgaskasaš ovttasbarggu Sámedikki ja fylkkagieldda hálldašanovddasvástádusa bokte, ja earret eará álggahit fierpmádatovttasbarggu.

Vuolláičála: _____/_____

9. artihkal – Kulturmuutosuodjaleapmi

Áššeoasálaččat galget álggahit čielgaset ovttasbarggu kulturmuittuid hálldašeamis kulturmuitalága olis, vrd kulturmuitalága njuolggadusaid § 3 Ovttasbargogeatnegasvuohta. Ovttasbarggu vuodđun galgá leat goabbatbeallásaš doahttaleapmi, fágalaš lonohallan ja geavatláš heiveheapmi.

Oktasaš ulbmilin lea olahit buoret fágalaš bargujuogu kulturmuutosuodjaleamis.

Áššeoasálaččat galget ovttas ovdánahttit fylkka kulturmuittuid ja kulturbirrasa várás oktasaš suodjalan- ja hálldašanplána. Sihke Fylkkadiggi ja Sámediggi galget dohkkehit dán kulturmuitoaplána.

Áššeoasálaččat geatnegahttojuvvojit doallat jahkásaš ovttasbargočoahkkimiid ossodatjođiheaddjedásis. Diehtujuohkin ja áššemeannudeddjiid ovttasbargomáallet galget geahččaluvvot buoriduvvot.

10. artihkal – Kulturovttasbargu

Áššeoasálaččat geatnegahttojuvvojit nannet ja viidáset ovddidit Finnmárkku sámi kultuvrra. Vuotna- ja riddoguovlluid sámi kultuvra ja nuortasámiid kultuvra galgá erenoamážit deattuhuvvot.

Áššeoasálaččat nannejit kultursuorggi hálldahuslaš dási oktavuoda fásta jahkásaš čoahkkimiid bokte.

11. artihkal – Musihkka

Áššeoasálaččat galget geahččalit heivehit ja ovdánahttit Musikk i Finnmark sámi musihkkagaskkusteami. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiela leat ovttaoavilis das ahte guovlluguovdásaš oassi juogaduvvo nu ahte goappáge oassi lea 50 %.

Áššeoasálaččat barget aktiivvalaččat Etnomusihkkaguovddáža ásaheamiin ja juoigama gaskkustemiin Finnmárkku skuvllain.

12. artihkal – Govvadáidda ja duodji

Sámediggi bisuha sámi govvadáidaga ja duoji oastinortnega.

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiela ovdánahttet sámi dáiddamusea álggaheami oktasaš strategiija. Man oktavuodas museai biddjojuvvo earret eará ostojuvvon dáidda.

Áššeoasálaččat oassálastet ja áŋgiruššet nannet Kárášjoga Sámi dáiddaguovddáža doaimma ja ovdánahttima ruhtadeami, earret eará dárbbášlaš IKT-čovdosiiguin.

13. artihkal – Teáhter/Lávdedáidda

Áššeoasálaččat fuolahit sámi teáhterdoaimma ja lávdedáidaga áimmahuššama Finnmárkku Lávdedáiddaplána 2003-2006 ráhkadeami oktavuodas.

Áššeoasálaččat ohcet ovttas strategiijaid movt ovdánahttit Finnmárkku lávdedáidaga, dása gullá maiddáai movt viidáset ovdánahttit Beaviváš Sámi Teáhtera sámi álbmoteáhterin.

Vuolláičála: _____/_____

Áššeoasálaččat áŋgiruššet sámi amatorateáhterdoaimma dili lámčimiin, erenoamážit mánáide ja nuoraide.

14. artihkal – Festiválat

Áššeoasálaččat áigot oččodit Finnmárkku sámi festiválaide searveruhtadeami, omd. Sámi Musihkkafestiválii Guovdageainnus ja Kárášjoga Beassášfestiválii, ja maiddái eará sámi-/eamiálbmot festiválaide.

Áššeoasálaččaid mielas lea deatalaš ahte maiddái fylkka eará festiválaide heivehuvvojit sámi bealit.

15. artihkal – Mánát ja nuorat

Áššeoasálaččat ovttasbarget mánáid ja nuoraid doaimmaid, proševttaid ja aktivitehtaid sisdoalu ovdánahttimiin vai sámi giella ja kultuvra ja mánggakultuvrralaš perspektiiva buorebut leat mielde, erenoamážit Kultuvrralaš Skuvlalávkkka ja Nuoraid Kulturdoaluid oktavuodas.

16. artihkal – Valáštallan

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella áigot bargat dan ala ahte sámi valáštallanrusttegat biddjojuvvojit speallanruhtaortnegii.

17. artihkal – Kulturguovddážit

Sámediggi áigu ain addit doaimmadoarjaga Billávuona Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáži. Áššeoasálaččat dáhttot nannet guovddáža doaimma.

18. artihkal – Filbma

Áššeoasálaččat áigot nannet sámi filbmarámmaeavttuid ja lámčit dili vai sámi filbmabuvttadeapmi šattašii ceavzilis ealáhussan.

Áššeoasálaččat áigot leat mielde nannemin Sámi Filbmafestivála šaddáma jahkásaš festiválan. Áššeoasálaččat áigot viidáset ovddidit sámi filbmabargiid ja Davvinorgga filbmaguovddáža (Honnesvágis) ovttasbarggu.

19. artihkal – Sámi álbmotbeaivi

Guovvamánu 6. beaivi lea šaddan virggálaš leavgabeaivin. Áššeoasálaččat ávžžuhit buot almmolaš instánsasaid čálmustahttit dán beaivvi.

20. artihkal – Girjerádjodoaimma

Áššeoasálaččat galget lonohallat dieđuid ja bagadeami, searvat fágalaš girjerádjodoaimmaid čeahkkanemiide ja ovttasbargat kurssaid ja eará oahpahasdoaimmaid oktavuodas sámi girjjálašvuodas, kultuvrras ja girjerádjobálvalusas mat čađahuvvojit Finnmárkku skuvla- ja álbmotgirjerádjobargiid vástte.

21. artihkal – Sámegiella

Finnmárkku fylkkagiella geatnegahttojuvvo čuovvolit doaimmaid mat leat ovddiduvvon "Finnmárkku fylkkagiella sámeielgelbbolašvuoda ovdánahttima doaimmaplána 2001-2005". Áššeoasálaččat galget searvat hálddašanguovllu suohkaniid giellaforumii "Giellagiella".

Sámediggi áigu ain juolludit guovttegielalašvuodaruđaid Finnmárkku fylkkagildii ja doarju aktiivvalaččat Finnmárkku fylkkagiella barggu sámi giellaovdánahttimiin. Guorahallančoahkkimat hálldahusdásis galget jahkásaččat dollojuvvot, main earret eará čuovvovaš bušeahhtajagi ruhtadárbu gieđahallojuvvo.

Sámediggi áigu ain addit vuodđodoarjaga Sámi giella- ja kulturguovddáži Porsáŋggus, Sámi giella-guovddáži Deanus ja Issát Sába-guovddáži Unjárggas. Finnmárkku fylkkagiella dievasmahtá Sámedikki vuodđodoarjaga Finnmárkku sámi giellaguovddážiidda.

Áššeoasálaččat dáhtošedje eanet doaimmi sámi giellaguovddážiid. Áššeoasálaččat áigot neavvut ja bagadallat suohkaniid/guovvluid mat dáhttot bargat sámeielain.

Áššeoasálaččat galget movttiidahttit Finnmárkku suohkaniid ja guovllu stáhtaossodagaid vuoruhit sámegeiela maiddá earret Sámelága giellanjuolggadusaid unnimusmearrádusaid.

22. artihkal – Sámi báikenamat

Áššeoasálaččat ovttasbarget dainna ulbmiliin ahte eanet sámi báikenamat normerejuvvojit, dohkkehuvvojit ja geavahuvvojit almmolaš oktavuodain.

23. artihkal – Oahpahus

Áššeoasálaččat áigot doarjut dan ahte joatkkaskuvlla oahpahus heivehuvvo sámi ohppiide. Dasto galget áššeoasálaččat lonohallat dieđuid ja bagadallat, searvat áigejuovdilis fágalaš skuvlačoahkkanemiide ja ovttasbarget kurssaid ja eará doaimmaid dáfus joatkkaoahpahusa oktavuodas. Áššeoasálaččat galget gaskaneaset juohkit dieđuid iešguđet doarjjaortnegiid ja oahpponeavvuid birra.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámedikki áigumuššan lea doallat unnimusat ovtta oktasaš plánenčoahkkima jahkásaččat.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámediggi servet plánenbargui joatkkaoahpahusa olis.

Go áššeoasálaččat meannudit áššiid mat gusket joatkkaoahpahussii ja rávisolbmuid oahpahussii, de leat áššeoasálaččat lunddolaš gulaskuddaninstánsan nubbii nubbái.

Finnmárkku fylkkagiella ja Sámediggi galget ovttasráđiid heivehit dili nu ahte fitnodagat váldet ovddasvástádusa duodjefidnoohppiin ja maiddá ovttasráđiid rekruterejit fidnoohppiid fágii.

Finnmárkku fylkkagiella galgá ovttasbargat sámi nuoraid čuovvolanbálvalusa hárrái.

24. artihkal – Dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat

Áššeoasálaččaid oktavuodas spesialistadearvvašvuodabálvalussii lea áittardanrolla. Dát seamma guoská mánáidsuodjalussii, gárrensuodjalussii ja bearašsuodjalussii. Sámedikkis ja Finnmárkku fylkkagielladas leat goappásge sierralágan ovttasbargovuogit Dearvvašvuodas Finnmárkku ja

Vuolláičála: _____/_____

Dearvvašvuohta Davvin ektui. Šiehtadusbealit galget ovttasbargat ja ovttas doaimmat dan ektui ahte bidjat sámi dearvvašvuođaáššiid beaiveortnegii dakko gokko dat lea lunddolaš.

25. artihkal – Bátne dearvvašvuohta

Áššeosálaččat álggahit ovttasbarggu man ulbmilin lea rekruteret bátne doavttirstudenttaid ja eará bargiid sámi suohkaniid bátne dikšunbálvalussii. Erenoamáš deatalaš lea rekruteret sáme gielat bátne dearvvašvuođa bargiid.

26. artihkal – Gelbbolašvuohta, hospiteren ja máhtolašvuođa lonohallan

Áššeosálaččat álggahit hospiterenortnega Finnmárkku fylkkagieldda ja Sámedikki bargiid gaskka ja vástte. Dán galledeami galget goappašat bealit ja ieš bargi beassat dohkkehit. Lágideaddjiásahus veahkeha gávdnat orrunsaji. Fásta bargoaddis lea ovddasvástáduš bálkká ja eará goluid máksimis, ja das lea maiddái bargoaddiovdasvástáduš.

Áššeosálaččat áigot dán šiehtadusa ovttasbarggu bokte ja eará vugiid bokte buoridit politihkkáriid ja bargiid máhtolašvuođa ja gelbbolašvuođa goappašiin ásahusain. Áššeosálaččat galledit fylkkadiggečoahkkanemiid/sámediggečoahkkanemiid unnimusat oktii jagis politihkalaš ja/dahje hálddahušlaš dásis. Áššeosálaččat leat ovttaoavivilis searválaga heivehit galledeami sihke geavtlaččat ja fágalaččat.

27. artihkal – Oastinortnešiehtadus

Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagieldda leat dohkkehan oastinovttasbargošiehtadusa mii gusto 01.04.2003 rájes. Šiehtadusa mielde searvá Sámediggi daid oastinšiehtadusasaide mat fylkkagielddas leat. Šiehtadusa áigumuššan lea ávkkástallat goappašiid oastingeasuiguin, gelbbolašvuođain ja resursaiguin, ja doarjut goabbatbeallášaš gelbbolašvuođahuksema ja ahte oahpásmuvvat buorebut nubbi nubbái. Go ođđa šiehtadusat dahkkojit vuovdaleaddjiiguin, de galgá Sámediggi ja Finnmárkku fylkkadiggi čálalaččat soahpat movt ovddidit ovttasbarggu ođđa surggiide.

28. artihkal – Diehtujuohkinlonuhallan

Áššeosálaččain lea oktasaš ovddasvástáduš ahte álbmogis ja almmolaš ásahusain Finnmárkku fylkkas leat dieđut ja máhtolašvuohta sámi áššiid birra. Oasálaččat áigot gaskkustit lunddolaš dieđuid neahttašidduineaset ja eará láhkai. Diehtujuohkima ferte nu bures go vejolaš gaskkustit maiddái sáme gillii.

Sámediggi galgá addit dieđuid neahttabáikkiin ja diehtujuohkinilduin Finnmárkku fylkkagieldda sámi áššiid barggu birra.

Finnmárkku fylkkagieldda ja Sámediggi áigot ovttasbargguin juohkit dieđuid Sámedikki, sámi jienastuslogu ja sámediggeválgga birra bargiide, ohppiide ja ássiide Finnmárkkus. Dán lágan dieđut galget gávdnot fylkkagieldda neahttabáikkiin ja diehtujuohkinilduin álbmoga várás fylkkagielddalaš ásahusain. Sámediggi galgá fuolahit ahte Finnmárkku fylkkagielddas leat diehtujuohkinávdnasat Sámedikki, sámi jienastuslogu ja sámediggeválgga birra, ja dasto juohkit dieđuid ja bagadit dárbbu mielde.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 01.03.2006 dii. 15.50.

Vuolláičála: _____/_____

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 09/06

Meahcceealáhusa doaibmadoarjjaortnega gaskaboddosaš
njuolggadusat

Arkiiváššennr..
04/2713

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beavi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	03.01.06	R 005/06
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	14.-17.02.06	03/06
Sámedikki dievasčoahkkin	28.02. - 03.03.06	009/05

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 02.03.2006 dii. 09.00.

I Mildosat

Nr.	Beavi	Geas/Geasa	Tihttal
1	030/06	Sámediggeráđdi	Ášši R 005/06
2	24.02.05		Lotnolasealáhusaid doaibmadoarjaga njuolggadusat
3	22.-24.04.02	Sámediggeráđdi	Diedáhus lotnolasealáhusaid birra
4	19.07.96	Hálddahus	Evttohus sáivácáhcebevddu geasehandoarjjaortnega hárrái

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus lávdegoddái

Sámediggi ferte árvvoštallat dárbbášuvvo go bissovaš doaibmadoarjjaortnet meahcceealáhusaide. Dasto ráhkaduvvojat strategiijat ceavzilis meahcceealáhusaid ovdánahttimii ja rámmaeavttut meahcceealáhussii.

Meahcceealáhusaid doaibmadoarjaga gaskaboddosaš njuolggadusat.

Sámediggi lea mearridan njuolggadusaid ... 2006, ja dat bohtet fápmui njukčamánu ... b. 2006.

Vuolláičála: _____/_____

1 - Ulbmil

Ruđaid geavaheami ulbmilin lea sihkkarastit meahcebuktagiid vuovdima, buoridit meahcebuktagiid kvalitehta ja sihkkarastit vuodđoávdnasiid oažžuma vuostáiváldinrusttegiidda.

2 – Ulbmiljoavku ja doaibmaguovlu

Ortnega ulbmiljoavkun leat olbmot geat barget meahccealáhusain.

Doarjjaortnet siskkilda iehčanasealáhusdoalliid ja ovttaoalbmofitnodagaid. Ohccit galget leat registrerejuvvon Ovttatregisttaris.

Meahccealáhusaid doarjjaortnega doaibmaguovlu lea seamma go Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovlu.

3 - Váikkuhangaskaoamit

Sámediggi várre jahkásaš doaibmaruđaid meahccealáhusortnegii.

4 – Gáibádusat ohcamii ja daid meannudeapmi

Doarjjastivra mearrida ohcanáigemeari doaibmaruđaide. Buot ohcamat meannuduvvojit sierranas árvvoštallama vuodul, geahča viđát čuoggá.

Doarjjalohpádusat logahallojuvvojit, ja ráhkaduvvojit dagaldumit movt máksit doarjaga.

5 - Juohkineavttut

Doaibmadoarjja lea meahcebuvtadoarjja. Meahcebuktagat sáhttet leat sáivačáhceguolit, meahcemuorjjit, smávvafođđut, urtasat ja guobbarat maid sáhtta geavahit borramuššan. Luossabivdu ii gula dán ortnegii.

Meahccealáhusaid gávpejohtu galgá leat 25.000 ja 150.000 ruvno gaskka. Ollislaš bálkádienas sis geat barget meahccealáhusain, ii galgga leat eanet go 200.000 ruvno.

Doaba gávpejohtu dás lea brutto gávpejohtu mas lea gessojuvvon eret momsá ja almmolaš doarjja. Gávpejohtu galgá gávpejohtolađas, nugo vuostáiváldinrusttet duođastit. Gávpejohtu dáid lađđasiid olggobealde sáhtta dohkkehuvvot jos ohcci sáhtta ovddidit rehketdoalu maid stáhtafápmuduvvon rehketdoalli lea dahkan. Vuostáiváldinrusttega eaiggádat eai sáhte duođastit iežaset doaimma. Gávpejohtosupmit galget oidnot livnnetbáhpiriin. Vuostáiváldinrusttegis galgá leat Biebmebarráigeahču lohpi bargat dákkár doaimmain.

Doaibmadoarjaga sáhtta addit ohccide geat gullet dán ulbmiljovkui ja devdet dán čuoggá eavttuid. Doarjja lea mearriduvvon 50% meahccealáhusaid gávpejođus ja eanemusat sáhtta leat 50.000 ruvno jahkái.

Vuolláičála: _____/_____

6 – Juolludusreivvet ja doarjaga máksindagaldumit

Go doarjjalohpádus lea juolluduvvon, de sádde Sámediggi juolludusreivve mas bohtet ovdan doarjaga eavttut. Sámediggi máksá doarjaga ja fievrrida rehketdoalu.

7 – Guoddalanvuoigatvuohta ja vuođustusgeasku

Hálddahuslága njuolggadusat gustojit go áššit meannuduvvojit dáid njuolggadusaid mielde. Lága njuolggadusat earhkilmearrádusaid vuođustusgeaskku birra gustojit mearrádusaide áššiin nugo namuhuvvon guđát čuoggás. Sámediggeráđđi lea guoddalaninstánsa.

8 - Raporteren

Doarjjastivra galgá jahkásaččat diedihit boadusulbmiliid Sámediggái.

9 – Čuovvoleapmi, bearráigeahčču ja árvoštallan

Sámediggi galgá ráhkadit dagaldumiid juolluduvvon ruđaid čuovvoleapmái. Stuorradikki juolludusnjuolggadusaid § 17 vuođul galgá Riikkarevišuvdna ja Sámediggi beassat dárkkistit ahte geavahuvvojit go ruđat eavttuid mielde. Meahcceaáláhusaid doarjjaortnet galgá árvoštallojuvvot.

10 - Ruovttoluottamáksin

Jos doarjja lea máksojuvvon menddo ollu, de máksojuvvo dat ruovttoluotta Sámediggái.

11 - Jávohisvuođageasku

Jávohisvuođageasku hálddahuslága § 13 vuođul gusto buohkaide geat barget dáid njuolggadusaid mearrádusaid mielde.

12 – Njuolggadusaid rievdadeapmi

Sámediggi sáhtta buktit deavddamearrádusaid dáid njuolggadusaide ja rievdadit daid.

13 – Fápmuibidjan ja fámuhuhttin

Njuolggadusat bohtet fápmui dan rájes go Sámedikki presideanta mearrida.

Doaibmadoarjjaortnet gusto livnnetjahká 2005 ja 2006.

Ealáhus- ja kulturlávdegotti árvalus

Vuolláičála: _____/_____

Mearkkašumit

Olles lávdegoddi, lahttut Tor Mikalsen, Susanne Amalie Andearsen, Klemet Erland Hætta, Miriam Paulsen, Jarle Jonassen ja Martin Urheim, Norgga sámiid riikasearvi, Marianne Balto Henriksen, Henrik Eriksen, Knut Store, Bjarne Store-Jakobsen, Per Edvind Varsi, Bargiidbellodaga sámediggejoavku, Olaf Eliassen, Guovddášbellodat ja Per Andersen Bæhr, Guovdageainnu johttisámelisttu

ii áiggo dán muttus evttohit stuorra rievadusaid danne go njuolggadusat leat gaskaboddasaččat. Olles lávdegoddi čujuha Ráđdehusa bargui ovddidit sámi guovlluid lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma, ja oaivvilda ahte ášši ferte ođđasis geahčadit go dát bargu loahpahuvo.

Olles lávdegoddi oaivvilda ahte guoskevaš doarjjaortnega ulbmil berre leat ahte šaddá dakkár doaibma mii meroštallojuvvo ealáhussan, ja mii váikkuha duohta árvoháhkama báikkálaččat ja ealáhusdoallái.

Olles lávdegoddi oaivvilda ahte doarjjaortnet berre leat lotnolasealáhusortnet, mas meahcceealáhusat doaimmahuvvojit ovttaštas eará sámi ealáhusaiguin nugo boazodoaluin, eanadoaluin, vuovdedoaluin ja guolástusain, lassin dasa ahte meahcceealáhusaid sáhtta doaimmahit sierra.

Lassin passiiva ortnegiidda mat čatnasit vuovdimii, berre árvvoštallat dakkár ovddidanortnegiid main investeren-, buvttavovddidan-, gelbbolašvuodálokten- ja vuovdalandoarjja leat guovddážiis. Berre maid guorahallojuvvot fievrridandoarjjaortnet man ulbmilin lea sihkkarastit stabiila vuoddoávdnasiid oazžuma.

Olles lávdegoddi oaivvilda maiddái ahte Sámediggi ferte dárkileappot čilget mat dat meahccebuktat leat, iige bidjat buvttalistta vuodđun dahje ráddjet dan borramušbuktagiidda.

Mearkkašumit 2, Finnmárolista áirras Kjetil Romsdal

Meahcceealáhusa doaibmadoarjaga gaskaboddosaš njuolggadusat

Meahcceealáhusas lea álohii leamaš deatalaš oassi boaittoealbáikkiid ealáhusvuodus, ja luondduin ávkkástallan lea ain deatalaš oassi sámi eallinvuogis ollu guovlluin. Muhtun ealáhusvugiin nugo boazodoalus, leat ain dan muttos rámmaeavttut ahte lea vejolaš birget, muhto eará meahcceealáhusat nugo mat muorjen ja sáivačáhcebivdu leat measta oalát jávkamin ealáhussan, ja dat leat unnon áibbas. Dása leat máŋga siva, muhto sihke rámmaeavttut, ealáhusa stahtus ja márkaneconomalaš bealit leat leamaš mielde goarideamen daid.

Min mehciin leat ollu riggodagat, ja go deattuha viidásetbuvttadeami ja buktagiid dihtomárkana várás, de lea stuorra vejolašvuolta árvoháhkamiin ja bargosajiide eará ge meahcceealáhusain go dušše boazodoalus. Go geahččá historjjálaččat, de leat iešguđet ealáhusvuogit eallán bálddalagaid meahcis. Danne lea deatalaš ráhkadit ollislaš ealáhuspolitihka dainna ulbmilin ahte ođasmahttit ja láchit meahcceealáhusaid viiddis áddejumiin, seammás go ferte láchit maiddái ealáhusovdáneami sámi guovlluin dainna lágiin ahte eanet ealáhusaide addojuvvojit buorit rámmaeavttut.

Meahcceealáhusa gustovaš njuolggadusain leat máŋga váilevuoda. Mii oaidnit ahte ollu njuolggadusat vealahit ja botnjet gilvvu, eai ge atte ovttalágan eavttuid lihkostuvvat. Dat leat earret eará:

Vuolláičála: _____/_____

- Ulbmiljoavku ja doaibmaguovlu
- Doaibmadoarjaga sadjái galggašedje baicce biddjot aktiivvalaš, gánnáheami buorideami doarjjaeavttut.
- Doarjaga vuodđun leat vuollegis gávpejohtologut
- Priváhta dienas gessojuvvo mielde eaktun ealáhusdoarjagii

Go njuolggadusat leat gaskaboddosaččat ja galget dušše gustot oanehis áiggi, de min mielas ii gánnit geavahit resurssaid daid rievdadeapmái, muhto min mielas lea deaŋalaš čujuhit fuones beliid vai daid sáhttá njulget.

Ealáhuspolitihka ulbmilin berre leat hukset nana ja ceavzilis meahcceealáhusaid, vuodđuduvvon daid luondduresurssaide mat leat sámi guovlluin. Go meahcceealáhusain galggaš birget ja eallit dáláš servodagas, de ferte vuoruhit ođasmahttima, viidásetbuvttadeami ja kvalitehta sihkkarastima. Seammas ferte rievdadit rámmaeavttuid nu ahte meahcceealáhusain leat dat seamma eavttut go eará ealáhusain.

Bargu ollislaš njuolggadusaiguin ja ollislaš ealáhuspolitihkain berre boahtit johtui jođáneamos lági mielde ja maŋimušta ovdal go jahki 2006 lea nohkan.

Árvalus

Olles lávdegoddi, lahttut Tor Mikalsen, Susanne Amalie Andearsen, Klemet Erland Hætta, Miriam Paulsen, Jarle Jonassen ja Martin Urheim, Norgga sámiid riikasearvi, Marianne Balto Henriksen, Henrik Eriksen, Knut Store, Bjarne Store-Jakobsen, Per Edvind Varsi, Bargiidbellodaga sámediggejoavku, Olaf Eliassen, Guovddášbellodat ja Per Andersen Bæhr, Guovdageainnu johttisámelisttu

ovddidit čuovvovaš rievdadusevttohusa Sámediggeráđi evttohussii:

5 - Juohkineavttut

Vuosttaš teakstaoasis rievdaduvvo dát:

Sihkkojuvvo: "maid sáhttá geavahit borramuššan"

Vuosttaš teakstaoassi šaddá dalle ná go lea rievdaduvvon:

- "Doaibmadoarjja lea meahccebuvttadoarjja. Meahccebuktogat sáhttet leat sáivačáhceguolit, meahcemuorjijt, smávvaŋuodđut, urtasat ja guobbarat."

Nubbi teakstaoassi šaddá dalle ná:

Sihkkojuvvo: "gaskka"

"ja 150 000 ru"

"Ollislaš"

Lasihuvvo: "unnimusat"

Rievdadus: sihkkojuvvo "sis geat" ja sadjái biddjojuvvo "sus gii"

Andre avsnitt blir da følgende:

- "Meahcceealáhusaid gávpejohtu galgá leat unnimusat 25.000 ruvnno. Bálkádienas sus gii bargá meahcceealáhusain ii galgga leat eanet go 200.000 ruvnno."

Goalmát teakstaoassi rievdaduvvo čuovvovaččat:

Sihkkojuvvo: "maid stáhtafápmuduvvon rehketdoalli lea dahkan"

Lasihuvvo: "ja ealáhuskovi"

Vuolláičála: _____/_____

Goalmmát teakstaoassi šaddá dalle ná:

- ” Doaba gávpejohtu dás lea brutto gávpejohtu mas lea gessojuvvon eret momsa ja almmolaš doarjja. Gávpejohtu galgá gávpejohtolađas, nugo vuostáiváldinrusttet duodaštit. Gávpejohtu dáid lađđasiid olggoealde sáhtá dohkkehuvvot jos ohcci sáhtá ovddidit rehketdoalu ja ealáhuskovi. Vuostáiváldinrusttega eaiggádat eai sáhte duodaštit iežaset doaimma.”

Muđui doarju lávdegoddi Sámediggeráđi árvalusa.

Árvalus 2, áirras Isak Mathis O. Hætta, Guovdageainnu dáloniidlista:

1

Olahusjoavku ja doaibmaguovlu.

Doarjjaortnet siskkilda čoahkádusaid, iehčanas ealáhusdoalliid ja ovttaoalbmofitnodagaid.

2

Meahccealáhusaid gávpejohtu galgá leat unnimusat 20 000 ruvno. Ollislaš bálkádietnasis ii leat makkárge váikkuhus doaibmadoarjaga juohkimii.

Goalmmát teakstaoassi: 5 Juohkineavttut.

3

Buktin ii galgga gáržžiduvvot dušše vuostáiváldinrusttegi, njuolga vuovdin kunddáriidda galgá váldojuvvot mielde rehkenastinvuđđui. Dát galgá ovdanboahit ealáhuskovis.

4

Njealját teakstaoassi:

Doarjja lea 50% meahccealáhusaid gávpejođus ja eanemusat 75.000 ruvno.

5

Rievdadus

Mearkkašumiide:

Guovdageainnu dáloniid lista Isak Mathis O. Hætta ii sáhte dohkkehit “ahte Sámediggi vuordá dassáži go Ráđdehus lea ovdánahttan árvoháhkkanprográmma sámi guovlluid lotnolasealáhusaid váste”. Dán áššis galgá Sámediggi čilget ja bargat sámi ealáhusaiguin, ja ráhkadit buoremus rámmaid sámi meahccealáhusaide ii ge addit dán doaimma ráđdehussii. Sámediggi ferte jođáneamos lági mielde váldit oktavuoda Ráđdehusain ja muitalit ahte Sámediggi galgá leat mielde ovddideamen árvoháhkkanprográmma sámi guovlluid lotnolasealáhusaid váste.

6

Sámediggi bivdá ahte ášši meahccealáhusa fievrridandoarjaga oktavuodas guorahallojuvvo jođánepmosit ja ovddiduvvo dievasčoahkkimii miessemánus dohkeheapmái.

7

Luossabivdu Deanučázadagas ferte gullat doaibmadoarjjaortnegii.

8

Sámediggi oaidná ahte sii guđet gullet doaibmadoarjjaortnegii galget sáhttit geavahit mohtorfievrruid meahcis, ja dasto hukset doaibmabarttaid.

Vuolláičála: _____/_____

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 39 čoahkis. Jienasteapmi čadahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Isak Mathis O. Hætta evttohus č. 5 hilgojuvvui 37 jienain. 2 jienastedje beali.
- Isak Mathis O. Hætta evttohus č. 1-4 ja 6-8 hilgojuvvui 38 jienain. 1 jienastii beali.
- Kultur- ja ealáhuslávdegotti evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Sámediggeráđi evttohus, oktan ovddabeali mearriduvvon rievdadusaiguin, mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Olaf Eliassen, áššejodiheaddji	
2	Isak Mathis O. Hætta	
3	Magnhild Mathisen	
4	Kjetil Romsdal	
5	Marianne Balto Henriksen	Isak Mathis O. Hætta Martin Urheim Marianne Balto Henriksen
6	Johan Mikkel Sara	
7	Tor Mikalsen	
8	Randi A. Skum	
9	Henrik Eriksen	Jarle Jonassen Johan Mikkel Sara Henrik Eriksen
10	Terje Tretnes	Josef Vedhugnes Isak Mathis O. Hætta Terje Tretnes
11	Olaf Eliassen, áššejodiheaddji	
	Olaf Eliassen, čoahkkinortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta, čoahkkinortnegii	
	Egil Olli, čoahkkinortnegii	
	Ann-Mari Thomassen, čoahkkinortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta, čoahkkinortnegii	
	Egil Olli, čoahkkinortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta, čoahkkinortnegii	
	Olaf Eliassen,	

Vuolláičála: _____/_____

čeahkkinortnegii	
Ann-Mari Thomassen, čeahkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi ferte árvvoštallat dárbbášuvvo go bissovaš doaibmadoarjjaortnet meahcceeláhusaide. Dasto ráhkaduvvojit strategiijat ceavzilis meahcceeláhusaid ovdánahttimii ja rámmaeavttut meahcceeláhussii.

Meahcceeláhusaid doaibmadoarjaga gaskaboddosaš njuolggadusat.

Sámediggi lea mearridan njuolggadusaid njukčamánu 2.b. 2006, ja dat bohtet fápmui njukčamánu 2. b. 2006.

1 - Ulbmil

Ruđaid geavaheami ulbmilin lea sihkkarastit meahcebuktagiid vuovdima, buoridit meahcebuktagiid kvalitehta ja sihkkarastit vuoddoávdnasiid oažžuma vuostáiváldinrusttegiidda.

2 - Ulbmiljoavku ja doaibmaguovlu

Ortnega ulbmiljoavkun leat olbmot geat barget meahcceeláhusain.

Doarjjaortnet siskkilda iehčanasealáhusdoalliid ja ovttaoibmofitnodagaid. Ohccit galget leat registrerejuvvon Ovttatregisttaris.

Meahcceeláhusaid doarjjaortnega doaibmaguovlu lea seamma go Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovlu.

3 - Váikkuhangaskaoamit

Sámediggi várre jahkásaš doaibmaruđaid meahcceeláhusortnegii.

4 - Gáibádusat ohcamii ja daid meannudeapmi

Doarjjastivra mearrida ohcanáigemeari doaibmaruđaide. Buot ohcamat meannuduvvojit sierranas árvvoštallama vuodul, geahča viđát čuoggá.

Doarjjalohpádusat logahallojuvvojit, ja ráhkaduvvojit dagaldumit movt máksit doarjaga.

5 - Juohkineavttut

Doaibmadoarjja lea meahcebuvttadoarjja. Meahcebuktagat sáhttet leat sáivačáhceguolit, meahcemuorjjit, smávvafluodđut, urtasat ja guobbarat. Luossabivdu ii gula dán ortnegii.

Vuolláičála: _____/_____

Meahcceealáhusaid gávpejohtu galgá leat unnimusat 25.000 ruvnno. Bálkádienas sus gii bargá meahcceealáhusain ii galgga leat eanet go 200.000 ruvnno.

Doaba gávpejohtu dás lea brutto gávpejohtu mas lea gessojuvvon eret momsa ja almmolaš doarjja. Gávpejođu galgá gávpejohtolađas, nugo vuostáiváldinrusttet duođaštit. Gávpejohtu dáid lađđasiid olggobealde sáhtta dohkkehuvvot jos ohcci sáhtta ovddidit rehketdoalu ja ealáhusskovi. Vuostáiváldinrusttega eaiggádat eai sáhte duođaštit iežaset doaimma.

Doaibmadoarjaga sáhtta addit ohcciide geat gullet dán ulbmiljovkui ja devdet dán čuoggá eavttuid. Doarjja lea mearriduvvon 50% meahcceealáhusaid gávpejođus ja eanemusat sáhtta leat 50.000 ruvnno jahkái.

6 – Juolludusreivvet ja doarjaga máksindagaldumit

Go doarjjalohpádus lea juolluduvvon, de sádde Sámediggi juolludusreivve mas bohtet ovdan doarjaga eavttut. Sámediggi máksá doarjaga ja fievrrida rehketdoalu.

7 – Guoddalanvuoigatvuohta ja vuođustusgeasku

Hálddahuslága njuolggadusat gustojit go áššit meannuduvvojit dáid njuolggadusaid mielde. Lága njuolggadusat earjkilmearrádusaid vuođustusgeaskku birra gustojit mearrádusaide áššiin nugo namuhuvvon guđat čuoggás. Sámediggeráđđi lea guoddalaninstánsa.

8 - Raporteren

Doarjjastivra galgá jahkásaččat dieđihit boađusulbmiliid Sámediggái.

9 – Čuovvoleapmi, bearráigeahčču ja árvoštallan

Sámediggi galgá ráhkadit dagaldumiid juolluduvvon ruđaid čuovvoleapmái. Stuorradikki juolludusnjuolggadusaid § 17 vuođul galgá Riikkarevišuvdna ja Sámediggi beassat dárkkistit ahte geavahuvvojit go ruđat eavttuid mielde. Meahcceealáhusaid doarjjaortnet galgá árvoštallojuvvot.

10 - Ruovttoluottamáksin

Jos doarjja lea máksojuvvon menddo ollu, de máksojuvvo dat ruovttoluotta Sámediggái.

11 - Jávohisvuođageasku

Jávohisvuođageasku hálddahuslága § 13 vuođul gusto buohkaide geat barget dáid njuolggadusaid mearrádusaid mielde.

Vuolláičála: _____/_____

12 – Njuolggadusaid rievdadeapmi

Sámediggi sáhtta buktit deavddamearrádusaid dáid njuolggadusaide ja rievdadit daid.

13 – Fápmuibidjan ja fámuhuhttin

Njuolggadusat bohtet fápmui dan rájes go Sámedikki presideanta mearrida.

Doaibmadoarjjaortnet gusto livnnetjahká 2005 ja 2006.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 02.03.06 dii. 10.20.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 010/06 Sámiide guoski statistihkka Norggas

Arkiiváššennr..
04/1725-35

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	03.01.06	R 004/06
Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi	14.-17.02.06	04/06
Sámedikki dievasčoahkkin	27.02. - 03.03.06	010/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 02.03.2006 dii. 11.05.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Tihttal
1	03.01.06	Sámediggeráđđi	ášši R 004/06
2	12.12.05	Sámi Instituhtta	Sámiide guoski statistihkka Norggas– stáhtusraporta 2005
3	12.12.05	Sámi Instituhtta	Sámiide guoski statistihkka Norggas – 2007 rámmabušeahhta

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus lávdegoddái

Máhttu sámi servodaga birra, mearrádusaid formálalaš vuodtu birra ja politiikka ja doaibmabijuid váikkuhusaid birra, lea hui deatalaš go galgá hábmet politiikka. Máhttu sámi servodaga birra lea dál hui heittot ja váttis háhkat. Juohke servodahkii lea deatalaš ahte das leat statistihkkadieđut stivrejumi vuodđun. Dát guoská maiddái sámi servodahkii. Statistihkka lea deatalaš vuodđodiehtu go galgá analyseret servodaga dili ja ovddidandárbbuid. Sámi statistihka ulbmillaš čohkken, hábmen ja gaskkusteapmi lea hui deatalaš sámi servodaga hábmemii. Danne háliida Sámediggi ahte:

1. Sámi statistihkkabargu ásahuvvo ja ahte dat šaddá fásta ásahuvvon doaibman. Sámediggi atná stáhta geatnegasvuontan lámčit vejolašvuodaid sámi statistihka ráhkadeapmái. Danne eaktuduvvo ge ahte stáhta eiseválddit ruhtadit dakkár ásaheami. Sámi statistihkkabargu ferte leat sámi demokrátalaš stivrema ja bearráigeahču vuolde dainna lágiin ahte Sámediggi bidjá bajimus láidestumiid ja/dahje dohkkega statistihkkabarggu čadaheami.

Vuolláičála: _____/_____

Sámi statistihka geavtlaš bargu ferte čadnojuvvot Sámi Instituhtii ja Statistihkalaš guovddášdoaimmahakkii. Sámi Instituhtta ferte oažžut ovddasvástádusa bajimus fágalaš, teknikkalaš ja metodalaš ovddidan- ja čuovvolanbarggus, ja Statistihkalaš guovddášdoaimmat fas iežas stáhtadoaimmas ferte oažžut ovddasvástádusa sámi statistihka buvttadeamis ja láchčimis. Eaktuduvvo ahte Sámi Instituhtta ja Statistihkalaš guovddášdoaimmat Statistihkalaš guovddášdoaimmahat ásahtit lagaš ovttasbarggu.

2. Dakkár statistihka lassin, mas lea geografálaš vuodđu, ferte ráhkadit individa vuodul statistihka. Go ráhkada individa vuodul statistihka, de atná Sámediggi prinsihpalaš deatalažžan ahte dat ráhkaduvvo ollislaš álbmotlohkamiid vugiid vuodul. Dakkár lohkamiid metodalaš, teknikkalaš, organisatuvrralaš ja ekonomalaš beliid ferte čielggadit. Sámediggi galgá dohkkehit dakkár statistikkadieđuid čoaggin- ja hábmenvugiid.
3. Oanehis áiggi vuollái adnojuvvon deatalažžan ahte ráhkaduvvojit geahččaladdandieđut mat čatnasit individa vuodul statistihkkii dálá registariid geavahettiin. Sámediggeválgga lánkaásahusa § 81 vuodul miediha Sámediggi dasa ahte Sámi Instituht ja Statistihkalaš guovddášdoaimmahat sáhttet geavahit sámi jienastuslogu ráhkadettiin individa vuodul statistihkalaš geahččalandieđuid. Sámediggi galgá dohkkehit dakkár barggu čađahanvuogi.

Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti evttohus

Evttohus:

Olles lávdegoddi dáiguin miellahtuiguin: NSR:a sámediggejoavku; Synnøve Solbakken-Härkönen, Berit Anna Gaup, Rita-Alise Porsanger, Åge Nordkild, Aili Keskitalo ja Eivind Langås, Bargiidbellodaga sámediggejoavku; Jørn Are Gaski, Inger Jørstad, Josef Ingmar Vedhugnes, Åge B. Pedersen ja Per Ivar Henriksen ja Årjel læstoe lahtu Laila Wilks.

Máhttu sámi servodaga birra, mearrádusaid formálalaš vuoddu birra ja politihka ja doaibmabijuid váikkuhusaid birra, lea hui deatalaš go galgá hábmet politihka. Máhttu sámi servodaga birra lea dál vánis ja dan lea váttis háhkat. Juohke servodahkii lea deatalaš ahte das leat statistihkkadieđut stivrejumi vuodđun. Dát guoská maiddái sámi servodahkii. Statistihka lea deatalaš vuodđodiehtu go galgá analyseret servodaga dili ja ovddidandárbbuid. Sámi statistihka ulbmillaš čohkken, hábmen ja gaskkusteapmi lea hui deatalaš sámi servodaga hábmemii. Danne háliida Sámediggi ahte:

1. Sámi statistihkkabargu ásahtuvvo ja ahte dat šaddá fásta ásahtuvvon doaibman. Sámediggi atná stáhta geatnegasvuohtan láchčit vejolašvuodaid sámi statistihka ráhkadeapmái. Danne eaktuduvvo ge ahte stáhta eiseválddit ruhtadit dakkár ásaheami. Sámi dutkanásahusain ferte huksejuvvot statistihkalaš fágalaš gelbbolašvuohhta nu ahte dat sáhttet leat aktiivvalaš ovttasbargooasálašžan Statistihkalaš guovddážiin. Sámediggi bivdá Statistihkalaš guovddáža viiddidit sámiide guoski statistihkkabarggu. Mearrádusat sámiide guoski statistihka ráhkadeami ja gaskkusteami hárrái fertejit vuosttažettiin dahkkojuvvot Sámedikkiin konsulteremiin. Sámediggi bivdá ahte ráđdehus boahte vuorus, Sámedikkiin konsulteremiin, čilge lagabui prinsihpalaččat makkár rollat Sámedikkis ja Statistihkalaš guovddážiis leat statistihkkalága ja dasa guoski lánkaásahusaid oktavuodas go guoská sámiide guoski statistihkkabarggu bajimuš formalaš stivremii.

Vuolláičála: _____/_____

2. Dakkár statistihka lassin, mas lea geografalaš vuodđu, ferte ráhkadit individa vuodul statistihka. Go ráhkada individa vuodul statistihka, de atná Sámediggi prinsihpalaččat deatalažžan ahte dat ráhkaduvvo ollislaš álbmotlohkamiid vugiid vuodul. Dakkár lohkamiid metodalaš, tehnikkalaš, organisatuvrralaš ja ekonomalaš beliid ferte guorahallat ja čielggadit konsulteremiin Sámedikkiin ja oažžut loahpalaš miehtama.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahkis. Jienasteapmi čađahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Hilde Nyvoll Vangen, áššejođiheaddji	
2	Rita-Alise Porsanger	
3	Aili Keskitalo	Martin Urheim Aili Keskitalo
4	Per Ivar Henriksen	
5	Gunn-Britt Retter	
6	Hilde Nyvoll Vangen, áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Máhttu sámi servodaga birra, mearrádusaid formálalaš vuodu birra ja politihka ja doaibmabijuid váikkuhusaid birra, lea hui deatalaš go galgá hábmet politihka. Máhttu sámi servodaga birra lea dál vánis ja dan lea váttis háhkat. Juohke servodahkii lea deatalaš ahte das leat statistihkkadieđut stivrejumi vuodđun. Dát guoská maiddái sámi servodahkii. Statistihkka lea deatalaš vuodđodiehtu go galgá analyseret servodaga dili ja ovddidandárbbuid. Sámi statistihka ulbmillaš čohkken, hábmen ja gaskkusteapmi lea hui deatalaš sámi servodaga hábmemi. Danne háliida Sámediggi ahte:

1. Sámi statistihkkabargu ásavuvvo ja ahte dat šaddá fásta ásavuvvon doaibman. Sámediggi atná stáhta geatnegasvuontan lámčit vejolašvuodaid sámi statistihka ráhkadeapmái. Danne eaktuduvvo ge ahte stáhta eiseválddit ruhtadit dakkár ásaheami. Sámi dutkanásahusain ferte huksejuvvot statistihkalaš fágalaš gelbbolašvuodta nu ahte dat sáhttet leat aktiivvalaš ovttasbargooasálašžan Statistihkalaš guovddážiin. Sámediggi bivdá Statistihkalaš guovddáža viiddidit sámiide guoski statistihkkabarggu. Mearrádusat sámiide guoski statistihka ráhkadeami ja gaskkusteami hárrái fertejit vuosttažettiin dahkkojuvvot Sámedikkiin konsulteremiin. Sámediggi bivdá ahte ráđđehus boahtte vuorus, Sámedikkiin

Vuolláičála: _____/_____

konsulteremiin, čilge lagabui prinsihpalaččat makkár rollat Sámedikkis ja Statistihkalaš guovddázis leat statistihkkalága ja dasa guoski láhkaásahusaid oktavuodas go guoská sámiide guoski statistihkkabarggu bajimus formalaš stivremii.

2. Dakkár statistihka lassin, mas lea geográfalaš vuodđu, ferte ráhkadit individa vuodul statistihka. Go ráhkada individa vuodul statistihka, de atná Sámediggi prinsihpalaččat deatalažžan ahte dat ráhkaduvvo ollislaš álbmotlohkamiid vugiid vuodul. Dakkár lohkamiid metodalaš, tehnikkalaš, organisatuvrralaš ja ekonomalaš beliid ferte guorahallat ja čielggadit konsulteremiin Sámedikkiin ja oažžut loahpalaš miehtama.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 02.03.06 dii. 11.20.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 11/06 Sámedikki Jahkedieđáhus 2005

Arkiiváššennr..
05/375806 / 25 - 58

Meannudemit

Politikalaš dássi	Beavi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	03.01.06	R 007/06
Lávdegoddi	14.-17.02.06	
Sámedikki dievasčoahkkin	28.02. - 03.03.06	011/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga njukčamánu 02.b.2006 dii. 13.30.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Tihttal
1			Sámedikki 2005 rehketoallu

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus lávdegoddái

Sámediggi

Sámediggi lea dál viđat válgaáigodagas. Sámediggi lea 2005:s vuolláičállojuvvon ráđđádallanšiehtadusa bokte, ožžon ođđa ja čielgaset posišuvnna mi nanne Sámedikki vejolašvuoda doaibmat iešheanalis ja ollislaš orgánan. Dát buvttiha maid eanet doaimmaid ja lasiha resursadárbbu movt čoavdit daid čuovvolandárbbuid mat dađistaga lassánit ollu áššesurggiin. Sámediggi lea ožžon fievrridemiid stáhtas doibmii eanet rámmadoarjaga bokte. Sámi servodaga ovdánahtindárbu lea hui stuoris ja vuoruhemiiguin, maid Sámediggi ferte dahkat bušeahtas, lea hui unnán vejolaš gokčat daid dárbbuid. Dat oidno maiddái dain mearkkašumiin mat leat ollu dain jahkedieđáhusas namuhuvvon surggiide.

Sámedikkis lea stuorra hálddašnovddasvástádus sihke iešguđet fágasurggiid doarjjahálddašeames ja láchkamearridan doaimmain. Ollu dain resursain maid Sámediggi hálddaša geavahuvvojit dáid hálddašandoaimmaide. Dattetge ii boađe jahkedieđáhusas ovdan erenoamážit dat man ollu áššit leat meannuduvvon 2005:s juohke fágasuorggi siskkabealde, muhto das válldahallojuvvojit áššesurggiid válldoosit.

Sámediggeválga

Sápmelaččaid deataleamos politihkalaš vuoigatvuohta Norggas lea dál dat go besset searvat sámediggeválgi. Jagi 2005 válga lei viđát sámediggeválga.

Sámi jienastuslohku

Dan maŋŋá go sámelága § 2 – 6 rievdaduvvui miessemánu 14. b. 2004, lea Sámediggi váldán badjelasas ovddasvástádusa sámi jienastuslohkui fievrredeames ja sihkkumis sáddejuvvon ávžžuhusaid vuodul. Jagi 2005 válga lei ge vuosttaš sámediggeválga mas ovddasvástádus sámi jienastuslogu fievrredeames lei Sámedikkis guovddážiis. Dárbu lea leamaš buoridit jienastuslogu dainna lágiin ahte guovddáštahttit dan nu ahte dieđuid njuolga sáhtá registreret álbmotregistari, ja dan bokte sihkkarastit sámi jienastuslohkui buori kvalitehta.

Sámediggi lea áigodaga 2001 ja 2005 válggaid gaskkas bargan aktiivvalaččat ja guhkesáigge rekrutterenbarggu go lea oččodan eambogiid dieđihit iežaset sámi jienastuslohkui. Doaibmabijut ledje erenoamážit heivehuvvon nissonolbmuide ja nuoraide, geaid lohku lei unnimus sámi jienastuslogus ovdal. Čájeha ahte 2005 válgga jienastuslogus ledje 12 358 jienastanvuoigadahttojuvvon olbmo. 2001 válgga rájes leat das 2 617 olbmo eanet. Nissonoassi lea laskan 36 proseanttas 46 prosentii. Buot válgabiiriin lea jienastuslohku sturron mealgadi. Sámediggi áigu ain vuoruhit dan barggu ahte oččodit eambogiid čálihit iežaset sámi jienastuslohkui.

Válga 2005

Válganjuolggaduslávdegotti 2001 árvalusa vuodul lea Sámediggi 2005 válgga ektui álggahan doaibmabijuid sihke jienastuslogu ektui nugo čujuhuvvon bajábealde, ja váлгаortnega ektui ieš váлгаčádaheami oktavuodas.

Okta doaibmabijuin maid Sámediggi evttohi buoridan dihte sohkaealdássedeattu lei ahte galge šaddat 4 dásšenmandáhta, oktiibuot 43 áirasa Sámedikkis. Sámediggi lei evttohan ahte dásšenmandáhtat galge juogaduvvot nu ahte unnimusat 40% dásšenmandáhtain doalahuvvojit unnánot ovddastuvvon sohkaeallái. Eaktuduvvui maiddái ahte galggai biddjojuvvo 4% dásšenmandáhtarádji.

Ráđđehus ii dorjon Sámedikki evttohusa movt juohkit dásšenmandáhtaid ja ovddidii ieš evttohusa nu ahte dásšenmandáhtat juogaduvvojit daid válgabiiriide main leat eanemus dohkkehuvvon jienat maŋŋá válgga.

Odeldikki eanetlohku ii dorjon, ii Sámedikki, iige Stuorradikki gielalávdegotti ja mearridii rievdatit Sámelága § 2-4. Dát rievdadus gustogodii 15.04.05 rájes. Vaikko sohkaealjuohku áirasiid gaska dán jagi válggas lei hui buorre, de šállosa Sámediggi go Odeldiggi ii dorjon Sámedikki evttohusa dán áššis. Sámelága ektui lea Sámediggi bajimus válgaváldi sámediggeválggain. Prinsihpalaččat lea eahpeoiddolaš go Sámedikki oaidnu hilgojuvvo dalle go galget ráhkaduvvot mearrádušat válgga čádaheami váste. Danne ferte Sámedikkis leat mearrideaddji váldi iežas váлгаortnega hábmemis.

Sámediggi lea čádaheami kampánjjaid buoridan dihte nissonovddastusa 2005 sámediggeválggas. Kampánjja mihttomearrin lei ahte unnimusat 33% Sámedikki áirasiin galge leat nissonolbmot maŋŋá dán jagi válgga. Boadus 2005 – 2009 váлгаáigodagas lea ahte 22:s 43 diggái válljejuvvon áirasa gaskkas leat nissonolbmot. Dalle leat 51% nissonolbmot. Dásseárvobargu válgga ja ovddastusa ektui galgá ain vuoruhuvvot.

Sámediggeválgortnegis lea nu ahte lohka čadáhít lohkanválgastivrrat guđege 13 válgabiirres. Muhtun válgabiirriin leat hui ollu gielddat. Oslo gielddas válgabiires 13 Lulli-Norga lea ovddasvástáduš lohkat 295 gieldda ovddas jienaid. Dáid gielddaid gaskkas leat 162 gielddas 1 – 50 olbmot jienastuslogus. Buoremus molssaeaktu dasa go jienasteaddji galgá leat sihkar das ahte su jietna lea čiegus go jienasta sámediggeválggas válgabeaivve ja válgadikkis, lea ahte jienat sáddejuvvojit lohkanválgastivrii. Poastaválga daid gielddaide main leat unnán olbmot jienastuslogus árvvoštallojuvvui maŋŋá maŋimus válgga, muhto hilgojuvvui go lei ballu válgga stáhtusa ektui.

Jos válgaloahppameanuid galgá sáhttit gárvvistit johtileappot go dán válggas, de ferte árvvoštallat molssaeaktosaš lohkančovdosiid. Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi eaktuda ahte 2005 válgga lea maŋimus válgga goas gaskaboddosaš válgaboáduš ii gárvvan oktanaga stuorradiggeválgabohtosiin. Dál ii leat vejolaš jienastit elektrovnnalaččat. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea guorahalla-goahhtán ahte livččii go vejolaš geavahit elektrovnnalaš mediaid jienasteames. Sámediggi lea bivdán ahte sámediggeválgga searvádahttojuvvo ja árvvoštallojuvvo dán guorahallanbarggus.

Sámedikki dievasčoahkkin lea golggotmánus dohkkehan 2005 sámediggeválgga. Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi lea cuiggodan ollu hástalusaid maiguin lea dárbu bargat viidáseappot jagi 2009 válgga ektui. Dát hástalusat gusket erenoamážit bargui jienastusloguin, ovddastusain ja válgabohtosa áigemeiriin. Vuodđun dán bargui viidáseappot lea čakčamánuš 2005 biddjojuvvon fágalávdegoddi mii galgá geahčadit buot beliid sámediggeválggas. Mandáhta vuodul galgá lávdegoddi ovddidit árvalusas cuoŋománuš 2007.

Ráđđádallamat

Sámiin go lea eamiálbmot lea vuoigatvuohta ráđđádallat áššiin main lea njuolga mearkkašupmi sidjiide. Dát vuoigatvuohta oidno ILO-konvenšuvnna nr 169 guđát artihkkalis, eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain. Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Sámediggi leigga ovttaoaivilis, maŋŋá go Finnmároláhka meannuduvvui das ahte lei dárbu gávnnahtit oktasaš áddejumi das movt álbmotrievttálaš mearrádušat ráđđádallamiid ja searvama hárrái galget áddejuvvo. Danne álggahuvvui bargu oččodit ráđđádallansiehtadusa Sámedikki ja stáhta gaskka. Miessemánu 11. b. 2005 vuolláičáliiga stáhtaráđđi Erna Solberg ja Sámedikki presideanta Sven-Roald Nystø ráđđádallanprosedyráid stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskka. Sámediggi dohkkehii geassemánu 1. b. 2005 prosedyráid ja dat mearriduvvojedje stáhtarádis suoidnemánu 1. b. 2005. Ráđđádallanprosedyrat lea deatalaš lávki Sámedikki saji oidnosin dahkamis riikka stivrenvuogádagas. Ráđđádallangeatnegasvuohta buktá oidnosii dan ahte stáhtalaš eiseválddit duodái galget geahččalit olahit ovttamielalašvuođa Sámedikkiin.

Ráđđádallanprosedyrain ii leat mielde bušehtamearrideapmi. Ráđđehusa ja Sámedikki gaskka lea oktasaš áddejumi das ahte Sámedikki bušehtameannudanprosedyrat galget čilgejuvvo sierra proseassas. Sámediggái lea deatalaš ahte dán lágan bušehtaprocedyrat leat ásahuvvon ovdal go bargu 2008 stáhtabušehtain álggahuvvo.

Resursaláhkaaddin/vuoigatvuođat

Sámediggi oaivvilda ahte resursaláhkaaddima bajimus prinsihpat galget dávistit Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuođaide dan ektui go sámít lea eamiálbmot. Sámedikki oaidnu lea ahte Norga ferte ollašuhhtit dáid geatnegasvuođaid dainna lágiin ahte heiveha njuolggadusaid maiguin sihkkarastojuvvo sámiid resursageavahanvejolašvuohta, ja duohta searvan ja mieldemearrideapmi resursahálddašemes, ja dasto heiveha áššemeannudanjuolggadusaid nu ahte sámi beroštumiid sihkkarastin gozihuvvo ja deattuhuvvo láhkaaddima mearrádušproseassain. Dasa lassin ferte

resursahálddašeami vuodđudit lagašvuoda- ja sorjjasvuoda-prinsihppii vai sámi ávnnaslaš kulturvuodđu sihkarastojuvvo.

Sámediggi lea 2005:s buktán gulaskuddancealkámuša guovtti stuorra láhkaguorahallamii. Dát leat čielggadus evttohusain ođđa luonddušláddjivuodáláhkii ja čielggadus evttohusain ođđa mearraresursaláhkii. Sámediggi vuordá ahte dát guorahallamat čuovvoluvvojit ráđđehusas ráđđádallamiid bokte Sámedikkiin. Dát guoská maiddái eará deatalaš resursalágaide nugo minerálaháhkii ja plána- ja huksenláhkii.

Bondevik II ráđđehus ovddidii giđđat 2005 Odeldikki prp. 99 (2004-2005) forslag til revisjon av reindriftsloven (boazodoallolága ođasmahttinevttohus). Láhkavevttohus ráhkaduvvui ráđđádallatkeahttá Sámedikkiin, ja evttohusas ii lean ollislaččat árvvoštallojuvvon boazodoalu organiseren ekonomalaš, ekologalaš ja kultuvrralaš ceavzilisvuoda ektui. Stuorradiggi mañidii Odeldikki prp. 99 (2004-2005) meannudeami. Sámedikki ja Stoltenberg ráđđehusa gaska lea ovttamielalašvuolta das ahte ovddiduvvo ođđa Odeldikki prp. mas láhkalávdegotti evttohus ollislaččat ovddiduvvo. Dát galgá dahkkojuvvo ráđđádallamiid bokte. Sámediggi áigu meannudit loahpalaš Odeldikki proposišuvdnaárvalusa ja geahččat ahte sáhtta go doarjut láhkavevttohusa. Sámediggi oaidná hirbmat deatalažžan ahte dát láhkbargu vuoruhuvvo ja ahte ođđa láhkavevttohus sáhtta ovddiduvvo lagaš boahhteáiggis. Sámediggi áigu čujuhit dasa ahte bargu mii dál lea ovddiduvvon lea bistán mearehis guhká. Boazodoalloláhkálávdegotti evttohus ođđa boazodoallolága ektui ovddiduvvui juo 2001:s. Sámediggi oaivvilda ahte jos Sámediggi árat livččii váldojuvvon mielde láhkbargu de proseassa livččii mannan johtileappot.

Sámediggi oaivvilda ahte lassin láhkarievdadusaide nugo namuhuvvon bajábealde, ferte boazodoalloláhka jođáneamos lági mielde ollislaččat ođasmahttojuvvo. Dán barggus ferte earret eará areálašši ja oktavuolta eará meahcegeavaheaddjiide leat mielde.

Finnmároláhkka

Finnmároláhkka lea leamaš okta dain deataleamos áššiin Sámedikkis 2005:s. Bargu dáinna áššiin lea gáibidan hui ollu politihkalaš ja fágalaš resurssaid Sámedikkis. Stuorradikki ja Sámedikki gaskasaš ođđolahusproseassa bokte justisálávdegottiin ráđđádallamiin ja justisálávdegotti árvalusa Sámedikki dievasčoahkkima meannudeami bokte, šattai láhka maid Sámediggi sáhtii doarjut. Stuorradiggi mearridii lága geassemánu 17. b. 2005. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea oktavuoda bokte Sámedikkiin ráhkadan sirdináigenjuolggadusaid Finnmárkkuopmodahkii mat gustojit 01.01.06 rájes gitta dassáži go eanaareálat Stáhtavuvddiin sirdojuvvojit Finnmárkkuopmodahkii jagi 2006 nuppi jahkenjealljehasa loahpas.

Guolástus- ja riddodepartemeantta ja Sámedikki gaska leamaš oktavuolta dainna áigumušain ahte čielggadit sámiid ja earáid guolástanvuogatvuodaid mearas olggobealde Finnmárkku. Ovttamielalašvuolta lea das ahte ráđđádallat dákkár mandáhta.

Diehtujuohkin lága birra lea maiddái deattuhuvvon 2005:s. Sámediggái lea leamaš deatalaš ahte diehtujuohkinbargu lea ollislaš. 2005:s álggahuvvui diehtujuohkinprošeakta ja prošeaktii nammaduvvui hálddahaslaš stivrenjoavku. Stivrenjoavkkus leat lahtut Sámedikkis, Finnmárkku fylkkagiieldas, Gielda- ja guovlodepartemeanttas ja Justisadepartemeanttas.

Areálasuodjaleapmi ja suodjalanplánat

Sámi guovlluin leat jođus ollu suodjalanproseassat. Sámediggi lea jearran Birasgáhttendepartemeanttas oaivila sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusevttohussii.

Birasgáhttendepartemeanta lei lohpidan vástidit johtilit. Dattetge diedihii Birasgáhttendepartemeanta ahte vástádus ii boađe ovdal go bagadus oppalaš ráđđádallanprosedyraid čuovvoleami váste lea ráhkaduvvon. Beroškeahttá das de lea 2005:s diedihuvvon ahte álggahuvvojit odđa suodjalanplánat ja hálddašanplánaid ráhkadeapmi. Sámediggi lea cuiggodan dan garrasit ja lea bivdán birasgáhttenministtara fuolahit dan ahte eai álggahuvvo odđa plánaproseassat ovdal go lea ásahuvvon ovttamielalášvuohta sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusaid ektui.

Sámediggi lea dohkkehan dan ahte čadahuvvojit ráđđádallamat Birasgáhttendepartemeanttain čadahuvvon gulaskuddanproseassaid vuodul, daid suodjalanplánaid ektui mat álggahuvvojedje ovdal ráđđádallanprosedyraid ja ovdal go sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusat mearriduvvojedje.

Sámediggi lea 2005:s fas bargagoahtán Meavkki ja Arvenjárgga áššiin maid Suodjalus áiggošii laktit oktii. Stuorradiggi bijai eaktun Meavkki ja Arvenjárgga báhčinguovlluid laktimis dan ahte bealit mat gusket boazodollui galge čovdojuvvot. Dát eavttut eai leat dán rádjai čovdojuvvon. Jos báhčinguovlu laktojuvvo oktii árvaluvvon plánaid mielde, de rihkkojuvvojit álbmotrievtti prinsihpat. Stáhtas lea ovddasvástádus sámi vuoigatvuođain areálasuodjaleami oktavuodas ja ealáhusbargit eai okto galgga dárbbasit guoddit ovddasvástádusa rievttálaččat eaige politihkalaččat ge. Sámediggi oaidná ahte barggus sámi vuoigatvuođaid sihkkarastimiin sámi álbmoga váste lea Suodjalusa huksenplánaášši Meavkki ja Arvenjárgga guovllus hui deatalaš prinsihpalaš ášši. Sámediggi áigu ráđđádallamiid bokte Ráđđehusain bargat dan ala ahte ceavzilis boazodoalu vuodđu Meavkki ja Arvenjárgga guovllus sihkkarastojuvvo álbmotrievtti mearrádusaid siskkobealde boahteáiggis. Suodjalusa doaibma ferte organiserejuvvot nu ahte sámi kultuvrra ja boazodoalu ávnnaslaš kulturvuodđu ii billistuvvo.

Sámediggi lea árat ohcalan ja ohcala ain ollilsaš váikkuhusčielggadusa boazodoalu váste ovdal go konsešuvnnat bieggamillopárkkaide addojuvvojit. Dát ii leat dahkkojuvvon. Maid ii gávdno doarvái dutkanvuodđu oaidnit makkár váikkuhusat bieggamillopárkkain leat boazodollui. Sámediggi gáibida ahte eai álggahuvvo viiddis huksenproševttat ovdal go leat čadahuvvon ráđđádallamat Sámedikkiin.

Olju ja gássas

Sámi álbmot lea maid stáhtavuodđudeaddji álbmot Norggas. Dat go Norgga stáhta dál stivre Barentsábi čáhcevuolšresurssaid ferte áddejuvvot nu ahte dat lea boadus das go stáhta lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiid ala, sápmelaččaid ja norgalaččaid. Jos eai dohkkehuvvon sámi vuoigatvuođat odđa resurssaid geavaheapmái guovlluin mat historjjálaččat leat bidjan njuolga vuoddu ássamii ja eallinvuohkái, de dalle válđojuvvo sámiin eret maiddái vuoigatvuohta stivret sin iežaset eallinvuogi ja ekonomalaš ovdáneami ILO-konvenšuvnna nr 169 eamiálbmotrievtti mielde.

Oljo- ja gássaresurssat olggobealde sámi guovlluid buvttihit erenoamáš álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid sámi álbmoga guovdu. Dát ja oljo- ja gássadoaimmat davveoarje Ruoššas bidjet erenoamáš gáibádusaid operáhtoriidda, fievrredeaddjiide ja stáhtaide. Sámediggi lea 2005:s bargan erenoamážit dan ala ahte oazžut gulahallama Statoil:in eamiálbmotvuoigatvuođaid ektui sihke Norggas ja eará riikkain.

Dasa lassin lea Sámediggi erenoamážit čájehan beroštumi ahte buot fanastrafihkka, offshoredoaibma ja buot industriija proševttat davvi mearraguovluin fertejit čuovvut daid čavgaseamos birasgáibádusaid, garra dálkkádatbeliid ja guovlluid raššivuoda geažil.

Boazoguohtunkonvenšuvdna

1997 norgga-ruota boazoguohtonkonvenšuvdnaárvalus, mii galgá boahit 1972 konvenšuvnna sadjái ovddiduvvui 2001:s. Norgga ja Ruota ráđdehusat nammadedje goabbáge šiehtadallandelegašuvnna, ja šiehtadallamat odđa rájárastá boazodoallokonvenšuvnna hárrái álggahuvvojedje 2003:s. Šiehtadallandelegašuvdna lei válđoáššis ovttaoaivilis ollu prinsihpaid ja ortnegiid ektui odđa konvenšuvnna, muhto eai lean ovttaoaivilis rájárastá boazodoalu geografalaš muddemis. Šiehtadallandelegašuvdna heaittihuvvui gidđat 2005. Ovttamielalašvuoda váiluma geažil lea Ruotta dieđihan ahte dat miessemánu 1. b. 2005 rájes bidjá 1751 mannosáš Lappekodicilla vuodđun muddemiidda. Norga lea mearridan odđa lága, mii doaimmá dassáži go odđa konvenšuvdna gárvvistuvvo, ja dat galgá gaskaboddosaččat muddet Ruota beale bohccuid guodoheiid Norggas.

Norga ja Ruotta bođiiga ovttaoaivilii suoidnemánus 2005 mandáhtaevttohusa hárrái ahte álggahit fas odđasis šiehtadallat boazoguohtonkonvenšuvnna. Odđa šiehtadallanlávdegotti mandáhta siskkilda sámedikkiid ja boazodoalloorganisašuvnnaid goappašiin riikkain. Juovlamánus 2005 álggahuvvojedje fas šiehtadallamat odđa norgga-ruota boazoguohtonkonvenšuvnna hárrái.

Boraspiret

Sámediggi lea ožžon nammadanválddi guovllulaš boraspirelávdegottiide dakkár guovlluin gos leat sámi ealáhusberoštumit.

Buhtadusmihtideamit boazodoalus čájehit ahte boraspiremáddodagat leat laskan vel ain eanet mañimuš guovtti jagis. Eanadoalus čájeha fas ahte buhtadusmihtideamit eai leat rievdan earret go ahte sávzzaid lohku maid gumpet leat godđan lea lassánan mealgadi 2003 rájes 2004 rádjai. Geatke- ja albasnáli laskama duodašit Luondduhálddašan direktoráhta logut. Sámediggi lea fuolastuvvan go nu viivvuheamet lasket iešguđet boraspirenálit sámi guovlluin. Dáid lassáneapmi lea fuonidan sámi eanadoalu ja boazodoalu ceavzilvuoda. Dát ealáhusat leat juo vuolggasajis rašit iešguđet biologalaš ja ekonomalaš rievddademiide maid boraspirevaháгат dagahit.

Ovddit ráđdehus (Bondevik II ráđdehus) álggahii lánkaásahusrievdadanproseassaid mat buvttihit stuorra negatiivvalaš rievdadusaid dáláš buhtadusnjuolggadusaide. Sámediggi lea addán cealkámuša odđa boraspirebuhtadusa lánkaásahusevttohussii mii guoská šibihiidda ja bohccuide. Sámediggi ii hálit fuonidit dáláš buhtadusortnega ii ge leat ovttaoaivilis válđosiskiluša ektui mii evttohuvvo lánkaásahusas. Sámediggi lea ilus go odđa ráđdehus Soria-Moria julggaštusa bokte hilgu odđa buhtadanortnetevttohusa.

Sámediggi ferte oažžut váikkuhanfámu bajimuš dási boraspirepolitiikkii mii guoská sámi guovlluide. Nugo ortnet dál lea, de ii dávis dat stáhta geatnegasvuodaide ahte ráđđadallat eamiálbmogiin áššiin mat gusket sidjiide ILO-konvenšuvnna nr 169 mielde, eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain, ii ge dat dávis ráđđadallanšiehtadussii ge.

Ovttasbargu

Ovttasbargu buot dásiin lea deatalaš ja oainnusin dahká sámi servodaga ja buvttiha ovddasvástá-dusa buot politiikkalaš dásiide Norggas dán barggus. Sámediggi ferte oažžut resurssaid vai sáhtá čuovvolit ovttasbarggu buot dásiin. Resurssat dárbbasuvvojit sihke ovttasbargošiehtadusaid čuovvoleapmái fylkkagiellaiguin ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggu čuovvoleapmái.

Ovttasbargu guovllulaš dásis

Ovttasbargošiehtadusat fylkkagiielddaiguin leat deatalaš gaskaoamit Sámedikkis maiguin nannet ja buktit oidnosii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima fylkkagiielddain. Jagi 2005 álggus ledje Sámedikkis ovttasbargošiehtadusat Romssa fylkkasuohkaniin ja Finnmárkku fylkkagiielddain. Šiehtadusa čuovvolanbargguin lea bargojuvvon oktlaččat buot fágasurrggiin. Jahkásaččat dollojuvvojit čoahkkimat sihke politihkalaš ja hálldahusa dásis.

Sámediggi lea 2003:s álggahan ovttasbargošiehtadusaid máttasámi guovlluid fylkkagiielddaiguin. Ovttasbarggus leat mielde Norlándda, Davvi-Trøndelága, Mátta-Trøndelága ja Hedmárkku fylkkagiielddat. Šiehtadus vuolláičallojuvvui 11.02.05 ja Sámedikki dievasčoahkkin meannudii dan miessemánus 2005. Sámediggi lea 2005:s bargan ovttasbargošiehtadusa ráhkademiin Norlándda fylkkagiielddain. Ulbmilin lea vuolláičállit šiehtadusa 2006 jagi álggus.

Sámediggi lea guovllulaš searvevuoda lahttu Finnmárkku. Njealljejagáš guovllulaš ovddidan-programma (GOP) Finnmárkku v́aras lea ráhkaduvvon, nu gohčoduvvon Ressursrik region Finnmark 2004-2007. Searvevuota juohká daid guovllulaš ruđaid maid fylkkagiielda oažžu juohkimassii ja dasa lassin čuovvola guovllulaš jahkeplánaid ja ráhkada odđa plánaid. Doaibmabijut jahkásaš GOP:in guorahallojuvvojit maiddái jahkásaš čoahkkimiin mat dollojuvvojit Finnmárkku fylkkasátnejođiheadđi ja Sámedikki presideantta gaskka.

Sámediggi lei lahttu guovllulaš searvevuodas Romssas gitta jahkái 2005. 2005:s lea Romssa fylkkasuohkan rievadan GOP ráhkadeami. Dál galget guovlluráđit buktit árvalusaid GOP:ii ja fylkkagiielda lágida oktasaš konferánsa GOP hárrái giielddaiguin juohke jagi. Sámediggi ii leat mielde dán barggus. Go galgá oažžut sámi perspektiivva buori searvadahttima, de ii leat doarvái ahte Sámediggi gessojuvvo mielde dákkár proseassa áibbas loahpageahčen. Bargu guovllulaš searvevuodaiguin máttasámi guovllus lea dál árvoštallojuvvoimin ja čuovvoluvvojit 2006:s.

2005:s lea ásahuvvon ovttasbargoorgána Sámedikki ja guovllulaš dearvvašvuoda fitnodagaid gaskka. Dát ovttasbargoorgána galgá leat mielde sihkkarastimin daid geatnegasvuodaid mat spesialistadearvvašvuodabálvalusas leat bálvalusaidis kvalitehta sihkkarastima oktavuodas sámi álbmoga v́aste. Sámediggi oaidná deatalažžan ahte gávdno forum gos geahččat sámi pasieanttaid dárbbu ollislaččat beroškeahttá searvegulleašvuodas. Sámediggi lea 2005:s evttohan stivralahtuid guovllulaš dearvvašvuoda fitnodagaide.

Sámediggi lea álggahan ovttasbarggu Finnmárkku fylkkagiielddain (FFG) Geografálaš diehtujuohkin vuogádaga atnui váldima ektui guoskevaš organisašuvnnaiguin. FFG lea dihtorvuodus vuogádat gosa čoaggit, vurket, analyseret ja čálmmustit geográfálaš oktavuhtii gulli dieđuid. Prošeakta lea Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagiielda gaskasaš ovttasbargošiehtadusa čuovvoleapmi. Prošeakta galgá addit oasálaččaide vejolašvuoda váldit atnui reaiddu vai olamuddu goappašiin ásahusain ja geavaheadđiide buorránivččii. FFG vuogádaga atnui váldima váldoulbmilin Sámedikkis lea áсахit bálvalusaid ja kártadieđuid sámi álbmoga v́aras.

Ovttasbargu našunála dásis

Ovttasbargu našunála dásis addá Sámediggái vejolašvuoda bidjat eavttuid servodatovdánahttima bajimuš čanastagaide sámi servodagas. Sámedikkis leat jeavddalaččat čoahkkimat eanaš departemeanttaiguin ja stáhtaráđiiguin gos digáštallet iešgudet áššiid birra. Ráđđádallanortnet nanne ovttasbarggu Sámedikki ja ráđđehusa gaskka.

Sámedikkis leat leamaš jahkásaš čoahkkimat Dearvvašvuoda- ja fuolahusministtariin. Dasa lassin lea 2005:s, Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid dieđáhusa čuovvoleapmin, ásahuvvon

guovddáš oktiortnejeaddji orgána Sámedikki, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta ja Bargo- ja sosiáladepartemeantta gaskka. Dát orgána galgá earret eará ráhkadit evttohusa makkár stivrenreaidduide lea dárbu ja movt dat galget geavahuvvot. Dát ferte dahkkojuvvot sihkkarastin dihte dássásaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat. Dát ođđa ovttasbargohápmi lea Sámedikki mielas buorre.

Sámedikki ovttasbargu Stuorradikkiin lea ovdánan buori guvlui. Dát bođii erenoamážit oidnosii barggus justisálávdegottiin finnmárkolága meannudeami oktavuodas. Dattetge lea ollu ain bargu dainna movt lávdegoddi searvvaha Sámedikki áššiin main lea mearkkašupmi sámi servodahkii. Sámediggi lea ovddidan dán mángga oktavuodas Stuorradiggái.

Ovttasbargu riikkaidgaskasaččat

Sámediggi searvá riikkaidgaskasaš bargui eamiálbmotáššiiguin. Sámediggi lea dán bokte mielde nannemin sámiid ja eará eamiálbmogiid dili. Sámediggi lea 2005:s ángirusšan áššiiguin nugo sámi ovttasbargu, välljejuvnon ON-orgánat ja ovttasbargu davviguovlluin ja EU.

Sámi ovttasbargu

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea parlamentáralaš ovttasbargoorgána Suoma, Norgga ja Ruota sámedikkiid gaskka. Ruošša beale sámit leat bissovaš áicin SPR:s. Guovvamánus 2005 válddii Sámediggi Suoma bealde badjelasas presideantaámmáha ja nu maiddái SPR čállingoddedoaimma. SPR:ii juolluduvvui ruhta 2005:s Norgga stáhtabušehta bokte. Dát ruđat fievrriduvvojedje Sámediggái Suoma bealde go dat válddii badjelasas SPR jodiheami. Muđui eat leat lihkestuvvan oážžut eará ruhtadeami SPR doibmii.

Guovvamánus 2005 dollojuvvui sámedikkiid oktasaš parlamentariihkkariid konferánsa. Maiddái Ruošša beale sámiid ovddasteaddjit serve. Dát lei vuosttaš dán lágan konferánsa, ja dat čájeha ahte sámedikkiin lea dáhttu gávdnat ođđa ovttasbargovuđiid movt bargat eamiálbmotpolitihkalaš áššiiguin. Doppe mearriduvvui oktasaš julggaštus. Julggaštusas deattuhuvvo ahte našunála stáhtat fertejit ain dohkkehit ja árvvus atnet dan ahte sámi álbmogis lea vuoigatvuohta geavahit ja hálddašit iežaset luondduriggodagaide ja resurssaid. Dasto deattuhuvvo ahte Suopma, Norga, Ruošša ja Ruotta leat geatnegahttojuvnon dohkkehit ja sihkkarastit sámiid eamiálbmotvuoigatvuođaid, maiddái historjjálaš vuoigatvuođaid mat gusket eatnamiidda, čáziide ja luondduriggodagaide.

Davveguovlu

Ráđđehusa Stuorradiggediedáhus nr 30 (2004-2005) Muligheter og utfordringer i nord (Vejolašvuođaid ja hástalusaid birra davvin) ovddiduvvui Stuorradiggái cuoŋománus 2005. Diedáhusas daddjojuvvo earret eará ahte eamiálbmotdimenšuvdna lea deatalaš oassi Norgga davveguovlopolitihkas, ja ahte ráđđehusa mihttomearrin lea sihkkarastit eamiálbmogiidda davviguovlluin duohta searvanvejolašvuođa mearrádusproseassain. Diedáhusa meannudeames Stuorradikkis lei nana ovttamielalašvuohta ángirusšamiid hárrái, ja Stuorradikki eanetlohku čujuha ahte dálkkádatrievdamiin Arktisisis leat váikkuhusat eamiálbmogiidda. Maiddái dat go gálvofievrrideapmi ja gávppálašvuohta lassánit čuohcá sakka luondduresurssaide davvin. Sámediggi oaivvilda ahte davveguovlopolitihka hábmen addá buori vejolašvuođa geahčadit sihke sámpolitihka Davvikalohtas ja muđui eamiálbmotáššiid sirkumpolára guovllus, ollislaččat ja ollislaš perspektiivvas. Sámedikkis ferte leat aktiivvalaš rolla Norggas davveguovlopolitihka viidáset barggus.

Diedáhusas evttohuvvojit ollu konkrehta doaibmabijut maiguin nannet Norgga davveguovlopolitihka, sihke iešguđet politihkkasurggiin ja doaibmabijut maiguin oktiiortnet davveguovloássiid. Sámediggi áigu erenoamážit čujuhit ahte dat doaibmabijut mat leat mielde sihkkarastimin eamiálbmotvuoigatvuođaid guovllus leat deatalaččat. Sámediggi ii leat duhtavaš dainna go ráđdehus lea nammadan davveguovlolávdegotti almmá searvatkeahttá Sámedikki.

Davviriikkalaš sámedikkiid presideanttaid ja sámeministariid gaskasaš jahkásaš čoahkkin dollojuvvui Helssegis 2005:s. Dan čoahkkimis lei earret eará sáhka davviriikkalaš sámeconvenšuvnna evttohusa geigemis ja dan viidáset meannudeames. Dát galgá jorgaluvvot suomagillii ja sámegillii ja dan maŋŋá sáddejuvvot gulaskuddamii guoskevaš riikkaide 2006:s.

Áššedovdijoavkku ovdaolmmoš Carsten Smith, geigii ovttajienalaš evttohusa ministtariidda ja sámedikkiid presideanttaide. Áššedovdijoavkku evttohus lea hui vuđolaš ja bures dahkkojuvvon dokumeanta mas čujuhuvvojit sámiiid unnimus vuoigatvuođat davviriikkain. Sámediggi áigu deattuhit ahte davviriikkalaš sámeconvenšuvdnaevttohusa lea deatalaš čuovvolit dainna lágiin ahte sámedikkid dohkálaččat leat mielde barggus. Sámedikki ollislašoidnu dán rádjai lea dat ahte livččii lean sávahahtti ahte áššedovdijoavkku evttohus livččii lean čiekŋaleappot muhtun surggiin, muhto ahte dál oaidnit evttohusa ollislaččat positiivvalažžan.

Sámi parlamentáralaš ráđđi searvá bissovaš oasálastin Árktalaš parlamentáralaš komiteas. Sámedikki presideanta Norgga bealde lea ovddastan sámiiid komiteas áigodagas 2002 ja 2005.

Sámediggi lea leamaš mielde čađaheamen Barentsovttasbarggu Eamiálbmotjagi 2005 dainna lágiin ahte lea juolludan ekonomalaš doarjaga Barentsovttasbarggu eamiálbmotbargojoavkui oktiiortnet eamiálbmotjagi barggu. Sámediggi lea 2005:s lea leamaš mielde čađaheamen: Nuoraid Barentskulturfestivála miessemánus 2005 ja Barents Youth Conference maid lágidii The Intergovernmental Working Group on Youth Policy ja The Regional Working Group on Youth Issues čakčamánu 2005. Sámediggi juolluda jahkásaččat doarjaga eamiálbmotkantuvrra doibmii Murmánskkas. Doarjja addojuvvui Barentsčállingodđái, mas ovttasráđiid eamiálbmotbargojoavkkuin lea ovddasvástáduš kantuvrra doaimmas. Sámediggi oaivvilda ahte dát kantuvra nanne Barents eamiálbmotgiid searvama. Danne šállošit go Sámediggi okto ferte ruhtadit dán doaimma.

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvdnii šiehtadallamiin Seahkalis Norgga-Ruošša guolástuskomišuvnna 34. sešuvdnii Kaliningradas Ruoššas. Sámediggi oaččui doarjaga gáibádussii ahte dat geat guolástit Barentsábis fertejit gávnnahtit ortnegiid maiguin jávkadit registrerekeahtes bivddu Barentsábis. Dasto oaččui Sámediggi doarjaga evttohussii ahte eanet beassat bivdit gonagasreappáid Norggas, ja sihkkut 100-mehterráji gonagasreabbábivddus.

EU

Sámedikki bargu eurohpapolitihkalaš áššiguin dáhpáhuvvá SPR bokte ja Sámedikki oktavuoda bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseváldiiguin Norggas. Sámediggi lea mielde Eurohpapolitihkalaš forumas guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseváldiid ovddas. Sámediggi lea mielde maiddái dan hálddahušlaš oktavuohajoavkkus. Sámediggái lea deatalaš boahhteáiggis deattuhit sihke politihkalaš ja hálddahušlaš proseassaid EU vuogádaga siskkabealde, muhto dasa dárbbášuvvojit dalle eanet resurssat.

Interreghálddašeapmi gáibida stuorra ekonomalaš ja hálddahušlaš resurssaid go sulastahttá stáhtalaš ruđaid jahkásaš juolludemiin, ja danne mearridii ge Sámediggi ahte ii vuorut dán barggu 2005:s. Interregprográmmat leat jođus njealját áigodaga (2007-2011). Sámedikki mielas lea deatalaš ahte bargu dán áigodagas jotkojuvvu, muhto ahte biddjojuvvu sámi prográmma mii

guoská olles Sápmai. Go prográmma ekonomalaš hálddašánrámmat leat unnit, de ii leat Sámedikkis vejolašvuohta váldit badjelasaš čállingodde barggu, muhto háliida dattetge čuovvovlit prográmmabarggu ovttasráđiid Sámedikkiin Ruota bealde.

ON

Sámediggi searvá aktiivvalaččat bargui mii guoská eamiálbmotjulggaštusa ráhkadeapmái ON olis. Sámediggi lea 2005:s searvan Norgga delegašuvdnii bargujoavkku (IWSGDD) 11. sešuvnna vuosttas oassái. Sešuvnna maŋimus oassi dollojuvvo 2006:s. Bargujoavku galggai válmmaštit barggus 2004:s dego oassin ON eamiálbmotlogijagis. Mandáhta guhkeduvvui dattetge ovttain jagiin, dan sivas go ii lean šaddan ovttamielalašvuohta das logát sešuvnna maŋŋá.

Eamiálbmotáššiid bissovaš forum doalai njealját sešuvnna miessemánus. Sámediggi atná foruma barggu hui deatalažžan, ja juolluda danne ekonomalaš doarjaga jođiheaddjái.

Sámediggi čuovvovla oktalačat riikkaidgaskasaš barggu Biologalaš šladdjivuoda konvenšuvnnain (CBD), ja oaidná stuorra hástalusaid mat čatnasit konvenšuvnna heiveheapmái našunálaččat. Stáhta lea CBD artihkkala 8 (j) mielde geatnegahttojuvvon árvvus atnit, suodjalit ja doalahit sámiid árbevirolaš máhtolašvuođaid Norggas. Sámediggi čujuha ahte geavahas lea dahkkojuvvon hui unnán Norggas dan oasis mii guoská CBD:ii 8 (j). Ieš vuodđu dasa ahte sáhttit dohkálaččat ja ulbmillaččat suodjalit sámiid árbevirolaš máhtolašvuođaid, ii leat ovdamearkka dihte sajis, ja danne lea Sámedikkis hui stuorra beroštupmi ahte systemáhtalaččat ja viidát duodaštit (registreret jna.) dán lágan máhtolašvuođaid. Dán lágan prošeakta lea maiddái mielde oainnusin dahkamin ja duodašteamen árbevirolaš máhtolašvuođaid biologalaš šladdjivuoda hárrái deatalaš gáldun luonddu- ja birasgáhttenbarggus, omd. doaibmat indikáhtorin dálkkádatrievdamiin.

Dearvvašvuohta

Sámedikki sámi dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihka váldomihttomearrin lea ollislaš ja dássásaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat sámi álbmoga váste, nugo muđui eará álbmogis leat. Sámediggi lea 2005:s bargan aktiivvalaččat dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš áššiiiguin. Guovddáš mihttomearrin lea buoridit máhtolašvuođa ja áddejumi sámi bálvalusdárbbasaeddjiid dárbbuin ja vuoigatvuođain.

Sámiiid vuoigatvuođat go lea eamiálbmot leat muddejuvvon Norgga lágain ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain. Vuoigatvuođat sihkkarastet earret eará vuoigatvuođa oazžut dárbbaslaš dearvvašvuođa veahki ja diehtujuhkima iežas gillii. ILO-konvenšuvnna nr 169 artihkkalis 25 sihkkarastojuvvo maiddái sámiiid vuoigatvuohta leat mielde hábmemin áigeuovdilis dearvvašvuođafálaldagaid, ja nanne sámi geavaheaddjiid vuoigatvuođa oazžut dohkálaš dearvvašvuođabálvalusaid.

Sámediggi lea 2005:s meannudan diedáhusa sámi dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid birra. Diedáhusas válddahallojuvvo strategalaš dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš bargu Sámedikkis. Sámedikkis lea bajimus ovddasvástádus sámi dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihka hábmemis, ja dat lea guovdileamos eavttuid biddji eiseválddiide dássásaš fálaldagaid ovddideami oktavuodas sámi álbmoga váste. Dát mearkkaša dan ahte Sámediggi ferte oktiortnet ja jođihit dáid áššiid guovddáseiseváldiid ektui. Dán muttos stuorra fágasuorggis gáibida hui ollu resurssaid sámi bálvalusdárbbasaeddjiid vuoigatvuođaid ja dárbbuid oainnusin dahkan.

Sámedikkis leat geavahusas ruđat ráđđehusa dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid doaibmaplána Mangfold og likeverd čuovvleapmái sámi álbmoga vástte. Ruđat juogaduvvojit váldoáššis dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide ohcama vuodul. Dát ruđat mat leat addojuvvon Sámediggái dán ulbmilii eai leat lassánan namuhan veara 1999 rájes. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu oažžut eanet ruđaid dán ulbmilii. Máttasámi ássanguovlluin leat erenoamáš stuorra hástalusat.

2005:s vuoruhii Sámediggi čuovvovaš ángiruššansurggiid: čielggadus- ja prošeaktabargu dainna áigumušain ahte heivehit dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid sámi duohtavuhtii, metodaovddideapmi ja doaibmabijuid láchin iešguđet dárbbuid ektui dábalaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus sámi guovlluin, dearvvašvuoda- ja sosiálabargiid oahpaheapmi sámi gielas ja kulturáddejumis ja pasieantaguovdásaš dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš girjjálašvuoda almmuheapmi sámegillii.

Sámi mánáin ja nuorain lea vuoigatvuohta oažžut dássásaš ja kultuvrralaččat heivehuvvon mánáidsuodjalusbálvalusaid. Fágaolbmot, dikšunásahusat, gielddalaš ja almmolaš orgánat fertejit váldit vuolggasaji sámi mánáid ja nuoraid gielalaš ja kultuvrralaš identitehtas veahkkedoaimbajuineaset. Sámediggi lea 2005:s bargan dan ala ahte Mánáid- ja bearašsuodjalanodastus galgá dán vuhtii váldit.

Psyhkálaš dearvvašvuoda nannenbargu lea leamaš okta ángiruššansuorgi sihke našunalaččat ja Sámedikkis soames jagi. Dán oktavuodas lea Sámediggi ohcalan dakkár dikšunfálaldaga mii lea heivehuvvon sámi gárrenávnnasboastutgeavaheaddjiid vástte gielalaččat ja kultuvrralaččat. Easta-deapmi ja maŋŋáidikšun gárrenáimmahuššamis lea dasa lassin leamaš ángiruššansuorgin stipeanda-juohkimis veajuiduhttinfágaid oktavuodas 2005:s.

Sámediggi lea 2005:s váldán oktavuoda stáhtá senioraráđiin man fáddán ledje hástalusat boarrásiid politihka ektui oppalaččat ja sámi boarrásiid ektui erenoamážit. Sámediggi lea maŋŋá bivdán ahte áshuvvo sámi boarrásiidáittardeaddji mii galgá gozihit ja ovddidit sámi boarrásiid beroštumiid servodagas. Sámi boarrásat leat dakkár joavku mii unnán lea bidjan gáibádusaid bálvalusfálaldagaide.

Sámegiella

Eatnigiella lea váimmu giella. Eatnigiella bokte sáhtta olmmoš buoremusat ja čielgaseamosit ovddidit iežas jurdagiid, áigumušaid, áibbašemiid ja sáváldagaide. Giella lea okta dain deataleamos osiin sámi kultuvrras. Ealli giela eaktun lea ahte dat geavahuvvo viššalit sámi álbmoga gaskkas, buot árgabeaivvi oktavuodain – sihke ruovttus ja almmolaš sajjiin.

Gielddat mat gullet sámegiela hálddašanguvlui leat mielde loktemin sámegiela sajádaga ja leat ná váikkuheamen giela ovdánahttima ja seailuma. Giđdat 2005 mearridii Stuorradiggi ahte Divttasvuona suohkan galgai lasihuvvot sámegiela hálddašanguvlui 01.01.06 rájes. Dat mearkkaša ahte maiddái Norlánda fylkkasuohkan gullagoahtá hálddašanguvlui seamma áiggi rájes. Divttasvuona suohkan lea vuosttaš giella Norggas mas lea julevsámegiella hálddašangiellan, seamma dásis dárogielain. 01.01.06 rájes gullet sámegiela hálddašanguvlui 7 gieldda ja 3 fylkkagieldda. Sámediggi lea hui duhtavaš dainna go ráđđehus 2006 bušehtas lea várren ruđaid dan mearriduvvon hálddašanguovllu viiddideapmái.

Sámedikkis lea 2005:s leamaš oktavuodas mánnggain gielddain mat guorahallet vejolašvuodaid šaddat sámegiela hálddašanguovllu oassin. Snåase giella lea maid sádden ohcama departementii

ahte háliidit laktojuvvot sámegeiela hálddašanguvlui. Sámediggi lea positiivvalaš Snåase gieldda áigumuša ektui, ja vuordá ahte dat lea mielde hálddašanguovllus 2007:s. Eaktun ahte hálddašanguovlu viiddiduvvo lea ahte juolluduvvojit eanet ruđat nu ahte viiddideapmi ii čuoza gielddaide ja fylkkagielddaide mat juo leat mielde hálddašanguovllus.

Sámedikki diedáhhusas sámegeiela birra lea okta ulbmil ahte galget ásahuvvot eanet giellaguovddážit, earenoamážit máttasámeaguovlluin. Aajege sámi giella- ja gelbbolašvuodaguovddáš Rørosas váldui 2005:s vuosttaš máttasámi giellaguovddážin mielde Sámedikki ortnegii mas juolluduvvo fásta doarjja sámi giellaguovddážiidda. 2004:s ásahii Sámediggi sámi giellaguovddážiid foruma, man ulbmilin lea lonuhallat vásihusaid ja jurdagiid. Oktii jagis servet buot giellaguovddážiid bargit oktasaš seminárii.

Sámediggi várre juohke jagi bušeahtas giellaprošeaktaruđaid doaibmabijuide sihke olggobealde ja siskkobealde sámegeiela hálddašanguovllu. Ulbmil giellaprošeaktaruđaiguin lea nannet sámegeiela. 2005:s välljiimet čuovvovaš vuoruhemiid sámegeiela hálddašanguovlluide: terminologiija čohkket, ovdánahttit ja registreret, sámi báikenamaid čohkket ja proševttat mat fálet mánáide ja nuoraide arenaid gos sámegeiella gullo ja oidno, ja mii addá positiiva relašuvnnaid gillii. Guovlluid várás olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu välljiimet čuovvovaš vuoruhemiid: Proševttat mat fálet mánáide ja nuoraide arenaid gos sámegeiella gullo ja oidno, ja mii addá positiiva relašuvnnaid gillii, eambo njálmmálaš giellageavaheami, terminologiija čohkket, ovdánahttit ja registreret ja sámi báikenamaid čohkket. Julevsámi giellabarggu oktavuodas lea lagas ovttasbargu Ruota Sámedikkiin.

Sámedikki odđa sátnevuorká risten.no rahppojuvvui 22.06.05. Doppe leat sihke davvi-, julev- ja lullisámi sánit ja tearpmat. Ovttasráđiid Sámi giellalávdegottiin ja sámedikkiiguin Suoma- ja Ruota bealde áigu Sámediggi ovddidit sátnevuorkká šaddat davviriikkalaš sámi sátnevuorkán. Sámegeielain lea odđaáigásaš terminologiija unnán ovdánahttojuvvon. Sámediggi oaččui 2004:s ja 2005:s doarjaga Nordplus Språk:s jorgalit Ordbok for samfunn og helse, sámegeilli Servodat- ja dearvvašvuodasátnegirji, buot sámegeielaide Norggas. Dát tearpmat biddjojuvvot sátnevuorkái. Sámegeiella geavahuvvo dađistaga eanet fágasurggiin. Danne gáibiduvvo oktilaš tearpmabargu. Dát bargu galgá nannejuvvot ja beavttálmahttojuvvot, ja eanet oasálaččat nugo omd. gielddat fertejit searvat.

Oktavuolta báikái lea guovddáš oassi sámi jurddašanvuogis, danne leat sámi báikenamat deatalaš oasit sámegeiela árbbis. Sámi báikenamaid oainnusin dahkan lea maiddái deatalaš duodáštus sámi geavaheames iešguđet geografalaš guovlluin. Sámi báikenamaid birra bagadallat lea viiddis bargosuorgin nammanevvohatbálvalusas.

Oahpahus, oahppa ja dutkan

Go galgá sáhttit ovdánahttit sámi servodaga, de lea deatalaš ahte lea vuoigatvuohta ieš beassat mearridit oahpahusa sisdoalu ja hámi buot oahppadásiin. Sámedikki mielas lea dat go ieš beassá mearridit oahpahusa sisdoalu buot oahppadásiin áibbas deatalaš sámi servodaga hábmemii. Sámedikki váldi mearridit oahpahusrámmaid ferte danne nannejuvvot.

Sámi mánáidgárdit

2005:s mearridii Stuorradiggi odđa mánáidgárdelága. Lágas leat sámi mánáid vuoigatvuođat mánáidgárdedilis buoriduvvon muhtun muddui. Earret eará leat mearridan ahte buot mánáidgárdit galget vuhtiiváldit máná agi, funkšundási, sohkaheali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáža, das maiddái sámi mánáid giela ja kultuvrra. Lágas čuožžu ahte lea suohkana

ovddasvástáduš ahte sámi mánáid mánáidgárdefálaldagat sámi guovlluin vuodđuduvvojit sámi gielas ja kultuvrras. Eará suohkanat galget heivehit dili vai sámi mánát sáhttet sihkkarastit ja ovdánahttit iežaset giela ja kultuvrra.

Sámediggi meannudii dieđáhusa sámi mánáidgárddiid birra, Min mánát, min doaivva, min jietna miessemánus 2005. Dieđáhus govahallá muhtun konkrehta doaibmabijuid, earret eará sámegeiela nannet mánáidgárddiin, mánáidgárdebargiid gelbbolašvuoda loktet ja oahppofálaldagat sidjiide, doarjjaortnegat ja oahpponeavvodilli.

Vuodđo- ja joatkkaoahpahus

Oassin Máhttoloktemii álggahuvvui bargu odđa oahppoplánaiguin borgemánus 2004, ja maŋemus oahppoplánat galget mearriduvvot 2007:s. Sámediggi lea juohkán oahppoplánabarguid čuovvovaš lágiin: Hábmets sámi sisdoalu našunála oahppoplánaide ja ráhkadit sámi oahppoplánaid. Sámi sisdoalu ráhkadeapmi našunála plánaide čuovvu Oahpahusdirektoráhta organiserema ja áigeplána. Sámedikkis lea váldi mearridit sámi sisdoalu našunála oahppoplánain ja mearridit oahppoplánaid fágáide sámi duodji ja boazodoallu. Bargu lea hirbmat viiddis ja lea gáibidan olu resurssaid 2005:s. Sámediggi searvá maiddái Máhttoloktema evalueremii maid Oahpahusdirektoráhta lea vuolggahan.

Sámediggi mearridii 2005:s sámi sisdoalu našunála oahppoplánaide vuodđoskuvlii ja joatkka-oahpahussii čuovvovaš fágain; dárogiella, engelasgiella, luonddufága ja lášmmohallan, ja dat bargu gohčoduvvui oahppoplánat I vuorru. Oahpahus- ja dutkandepartemeanta mearridii oahppoplánaid borgemánus 2005.

Sámediggi lea ráhkadan sámi oahppoplakáhtaevttohusa ja sámi oahppoplánaevttohusaid fágáide sámegeiella vuosttašgiellan, sámegeiella nubbingiellan, dárogiella ohppiide geain lea sámegeiella vuosttašgiellan, dárogiella ohppiide geain lea sámegeiella nubbingiellan, luonddufága, duodji, servodatfága, musihkka, biebmua ja dearvvašvuolta ja risttalašvuoda-, oskku- ja eallinoainnumáhttu. Dat vihtta vuosttaš namuhuvvon oahppoplána leat ráhkaduvvon sihke vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa váste, ja vihtta maŋemus fas dušše vuodđoskuvlla váste. Evttohusat leat sáddejuvvon gulaskuddamii, earret dárogiela oahppoplána ohppiide geain lea sámegeiella vuosttašgiellan ja luonddufága oahppoplána joatkkaoahpahusa dásis. Risttalašvuoda-, oskku- ja eallinoainnumáhttu sámi oahppoplána sáddejuvvo gulaskuddamii maŋgel. Sámediggi ii ožžon doarjaga ráhkadit sierra dárogieloahppoplána ohppiide geain lea sámegeiella nubbingiellan. Finnmárkku fylkkamánni ja Sámediggi lágidedje juovlamánus ovttas Oahpahusdirektoráhtain sámi oahppoplánaid gulaskuddankonferánssa.

Našunála oahppoplánat II vuorru (joatkkaoahpahus) mat leat leamaš gulaskuddamis, leat giedahallojuvvon ja Oahpahusdirektoráhta ja Máhttodepartemeanta galget daid mearridit 2006:s. Plánain galgá leat sámi sisdoallu man Sámediggi mearrida. Oahppoplánaide II vuorru gullet joatkkaoahpahusa oahppoplánat; oktasašfáгат servodatfága, historjá, geografija ja oskkoldat ja etihkka, oktasaš prográmmafága studerenráhkkanahhti oahppoprográmmain joatkkadásis 2-3 ja oktasaš prográmmafága fidnoráhkkanahhti oahppoprográmmaid joatkkadásis 1.

Sámi oahppoplánat II vuorru (sámi historjá ja servodat, sámi oasseplána oahppoprográmmas musihka, dánssa ja drama váste, sámi oasseplána prográmmasuorggid hábmen, oktasašfáгат historjá) ja sámi oahppoplánat III vuorru 3 (boazodoallu Vg 2 ja design ja duodji Vg 2) leat ráhkaduvvomin.

Engerdal suohkan mearridii heaittihit Elgá Bajásšaddanguovddáža 2006 rájes jus suohkan ii oaččo lassijuolludemii jodiheapmái. Sámediggi čadaha 5 jagi giellamovttidahttinproševtta dán

guovddáža sámi mánáid váste, ja prošeakta loahpahuvo gidđat 2006. Bajásšaddanguovddáža heaittiheapmi mielddisbukta ahte sámi mánát masset sin lunddolaš arena ja muhtinmuđui várjaluvvon birrasa gos leat beassan nannet iežaset sámegeala. Sámediggi áigu geahččalit gávdnat čovdosa ahte movt sáhtta bisuhit Elgá Bajásšaddanguovddáža. Bajásšaddanguovddáš lea maiddá oassi doaibmabijuin lulli-sámi guovllu fylkasuohtkana ovttasbargošiehtadusas.

Elgá Bajásšaddanguovddáš lea lahka Ruotaráji ja oazžu gielalaš ja kultuvrralaš veahki Ruotas. Danin lea lunddolaš ovttasbargat rastá riikaráji, maiddá go ruota bealde leat smávva skuvlaservodagat. Sámediggi lea ilus go ráđđehus lea váldán oktavuoda Ruota guovddáš eiseváldiiguin nannendihte oahpahusa rastá ráji lullisámi guovlluin.

Sámedikki strategálaš plána sámi oahpponeavvoovddideapmái 2001-2005 lea geavahuvvon vuodđun ruđaid juohkimii odđa oahpponeavvoprošeavttaide 2005:s. Earret eará lea vásihusaid vuodul mat leat čoggon prošeavtta Sámi álgooahpahu bokte, addojuvvon ruhta oahppogirjji ovdánahttimii álgooahpahusa váste lohkamis davvisámegealli. Erenoamážit lea deattuhuvvon digítála/neahtta oahpponeavvuid ovdánahttin.

Sámi álgooahpahu lea 5-jagáš prošeakta, mas váldoulbmilin lea gávdnat lohkanvugiid ja lohkanmetodihka mii heive buoremusat ohppiide geain lea sámegealla vuosttašgiellan ja geat ožžot vuodđo lohkanohpahusa sámegealli. Prošeakta álggahuvvui 2000:s ja lea golmma ceahkis. Ceahkki III oktavuodas lea 2005:s bargojuvvon 5. dási lohkanáidoteasttaid bohtosiid ektui, proseassačállima ja bargogeahččaleami čalmmusteami ektui mat leat heivehuvvon sámegeala ja lohkan- ja čállinoahpahussii Suomas. Prošeakta loahpahuuvui geassemánus 2005. Prošeakta lea evalurejuvvon, ja evaluerenraporta lea gárvvus jagi 2006 áigge.

Sámi oahpponeahtta lea Sámedikki neahttsiidu skuvllaid ja mánáidgárddiid váste. Neahttsiidu rahppojuvvui almmolaččat odđajagimánus 2003. Neahttsiidu lea Skuvlaneahtas oassin, ja lea ovttasbargu Oahpahusdirektoráhtain. Oahpahusdirektoráhtas lea ovddasvástádus neahttsiiddu teknihkalaš oasis ja Sámedikkis lea ovddasvástádus sisdoalus. Čakčat 2004 mearriduvvui ahte neahttsiidu galggai, nugo muđui ge Skuvlaneahtta, váldit geavahussii odđa almmuhanreaiddu ja oazžut odđa hámi. Dasa lea šaddan odđa hápmi, ja ávdnasiid leat almmuhišgoahtán neahttabáikkis.

Sámediggi lea searvan Romssa fylkkagielda prošeaktastivrenjovkui sámi kulturamáhtolašvuoda ektui. Prošeavtta ulbmilin lea ahte ii oktage oahppi galgga čađahit joatkkaoahpahusa Romssas almmá ahte lea oahppan vuodđodieduid sámi diliid birra. Prošeakta lea loahppadásis.

Sámediggi oaidná ahte lea nana dárbu ásahtit erenoamášpedagogalaš bálvalusaid julev- ja máttasámi guovlluin Spesialpedagogiskstøtte oktavuodas.

Alit oahppa

Sámedikki gelbbolašvuodaloktenplána erenoamášpedagogihkas 2004-2005 lea bargan julev- ja máttasámi guovllu, Máttá-Romssa ja davvi Norlánda ektui, ja dán plánas leat deattuhuvvon lohkan- ja čállinváttisvuodát ja guovttegielalašvuohat. Stipeandaid leat ožžon mánáidgárddiid ja skuvllaid bargit gos leat sámi mánát, ja dasto pedagogalaš-psykologalaš guovllukantuvrraid fágaolbmot dáin guovlluin.

Sámediggi lea 2005:s ásahan odđa stipeandaortnega studeanttaide geat váldet alit oahpa fágasurggiin mánáidgárddit ja oahpahu. 2005:s vuoruhuvvui rekrutteren oahpaheaddjoohppui julev- ja máttasámegeala guovlluin. Dát stipeanda juogaduvvui maiddá alit oahpahussii sámegealas.

Máttasámegeiella lea áitojuvvon giella máilmeoktavuođas ja dan ferte vuoruhit. Našunála ovddasvástádus dat lea láhčit dili sámi servodatovdánahttima váste, dat guoská maiddáit alit ohppui mii lea deatalaš dán ovdánahttimii. Lea áibbas dárbašlaš čielggadit geas lea ovddasvástádus ja oažžut dohkálaš ruhtadeami.

Sámi dutkan ja statistihkka

Sámediggi lea 2005:s bargan oččodit lagat ovttasbarggu Norgga dutkanrádiin. Dán barggu oktavuodas oaččui Sámediggi árvalusaid guovddáš čuolbmačilgehusaide sámi dutkama oktavuodas buot dutkan- ja oahpahasásahusain davábealde Dovre.

Dáláš sámi dutkanprográmma Norgga dutkanrádis heaittihuvvo jagi 2005 loahpas. Sámediggi lea addán ráđdehussii ja Dutkanráđđái signálaid ahte lea sávahahti viiddidit prográmmaáigodaga vel viđain jagiin ja oažžut stuorát bušehtaid prográmmii. Stuorradiggedieđáhusas nr 20 (2004-2005) Vilje til forskning, dutkama birra addá ráđdehus čielga signálaid ahte prográmma guhkeduvvo. Sámediggi lea buktán árvalusaid makkár fágasurggiid odđa sámi dutkanprográmmas berre vuoruhit.

Sámediggi álggahii 2003:s proševtta ovdánahttihit sierra statistihka sámi álbmoga váste. Dán proševtta ulbmilin lea oažžut bissovaš čovdosa mii guoská sámi statistihkaid ráhkadeapmái. Sámi Instituhta ja Statistisk sentralbyrå leat mielde proševttas. 2005:s lea erenoamážit bargojuvvon sámi statistihkka jahkegirjji almmuhemiin, mii almmuhuvvo jagi 2006 álggus.

Sámediggi lea evttohan lahtuid Sámi Instituhta stivrii, ja Sámi allaskuvlla stivra ii vuhtii váldán evttohusa.

Guovdageidnui galgá huksejuvvot dieđavisti. Dieđavistti ulbmilin lea earret eará čohkket sámegeielat doaimmaid ja sámi dieđalaš doaimma stuorát birrasa oktavuhtii. Čakčat 2004 oaččui Statsbygg bargun hoahpuhit vistti prošekterenbarggu. Ulbmilin lea ahte dat gárvánivččii 2009:s. Sámediggi lea guhká bargan áššiin ja dat go ráđdehus ovdánahtta proseassa illudahtta.

Mánát ja nuorat

Sámediggi háliida čađahit aktiivvalaš nuoraidpolitihka, ja ásahii nuoraidlávdegotti 2003:s. Lávdegoddi galgá searvat Sámedikki nuoraidkonferánssa plánemii, čađaheapmái ja bargui maŋŋá dan. Dasa lassin galgá lávdegoddi leat mielde nannemin sámi nuoraid mieldemearrideami ja váikkuhanfámu Sámedikki politihkkii.

Sámedikki viđat nuoraidkonferánssa “Gulahallatgo” dollojuvvui Stuorstrávves olggobealde Bodáddjo golggotmánu 21. – 23. b. 2005. Konferánssa fáddán ledje sámegeiella, sámi giellahálddašeapmi ja sámi giellaovdánahttin. Nuoraidkonferánssa ovddidii golbma cealkámuša. Konferánssa ávžžuhii Sámedikki bargat oahpahaslága § 6-2 rievdamiin, ja sihkkut unnimus gáibádusa ahte galget leat unnimusat 10 oahppi ovdal go sámi mánáide vuodđoskuvllain sihkkarastojuvvo oahpahas sámegeilli miehtá riikka. Dasa lassin celkkii konferánssa ahte fertejit álggahuvvot doaibmabijut mat unnidit daid hehttehusaid maid sámi nuorat deaividit go sii háliidit váldit alit oahpu sámegeielas, erenoamážit julev- ja máttasámegeielas. Maŋimus cealkámuš lei gáibádus ahte buot oahppit Norggas galget beassat válljet sámegeiela eaktodáhtolaš siidogiellan.

Kultuvrralaš skuvlálávka lea našunála ovdánahttindoaimbaidju oažžut eanet dáidaga ja kultuvrra skuvlii. Doaimbaidju galgá láhčit diliid nu ahte vuodđoskuvllaid oahppit ožžot eanet juohke lágan dáidda- ja kulturvásihemiid. Kultuvrralaš skuvlálávka eaktuda lagaš fágalaš ovttasbarggu

skuvla- ja kultursurggiid gaskka buot hálddašandásiin (stáhta, fylkkagiella ja giella). Sámediggi ii leat mielde dán ortnegis eai ge earáge sámi kulturásahusat. Dárbbášuvvojit várrejuvvot sierra ruđat sihke sámi museaide ja ásausaide ja Sámediggái maiguin sihkkarastit kultuvrralaš skuvlalávkii sámi sisdoalu.

Sámi dáidda- ja kultureallin

Lea čájejuvvon ahte sámi kultuvra lea leamaš hui nanus nuppástuhttima ja ceazilvuoda ektui. Sámi árvovuodus čatnasit ain stuorra oasis eallimii lahka luonddu. Dasto lea sámi servodat hui guhkás heivehan iežas dáláš máhtolašvuoda- ja diehtujuohkinservodahkii. Oktiibuot buktá dát šláddjivuoda sámi kulturárbbis maid lea deatalaš suodjalit ja viidásetovdánahttit.

Sámediggi háliida deattuhit ahte sámi dáidaga ja kultuvrra viidásetovdánahttin lea našunála ovddasvástáduš. Norgga stáhta lea iešguđetge lágaid ja konvenšuvnnaid bokte geatnegahttojuvvon váldit ovddasvástádusa sámi gielas, kultuvrras ja servodateallimis, ja danne das maiddái lea ovddasvástáduš ahte ekonomalaš ovánahttinrámmat leat sajis. Sámediggi vásiha ahte dán suorggis váilot ollu resurssat, ja dát dilli lea áibbas dohkketmeahttun guhkket áiggi vuollái.

Sámediggi lea 2005:s meannudan dieđáhusa sámi dáidaga birra. Dieđáhusas válddahalloyuvvojit dáiddapolitiikkaš hástalusat, ja nugo ovdánahttinovdomearkkat, váikkuhangaskaomiid geavaheapmi ja boahpteáiggi hástalusat iešguđet dáiddasurggiid siskkobealde. Sámediggái lea biddjojuvvon ovddasvástáduš ásausa ja ortnegiin mat galget ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra. Dieđáhusain háliida Sámediggi oainnusin dahkat politiikkaš višuvnnaid ja perspektiivvaid sámi dáidaga vástet mat váilo Stuorradiggedieđáhusas nr 48 (2002-2003) kulturpolitiikka birra, Kulturpolitikk frem mot 2014.

Sámediggi lea mañimus jagiid vásihan ahte stáhtalaš eiseválddit leat bisánan go guoská politiikka ovdánahttimii ja ekonomalaš resurssaide sámi dáidda- ja kultuurbuhttin. Ekonomalaš fievrreideamet Girko- ja kulturdepartemeanttas eai leat lassánan nugo leimmet vuordán. Dát ii dávis stáhta geatnegasvuodaide.

Sámi teáhter, filmmat ja festiválat

Sámi teáhterat lea deatalaččat sámi dáidda- ja kulturvásihussadjiin, ja sámegeaheapmái. Sámedikkis lea leamaš ulbmil ahte Beaivváš Sámi Teáhterii sihkkarastojuvvo dohkálaš ekonomalaš vuodđu sámi álbmotteáhterin, vai sis lea vejolaš bálvalit olles sámi ássanguovllu. Sámediggi lea 2005:s váikkuhan teáhtervisti ovdaprošeavtta čađaheami Beaivváš Sámi Teáhterii. Sámedikkis lea leamaš beroštupmi sihkkarastit dohkálaš doaimbavuodu Áarjelsaemien Teatere/Sydsamisk teater:ii. Sámedikki ja máttasámeguovlluid fylkkagielladaid gaskasaš ovttasbargošiehtadusas daddjojuvvon ahte áššeasálaččat ovttasráđiid galget bargat dan ala ahte Áarjelsaemien Teatere/Sydsamisk teater:ii sihkkarastojuvvo dohkálaš doaimbavuodđu. Teáhteroktavuodas lea Sámediggi deattuhan dasto doarjut dakkár lávdedáidaga main mánát ja nuorat lea leamaš oasseváldin ja ulbmiljoavkun.

Sámi festiválat lea deatalaš arenat sámi kultuvrra ovddideamis ja sámi álbmoga deaivvadanbáikin. Sámi festiválat laskan buktá stuorra vejolašvuodaid, muhto maiddái hástalusaid, man oktavuodas vuoruheapmi ja ruhtadeapmi lea deatalaččat. Sámediggi lea juolludan njealji sámi festiválii doarjaga 2005:s: Riddu Riddu Gáivuonas, Sámi musihkkafestivála Guovdageainnus, Beassašfestivála Kárásjogas ja Márkomeannu Skániin/Evenášsis. Dasa lassin lea addojuvvon prošeaktadoarjja eará sámi festiválaide ja eamiálbmotfestiválaide. Stáhta ortnet

knutepunktásahusaiguin ovddida iešguđet kulturčájehemiid. Sámediggi oaivvilda ahte lea deatalaš ahte maiddáí sámi festiválat ožžot dákkár ovddasvástádusa. Dán oktavuodas čujuhuvvo Riddu Riddu festivála Gáivuonas lunddolaš välljejuvmin go dat deattuha eamiálbmogiid ja riikkaidgaskasaš ángiruššamiid.

Sámi filmafestivála Guovdageainnus lea šaddan deatalaš sámi filmma ja eamiálbmotfilmma čalmmustuhttinarenan. Festivála lea lihkestuvvan profileremiin ja lea nannen posišuvnnas sámi filmma ovdánahttima movttiidahttingáldun. Eamiálbmotprofila bokte leat sii maid leamaš mielde nannemin ovttasbarggu ja gullevašvuoda sámiid ja eará eamiálbmogiid gaskka.

Dáiddáršiehtadus ja sámi lágadusat

Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusa sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin parapyorganisašuvnna – Sámi dáiddárráđi/Samisk kunstnerråd bokte. Dat dahkkojuvvui válđošiehtadusa hámis. Ovttasbargošiehtadusa ulbmilin lea ovdánahttit šláddjás sámi kultureallima. Áššeoasálaččat galget ásahtit njuolggadusaid, ovddasvástádusa ja geatnegasvuodaid boahteáiggi šiehtadallamiidda go guoská sámi dáiddáršiehtadusaide Sámedikki ja sámi dáiddáriid gaskka. Válđošiehtadus čadnojuvvo gávccii jagi áigodahkii ain háválassii ja galgá čuovvoluvvot jahkásaš šiehtadusaid bokte konkrehta doaibmabijuiguin. Šiehtadusa čuovvoleami bušeahtalaš váikkuhusat bohtet fápmui bušeahtajagi 2006.

Maiddáí 2005:s várrejuvvui ruhta dáidaga ja duoji oastimii. Dan botta go vuordit dáiddamusea, de vurkkoduvvo ostojuvvon dáidda dattetge Sámiid Vuorká Dávviriin. Dát dilli lea dohkketmeahtun. Danne ferte dáiddamusea ásahanbargu vuoruhuvvot. Dán jagi maid lea juhkkujuvvon bargostipeanda, ásahanstipeanda, ávnnasstipeanda ja mátk- ja studerenstipeanda. Sámediggi lea bivdán stáhtalaš eiseválddiid bajidit stipeandaeriid sámi dáiddáriidda.

Sámi čáppagirjjálašvuoda ruhtadandilli lea guhkká leamaš hui fuotni. Dán geažil leat ollu girjjálašvuodaproševttat gártan vuordit mánggaid jagiid ovdal go daid leat sáhttan ollašuttit. Dát dilli duššastuhtta sihke girječálliid, lágadusaid, lohkkiiid ja olles sámi servodaga.

Sámediggi lea dál bargamin oččodit oastinortnega čáppagirjjálašvuoda váste ja bissovaš doarjaortnega fágagirjjálašvuoda buvttadeapmái. Dáid doaibmabijuid ollašuttin lea dan duohken ahte oazžut eanet bissovaš ekonomalaš juolludemiid girjjálašvuhtii.

Registreret ahte bohtet eanet lágadusat mat almmuhit sámi girjjálašvuoda, oahpponeavvuid ja musihka, ja okta ođđa lágadus oláhii sámi lágadusdoarjaga 2005:s. Doarjja sámi lágadusaide ii leat measta oppage lassánan dan rájes go ortnet ásavuvvui 1994, ja dat go girjelágadusat leat lassánan lea dagahan dan ahte doarjja muhtun lágadusaide lea geahppánan.

Sámi musihka lea váikkuhan sámi kultuvrra oainnusin dahkama ja loktema sámi álbmoga gaskkas ja muđui máilmmis. Deatalaš lea nannet ja ovdánahttit sámi musihkkabirrasa ja addit vejolašvuoda gaskkustit sámi musihka. Doarjja sámi musihkkii lea leamaš seamma dásis mánga jagi, ja ohcciid lohku fal lea laskan.

Kulturviesut ja valáštallan

Oaidnit ahte kulturviesuin lea stuorra mearkkašupmi sámi giela ja kultuvrra suodjalan- ja ealás-kuhttinarenan. Sámedikkis ii leat vejolaš ovdánahttit dálás ásavusaide ja ortnegiid, dahje ásahtit ođđa doaibmabijuid dainna áigumušain ahte ovdánahttit sámi dáidaga ja kultuvrra, jos stáhtalaš rámmaeavttut eai buoriduvvo.

Ovttasráđiid fylkkagielddaiguin lea leamaš jođus bargu duohtan dahkat huksengearggus kulturviessoproševttaid. Sámediggi vuordá ahte stáhta váldá ovddasvástádusa sámi kulturviesuid huksemis ja ahte ekonomalaš rámmaeavttut bohtet dárbbuid ektui. Ollašuhttin dihte daid kulturviessoplánaid mat eai leat meroštallojuvvon našunála vistin, lea Sámedikkis leamaš mihttomearrin ahte áсахuvvo sierra kulturguovddášfoanda. Sámediggi maid ii leat ožžon guovddáš eiseválddiid guorrasit dása.

Sámi valáštallamis lea stuorra mearkašupmi sámi kultuvrra ovdáneapmái. Doaimmaid bokte mat čatnasit valáštallamii nannejuvvo identitehta, giella ja gullevašvuohta. Sámediggi lea ollu jagiid bargan aktiivvalaččat guovddáš eiseválddiid ektui nannen dihte sámi valáštallama rammaeavttuid, ja 2005:s oáččui sámi valáštallan speallanruđaid. Dát juolludeapmi ii leat eisege doarvái buot daid dárbbuid gokčat mat leat sámi valáštallama siskkobeaide. Dat go leat ožžon juolludusa lea dattetge deatalaš prinsihpalaš olahus. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella leat ovttasbargan čielggadusa hárrái man namma lea “Samisk idrettsanlegg for lassokasting og reinkappkjøring”. Raporta lei gárvvis 2005:s ja Sámediggi háliida oažžut dáid rusttegiid speallanruhtaortnegii. Kulturdepartemeanta áigu árvvoštallat váldit rusttega sámi valáštallama váste ortnegiid ođasmahttimis 2006:s.

Sámediggi lea 2005:s juolludan doarjaga dan oktavuodas go sámit áigot searvat nu gohčoduvvon Arctic Winter Games valáštallamiidda Alaskas 2006:s.

Girjerájut

Sámedikki bajimuš ulbmil lea addit olles sámi álbmogii dohkálaš girjerádjofálaldaga. Dan oktavuodas lea deatalaš bidjat ovddasvástádusa ovttaskas gielddaide ja girjerájuid áсахit dásseárvosaš girjerádjobálvalusaid sámi ja dáža álbmogii. Seammás váikkuhit buoret sámi girjerádjobálvalusat eanet máhtu ja dieđuid sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra álbmogii muđui.

Maŋŋágo máŋga jagi leat geahččalan gávdnat dakkár girjerádjovuogádaga, mii hálddaša sámi čálamearkkaid, lea Sámedikki girjeráđu, Sámi sierrabibliotekka, välljen BIBSYSa. Dát girjerádjovuogádat čohkke Norgga fága- ja dutkangirjerájuid katalogaid, ja dahká ahte geavaheaddjit álkibut besset geavahit 112 girjeráju resurssaid. Nu sáhtta ohat Sámi sierrabibliotekka čoakkáldagas seamma katalogas go eará ášahusaid čoakkáldagain main leat ávdnasat sámegillii ja sámi diliid birra, ovdamearkka dihtii Sámi allaskuvlla ja Romssa universitehta čoakkáldagain. BIBSYS lea maid lágiduvvon nu ahte sáhtta ohcanbálvalusaid geavahit internehtas sámegillii.

Doarjjaortnet nannendihtii riikka sámi girjerádjofálaldaga lea jotkojuvvon. 2005 ulbmiljoavkun ledje Finnmárkku, Romssa fylkka, Nordlándda ja máttasámiguovllu skuvla- ja álbmotgirjerájut. Sámediggi lea vuoruhan daid girjerájuid, main eai leat dahje leat unnán sámegielat girjerádjovávdnasat ovdalis ja daid girjerájuid, mat dorjot Gi rom for lesning- proševtta sámi doaimbajuid.

Sámediggi oáččui 2005 lassijuolludusa departemeanttas oastit ođđa girjebusse oarjelsámeguvlui. 2006 stáhtabušehtas lea maiddái váldojuvvon mielde juolludus oastit girjebusse. Dat lea hui buorre, muhto mearkaša maiddái ahte doaimmadoarjja sámi girjebussiide ferte šaddat eanet einnostuvvi, ja ahte Sámediggi ferte oažžut doarvái ruđaid dasa. Sámediggái doarjjaortnet lea deatalaš váikkuhangaskaoapmin nannet sámi girjerádjobálvalusaid dain guovlluin gos olbmot ášset bieđgguid ja gos bálvalusfálaldagat ain leat váilevaččat.

Sámi museat

Sámi museat leat deatalaš ášahusat sámi kulturárbbi hálddašeamis boahhte buolvvaid várás, ja dat leat maid deatalaččat ovddideamis odđáiiggi sámi servodagaid. Sámediggi váldá badjelassas ovddasvástádusa leat mielde ovddideamen sámi servodagaid, main sámi museat leat deatalaš servodatásahusat. Sámediggi meannudii Dieđáhusa sámi museaid birra guovvamánus 2005. Dieđáhus lea vuodđun Sámedikki boahttevaš strategalaš museapolitihkalaš bargui.

Sámediggi lea 2005:s čuovvolan museadieđáhusa áigumušaid. Museaođastusbargu lea vuoruhuvvon vuosttažin. Oanehaččat daddjojuvvon lea ođastus dat ahte ovttahttit sámi museaid ja nu uhcidit daid logu, dainna ulbmiliin ahte nannet museaid go buorebut geavaha resurssaid, ja ášahit fágalaš museafierpmádagaid nannejuvvon ovttagagaid gaskkas. Sámedikki bargu museaođastusain lea vuodđduvvon dakkár mállii mas leat njeallje sámi museasiidda.

Museaođastusa čuovvoleapmin rievdá Máttasámi museasiidda musea, Saemien Sijte, organisašuvdnahápmi 01.01.06 rájes museasearvvis vuodđudussan. Dakkár rievdadus galgá dagahit ahte Saemien Sijte doaibmá buorebut musean olles máttasámi álbmogii.

Finnmárkkus leat guokte museaovttadaga, Davvioarjesámi ja Deanu ja Várjjat museasiida. Sámediggi lea 2005 juolludan prošeaktaruđaid dáidda vai sii sáhttet luvvet resurssaid ođastusbargui. Ulbmil lea ahte dát guokte siidda ášahuvvojit 2006 mielde.

Ovdalgo museaođastusa sáhtta čađahit Gaskasámi museasiiddas, de ferte ráhkadit oassečielggadusa Romssa ja Davit Nordlándda várás. Oassečielggadus mearkkaša guorahallat Romssa ja Davit Nordlándda dilálašvuodaid oktan strategiijaiguin mo hukset fierpmádagaid ja museadoaimma dán guovllus. Čielggadanbargu lea álggahuvvon ja loahpahuvo 2006.

Sámediggi lea bargan guovddášeiseválddiid ektui oažžut 2006 stáhtabušehta bokte ruhtaduvvot Nuortasámi musea huksema. Arkitekta- ja fálaldatgilvohallan lea čađahuvvon, maŋŋágo arealat sakka uhciduvvojede. Dattetge čájeha ahte golut šaddet stuorábun go rámmat. Danne ii leat Nuortasámi musea huksen mielde 2006 stáhtabušehtas, mii lea hui šállošahti. Sámediggi lea bargan dan ala ahte galget juolluduvvot ruđat 2006 várás vai huksenbargu johtilit álggahuvo ja vai prošeaktarámmat lasihuvvojit Statsbygga meroštallamiid vuodul.

Sámedigge lea mielde Ájtte svensk fjell- og samemuseain Ruotas ja Siidamuseain Suomas ovttasbargoprošeavttas recalling Ancestra Voices – Repatriation of Sámi Cultural Heritage. Prošeavtta ulbmil lea kártet daid sámi áhtaávdnasiid, mat leat Davviriikkaid ja Eurohpa almmolaš ášahusain, ja bardit daid ávdnasiid diehtovuđđui. Prošeavtta leat ohcan ruhtaduvvot EU-ruđaiguin. Prošeakta álggahuvo go ruhtadeapmi lea ollašuvvan.

Mátta-Várjjat gielda mearridii 2003 ahte sii háliidit ahte Sámediggi hálddaša Máttá-Várjjaga musea. Sámediggi lea mielas dasa. Finnmarkku fylkkagielda lea vuostá dakkár rievdadusa sivas go fylkkagielda oaiivilda ahte musea ii ollašuite Sámedikki eavttuid dohkkehuvvot sámi musean. Danne lea ABM-ovddideapmi (Stáhta arkiiva-, girjerádjo- ja museaguovddáš) evttohan juogaduvvon modealla Sámedikki ja Kultur- ja girkodepartemeantta gaskkas Máttá-Várjjaga musea várás. Dan evttohusa ii sáhte Sámediggi doarjut ja lea danne bivdán departemeantta čielggadit ášši loahpaláčat.

Ovttasbargu ABM-ovddidemiin

Sámediggi dárbbasa lassi rámmajuolludusaid sáme museaide vai sáhtta bures hálldašit ja ovddidit sámi museaid. Danne lea Sámediggi 2005 dovddahan sihke Kultur- ja girkodepartementii (KGD) ja ABM-ovddideapmái (Stáhta arkiiva-, girjerádjo- ja museaguovddáži) ahte oktavuoha ja ovttasbargu ferte formaliserejuvvot ja nannejuvvot, earret eará danne vai sámi servodaga erenoamáš dárbbut áddejuvvojit buorebut. Sámediggi lea maid dovddahan ahte mii háliidit ahte ABM-ovddideamis maiddái lea dakkár buorre gelbbolašvuohta arkiiva-, girjerádjo- ja museasuorggis, mainna Sámediggi háliida ávkkástallat.

Sámi museaid ekonomalaš čuovvoleapmi

Jagis 2005 lea árjjalaččat ja ulbmillaččat bargojuvvon nannet sámi museaid museaodastusa čuovvolemiin, gč. St.dieđ. nr. 22 (1999-2000). 2006 bušehtas lea dán rádjai juolluduvvon badjel 150 miljon ruvno museaodastusa olis, dán ruđain lea dušše 2 miljon ru juolluduvvon nannet sámi museabarggu, vaikke vel sámi museain lea sakka heajut vuoddu go eará museain, mat dán rádjai leat nannejuvvon ođastusa olis. Jus sámi historjá ja kultuvra galggaš duodaštuvvot ja gaskkustuvvot dárbbalaš ja buori láchkai, de lea áibbas deatalaš ahte maiddái sámi museat sáhttet leat mielde ođasmahttimin Norgga museaid. Sámediggi lea moanat gerddiid jagis 2005 dovddahan fuolastusa sámi museaid heajos ekonomalaš čuovvoleami geažil guovddáš eiseválddiid bealis museaodastusa bokte.

Kulturmuithálldašeapmi

Sámediggi geavaha ollu resurssaid hálldašit dakkár kulturmuittuid, main Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuithálldašeapmi vuodul. Sámedikkis lea ovddasvástádus viiddes geográfalaš guovllus masa gullet 6 fylkkasuohkana.

Sámediggi lea 2005 geahččalan čalmmustahttit kulturmuithálldašeapmi. Guovvamánu 25. b. 2005 geigii ráđdehus ođđa stuorradiggedieđáhusa kulturmuithálldašeapmi birra, Stuorradiggedieđáhus nr. 16 (2004-2005) Eallit kulturmuithálldašeapmiin. Sámedikkis lea skábmamánu 2004 rájes leamaš buorre gulahallan Birasgáhttentdepartemeanttain(BD) stuorradiggedieđáhusa oktavuodas. Sámediggi oaivvilda ahte sámi kulturmuithálldašeapmi muhtun muddui lea váldojuvvon mielde dieđáhusii. Sámediggi oaivvilda dattetge ahte Stuorradiggi meannudeamistis lei berren bidjat ovdan eanet geatnegahtti doaibmajuid mat maiddái fátmastit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid riddokultuvrra ángiruššanguovllus. Dasa lassin lei berret sihke kulturmuittuid vuoigatvuodaeiggiid ja geavaheaddjiid váldit mielde dieđáhusii kulturmuithálldašeapmiin máinnašumis. Sámi vistesuodjalus lea sierra ángiruššansuorgi ođđa stuorradiggedieđáhusas. Birasgáhttentdepartemeanta áigu geahččat bearrái ahte ráhkaduvvo plána Sámedikki sámi vistearbbi proševtta viidáset čuovvoleapmái.

Birasgáhttentdepartemeanta guhkidi 2004 loahpageahčen gustovaš hálldašanortnega mas Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuithálldašeapmi vuodul.

Dás leat návccat vuosttažettiin geavahuvvon bargat ođđa stuorradiggedieđáhusain kulturmuithálldašeapmi birra, ja bargat ođđa hálldašanortnegiin sámi kulturmuithálldašeapmiin. Muhto maiddái bakteidaidda ja sámi vistesuodjalus leat suorggit mat leat leamaš guovddážiis.

Loahpageahčen 2004 guhkidi Birasgáhttentdepartemeanta gustovaš hálldašanortnega mas Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuithálldašeapmi vuodul. Dat hálldašanortnet mii Sámedikkis lea dál, lea gaskaboddasaš ortnet. Mearriduvvui ahte ásahuvvo bargajoavku mii galgá čielggadit

boahhtevas organiserema ja hálddašanjuohkima sámi kulturmuithálddašeamis. Joavkkus leat mielde guokte Sámedikki ovddasteaddji, ja BD:s, Gielda- ja guovlodepartemeanttas (GGD:s) ja Riikkaantikváras lea okta ovddasteaddji geasge. Bargujoavku lea álggahan barggus ja lea árvoštallan golmmalágan hálddašannmálle. Čielggadeapmi galgá gárvvánit 2006 vuosttaš njealjadasjagis.

Báktedáidda lea dakkár kulturmuithálddaš mas ollugat beroštit. Báktedáidda lea dat kulturmuithálddaš mii ollugiid mielas vuosttažettiin gullá álgoálbmogiidda. Dattetge lea Davviriikkain ain stuorra hástalus áddehit olbmuid ahte sámit dieđusge galget leat mielde hálddašeamen báktedáidaga. Eanaš oassi báktedáidagiin leat dakkár motiivvat ahte maiddái sáhtta dulkot dain lea oktavuoha sápmelašvuhtii. Danne oaidná Sámediggi diehtalassan oassálastit davviriikkalaš ovttasbargui báktedáidaga birra, ja dan oktavuodas áddehit olbmuid ahte báktedáidda lea lunddolaš ja deatalaš oassi sámi ovdahistorjjás.

Sámediggi lea nagodan oažžut buriid ságastallamiid sámi guovllu fylkkagiieldaiguin dahkkojuvvon ovttasbargošiehtadusaid bokte. Sámediggi háliida lagat formaliserejuvvon ovttasbarggu guoskevaš fylkkagiieldaiguin ja museaiguin báktedáidaga erenoamáš lágideami, dikšuma ja gaskkusteami oktavuodas. Báktedáidda lea deatalaš suorgi kulturmuithálddašeamis, ja danne háliida Sámediggi leat dásseárvosaš bealli dán barggus, beroškeahhtá vátna ekonomomalaš resurssain.

Ealáhus

Sámediggi lea árjjalaččat mielde ollu ealáhussurggiin sámi servodagas. Ulbmil lea oččodit nana ja ceavzilis sámi servodagaid. 2005 barggu bokte lea Sámediggi bargan sámi ealáhusaid rámmaeavttuid buoridemiin. Sámedikki ealáhuspolitihkka deattuha smávva doaimmaid láchčima. Sámi guovlluin leat eanaš smávva fitnodagat main lea unnán ieškapitála. Dállodoallu ekonomalaš buvttadeaddjin lea ain eallimin sámi guovlluin. Stuorra hástalus smávva sámi báikegottiin lea ahte lea unnán riskakapitála. Sámi ovddidanfoandda bokte háliida Sámediggi juksat dan ulbmila ahte sámi báikegottit galget leat nannosat ja ceazilat, ja Sámediggi vásiha čađat ahte gielddaid mielas lea buorre gullat Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui. Sámedikki ealáhuspolitihkka lea dagahan ahte ollu sámi gielddat háliidit searvat dán doaibmaguvlui. Čakčamánu 2004 mearridii Sámediggi viiddidit Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu sakka. Viiddideapmi lea mielddisbuktán ahte ohcamiid lohku Sámi ovddidanfondii lea lassánan mealgat jagi 2004 ektui. Danne lea deatalaš ahte Sámediggi oažžu ekonomalaš vejolašvuodaid dustet daid stuorra hástalusaid, maid viiddideapmi lea mielddisbuktán.

Dienasbargiid ja iehčanas ealáhusdoalliid vuoigatvuodát áhpehisvuoda, riegádahttima ja smávva mánáid fuolahusa oktavuodas leat hui sierraláganat. Dálá čálgoortnegat ealáhusdoalli nissoniidda leat hui heajut. Ulbmil ferte leat ahte buot nissonat geat háliidit álgit iehčanas ealáhusdoallin, ožžot seamma buriid oadjoortnegiid go diasbargit. Dát čálgoortnegat leat hui deatalaččat nissoniidda ja fertejit doaibmat jus nissoniin galgá leat seamma vejolašvuoha searvat ealáhuseallimii seammaláhkai go almmáiolbmuiin ge. Sámediggi lea dovddahan fuolastuvvama dán oktavuodas gulaskuddancealkámušas Mánáid- ja bearašdepartemeantta árvoštallamii nissonolbmuid čálgoortnegiid birra.

Eanandoallu

Doaibmaguovllu geográfalaš viiddideapmi lea dagahan ahte eanadoalu doaibmabijut leat lassánan mealgat. Ollu viiddideaddjit atnet ovttasdoaimanálgaheami ávkkálažžan. Dat mielddisbuktá earret eará uhcit huksengoluid ja ovttasdoaimamiid lahtut ožžot eanet astoáiggi ja

luopmosadjásačča. Muđui vurdet ollu boanddat huksenálggahemiiguin. Dat dagaha ahte ollu doarjagat gessojuvvojit ruovttoluotta go eanadoallit eai čađat huksenplánaideaset.

WTO-šiehtadusa boadus ii leat čielggas ja dat sáhtta leat sivvan dasa go ollugat vurdet huksemiiguin. Sámediggi lea bivdán eanadoalloministara váldit erenoamážit vuhtii sámi guovlluid eanadoalu WTO-šiehtadallamiin. Riikkaidgasdasaš ja riikkalaš šiehtadusat geatnegahttet Norgga stáhta fuolahit ahte šiehtadus ii buvttit negatiivva váikkuhusaid sámi guovlluid eanadollui. Dan oktavuodas lea Sámediggi ovddidan dan jurdaga ahte ásahit eamiálbmotavádaga earret eará danne ahte sihkkarastit nannaset báikkálaš ráđđejumi luondduresurssaid badjel.

Guovddáš eanadoalpolitihka lea dagahan ahte ollu dálodoallit leat heaittihan doaluideaset ja vuovdán mielkeeriideaset. 1997 rájes lea ovdamearkkadihte 15 % Finnmárkku mielkeearis vuvdojuvvon. Seamma guvlui manná eará sámi guovlluin maid. Leat iešgudelágan sivat dán njiedjami, muhto eanadoalu rámmaeavttut leat hedjonan maŋimus jagiid. Sámi guovlluid mielkeeri stuorra njiedjamis leat negatiiva váikkuhusat mielkebuvttadeapmái. Dát dagaha stuorra bestenváttisvuodaid eanadollui, erenoamážit nuoraid ektui. Hástalussan lea oažžut eiseválddiid lasihit mielkeeriid sámi guovlluide. Ferte ávkkástallat heaittihuvvon doaluid eriiguin (oađđi eriiguin), mat eai leat vuvdojuvvon. Sámi guovlluid dálá doalut fertejit oažžut lassi mielkeeriid – erenoamážit smávva doalut main lea eanadoallu lotnolasat eará ealáhusaiguin dahje fidnuiguin. Jus mielkeearit njidjet ain eambo, de dat sáhtta bilidit sámi eanadoalu.

Sámediggi oassálasttii 2005 eanadoallošiehtadallamiidda go šiehtadallamat ledje measta loahpahuvvon jo. Eanadoalpolitihka ja šiehtadusa rámmat ledje jo mearriduvvon dalle nu ahte Sámedikkis eai leat leamaš duohta váikkuhanvejolašvuodát. Danne lea Sámediggi čujuhan dasa ahte Sámediggi ferte beassat fárrui šiehtadallamiidda ollu árat.

Guolástus

Sámediggi háliida ahte mearreresurssat galget hálddašuvvot guhkesáiggi ja ekologalaččat ceavzilis perspektiivvas. Sámediggi lea evttohan muddet riddodorskebivdima danne go Riikkaidgaskasaš mearradutkanráđđi (ICES) ii leat rávven bivdit riddodorski. Sámediggi lea mielde bargajoavkkus mi galgá hutkat hálddašanstrategiija mo nannet máddodaga seammás go váldá vuhtii daid guolásteaddjiid, geat dán áigodagas galget eallit riddodorskiin.

Čakčamánu 2004 dievasčoahkkimis bovdii dalá guolástusministtar Ludvigsen Sámedikki oassálastit referánsajovkui ráhkadit St.dieđ. nr. 19 (2005-220) Mariidna ealáhusovddideapmi. Ollu Sámedikki deatalaš evttohusat eai váldojuvvon vuhtii, ja Guolástus- ja riddodepartemeanta válljii sáddet dieđáhusa njuolgga Stuorradikki ealáhuslávdegoddái almmá dábálaš gulaskuddama haga. Guolástus ealáhussan lea sakka áitojuvvon dakko bokte go álbmogis buori muddui lea váldojuvvon eret guolástanvuoigatvuohta. Ovddiduvvon dieđáhus ii váldde dán vuhtii vaikke vel ollu konvenšuvnnat nannejit eamiálbmogiid guolástanvuoigatvuođaid. Sámediggi lea 2005 bargan dan ala ahte várrejuvvo sierra guovlluearri guovlluide gos ealáhuseallin ii leat nu nanus. Dát dávista Stuorradikki 1988 mearrádussii.

Gonagasreappá leavvan lea buvttihan stuorra negatiivva váikkuhusaid guolásteaddjiide sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Vearrámus lea leamaš daidda uhcimus fatnasiidda vuotnaguovlluin, main eai leat dahje leat smávva vejolašvuodát bivdit eará guovlluin. Danne lea Sámediggi maiddái bargan dánna áššiin, ja Sámedikki ávžžuhusa vuodul suovai Guolástus- ja riddodepartemeanta vuollel 7 m guhkkosaš fatnasiid I joavkkus ja vuollel 6 m guhkkosaš fatnasiid II joavkkus, searvat 2005 gonagasreabbáivdui. Departemeanta čuovvohii maiddái Sámedikki evttohusa nammadit lávdegotti mi galgá guorahallat dálá gonagasreabbáhálddašeami, ja evttohit boahttevaš hálddašanortnegiid.

Sámediggi lea 2005 addán doarjaga guovtti báikkálaš vuotnaprošektii, nubbi Porsáŋggus ja nubbi Deanuvuonas, maid ulbmil lea leamaš oažžut báhččojuvvot eanet njurjuid. Dát mielddisbuvttii earret eará ahte vuosttas gearddi bivdojuvvui jagi geađgenjuorjoearri.

Birasgáhttenpartemeanta lea nammadan fágajoavkku mii galgá ráhkadit ollislaš hálddašanplána Barentsábi-Lofuohta várás. Sámedikki mielas lea sakka moaittehahti go Barentsábi ja riddo- ja vuotnaguovllut gieđahallojuvvojit sierra hálddašanplána oktavuodas, go Barentsábi guollemáddodagat jodašit ja dat godđet ja vižžet biepmu riddo- ja vuotnaguovlluin.

Boazodoallu

Sámediggi buktá juohke jagi evttohusaid boazodoallošiehtadallamiidda ja vásiha ohpihii ahte dat eai váldojuvvo vuhtii. 2005/2006 boazodoallošiehtadusa meannudeamis lea Sámediggi čujuhan ahte verrui guoski áššiin heaittiheami oktavuodas eai leat seammalágan váikkuhusat buot vuodđoealáhusaide. Dasa lassin vásiha boazodoallu ahte dat doaimmagolot mat čatnasit guovdileamos doallobiergasiid doaimbadiivdiidda, lassánit dađistaga. Eará vuodđoealáhusain leat divatovddut ealáhusa doallobiergasiid investeremiid ja geavaheami oktavuodas. Sámediggu čujuha dasa ahte boazodoallu lea erenoamáš deatalaš sámi kultuvrii ja ealáhuseallimii. Sámediggi gáibida danne ahte sámi boazodoallu oažžu unnimusat seamma divat- ja vearroortnegiid go daid, mat eará vuodđoealáhusain leat dál. Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttas lea bajimus ovddasvástádus vuodđoealáhusaid hálddašeamis ja Sámediggi lea rávven eiseválddiid njulget diekkár bonjuvuođaid.

Sámediggi oaivvilda ahte odđa boazodoalloláhka ferte leat vuodđun boazologu heivehallamii Finnmárkkus. Deatalaš lea boazologu heiveheami guohtuma ektui váldit vuhtii eanagáržžidemiid, boraspiremáddodaga ja johtolaga boazoguohtunguovlluin. Eiseválddit eai juvssa boazologu heivehallama mihttomeari nu guhká go guohtumat dađistaga gáržžiduvvojit.

Duodji

Sámediggi lea 2005 ovttas duodjeorganisašuvnnaiguin ráhkadan váldošiehtadusa duodjeealáhussii. Duodjeealáhusa váldošiehtadusa vuodul lea dahkkojuvvon duodjeealusšiehtadus 2006 várás. Šiehtadus mearkkaša ahte duojáriin dál lea dakkár ortnet, mii addá juohke doibmii ovdánahttinvejolašvuođa. Seammás lea šiehtadus veahkkin áimmahuššamin duodjeárbevieruid ja addimin bargosajiid nuorra duojáriidda.

Duodjeealáhusšiehtadusa ásaheami oktavuodas lea ásahuvvon sierra duodjefágalávdegoddi mii galgá dohkkehit daid duojáriid, geat háliidit logahallat iežaset duodjeregistarii. 2005 lea maid álggahuvvon bargu kártet duodjeealáhusa ekonomijadili. Sámediggi lea ekonomijalávdegotti lahttu ja doibmá dien guovtti lávdegotti čállingoddiin.

Rekrutterendilli duodjeealáhusas lea suorgi mainna Sámediggi lea ollu bargan. 2004 álggahii Sámediggi 2-jagáš geahččalanprošeavtta ovttas Romssa ja Finnmárkku fylkkagielddaiguin duodjeovddidanprográmma oktavuodas. Prošeavtta ulbmil lea sihkkarastit rekrutterema duodjefágaohppui.

Boazodoalu ja duoji oahppokantuvrras Vuonnabađas lea ovddasvástádus ortnega hálddašeamis. 2005 leat leamaš 11 oktilis duodješiehtadusa. Duodjeealáhusa ekonomalaš dili lea dagahan ahte Sámediggi lea oaidnán erenoamáš dárbbu álggahit doaimbabiijuid sihkkarastit rekrutterema. Ulbmil lea ahte duodjefidnoahppit galget beassat mielde dábálaš fidnoahppiortnegiidda.

Lea deatalaš buoridit duojáriid rámmaeavttuid. Duodjeovddidanprográmma oktavuodas lea Sámediggi ovttas duodjeealáhusain ožžon ráhkaduvvot raportta mas lea árvoštallojuvvon sáhtta go momsaluven duojáriidda váikkuhit ahte duodji šaddá eanet gánnihahttin. Raporta nanne ahte momsaluven lea ávkkálaš váikkuhangaskaoapmi go galgá buoridit duodjeealáhusa gánnihahttivuoda. Sámediggi lea álggahan háleštemiid sámi áššiid stáhtačállin doaibmabijuid vejolaš čuovvoleami birra.

Sámi mátkeláhus

Turismaeláhusas jearahuvvojit vásihanbuktagat mat leat vuodđuduvvon sámi eallinvugiide. Ollu aktevrraid doaibma lea vuodđuduvvon sámi dáidagii ja sámi ovdanbuktimii. Dát lea dagahan bargosajiid lassáneami ja seammás nannen sámi guovlluid ássama. Go dilli lea rievdan gálvobuvttadeamis vásihusaid, doaimmaid ja dieđuid buvttadeapmái, de das lea leamaš ávki sámi servodahkii. Vejolašvuohta fállat eanet diekkár buktagiid lea stuoris. Sámedikki mielas lea deatalaš go sámi eallinvuogi ja buktagiid gaskkusteapmi dahkkojuvvo duohta ja jáhkehahtti vuogi mielde ja ahte dát ángiruššan dávista sámi beroštumiide, norpmaide ja vieruide.

2005 lea Sámediggi vuoruhan gelbbolašvuodaloktema ja fierpmádathuksema dakkár turismmas, mas lea kultuvra ja luondu vuodđun. Vuodđostruktruvrra huksemis dálveturisma várás lea nubbi vuoruhuvvon suorgi mátkeláhusáŋgiruššamis mas skohter- ja čuoiganláhtuid ja bálgáid láchin ja buoret ovttasbargu välljejuvvon duottarstobuid gaskkas leat guovddáš doaibmabijut. Sámediggi lea 2005 erenoamážit ángiruššan mátkeláhusain sámi guovlluin. Sámediggi lea 2005 ovttasbargagoahtán Innovasjon Norge:in ja eará aktevrraiguin Finnmárkkus buoridan dihtii mátkeláhusáŋgiruššama Sis-Finnmárkkus.

Lotnolasealáhusat

Sámedikkis lea 1991 rájes leamaš doaibmadoarjjaortnet lotnolasealáhusaid várás. Storra oassi ealáhusovttastusdoarjagis lea dán jagi mannan ovttastusaide duoji ja boazodoalu gaskkas, mas eatnašiin lea boazodoallu váldoealáhussan. Eai leat gallis sin gaskkas geat leat ožžon doaibmadoarjaga, meahcci lassiealáhussan. Meahcceresurssaiguin sáhtta ávkkástallat buorebut ja hástalussan lea oažžut áigálii dakkár meahccealáhusa, maid sáhtta doaimmahit ovttas eará ealáhusaiguin. Guovddáš ángiruššansuorgin dan oktavuodas lea meahcebuktagiid buoret fievrridan-, vuostáiváldin- ja vuovdinorganiseren. Meahccealáhusaid oktavuodas leat maid vejolašvuodat luoduguliid biepmamis ja ovttastupmi meahccealáhusaid ja dakkár mátkeláhusaid gaskkas, mat leat vuodđuduvvon lundui ja kultuvrii.

Sáivaguolleprošeakta lea loahpahuven ja proševtta ulbmil lea oažžut áigálii gánnáhahtti sáivačáhceguolástusa ja bisuhit guollekvalitehta. Ain dárbbášuvvo bivdit vai guollekvalitehta bisuhuvvo. Proševttas orru leamen posiitiiva beaktu. Borramušguoli vuostáiváldin lea áshuvvon Guovdageidnui.

Odđa ráddehus áigu álggahit árvobuvttadanprográmma lotnolasealáhusaid várás sámi guovlluin. Dakkár doaibmabidju guorrasa Sámedikki ealáhusáŋgiruššamii sámi guovlluin. Sámediggi lea bivdán ráddehusa váldit Sámedikki mielde árvobuvttadanprográmmabargui.

Mohtorjohtolat meahcis

Sámi báikegottiid mihtilmasvuohta lea ahte eanačatnaseapmi ii leat ráddjejuvvon gittaássamii ja eará rusttegiidda ja ráhkkanusaide man vuodđun lea kultuvra. Meahcceresurssaid árjjalaš geavaheapmi ja viežžan lea sámi kulturdoaibmama guovddážiis ja lea ain deatalaš ealáhusgáldu

ollugiidda. Meahccegeavaheapmi ealáhusoktavuođas guoská maiddái dakkár turismaealáhussii, mas mohtorjohtolat lea oassi dan vásihusfálaldagas maid muhtun sámi mátkeealáhusdoaimmaheaddjit fáallet. Sámediggi lea 2005 bargan dáinna čuolbmačilgehusain. Sámedikki prinsihpalaš oaidnu lea ahte mohtorjohtolaga meahcis ferte muddet. Sámediggi háliida ahte mohtorjohtolatláhka rievdaduvvo nu ahte dat váldá vuhtii sámi ealáhusberoštumiid.

Loahpaheapmi

Sámediggi háliida searvevuoda bokte buot dásiin ovddidit dakkár árvvuid go dásseárvvu, ovttađásásašvuoda, oktiigullevašvuoda ja ráfálaš ovttasleahkima álbmogiid ja álbmotjoavkkuid gaskkas. Sámediggi lea deattuhan soabadeami, ovttasbarggu ja searvevuoda ovddideami riikka eiseválddiiguin. Ráđđádallanšiehtadus Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskkas ferte čuovvoluvvot ja ovddiduvvot goappatbeallásaš ovttasbarggus. Dát ferte maiddái dahkkojuvvot dainna ulbmiliin ahte oázžut šiehtadallamiid dihto servodatsurggiin, nu go Sámedikki bušeahta oktavuođas.

Plána- ja finansalávdegotti árvalus

Mearkkašumit

Olles lávdegotti lahtut: Norgga Sámiid Riikkasearvi; Roger Pedersen, Gunn Britt Retter, Ann-Mari Thomassen, Ole Mathis Hetta, Randi A. Skum. Bargiidbellodaga Sámediggejoavku; Vibeke Larsen, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Ronny Wilhelmsen. Sámi álbmotbellodat; Terje Tretnes. Finnmárgkolistu; Toril Bakken

Ovddidit čuovvovaš mearkkašumi:

Mearkkašupmi 1

Lávdegoddi mearkkaša ahte proseassa ovdal 2005 válgga lea mielddisbuktán ahte nissonolbmuid oassi Sámedikkis lea sturron ja ahte mii leat ožžon vuosttaš nissonolbmo presideantan.

Stuorát dárbbut

Lávdegoddi šálloša go lassánan ekonomalaš juolludusat Sámediggái eai leat doarvái dasa ahte gokčat daid doaimmaid mat sámi servodagas leat dál. Lávdegotti eanetlohku šálloša maiddái go juolludusat eai dávis daidda ođđa bargamušaide mat leat sirdojuvvon Sámediggái.

Sámediggeválga

Sámediggi lea guorahallagoahtán válganjuolggadusaid, ja lea áibbas dohkkeameahttun ahte gollá 14 beavvi ovdalگو válgaboađus lea čielggas.

Ráđđádallamat

Sámediggi oaivvilda ahte ráđđádallamat leat rivttes lávki dan barggus ahte ásahit duohta ráđđádallamiid stáhta ja Sámedikki gaskii dakkár áššiin mat gusket sámi álbmogii. Erenoamáš deatalaš dát lea boahttevaš bušeahttaráđđádallamiid oktavuođas Ráđdehusain.

Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Sámediggi oaidná hui deatalažžan ahte sámi boarrásiidfuolla nannejuvvo ja áigu bargat dan ala ahte boarrásat ožžot iežaset ruovttubáikkiin ásahusfálaldaga heivehuvvon sámegilli ja sámi kultuvrii.

Buhtadus oahppováillat sápmelaččaide

Lávdegoddi oaidná ahte buhtadusproseassa oahppováillagiid ektui lea álggahuvvon, muhto lávdegoddi oaidná maiddá ahte Justiisadepartemeanta ii oro vuoruheamen dán proseassa doarvá.

Sámi prentosat

Sámediggi oaidná dárbbaslažžan ovttas eiseválddiiguin oččodit dohkálaš oastinortnega sámi girjiid oastima oktavuodas.

Evttohus

Olles lávdegotti lahtut: Norgga Sámiid Riikkasearvi; Roger Pedersen, Gunn-Britt Retter, Ann-Mari Thomassen, Ole Mathis Hetta, Randi A. Skum. Bargiidbellodaga sámediggejoavku; Vibeke Larsen, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Ronny Wilhelmsen. Sámi álbmotbellodat; Terje Tretnes. Finnmárolistu; Toril Bakken

Ovddidit čuovvovaš evttohusa:

Evttohus 1

Válga

Lasáhus:

Sámediggi deattuha ahte jienaid lohkan 2005 válggas ádjáni dohkketmeahtun guhká.

Resursaláhkaaddin/vuoigatvuodát

Ráđi evttohus:

Sámedikki ja Stoltenberg ráđdehusa gaska lea ovttamielalášvuohta das ahte ovddiduvvo ođđa Odeldikki prp. mas láhkalávdegotti evttohus ollislaččat ovddiduvvo.

Lonuhuvvo čuovvovaš cealkagiin:

Sámediggi ja Stoltenberg ráđdehus leat soahpan evttohit ođasmahttit boazodoallolága NAČ 2001:35 ”Forslag til endring i reindrifstloven” (boazodoallolága ođasmahttinevttohusa) vuodul.

Lasáhus maŋŋá maŋimuš teakstaoasi:

Sámi ealáhusaide ja servodateallimii lea váttisvuohtan go vuoigatvuodaid beassá oastit ja vuovdit kommersiála márkanis. Dakkár vuoigatvuodát leat ovdamearkka dihtii mielkeeriid vuovdin, bivdofatnasiid vuovdin oktan eriiguin ja guohtuneatnamiid geavahanvuoigatvuodaid vuovdin ovdamearkka dihtii bieggamillopárkkaide. Sámediggi bivdá ahte vuhtiválddidettiin boahttevaš servodatovdáneami, čielggaduvvojit vejolašvuodát gáržžidit dán vuoigatvuodamárkana, ja nu sihkkarastit sámi servodahkii dohkálaš ekonomalaš ja kultuvrralaš ovdáneami. Dálá dilli čájeha ahte fargga sáhtá geavvat nu ahte sámi servodat massá dáid vuoigatvuodaid.

Finnmároláhka

Lasáhus maŋŋá 2. teakstaoasi:

Sámediggi eaktuda ahte Guolástus- ja riddodepartemeanta vuoruha dán barggu vai dat ovdána nu mo Stuorradiggi lea eaktudan.

Areálasuodjaleapmi ja suodjalanplánat

Rievdadus maŋimuš teakstaoasis:

Sámediggi lea ovdal jearahan ja ain jearaha ollislaš váikkuhusčielggadeami ja fylkkaid plánaid ovdalgo addojuvvojit konsešuvnnat hukset bieggamillopárkkaid ja vuodđostruktuvrra dáid oktavuodas.

Olju ja gássa

Lasáhus maŋŋá 2. teakstaoasi:

Áiggiid čađa lea luondduriggodagaid ávkkástallan leamaš sámi ássama ja eallinvuogi vuodđun.

Dáid vuoigatvuodaid ferte dohkkehit lágaid olis.

Oljuin ja gássain ávkkástallan lea oalle ođđa doaibma riikka davviguovlluin. Eiseválddit leat geatnegahttojuvvon ásahit eamiálbmotfoandda masa galgá biddjojuvvot oassi vuoittus buotlágan oljo-, gássa- ja minerálariggodagaiguin ávkkástallamis sámi guovlluin.

Foanda galgá geavahuvvot sámi servodatovddideapmái olles Norggas iige galgga leat ráddjevuvvon geográfalaččat daidda sámi guovlluide gos dát luondduriggodagat leat.

Eamiálbmotfoandda galgá maid sáhttit geavahit eamiálbmogiid servodatovddideapmái Barentsábi nuortta bealde.

Boazoguohtunkonvenšuvdna

Lasáhus kapihttala maŋimuš cealkagii:

Juovlamánus 2005 jotkojuvvojedje fas Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvnna

šiehtadallamat. Sámedikkis leat vuordámušat dasa ahte barggu boadusin šaddet dohkálaš ja johtilis čovdosat.

Boraspiret

2. teakstaoasi sadjái boahtá:

Sámediggi lea dovddahan eahpádusa daidda alla boraspiremáddodatmihtuide sámi ássanguovlluin, gos leat sihke birrajagi guohtumat bohccuide ja geasseguohtun sávzzaide. Massinlogut leat dássidat ja hui stuorrát, ja muhtun guovlluin maiddái stuorrumin. Jus galggaš leat vejolaš Stuorradikki eavttuid ollašuttit, de ferte geavahit ollu ruđaid registremiidda ja vuogádatovddideapmái stuorra boraspiriid riikkalaš gozihanprográmmas (Det nasjonal overvåkningsprogrammet for store rovdyr).

Viidáseappot ferte geavahit ollu ruđaid eastadandoaimmaide, ja ferte hukset vuogádaga das mo ja man ollu boraspiriid bivdit. Stuurát massin borapiriid geažil mieddisbukta ahte sihke eanadoalu ja boazodoalu ceavzinvejolašvuolta hedjona. Dát ealáhusat leat hui rašit daid iešguđet biologalaš ja ekonomalaš rievdamiid ektui maid massin boraspiriid geažil dagaha. Lea ágga jearrat ii go riikkalaš boraspirepolitihka rihko álbmotrievtti.

Ovttasbargu guovllulaš dásis

Vuosttas cealkagis sihkkojuvvo sátni, ”Sámedikkis”:

Ovttasbargošiehtadusat fylkkagielddaiguin leat deatlas gaskaoamit maiguin nannet ja buktit oidnosii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima fylkkagielddain.

Ovttasbargu riikkaidgaskasaččat

Kapihttala maŋimuš cealkka rievdaduvvo:

Sámediggi lea 2005:s vuoruhan sámi ovttasbarggu, välljejuvvon ON-orgánaid, ovttasbarggu davviguovlluin ja EU.

Davveguovlu

Lasáhus maŋŋá 1. teakstaoasi:

Go beroštupmi davveguovlluid resurssaide ja boahttevaš vejolašvuodaide stuorru, de dát áiggi vuollái sáhttá buvttihit stuorát deattu ekonomii, resurssaide, máhttui ja birrasii. Sámediggi ferte oassálastit aktivvalaččat davveguovlopolitihka viidáset barggus sihkkarastin dihtii eamiálbmogiid

ealáhusvuodtu, sihke vuoigatvuodaid, ekonomalaš rámmaid, gelbbolašvuodahuksema ja bajásdoallanvejolašvuodaid.

Dearvvašvuolta

Lasáhus nuppi maŋimuš teakstaoassái, ođđa goalmát cealkka:
Ferte ovddiduvvot ruhtadanplána báikkálaččat ja guovllulaččat.

Giella

Lasáhus maŋŋá vuosttaš teakstaoasi:
Erenoamážit rávisolbmuidohpahusa oktavuodas lea deatalaš ovddidit giellakurssaid mat leat neahtas dahje maid muđui sáhtta geavahit eará elektrovnnalaš mediaid bokte.

Kulturviesut ja valástallan

Lasáhus maŋŋá nuppi cealkaga nuppi teakstaoasis ja rievdadus nuppi teakstaoasis:
Sámediggi oaivvilda ahte Stuorradikkis lea ovddasvástádus das ahte juolluduvvojit doarvái ruđat stáhtabušehta bokte dákkár ulbmiliidda. Dát mearkkaša dan ahte jos lea dárbu, de ferte Stuorradiggi jahkásaččat várret ruđaid sámi ulbmiliidda. Investeremat sámi kulturásahusaide leat maŋiduvvon jagis jahkái. Dáinna ii sáhte sámi kultuvra eallit ja ferte álggahuvvot sámi kulturáŋgiruššanprogámma. Sámediggi lea ovddidan evttohusa sierra kulturguovddášfoandda ektui.

Girjerájut

Rievdadus maŋimuš teakstaoasis:
Sámi girjebusset leat guovddáš váikkuhangaskaoamit sámi ...

Sámi museat

Rievdadus 5. teakstaoasis:
Ovdalgo museaodastusa Davit-Nordlánddas ja Romssas sáhtta čadahit, de ferte ráhkaduvvot oassečielggadus dán guovllu museaid váste.

Lasáhus maŋŋá nuppi maŋimuš teakstaoasi:

Sámediggi berre loktet ášši politihkalaš dássái fylkkagiielddain.

Lasáhus 6. teakstaoasi bajilčállagii ja sirdojuvvo maŋimuš teakstaoassin musea kapihttali.

Sámi duhátjahkebaiki

”Sámediggi lea bargan guovddášeiseválddiid ektui oazžut 2006 stáhtabušehta bokte ruhtaduvvot Nuortasámi musea huksema.”

Kulturमितohálldašeapmi

Lasáhus maŋŋá nuppi teakstaoasi:

Sámediggi lea deattuhan sámi vistesuodjalusas, muhto oaidná maiddá man stuorra kultuvrralaš mearkkašupmi lea suodjalit mearrasámi fatnasiid.

Eanadoallu

Lasáhus maŋŋá maŋimuš teakstaoasi:

Geahča stuorradiggedieđáhusa nr 55 (2000-2001) čuoggá 14.5.3.

Guolástus

Lasáhus goalmát teakstaoasis, nuppi cealkagii:

... ja sáhtta šaddat nu ahte eai juvssa reabbábivdoeari danne go gáibádusat dán bivdui leat mendo stuorrát.

Lasáhus maŋŋá maŋimuš teakstaoasi:

Sámediggi áigu maiddá deattuhit ahte lea deatalaš ahte báikkálaš ja árbevirolaš máhtolašvuohta geavahuvvo ulbmillaš dutkamis ja ollislaš ekovuogádagas. Erenoamážit ferte garraseappot vuoruhit dutkama gonagasreappá lavvama birra vuotnaguovlluide.

Boazodoallu

Evttohuuvvo ahte boazodoallokapihhtala maŋimuš teakstaoassi sihkkojuvvo, ja sadjái biddjojuvvo čuovvovaš:

Sámediggi oaivvilda ahte reviderejuvvon boazodoalloláhka ferte leat vuodđun boazologu heiveheapmái Finnmárkkus. Deatalaš lea heivehit boazologu guohtonvuoddu ektui. Norgga eiseválddiin lea geatnegasvuohta sihkkarastit resursavuoddu ealáhussii. Eiseválddit eai olle gáddái boazologu heivehemiin nu guhká go resursavuoddu oppa áiggi gáržžiduvvo.

Sámi mátkeealáhusat -(maŋimuš teakstaoasi 2 maŋimuš cealkaga hámuhuvvojit ná)

Lasáhus maŋŋá maŋimuš teakstaoasi:

Sámediggi lea 2005:s atnán erenomáš beroštumi mátkkoštusáŋgiruššamiidda buot sámi guovlluin. Oassin dán barggus lea Sámediggi 2005:s searvan ovttasbargui Innovašuvdna Norggain ja eará oasálaččaiguin Finnmárkkus bargan dihte juoidá mátkkoštusáŋgiruššamiiguin Sis-Finnmárkkus.

Mohtorjohtolat meahcis

Vuosttaš teakstaoassi, 3. linnjá:

sáni ”kulturdoaimma” lassin biddjojuvvo sátni ”eallinvuogi”.

4. linnjá ja das viidáseappot rievdaduvvo teaksta leat ná:

Meahci geavaheapmi guoská maiddá sámi turistaealáhussii dalle go mohtorjohtolat lea oassi dárbbášlaš vuodđostruktuvrras go galgá fállat buriid vásáhusaid.

Čuovvovaš teaksta evttohuuvvo lassin:

Birasgáhttendepartemeanta lea vuolggahan barggu mohtorjohtolatlagain bargolávdegotti bokte man namma lea Mohtorjohtolat ja Servodat. Joavkku mandáhtan lea árvvoštallat hástalusaid mat čatnasit mohtorjohtolatláhkii. Sámediggi lea nammadan ovttá ovddasteaddji, ja bargu galgá loahpahuuvvot geassit 2006.

Lávdegotti unnitlohku: Bargiibellodaga sámediggejoavku; Vibeke Larsen, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Ronny Wilhelmsen. Finnmárkolista; Toril Bakken

Ovddidit čuovvovaš evttohusa:

Evttohus 2

Finnmárkkuláhka

Siidu 5, maŋŋá 3. teakstaoasi:

Finnmárkkuláhka gustogođii 1.1.2006 rájes, ja lea erenomáš Norgga oktavuodas. Dasto oaidnit mii juo dál ahte láhka buktá soames hástalusá Finnmarkkuopmodahkii. Ovdamearkka dihte ii leat lágas mearriduvvon ahte fylkkadiggi ja sámediggi oččošedje oktasaš válgalávdegotti, ja Finnmarkkuopmodagas ii leat oktalaš eaiggát man ektui doaimmat. Dasto lea mearriduvvon ahte stivra molsojuvvo juohke jagi, jos ii šatta ovttaoaivilvuohta muđui. Dát buktá dakkár hástalusaid mat eará fitnodagain eai leat, ja sáhtta Finnmarkkuopmodagas šaddat váttis bargat strategalaš bargu guhkit áiggi mihtuin.

Danne lea dárbu evalueret ja vejolaččat muddet Finnmarkkulága maŋŋá dihto áigodaga.

Sámeigiella

Lasáhus 1. teakstaoasis:

Sáme- ja dárogiella leat ovttaárvosaš gielat sámi kultuvrras, ja dárogiella lea maiddái ollu sámiid eatnigiella. Dasto lea sámeigiella veahádatgiella, ja maid ferte erenoamážit suodjalit, nannet ja ovdánahttit dál ja boahtteáiggis. Mihttomearrin lea ealli sámeigiella mii geavahuvvo beaivválaččat, sihke priváhta ja almmolaččat.

Oahpahus, oahppa ja dutkan

Sierra teakstaoassi mañimuš kapihttalii vuodđo- ja joatkkaoahpahus:

Váikko vel Sámediggi lea beassan heivehit sámi oahppoplánaid eanaš dásiide vuodđo- ja joatkkaoahpahusas, de leat liikká stuorra hástalusat geavahusas. Eai leat doarvái oahpaheaddjit, ja sámi giella- ja kulturoahpahus dávjá ferte gilvalit dakkár vuodđofágaiguin go matematihkain ja dárogielain. Dát lea hui heittot, ja dát dagaha dan ahte ollugat dovdet ahte sii bággehallet eret sámeiel oahpahusas. Boahtteáiggis ferte bargat aktiivvalaččat dan ala ahte oahppoplánat ja lágat sámeigiela oahpahusa hárrái álggahuvvojit geavatalaččat ja ulbmillaččat buot sámi guovlluin. Dárbbášuvvojit resurssat oahpaheaddjiid oahpaheapmái ja váikkuhangaskaoamit maiguin oážžut gielddaid ja fylkkagielddaid fállat oahpahusa sámi mánáide ja nuoraide nugo sis lea vuoigatvuohta oážžut.

Lotnolasealáhusat

S. 26, mañimuš teakstaoassi

Teakstaoassi sihkkovuvvo/heivehuvvo čuovvovaš tekstii:

Árbevirolaččat leat eanaš sámi ealáhusat leamaš lotnolasealáhusat, ja áinnas buohtalaga earálágan meahccealáhusaiguin. Mañimuš jagiid leat oaidnán ahte odđáigásaš ealáhusat leat lotnolaga meahccealáhusain. Dát heiveheapmi buktá oadjebas bargosajiid ja man oktavuodas lea lagašvuohta lundui. Odđa ráđdehus áigu álggahit árvohákanprográmma lotnolasealáhusaide. Dákkár doaibmabidju dávivistivččii Sámedikki áŋgiruššamiid ealáhusaid hárrái sámi guovlluin. Sámediggi galgá ráhkadit ollislaš plána meahccealáhusaide 2006:s. Ovttas ráđdehusa bargguin sáhtta dát váikkuhit dan ahte sámi meahccealáhusat ja sámi lotnolasealáhusat ožžot dan veahki maid dárbbášit go galget ovdánahttit ceavzilis fitnodagaid. Sámediggi lea bivdán ráđdehusas beassat searvat bargui árvohákanprográmmain.

Muđui guorrasa lávdegoddi Sámediggeráđi árvalussii.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 39 čoahkis. Jienasteapmi čadahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 2, hilgojuvvui 22 jienain. 17 jienastedje beali.
- Sámediggeráđi evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Ole Mathis Hetta, áššejodiheaddji	
2	Vibeke Larsen	
3	Ann-Mari Thomassen	Egil Olli
		Marianne Balto Henriksen
4	Per Edvin Varsi	Johan Mikkel Sara
		Olaf Eliassen
		Terje Tretnes
	Per Edvin Varsi	
5	Kjetil Romsdal	
6	Olaf Eliassen	
7	Tor Mikalsen	
8	Johan Mikkel Sara	Willy Ørnebakk
		Tor Mikalsen
	Johan Mikkel Sara	
9	Magnhild Mathisen	
10	Gunn-Britt Retter	
11	Henrik Eriksen	Terje Tretnes
		Olaf Eliassen
	Henrik Eriksen	
12	Martin Urheim	Egil Olli
13	Hilde Nyvoll Vangen	
14	Per Andersen Bæhr	Johan Mikkel Sara
		Randi A. Skum
		Tor Mikalsen
	Per Andersen Bæhr	
15	Aili Keskitalo	Martin Urheim
		Willy Ørnebakk
16	Laila Wilks	Randi A. Skum
		Jarle Jonassen
	Laila Wilks	
17	Knut Store	
18	Kjersti Myrnes Balto	Per Edvin Varsi
19	Tone Merete Orti Olsen	Johan Mikkel Sara
		Olaf Eliassen
	Tone Merete Orti Olsen	
20	Josef Vedhugnes	
21	Jarle Jonassen	
22	Susanne Amalie Andersen	

23	Inger Jørstad	
24	Marianne Balto Henriksen	
25	Egil Olli	
26	Willy Ørnebakk	
27	Randi A. Skum	
28	Vibeke Larsen	
29	Magnhild Mathisen	
30	Åge Nordkild	
31	Ann-Mari Thomassen	
32	Miriam Paulsen	
33	Kjersti Myrnes Balto	
34	Terje Tretnes	
35	Johan Mikkel Sara	
36	Randi A. Skum	
37	Ole Mathis Hetta, áššejođiheadđji	
38	Jarle Jonassen	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi

Sámediggi lea dál viđát válgáigodagas. Sámediggi lea 2005:s vuolláičállojuvvon ráđđádallanšiehtadusa bokte, ožžon odđa ja čielgaset posišuvnna mii nanne Sámedikki vejolašvuoda doaibmat iešheanalisa ja ollislaš orgánan. Dát buvttiha maid eanet doaimmaid ja lasiha resursadárbbu movt čoavdit daid čuovvolandárbbuid mat dađistaga lassánit ollu áššesurggiin. Sámediggi lea ožžon fievrridemiid stáhtas doibmii eanet rámmadoarjaga bokte. Sámi servodaga ovdánahttinđárbu lea hui stuoris ja vuoruhemiiguin, maid Sámediggi ferte dahkat bušehtas, lea hui unnán vejolaš gokčat daid dárbbuid. Dat oidno maidđái dain mearkkašumiin mat leat ollu dain jahkedieđáhusas namuhuvvon surggiide.

Sámedikkis lea stuorra hálddašanovddasvástádus sihke iešguđet fágasurggiid doarjjahálddašeames ja láchkamearridan doaimmain. Ollu dain resurssain maid Sámediggi hálddaša geavahuvvojit dáid hálddašandoaimmaide. Dattetge ii boađe jahkedieđáhusas ovdan erenoamážit dat man ollu áššit leat meannuduvvon 2005:s juohke fágasuorggi siskkabealde muhto das válddahallojuvojit áššisurggiid váldoasit.

Sámediggeválgga

Sápmelaččaid deataleamos politihkalaš vuoigatvuohta Norggas lea dál dat go besset searvat sámediggeválggi. Jagi 2005 válgga lei viđát sámediggeválgga.

Sámi jienastuslohku

Dan maŋŋá go sámelága § 2 – 6 rievdaduvvui miessemánu 14. b. 2004, lea Sámediggi váldán badjelasas ovddasvástádusa sámi jienastuslohkui fievrrideames ja sihkkumis sáddejuvvon ávžžuhusaid vuodul. Jagi 2005 válgga lei ge vuosttaš sámediggeválgga mas ovddasvástádus sámi jienastuslogu fievrrideames lei Sámedikkis guovddážiis. Dárbu lea leamaš buoridit jienastuslogu

dainna lágiin ahte guovddáštahttit dan nu ahte dieđuid njuolga sáhtta registreret álbmotregistarii, ja dan bokte sihkkarastit sámi jienastuslohkui buori kvalitehta.

Sámediggi lea áigodaga 2001 ja 2005 válggaid gaskkas bargan aktiivvalaččat ja guhkesáigge rekrutterenbarggu go lea oččodan eambogiid dieđihit iežaset sámi jienastuslohkui. Doaibmabijut ledje erenoamážit heivehuvvon nissonolbmuide ja nuoraide, geaid lohku lei unnimus sámi jienastuslogus ovdal. Čájeha ahte 2005 válgga jienastuslogus ledje 12 358 jienastanvuogidahttojuvvon olbmo. 2001 válgga rájes leat das 2 617 olbmo eanet. Nissonoassi lea laskan 36 proseanttas 46 prosentii. Buot válgabiiriin lea jienastuslohku sturron mealgadit. Sámediggi áigu ain vuoruhit dan barggu ahte oččodit eambogiid čálihit iežaset sámi jienastuslohkui.

Válga 2005

Válganjuolggaduslávdegotti 2001 árvalusa vuodul lea Sámediggi 2005 válgga ektui álggahan doaibmabijuid sihke jienastuslogu ektui nugo čujuhuvvon bajábealde, ja váлгаortnega ektui ieš váлгаčáđaheami oktavuodas.

Okta doaibmabijuin maid Sámediggi evttohi buoridan dihte sohkaealdássedeattu lei ahte galge šaddat 4 dássenmandáhta, oktiibuot 43 áirasa Sámedikkis. Sámediggi lei evttohan ahte dássenmandáhtat galge juogaduvvot nu ahte unnimusat 40% dássenmandáhtain doalahuvvojit unnánot ovddastuvvon sohkaeallái. Eaktuduvvui maiddái ahte galgai biddjojuvvot 4% dássenmandáhtarádji.

Ráđdehus ii dorjon Sámedikki evttohusa movt juohkit dássenmandáhtaid ja ovddidii ieš evttohusa nu ahte dássenmandáhtat juogaduvvojit daid válgabiiriide main leat eanemus dohkkehuvvon jienat maŋŋá válgga.

Odeldikki eanetlohku ii dorjon, ii Sámedikki, iige Stuorradikki gielдалávdegotti ja mearridii rievdadit Sámelága § 2-4. Dát rievdadus gustogođii 15.04.05 rájes. Vaikko sohkaealjuohku áirasiid gaskka dán jagi válggas lei hui buorre, de šállosa Sámediggi go Odeldiggi ii dorjon Sámedikki evttohusa dán áššis. Sámelága ektui lea Sámediggi bajimus válgaváldi sámédiggeválggain. Prinsihpalaččat lea eahpeoiddolaš go Sámedikki oaidnu hilgojuvvo dalle go galget ráhkaduvvot mearrádušat válgga čáđaheami váste. Danne ferte Sámedikkis leat mearrideaddji váldi iežas váлгаortnega hábmemis.

Sámediggi lea čáđahan kampánjjaid buoridan dihte nissonovddastusa 2005 sámédiggeválggas. Kampánja mihttomearrin lei ahte unnimusat 33% Sámedikki áirasiin galge leat nissonolbmot maŋŋá dán jagi válgga. Boađus 2005 – 2009 váлгаáigodagas lea ahte 22:s 43 diggái válljejuvvon áirasa gaskkas leat nissonolbmot. Dalle leat 51% nissonolbmot. Dásseárvobargu válgga ja ovddastusa ektui galgá ain vuoruhuvvot.

Sámédiggeváлгаortnegis lea nu ahte lohkama čáđahit lohkanválgastivrrat guđege 13 válgabiirres. Muhtun válgabiiriin leat hui ollu gielddat. Oslo gielddas válgabiirres 13 Lulli-Norga lea ovddasvástáduš lohkat 295 gieldda ovddas jienaid. Dáid gielddaid gaskkas leat 162 gielddas 1 – 50 olbmo jienastuslogus. Buoremus molssaeaktu dasa go jienasteaddji galgá leat sihkar das ahte su jietna lea čiegus go jienasta sámédiggeválggas válgabeaivve ja válgadikkis, lea ahte jienat sáddejuvvojit lohkanválgastivrii. Poastaválga daid gielddaide main leat unnán olbmot jienastuslogus árvvoštallojuvvui maŋŋá maŋimus válgga, muhto hilgojuvvui go lei ballu válgga stáhtusa ektui.

Jos válgaloahppameanuid galgá sáhttit gárvvistit johtileappot go dán válggas, de ferte árvvoštallat molssaeaktosaš lohkančovdosiid. Válmmašteaddji fápmuduslávdegoddi eaktuda ahte 2005 váлга

lea maŋimuš válgas goas gaskaboddosaš válgabođuš ii gárvan oktanaga stuorradiggeválgabohto-
siin. Dál ii leat vejolaš jienastit elektrovnnalaččat. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea guorahalla-
goahtán ahte livččii go vejolaš geavahit elektrovnnalaš mediaid jienasteames. Sámediggi lea bivdán
ahte sámediggeválgas searvádahttojuvvo ja árvvoštallojuvvo dán guorahallanbarggus.

Sámedikki dievasčoahkkin lea golggotmánus dohkkehan 2005 sámediggeválgga. Válmmašteaddji
fápmuduslávdegoddi lea cuiggodan ollu hástalusaid maiguin lea dárbu bargat viidáseappot jagi
2009 válgga ektui. Dát hástalusat gusket erenoamážit bargui jienastusloguin, ovddastusain ja
válgabohtosa áigemeiriin. Vuodđun dán bargui viidáseappot lea čakčamánuš 2005 biddjojuvvon
fágálávdegoddi mii galgá geahčadit buot beliid sámediggeválggas. Mandáhta vuodul galgá
lávdegoddi ovddidit árvalusas cuoŋománuš 2007.

Sámediggi deattuha ahte jienaid lohkan 2005 válggas ádjáni dohkketmeahtun guhká.

Ráđđádallamat

Sámiin go lea eamiálmot lea vuoigatvuohta ráđđádallat áššiin main lea njuolga mearkašupmi
sidjiide. Dát vuoigatvuohta oidno ILO-konvenšuvnna nr 169 guđat artihkkalis, eamiálmogiid ja
čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain. Gielda- ja guovlodepartemeanta ja
Sámediggi leigga ovttaoaivilis, maŋŋá go Finnmárkoláhka meannuduvvui das ahte lei dárbu
gávnnaht oksasaš áddejumi das movt álbmotrievttálaš mearrádusat ráđđádallamiid ja searvama
hárrái galget áddejuvot. Danne

álggahuvvui bargu oččodit ráđđádallanšiehtadusa Sámedikki ja stáhta gaskka. Miessemánu 11. b.
2005 vuolláičáliiga stáhtaráđđi Erna Solberg ja Sámedikki presideanta Sven-Roald Nystø ráđđá-
dallanprosedyraid stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskka. Sámediggi dohkkehii geassemánu 1.
b. 2005 prosedyraid ja dat mearriduvvojedje stáhtarádis suoidnemánu 1. b. 2005.

Ráđđádallanprosedyrat lea deatalaš lávki Sámedikki saji oidnosin dahkamis riikka
stivrenvuogádagas. Ráđđádallangeatnegasvuohta buktá oidnosii dan ahte stáhtalaš eiseválddit
duođai galget geahččalit olahit ovttamielalašvuođa Sámedikkiin.

Ráđđádallanprosedyrain ii leat mielde bušehttamearrideapmi. Ráđđehusa ja Sámedikki gaskka lea
oktasas áddejupmi das ahte Sámedikki bušehttameannudanprosedyrat galget čilgejuvot sierra
proseassas. Sámediggái lea deatalaš ahte dán lágan bušehttaprosedyrat leat ásahuvvon ovdal go
bargu 2008 stáhtabušehtain álggahuvvo.

Resursaláhkaaddin/vuoigatvuođat

Sámediggi oaivvilda ahte resursaláhkaaddima bajimuš prinsihpat galget dávistit Norgga álbmot-
rievttálaš geatnegasvuođaide dan ektui go sámít lea eamiálmot. Sámedikki oaidnu lea ahte Norga
ferte ollašuhit dáid geatnegasvuođaid dainna lágiin ahte heiveha njuolggadusaid maiguin sihkkar-
rastojuvvo sámiid resursageavahanvejolašvuohta, ja duohta searvan ja mieldemearrideapmi
resursahálddašames, ja dasto heiveha áššemeannudannjuolggadusaid nu ahte sámi beroštumiid
sihkkarastin gozihuvvo ja deattuhuvvo láhkaaddima mearrádusproseassain. Dasa lassin ferte
resursahálddašemi vuodđudit lagašvuođa- ja sorjjasvuođaprinsihppii vai sámi ávnnaslaš
kulturvuodđu sihkkarastojuvvo.

Sámediggi lea 2005:s buktán gulaskuddancealkámuša guovtti stuorra lánkaguorahallamii. Dát leat
čielggadus evttohusain ođđa luonddušládđjivuođaláhkii ja čielggadus evttohusain ođđa
mearreresursaláhkii. Sámediggi vuordá ahte dát guorahallamat čuovvoluvvojit ráđđehusas
ráđđádallamiid bokte Sámedikkiin. Dát guoská maiddái eará deatalaš resursalágaide nugo
minerálaháhkii ja plána- ja huksenláhkii.

Bondevik II ráđđehus ovddidii giđdat 2005 Odeldikki prp. 99 (2004-2005) forslag til revisjon av reindrifstloven (boazodoallolága ođasmahttinevttohus). Láhkaevttohus ráhkaduvvui ráđđadalakeahtta Sámedikkiin, ja evttohusas ii lean ollislaččat árvoštallojuvvon boazodoalu organiseren ekonomalaš, ekologalaš ja kultuvrralaš ceavzilisvuoda ektui. Stuorradiggi maŋidii Odeldikki prp. 99 (2004-2005) meannudeami. Sámediggi ja Stoltenberg ráđđehus leat soahpan evttohit ođasmahttit boazodoallolága NAČ 2001:35 ”Forslag til endring i reindrifstloven” (boazodoallolága ođasmahttinevttohusa) vuodul. Dát galgá dahkkojuvvot ráđđádallamiid bokte. Sámediggi áigu meannudit loahpalaš Odeldikki proposišuvdnaárvalusa ja geahččat ahte sáhtta go doarjut láchkaevttohusa. Sámediggi oaidná hirbmat deatalažžan ahte dát láchkabargu vuoruhuvvo ja ahte ođđa láchkaevttohus sáhtta ovddiduvvot lagaš boahhteáiggis. Sámediggi áigu čujuhit dasa ahte bargu mii dál lea ovddiduvvon lea bistán mearehis guhká. Boazodoalloláhkalávdegotti evttohus ođđa boazodoallolága ektui ovddiduvvui juo 2001:s. Sámediggi oaivvilda ahte jos Sámediggi árat livččii válđojuvvon mielde láchkabargui de proseassa livččii mannan johtileappot.

Sámediggi oaivvilda ahte lassin láchkarievdadusaide nugo namuhuvvon bajábealde, ferte boazodoalloláhka jođáneamos lági mielde ollislaččat ođasmahttojuvvot. Dán barggus ferte earret eará areálašši ja oktavuoha eará meahcegeavaheaddjiide leat mielde.

Sámi ealáhusaide ja servodateallimii lea váttisvuhtan go vuoigatvuodaid beassá oastit ja vuovdit kommersiála márkanis. Dakkár vuoigatvuodát leat ovdamearkka dihtii mielkeeriid vuovdin, bivdofatnasiid vuovdin oktan eriiguin ja guohtuneatnamiid geavahanvuoigatvuodaid vuovdin ovdamearkka dihtii bieggamillopárkkaide.

Sámediggi bivdá ahte vuhtiiválddidettiin boahhtevaš servodatovdáneami, čielggaduvvojit vejolašvuodát gáržžidit dán vuoigatvuodamárkana, ja nu sihkkarastit sámi servodahkii dohkálaš ekonomalaš ja kultuvrralaš ovdáneami. Dálá dilli čájeha ahte fargga sáhtta geavvat nu ahte sámi servodat massá dáid vuoigatvuodaid.

Finnmároláhka

Finnmároláhka lea leamaš okta dain deataleamos áššiin Sámedikkis 2005:s. Bargu dáinna áššiin lea gáibidan hui ollu politihkalaš ja fágalaš resurssaid Sámedikkis. Stuorradikki ja Sámedikki gaskasaš ođđolahusproseassa bokte justisálávdegottiin ráđđádallamiin ja justisálávdegotti árvalusa Sámedikki dievasčoahkkima meannudeami bokte, šattai láchka maid Sámediggi sáhtii doarjut. Stuorradiggi mearridii lága geassemánu 17. b. 2005. Gielda- ja guovlodepartemeanta lea oktavuoda bokte Sámedikkiin ráhkadan sirdináigenjuolggadusaid Finnmárkkuopmodahkii mat gustojit 01.01.06 rájes gitta dassáži go eanaareálat Stáhtavuvddiin sirdojuvvot Finnmárkkuopmodahkii jagi 2006 nuppi jahkenjealljehasa loahpas.

Guolástus- ja riddodepartemeantta ja Sámedikki gaskka leamaš oktavuoha dainna áigumušain ahte čielggadit sámiid ja earáid guolástanvuoigatvuodaid mearas olggobealde Finnmárkku. Ovttamielalašvuoha lea das ahte ráđđádallat dákkár mandáhta. Sámediggi eaktuda ahte Guolástus- ja riddodepartemeanta vuoruha dán barggu vai dat ovdána nu mo Stuorradiggi lea eaktudan.

Diehtujuohkin lága birra lea maiddái deattuhuvvon 2005:s. Sámediggái lea leamaš deatalaš ahte diehtujuohkinbargu lea ollislaš. 2005:s álggahuvvui diehtujuohkinprošeakta ja prošeaktii nammaduvvui hálddahušlaš stivrenjoavku. Stivrenjoavkkus leat lahtut Sámedikkis, Finnmárkku fylkkagiieldas, Gielda- ja guovlodepartemeanttas ja Justisadepartemeanttas.

Areálasuodjaleapmi ja suodjalanplánat

Sámi guovlluin leat jođus ollu suodjalanproseassat. Sámediggi lea jearran Birasgáhttendepartemeantas oaivila sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusevttohusii.

Birasgáhttendepartemeanta lei lohpidan vástidit johtilit. Dattetge dieđihii Birasgáhttendepartemeanta ahte vástáduš ii boađe ovdal go bagadus oppalaš ráđđádallanprosedyraid čuovvoleami vástes lea ráhkaduvvon. Beroškeahtta das de lea 2005:s dieđihuvvon ahte álggahuvvojit odđa suodjalanplánat ja hálddašánplánaid ráhkadeapmi. Sámediggi lea cuiggodan dan garrasit ja lea bivdán birasgáhttenministtara fuolahit dan ahte eai álggahuvvo odđa plánaproseassat ovdal go lea ásahuvvon ovttamielalášvuohta sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusaid ektui.

Sámediggi lea dohkkehan dan ahte čađahuvvojit ráđđádallamat Birasgáhttendepartemeanttain čađahuvvon gulaskuddanproseassaid vuodul, daid suodjalanplánaid ektui mat álggahuvvojedje ovdal ráđđádallanprosedyraid ja ovdal go sámi guovlluid suodjalanproseassaid njuolggadusat mearriduvvojedje.

Sámediggi lea 2005:s fas bargagohtán Meavkki ja Arvenjárgga áššiin maid Suodjalus áiggošii laktit oktii. Stuorradiggi bijai eaktun Meavkki ja Arvenjárgga báhčinguovlluid laktimis dan ahte bealit mat gusket boazodollui galge čovdojuvvot. Dát eavttut eai leat dán rádjai čovdojuvvon. Jos báhčinguovlu laktojuvvo oktii árvaluvvon plánaid mielde, de rihkkojuvvojit álbmotrievtti prinsihpat. Stáhtas lea ovddasvástáduš sámi vuoigatvuodáin areálasuodjaleami oktavuodas ja ealáhusbargit eai okto galgga dárbbasit guoddit ovddasvástádusa das rievttálaččat eige politihkalaččat ge. Sámediggi oaidná ahte barggus sámi vuoigatvuodáid sihkkarastimiin sámi álbmoga vástes lea Suodjalusa huksenplánaášši Meavkki ja Arvenjárgga guovllus hui deatalaš prinsihpalaš ášši. Sámediggi áigu ráđđádallamiid bokte Ráđđehusain bargat dan ala ahte ceavzilis boazodoalu vuodđu Meavkki ja Arvenjárgga guovllus sihkkarastojuvvo álbmotrievtti mearrádusaid siskkoalealde boahhteáiggis. Suodjalusa doaibma ferte organiserejuvvot nu ahte sámi kultuvrra ja boazodoalu ávnnaslaš kulturvuodđu ii billistuvvo.

Sámediggi lea ovdal jearahan ja ain jearaha ollislaš váikkuhusčielggadeami ja fylkkaid plánaid ovdal go dáid oktavuodas addojuvvojit konsešuvnnat hukset bieggamillopárkkaid ja vuodđostruktuvrra.

Dát ii leat dahkkojuvvon. Maid ii gávdno doarvái dutkanvuodđu oaidnit makkár váikkuhusat bieggamillopárkkain leat boazodollui. Sámediggi gáibida ahte eai álggahuvvo viiddis huksenprošeavttat ovdal go leat čađahuvvon ráđđádallamat Sámedikkiin.

Olju ja gássa

Sámi álbmot lea maid stáhtavuodđudeaddji álbmot Norggas. Dat go Norgga stáhta dál stivre Barentsábi čhcevušresurssaid ferte áddejuvvot nu ahte dat lea boadus das go stáhta lea vuodđuduvvon guovtti álbmoga eatnamiid ala, sápmelaččaid ja norgalaččaid. Jos eai dohkkehuvvo sámi vuoigatvuoddat odđa resurssaid geavaheapmái guovlluin mat historjjálaččat leat bidjan njuolga vuodu ássamii ja eallinvuohkáii, de dalle válđojuvvo sámiin eret maiddái vuoigatvuohta stivret sin iežaset eallinvuogi ja ekonomalaš ovdáneami ILO-konvenšuvnna nr 169 eamiálbmotrievtti mielde.

Oljo- ja gássaressurssat olggobealde sámi guovlluid buvttihit erenoamáš álbmotrievttálaš geatnegasvuodáid sámi álbmoga guovdu. Dát ja oljo- ja gássadoaimmat davveoarje Ruoššas bidjet erenoamáš gáibádusaid operáhtoriidda, fievrredeaddjiide ja stáhtaide. Sámediggi lea 2005:s bargan erenoamážit dan ala ahte oazžut gulahallama Statoil:in eamiálbmotvuoigatvuodáid ektui sihke Norggas ja eará riikkain.

Áiggiid čađa lea luondduriggodagaid ávkkástallan leamaš sámi ássama ja eallinvuogi vuodđun. Dáid vuoigatvuodaid ferte dohkkehit lágaid olis. Oljjuin ja gássain ávkkástallan lea oalle odđa doaibma riikka davviguovlluin. Eiseválddit leat geatnegahttojuvvon ásahit eamiálbmotfoandda masa galgá biddjojuvvot oassi vuoittus buotlágan oljo-, gássá- ja minerálariggodagaiguin ávkkástallamis sámi guovlluin. Foanda galgá geavahuvvot sámi servodatovddideapmái olles Norggas iige galgga leat ráddjevuvvon geográfalaččat daidda sámi guovlluide gos dat luondduriggodagat leat. Eamiálbmotfoandda galgá maid sáhttit geavahit eamiálbmogiid servodatovddideapmái Barentsábi nuortta bealde.

Dasa lassin lea Sámediggi erenoamážit čájehan beroštumi ahte buot fanastrafihkka, offshoredoaibma ja buot industriija prošeavttat davvi mearraguovluin fertetit čuovvut daid čavgaseamos birasgáibádusaid, garra dálkkádatbeliid ja guovlluid raššivuođa geažil.

Boazoguohtunkonvenšuvdna

1997 norgga-ruota boazoguohtonkonvenšuvdnaárvalus, mii galgá boahit 1972 konvenšuvnna sadjái ovddiduvvui 2001:s. Norgga ja Ruota ráddehusat nammadedje goabbáge šiehtadallandeleagašuvnna, ja šiehtadallamat odđa rájárastá boazodoallokonvenšuvnna hárrái álggahuvvojedje 2003:s. Šiehtadallandeleagašuvdna lei váldoáššis ovttaoavilis ollu prinsihpaid ja ortnegiid ektui odđa konvenšuvnna, muhto eai lean ovttaoavilis rájárastá boazodoalu geografalaš muddemis. Šiehtadallandeleagašuvdna heaittihuvvui gidđat 2005. Ovttamielalašvuođa vailuma geažil lea Ruotta dieđihan ahte dat miessemánu 1. b. 2005 rájes bidjá 1751 mannosáš Lappekodicilla vuodđun muddemiidda. Norga lea mearridan odđa lága, mii doaibmá dassáži go odđa konvenšuvdna gárvvistuvvo, ja dat galgá gaskaboddosaččat muddet Ruota beale bohccuid guodohemiid Norggas.

Norga ja Ruotta bodiiga ovttaoavili suoidnemánus 2005 mandáhtaevttohusa hárrái ahte álggahit fas odđasis šiehtadallat boazoguohtonkonvenšuvnna. Odđa šiehtadallánlávdegotti mandáhta siskkilda sámedikkiid ja boazodoalloorganisašuvnnaid goappašiin riikkain. Juovlamánus 2005 álggahuvvojedje fas šiehtadallamat odđa norgga-ruota boazoguohtonkonvenšuvnna hárrái. Juovlamánus 2005 jotkojuvvojedje fas Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvnna šiehtadallamat. Sámedikkis leat vuordámušat dasa ahte barggu boadusin šaddet dohkálaš ja johtilis čovdosat.

Boraspiret

Sámediggi lea ožžon nammadanválddi guovllulaš boraspirelávdegottiide dakkár guovlluin gos leat sámi ealáhusberoštumit.

Sámediggi lea dovddahan eahpádusa daidda alla boraspiremáddodatmihtuide sámi ássanguovlluin, gos leat sihke birrajagi guohtumat bohccuide ja geasseguohtun sávzzaide. Massinlogut leat dássidat ja hui stuorrát, ja muhtun guovlluin maiddá stuorrumin. Jus galggaš leat vejolaš stuorradikki eavttuid ollašuttit, de ferte geavahit ollu ruđaid registremiidda ja vuogádatovddideapmái stuorra boraspiriid riikkalaš gozihanprográmmas (Det nasjonal overvåkningsprogrammet for store rovdyr). Viidáseappot ferte geavahit ollu ruđaid eastadandoaimmaide, ja ferte hukset vuogádaga das mo ja man ollu boraspiriid bivdit. Stuorát massin boraspiriid geažil mieddisbuktá ahte sihke eanadoalu ja boazodoalu ceavzinvejolašvuohta hedjona. Dát ealáhusat leat hui rašit daid iešgudet biologalaš ja ekonomalaš rievdamiid ektui maid massin boraspiriid geažil dagaha. Lea ágga jearrat ii go riikkalaš boraspirepolitiikka rihko álbmotrievtti.

Ovddit ráddehus (Bondevik II ráddehus) álggahii lálkaásahusrievdadanproseassaid mat buvttihit stuorra negatiivvalaš rievdadusaid dáláš buhtadusnjuolggadusaide. Sámediggi lea addán

cealkámuša ođđa boraspirebuhtadusa lálkkaasahusevttohussii mii guoská šibihidda ja bohccuide. Sámediggi ii hálit fuonidit dáláš buhtadusortnega ii ge leat ovttaoavilis váldosiskilusa ektui mii evttohuvvo lálkkaasahas. Sámediggi lea ilus go ođđa ráđđehus Soria-Moria julggaštusa bokte hilgu ođđa buhtadanortnetevttohusa.

Sámediggi ferte oazžut váikkuhanfámu bajimuš dási boraspirepolitihkkii mii guoská sámi guovlluide. Nugo ortnet dál lea, de ii dávis dat stáhta geatnegasvuodáide ahte ráđđádallat eamiálbmogiin áššiin mat gusket sidjiide ILO-konvenšuvnna nr 169 mielde, eamiálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain, ii ge dat dávis ráđđádallansiehtadussii ge.

Ovttasbargu

Ovttasbargu buot dásiin lea deatalaš ja oainnusin dahká sámi servodaga ja buvttiha ovddasvástá-
dusa buot politihkalaš dásiide Norggas dán barggus. Sámediggi ferte oazžut resurssaid vai sáhtá
čuoovvolut ovttasbarggu buot dásiin. Resurssat dárbašuvvojit sihke ovttasbargošiehtadusaid
čuoovvoleapmái fylkkagielddaiguin ja riikkaidgaskasaš ovttasbargu čuoovvoleapmái.

Ovttasbargu guovllulaš dásis

Ovttasbargošiehtadusat fylkkagielddaiguin leat deatalaš gaskaoamit maiguin nannet ja buktit
oidnosii sámi kultuvrra, giela ja servodateallima fylkkagielddain. Jagi 2005 álggus ledje Sámedikkis
ovttasbargošiehtadusat Romssa fylkkasuohkaniin ja Finnmárkku fylkkagielddain. Šiehtadusa
čuoovvolanbargguin lea bargojuvvon oktilaččat buot fágasurggiin. Jahkásaččat dollojuvvojit
čoahkkimat sihke politihkalaš ja hálldahusa dásis.

Sámediggi lea 2003:s álggahan ovttasbargošiehtadusaid máttasámi guovlluid fylkkagielddaiguin.
Ovttasbarggus leat mielde Norlánda, Davvi-Trøndelága, Mátta-Trøndelága ja Hedmárkku
fylkkagielddat. Šiehtadus vuolláičállojuvvui 11.02.05 ja Sámedikki dievasčoahkkin meannudii dan
miessemánus 2005. Sámediggi lea 2005:s bargan ovttasbargošiehtadusa ráhkademiin Norlánda
fylkkagielddain. Ulbmilin lea vuolláičállit šiehtadusa 2006 jagi álggus.

Sámediggi lea guovllulaš searvevuoda lahttu Finnmárkkus. Njealljejagáš guovllulaš ovddidan-
prográmma (GOP) Finnmárkku váras lea ráhkaduvvon, nu gohčoduvvon Ressursrik region
Finnmark 2004-2007. Searvevuoda juohká daid guovllulaš ruđaid maid fylkkagieldda oazžu
juohkimassii ja dasa lassin čuoovvolut guovllulaš jahkeplánaid ja ráhkada ođđa plánaid.
Doaibmabijut jahkásaš GOP:in guorahallojuvvojit maidái jahkásaš čoahkkimiin mat
dollojuvvojit Finnmárkku fylkkasátnejođiheaddji ja Sámedikki presideantta gaska.

Sámediggi lea lahttun guovllulaš searvevuodas Romssas. 2005:s ledje guovlorádit mat ovddidedje
evttohusaid guovllulaš ovddidanprográmmii (GOP) ja fylkkasuohkan lágidii oktasaš konferánssa
ovttas suohkaniiguin GOP birra. Sámediggi ii oassálastán guovllulaš ovddidanprográmma bargui
ovdal dán proseassa loahpageahčen. Vai sámi perspektiiva fuolahuvvo buoremus lálkai, de lea
deatalaš ahte Sámediggi oppa áiggi lea mielde proseassas, ja ahte oppa áiggi lea oktavuodta GOP-
barggu eará oassálastiiguin, dás maidái suohkaniiguin ja guovloráđiiguin. Sámediggi áigu váldit
ovdan ovttasbargovuogi jahkásaš čoahkkimis ovttabargošiehtadusa oktavuodas Romssa
fylkkasuohkaniin

Bargu guovllulaš searvevuodaiguin máttasámi guovllus lea dál árvoštallojuvvomin ja
čuoovvuluovvu 2006:s.

2005:s lea ásahuvvon ovttasbargoorgána Sámedikki ja guovllulaš dearvvašvuodafitnodagaid gaskka. Dát ovttasbargoorgána galgá leat mielde sihkkarastimin daid geatnegasvuodaid mat spesialistadearvvašvuodabálvalusas leat bálvalusaidis kvalitehta sihkkarastima oktavuodas sámi álbmoga váste. Sámediggi oaidná deatalažžan ahte gávdno forum gos geahččat sámi pasieanttaid dárbbu ollislaččat beroškeahhtá searvegullevašvuodas. Sámediggi lea 2005:s evttohan stivralahtuid guovllulaš dearvvašvuodafitnodagaide.

Sámediggi lea álggahan ovttasbarggu Finnmárkku fylkkagielddain (FFG) Geografálaš diehtujuohkin vuogádaga atnui váldima ektui guoskevaš organisašuvnnaiguin. FFG lea dihtorvuodus vuogádat gosa čoaggit, vurket, analyseret ja čalmmustit geografálaš oktavuhtii gulli dieđuid. Prošeakta lea Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda gaskasaš ovttasbargošiehtadusa čuovvoleapmi. Prošeakta galgá addit oasálaččaide vejolašvuoda váldit atnui reaiddu vai olamuddu goappašiin ásahusain ja geavaheaddjiide buorranivččii. FFG vuogádaga atnui váldima váldoulbmilin Sámedikkis lea ásahit bálvalusaid ja kártadieđuid sámi álbmoga várás.

Ovttasbargu našunála dásis

Ovttasbargu našunála dásis addá Sámediggái vejolašvuoda bidjat eavttuid servodatovdánahttima bajimus čanastagaide sámi servodagas. Sámedikkis leat jeavddalaččat čoahkkimat eanaš departemeanttaiguin ja stáhtaráđiiguin gos digáštallet iešguđet áššiid birra. Ráđđádallanortnet nanne ovttasbarggu Sámedikki ja ráđđehusa gaskka.

Sámedikkis leat leamaš jahkasaš čoahkkimat Dearvvašvuoda- ja fuolahusministtariin. Dasa lassin lea 2005:s, Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid dieđáhusa čuovvoleapmin, ásahuvvon guovddáš oktiortnejeaddji orgána Sámedikki, Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta ja Bargo- ja sosiáladepartemeantta gaskka. Dát orgána galgá earret eará ráhkadit evttohusa makkár stivrenreaidduide lea dárbu ja movt dat galget geavahuvvot. Dát ferte dahkkojuvvot sihkkarastin dihte dássasaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat. Dát odđa ovttasbargohápmi lea Sámedikki mielas buorre.

Sámedikki ovttasbargu Stuorradikkiin lea ovdánan buori guvlui. Dát bođii erenoamážit oidnosii barggus justisálávdegottiin finnmárkolága meannudeami oktavuodas. Dattetge lea ollu ain bargu dainna movt lávdegoddi searvvaha Sámedikki áššiin main lea mearkkašupmi sámi servodahkii. Sámediggi lea ovddidan dán mángga oktavuodas Stuorradiggái.

Ovttasbargu riikkaidgaskasaččat

Sámediggi searvá riikkaidgaskasaš bargui eamiálbmotáššiiguin. Sámediggi lea dán bokte mielde nannemin sámiid ja eará eamiálbmogiid dili. Sámediggi lea 2005:s vuoruhan sámi ovttasbarggu, välljejuvvon ON-orgánaid, ovttasbarggu davviguovlluin ja EU.

Sámi ovttasbargu

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea parlamentáralaš ovttasbargoorgána Suoma, Norgga ja Ruota sámedikkiid gaskka. Ruošša beale sámit leat bissovaš áicin SPR:s. Guovvamánus 2005 válddii Sámediggi Suoma bealde badjelosas presideantaámmáha ja nu maiddái SPR čállingoddedoaimma. SPR:ii juolluduvvui ruhta 2005:s Norgga stáhtabušeakta bokte. Dát ruđat fievrividuvvojede Sámediggái Suoma bealde go dat válddii badjelosas SPR jodiheami. Muđui eat leat lihkestuvvan oazžut eará ruhtadeami SPR doibmii.

Guovvamánus 2005 dollojuvvui sámedikkiid oktasaš parlamentarihkkariid konferánša. Maiddái Ruošša beale sámiid ovddasteaddjit serve. Dát lei vuosttaš dán lágan konferánša, ja dat čájeha

ahte sámedikkiin lea dáhttu gávdat ođđa ovttasbargovugiid movt bargat eamiálbmotpolitihkalaš áššiiguin. Doppe mearriduvvui oktasaš julggaštus. Julggaštusas deattuhuvvo ahte našunála stáhtat fertejit ain dohkkehit ja árvvus atnet dan ahte sámi álbmogis lea vuoigatvuohta geavahit ja hálldašit iežaset luondduriggodagaid ja resurssaid. Dasto deattuhuvvo ahte Suopma, Norga, Ruošša ja Ruotta leat geatnegahttojuvvon dohkkehit ja sihkkarastit sámiid eamiálbmotvuoigatvuođaid, maiddá historjjálaš vuoigatvuođaid mat gusket eatnamiidda, čáziide ja luondduriggodagaide.

Davveguovlu

Ráđđehusa Stuorradiggedieđáhus nr 30 (2004-2005) Muligheter og utfordringer i nord (Vejolašvuođaid ja hástalusaid birra davvin) ovddiduvvui Stuorradiggái cuoŋománus 2005. Dieđáhusas daddjojuvvo earret eará ahte eamiálbmotdimenšuvdna lea deatalaš oassi Norgga davveguovlopolitihkas, ja ahte ráđđehusa mihttomearrin lea sihkkarastit eamiálbmogiidda davveguovlluin duohta searvanvejolašvuođa mearrádusproseassain. Dieđáhusa meannudeames Stuorradikkis lei nana ovttamielalašvuohta áŋgiruššamiid hárrái, ja Stuorradikki eanetlohku čujuha ahte dálkkádatrivdamiin Arktisis leat váikkuhusat eamiálbmogiidda. Maiddá dat go gálvofievrrideapmi ja gávppálašvuohta lassánit čuohcá sakka luondduresurssaide davvin. Sámediggi oaivvilda ahte davveguovlopolitihka hábmen addá buori vejolašvuođa geahčadit sihke sámedipolitihka Davvikalohtas ja muđui eamiálbmotáššiid sirkumpolára guovllus, ollislaččat ja ollislaš perspektiivvas. Sámedikkis ferte leat aktiivvalaš rolla Norggas davveguovlopolitihka viidáset barggus.

Go beroštupmi davveguovlluid resurssaide ja boahttevaš vejolašvuođaide stuorru, de dát áiggi vuollái sáhtta buvttihit stuorat deattu ekonomijii, resurssaide, máhttui ja birrasii. Sámediggi ferte oassálastit aktivvalaččat davveguovlopolitihka viidáset barggus sihkkarastin dihtii eamiálbmogiid ealáhusvuođu, sihke vuoigatvuođaid, ekonomalaš rámmaid, gelbbolašvuođahuksema ja bajásdoallanvejolašvuođaid.

Dieđáhusas evttohuvvojit ollu konkrehta doaibmabijut maiguin nannet Norgga davveguovlopolitihka, sihke iešguđet politihkkasurrggiin ja doaibmabijut maiguin oktiortnet davveguovloáššiid. Sámediggi áigu erenoamážit čujuhit ahte dat doaibmabijut mat leat mielde sihkkarastimin eamiálbmotvuoigatvuođaid guovllus leat deatalaččat. Sámediggi ii leat duhtavaš dainna go ráđđehus lea nammadan davveguovlolávdegotti almmá searvatkeahttá Sámedikki.

Davviriikkalaš sámedikkiid presideanttaid ja sámeministtariid gaskasaš jahkasaš čoahkkin dollojuvvui Helssegis 2005:s. Dan čoahkkimis lei earret eará sáhka davviriikkalaš sámekonvenšuvnna evttohusa geigemis ja dan viidáset meannudeames. Dát galgá jorgaluvvot suomagillii ja sámegillii ja dan maŋŋá sáddejuvvot gulaskuddamii guoskevaš riikkaide 2006:s. Áššedovdijoavkku ovdaolmmoš Carsten Smith, geigii ovttajienalaš evttohusa ministtariidda ja sámedikkiid presideanttaide. Áššedovdijoavkku evttohus lea hui vuđolaš ja bures dahkkojuvvon dokumeanta mas čujuhuvvojit sámiid unnimus vuoigatvuođat davviriikkain. Sámediggi áigu deattuhit ahte davviriikkalaš sámekonvenšuvdnaevttohusa lea deatalaš čuovvolit dainna lágiin ahte sámedikkis dohkálaččat leat mielde barggus. Sámedikki ollislašoidnu dán rádjai lea dat ahte livččii lean sávahahtti ahte áššedovdijoavkku evttohus livččii lean čiekŋaleappot muhtun surrggiin, muhto ahte dál oaidnit evttohusa ollislaččat positiivvalažžan.

Sámi parlamentáralaš ráđđi searvá bissovaš oasálastin Ártkalaš parlamentáralaš komiteas. Sámedikki presideanta Norgga bealde lea ovddastan sámiid komiteas áigodagas 2002 ja 2005.

Sámediggi lea leamaš mielde čađaheamen Barentsovttasbarggu Eamiálbmotjagi 2005 dainna lágiin ahte lea juolludan ekonomalaš doarjaga Barentsovttasbarggu eamiálbmotbargojuvkui oktiortnet

eamiálbmotjagi barggu. Sámediggi lea 2005:s lea leamaš mielde čadaheamen: Nuoraid Barents-kulturfestivála miessemánus 2005 ja Barents Youth Conference maid lágidi The Intergovernmental Working Group on Youth Policy ja The Regional Working Group on Youth Issues čakčamánu 2005. Sámediggi juolluda jahkásaččat doarjaga eamiálbmotkantuvrra doibmii Murmánskkas. Doarjja addojuvvui Barentsčállingoddái, mas ovttasrádiid eamiálbmotbargojoavkkuin lea ovddasvástádus kantuvrra doaimmas. Sámediggi oaihvilda ahte dát kantuvra nanne Barents eamiálbmogiid searvama. Danne šállošit go Sámediggi okto ferte ruhtadit dán doaimma.

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvdnii šiehtadallamiin Seahkalis Norgga-Ruošša guolástus-komišuvnna 34. sešuvdnii Kaliningradas Ruoššas. Sámediggi oaččui doarjaga gáibádussii ahte dat geat guolástit Barentsábis fertejit gávnnahtit ortnegiid maiguin jávkadit registrerekeahes bivddu Barentsábis. Dasto oaččui Sámediggi doarjaga evttohussii ahte eanet beassat bivdit gonagas-reappáid Norggas, ja sihkkut 100-mehterráji gonagasreabbábivddus.

EU

Sámedikki bargu eurohpapolitihkalaš áššiguin dáhpáhuvá SPR bokte ja Sámedikki oktavuoda bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseváldiguin Norggas. Sámediggi lea mielde Eurohpapolitihkalaš forumas guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiid ovddas. Sámediggi lea mielde maiddái dan hálddahušlaš oktavuohajoavkkus. Sámediggái lea deatalaš boahtteáiggis deattuhit sihke politihkalaš ja hálddahušlaš proseassaid EU vuogádaga siskkabealde, muhto dasa dárbbášuvvojit dalle eanet resurssat.

Interreghálddašepmi gáibida stuorra ekonomalaš ja hálddahušlaš resurssaid go sulastahtá stáhtalaš ruđaid jahkásaš juolludemii, ja danne mearridii ge Sámediggi ahte ii vuorut dán barggu 2005:s. Interregprográmmat leat jođus njealját áigodaga (2007-2011). Sámedikki mielas lea deatalaš ahte bargu dán áigodagas jotkojuvvo, muhto ahte biddjojuvvo sámi prográmma mii guoská olles Sápmái. Go prográmma ekonomalaš hálddašánrámmat leat unnit, de ii leat Sámedikkis vejolašvuhta váldit badjelassat čállingoddebarggu, muhto háliida dattetge čuovvolit prográmmabarggu ovttasrádiid Sámedikkiin Ruota bealde.

ON

Sámediggi searvá aktiivvalaččat bargui mii guoská eamiálbmotjulggaštusa ráhkadeapmái ON olis. Sámediggi lea 2005:s searvan Norgga delegašuvdnii bargojoavkku (IWSGDD) 11. sešuvnna vuosttas oassái. Sešuvnna maŋimus oassi dollojuvvo 2006:s. Bargojoavku galgai válmmaštit barggu 2004:s dego oassin ON eamiálbmotlogijagis. Mandáhta guhkeduvvui dattetge ovttain jagiin, dan sivas go ii lean šaddan ovttamielalašvuhta das logát sešuvnna maŋjá.

Eamiálbmotáššiid bissovaš forum doalai njealját sešuvnna miessemánus. Sámediggi atná foruma barggu hui deatalažžan, ja juolluda danne ekonomalaš doarjaga jođiheaddjái.

Sámediggi čuovvola oktilačat riikkaidgaskasaš barggu Biologalaš šladdjivuoda konvenšuvnnain (CBD), ja oaidná stuorra hástalusaid mat čatnasit konvenšuvnna heiveheapmái našunálaččat. Stáhta lea CBD artihkkala 8 (j) mielde geatnegahttojuvvon árvvus atnit, suodjalit ja doalahit sámiid árbevirolaš máhtolašvuodaid Norggas. Sámediggi čujuha ahte geavahas lea dahkkojuvvon hui unnán Norggas dan oasis mii guoská CBD:ii 8 (j). Ieš vuoddu dasa ahte sáhttit dohkálaččat ja ulbmillaččat suodjalit sámiid árbevirolaš máhtolašvuodaid, ii leat ovdamearkka dihte sajis, ja danne lea Sámedikkis hui stuorra beroštupmi ahte systemáhtalaččat ja viidát duodaštit (registreret jna.) dán lágan máhtolašvuodaid. Dán lágan prošeakta lea maiddái mielde oainnusin dahkamin ja duodašteamen árbevirolaš máhtolašvuodaid biologalaš šladdjivuoda hárrái

deatalaš gáldun luonddu- ja birasgáhttenbarggus, omd. doaibmat indikáhtorin dálkkádatrievdamiin.

Dearvvašvuohta

Sámedikki sámi dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihka váldomihttomearrin lea ollislaš ja dássásaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusat sámi álbmoga váste, nugo muđui eará álbmogis leat. Sámediggi lea 2005:s bargan aktiivvalaččat dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš áššiiguin. Guovddáš mihttomearrin lea buoridit máhtolašvuođa ja áddejumi sámi bálvalusdárbbasaeddjiid dárbbuin ja vuoigatvuođain.

Sámiid vuoigatvuođat go lea eamiálmot leat muddejuvvon Norgga lágain ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain. Vuoigatvuođat sihkkarastet earret eará vuoigatvuođa oažžut dárbbaslaš dearvvašvuođa veahki ja diehtujuhkima iežas gillii. ILO-konvenšuvnna nr 169 artihkkalis 25 sihkkarastojuvvo maiddái sámiid vuoigatvuohta leat mielde hábmemin áigeuovdilis dearvvašvuođafálaldagaid, ja nanne sámi geavaheaddjiid vuoigatvuođa oažžut dohkálaš dearvvašvuođabálvalusaid.

Sámediggi lea 2005:s meannudan diedáhusa sámi dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid birra. Diedáhusas válddahalloyuvvo strategalaš dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihkalaš bargu Sámedikkis. Sámedikkis lea bajimus ovddasvástádus sámi dearvvašvuođa- ja sosiálapolitihka hábmemis, ja dat lea guovdileamos eavttuid biddji eiseválddiide dássásaš fálaldagaid ovddideami oktavuodas sámi álbmoga váste. Dát mearkaša dan ahte Sámediggi ferte oktiortnet ja jođihit dáid áššiid guovddáseiseváldiid ektui. Dán muttos stuorra fágasuorggis gáibida hui ollu resurssaid sámi bálvalusdárbbasaeddjiid vuoigatvuođaid ja dárbbuid oainnusin dahkan.

Sámedikkis leat geavahusas ruđat ráđdehusa dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid doaibmaplána Mangfold og likeverd čuovvoleapmái sámi álbmoga váste. Ruđat juogaduvvojit válđoášsis dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide ohcama vuođul. Dát ruđat mat leat addojuvvon Sámediggái dán ulbmilii eai leat lassánan namuhan veara 1999 rájes. Sámediggi oaidná ahte lea dárbu oažžut eanet ruđaid dán ulbmilii. Máttasámi ássanguovlluin leat erenoamáš stuorra hástalusat.

2005:s vuoruhii Sámediggi čuovvovaš ángiruššansurggiid: čielggadus- ja prošeaktabargu dainna áigumušain ahte heivehit dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid sámi duohtavuhtii, metodaovddideapmi ja doaibmabijuid láchin iešguđet dárbbuid ektui dábalaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusas sámi guovlluin, dearvvašvuođa- ja sosiálabargiid oahpaheapmi sámi gielas ja kulturáddejumis ja pasieantaguovdásaš dearvvašvuođa- ja sosiálfágalaš girjjálašvuođa almmuheapmi sámegillii.

Sámi mánáin ja nuorain lea vuoigatvuohta oažžut dássásaš ja kultuvrralaččat heivehuvvon mánáidsuodjalusbálvalusaid. Fágaolbmot, dikšunásahusat, gielddalaš ja almmolaš orgánat fertejit válđit vuolggasaji sámi mánáid ja nuoraid gielalaš ja kultuvrralaš identitehtas veahkkedoaimbajuineaset. Sámediggi lea 2005:s bargan dan ala ahte Mánáid- ja bearašsuodjalanođastus galgá dán vuhtii válđit.

Psyhkálaš dearvvašvuođa nannenbargu lea leamaš okta ángiruššansuorgi sihke našunalaččat ja Sámedikkis soames jagi. Dán oktavuodas lea Sámediggi ohcalan dakkár dikšunfálaldaga mi lea heivehuvvon sámi gárrenávnnasboastutgeavaheaddjiid váste gielalaččat ja kultuvrralaččat. Ferte ovddiduvvot ruhtadanplána báikkálaččat ja guovllulaččat. Eastadeapmi ja maŋŋádikšun

gárrenáimmahuššamis lea dasa lassin leamaš ángiruššansuorgin stipeandajuohkimis veajuiduhttinfiágaid oktavuodas 2005:s.

Sámediggi lea 2005:s váldán oktavuoda stáhtá seniorarádiin man fáddán ledje hástalusat boarrásiid politihka ektui oppalaččat ja sámii boarrásiid ektui erenoamážit. Sámediggi lea maŋŋá bivdán ahte ášahuvvo sámii boarrásiidáittardeaddji mii galgá gozihit ja ovddidit sámii boarrásiid beroštumiid servodagas. Sámi boarrásat leat dakkár joavku mii unnán lea bidjan gáibádusaid bálvalusfálaldagaide.

Sáme giella

Eatnigiella lea váimmu giella. Eatnigiella bokte sáhtá olmmoš buoremusat ja čielgaseamosit ovddidit iežas jurdagiid, áigumušaid, áibbašemiid ja sáváldagaid. Giella lea okta dain deataleamos osiin sámii kultuvrras. Ealli giella eaktun lea ahte dat geavahuvvo viššalit sámii álbmoga gaskkas, buot árgabeaivvi oktavuodain – sihke ruovttus ja almmolaš sajjiin. Erenoamážit rávisolbmuid oahpahusa oktavuodas lea deatalaš ovddidit giellakurssaid mat leat neahtas dahje maid muđui sáhtá geavahit eará elektrovnnalaš mediaid bokte.

Gielddat mat gullet sáme giella hálddašanguvlui leat mielde loktemin sáme giella sajádaga ja leat ná váikkuheamen giella ovdánahttima ja seailuma. Gidđat 2005 mearridii Stuorradiggi ahte Divttasvuona suohkan galggai lasihuvvot sáme giella hálddašanguvlui 01.01.06 rájes. Dat mearkaša ahte maidái Norlánda fylkkasuohkan gullagoahtá hálddašanguvlui seamma áiggi rájes. Divttasvuona suohkan lea vuosttaš giella Norggas mas lea julevsáme giella hálddašangiellan, seamma dásis dárogielain. 01.01.06 rájes gullet sáme giella hálddašanguvlui 7 gieldda ja 3 fylkkagieldda. Sámediggi lea hui duhtavaš dainna go ráđđehus 2006 bušeahtas lea várren ruđaid dan mearriduvvon hálddašanguovllu viiddideapmái.

Sámedikkis lea 2005:s leamaš oktavuoha maŋggain gielddain mat guorahallet vejolašvuodaid šaddat sáme giella hálddašanguovllu oassin. Snáase giella lea maid sádden ohcama departementii ahte háliidit laktojuvvot sáme giella hálddašanguvlui. Sámediggi lea positiivalaš Snáase gieldda áigumuša ektui, ja vuordá ahte dat lea mielde hálddašanguovllus 2007:s. Eaktun ahte hálddašanguovlu viiddiduvvo lea ahte juolluduvvojit eanet ruđat nu ahte viiddideapmi ii čuoza gielddaide ja fylkkagielddaide mat juo leat mielde hálddašanguovllus.

Sámedikki diedđáhusas sáme giella birra lea okta ulbmil ahte galget ášahuvvot eanet giellaguovddážit, earenoamážit máttasáme guovlluin. Aajege sámii giella- ja gelbbolašvuodaguovddáš Rørosas váldui 2005:s vuosttaš máttasámii giellaguovddážiin mielde Sámedikki ortnegii mas juolluduvvo fásta doarjja sámii giellaguovddážiidda.

2004:s ášahii Sámediggi sámii giellaguovddážiid foruma, man ulbmilin lea lonuhallat vásihusaid ja jurdagiid. Oktii jagis servet buot giellaguovddážiid bargit oktasaš seminárii.

Sámediggi várre juohke jagi bušeahtas giellaprošeaktaruđaid doaibmabijuide sihke olggobealde ja siskkobealde sáme giella hálddašanguovllu. Ulbmil giellaprošeaktaruđaiguin lea nannet sáme giella. 2005:s válljiimet čuovvovaš vuoruhemiid sáme giella hálddašanguovlluide: terminologiija čohkket, ovdánahttit ja registreret, sámii báikenamaid čohkket ja proševttat mat fálet mánáide ja nuoraide arenaid gos sáme giella gullo ja oidno, ja mii addá positiiva relašuvnnaid gillii. Guovlluid várás olggobealde sáme giella hálddašanguovllu válljiimet čuovvovaš vuoruhemiid: Proševttat mat fálet mánáide ja nuoraide arenaid gos sáme giella gullo ja oidno, ja mii addá positiiva relašuvnnaid gillii, eambo njálmmalaš giellageavaheami, terminologiija čohkket, ovdánahttit ja registreret ja sámii

báikenamaid čohkket. Julevsámi giellabarggu oktavuodas lea lagas ovttasbargu Ruota Sámedikkiin.

Sámedikki odđa sátnovuorká risten.no rahppojuvvui 22.06.05. Doppe leat sihke davvi-, julev- ja lullisámi sánit ja tearpmat. Ovttrasáđiid Sámi giellalávdegottiin ja sámedikkiiguin Suoma- ja Ruota bealde áigu Sámediggi ovddidit sátnovuorkká šaddat davviriikkalaš sámi sátnovuorkán. Sámegielain lea odđaáigásaš terminologiija unnán ovdánahttojuvvon. Sámediggi oaččui 2004:s ja 2005:s doarjaga Nordplus Språk:s jorgalit Ordbok for samfunn og helse, sámegillii Servodat- ja dearvvasvuodasátnegirji, buot sámegielaide Norggas. Dát tearpmat biddjojuvvojit sátnovuorkái. Sámegiella geavahuvvo dađistaga eanet fágasurggiin. Danne gáibiduvvo oktilaš tearpmabargu. Dát bargu galgá nannejuvvot ja beavttálmahttojuvvot, ja eanet oasálaččat nugo omd. gielddat fertejit searvat.

Oktavuolta báikái lea guovddáš oassi sámi jurddašanvuogis, danne leat sámi báikenamat deatalaš oasit sámegiela árbbis. Sámi báikenamaid oainnusin dahkan lea maiddái deatalaš duodaštus sámi geavaheames iešguđet geografalaš guovlluin. Sámi báikenamaid birra bagadallat lea viiddis bargosuorgin nammanevvohatbálvalusas.

Oahpahus, oahppa ja dutkan

Go galgá sáhttit ovdánahttit sámi servodaga, de lea deatalaš ahte lea vuoigatvuohta ieš beassat mearridit oahpahusa sisdoalu ja hámi buot oahppadásiin. Sámedikki mielas lea dat go ieš beassat mearridit oahpahusa sisdoalu buot oahppadásiin áibbas deatalaš sámi servodaga hábmemii. Sámedikki váldi mearridit oahpahusrámmaid ferte danne nannejuvvot.

Sámi mánáidgárddit

2005:s mearridii Stuorradiggi odđa mánáidgárdelága. Lágas leat sámi mánáid vuoigatvuođat mánáidgárdedilis buoriduvvon muhtun muddui . Earret eará leat mearridan ahte buot mánáidgárddit galget vuhtiiváldit máná agi, funkšundási, sohka beali, sosiála, čearddalaš ja kultuvrralaš duogáža, das maiddái sámi mánáid giela ja kultuvrra. Lágas čuožžu ahte lea suohkana ovddasvástádus ahte sámi mánáid mánáidgárdefálaldagat sámi guovlluin vuodđuduvvojit sámi gielas ja kultuvrras. Eará suohkanat galget heivehit dili vai sámi mánát sáhttet sihkkarastit ja ovdánahttit iežaset giela ja kultuvrra.

Sámediggi meannudii dieđáhusa sámi mánáidgárddiid birra, Min mánát, min doaivva, min jietna miessemánus 2005. Dieđáhus govahallá muhtun konkreta doaibmabijuid, earret eará sámegiela nannet mánáidgárddiin, mánáidgárdebargiid gelbbolašvuoda loktet ja oahppofálaldagat sidjude, doarjjaortnegat ja oahpponeavvodilli.

Vuodđo- ja joatkkaoahpahus

Oassin Máhttoloktemii álggahuvvui bargu odđa oahppoplánaiguin borgemánus 2004, ja maŋemus oahppoplánat galget mearriduvvot 2007:s. Sámediggi lea juohkán oahppoplánabarguid čuovvovaš lágiin: Hábmēt sámi sisdoalu našunála oahppoplánaide ja ráhkadit sámi oahppoplánaid. Sámi sisdoalu ráhkadeapmi našunála plánaide čuovvu Oahpahusdirektoráhta organiserema ja áigeplána. Sámedikkis lea váldi mearridit sámi sisdoalu našunála oahppoplánain ja mearridit oahppoplánaid fágáide sámi duodji ja boazodoallu. Bargu lea hirbmat viiddis ja lea gáibidan olu resurssaid 2005:s. Sámediggi searvá maiddái Máhttoloktema evalueremii maid Oahpahusdirektoráhta lea vuolggahan.

Sámediggi mearridii 2005:s sámi sisdoalu našunála oahppoplánaide vuodđoskuvlii ja joatkka-oahpahussii čuovvovaš fágain; dárogiella, engelasgiella, luonddufága ja lášmmohallan, ja dat bargu gohčoduvvu oahppoplánat I vuorru. Oahpahus- ja dutkandepartemeanta mearridii oahppoplánaid borgemánus 2005.

Sámediggi lea ráhkadan sámi oahppoplakáhtaevttohusa ja sámi oahppoplánaevttohusaid fágaide sámeigiella vuosttašgiellan, sámeigiella nubbingiellan, dárogiella ohppiide geain lea sámeigiella vuosttašgiellan, dárogiella ohppiide geain lea sámeigiella nubbingiellan, luonddufága, duodji, servodatfága, musihkka, biebm ja dearvvašvuohta ja risttalašvuođa-, oskku- ja eallinoainnumáhttu. Dat vihtta vuosttaš namuhuvvon oahppoplána leat ráhkaduvvon sihke vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa vástte, ja vihtta maŋemuša fas dušše vuodđoskuvlla vástte. Evttohusat leat sáddejuvvon gulaskuddamii, earret dárogiela oahppoplána ohppiide geain lea sámeigiella vuosttašgiellan ja luonddufága oahppoplána joatkkaoahpahusa dásis. Risttalašvuođa-, oskku- ja eallinoainnumáhtu sámi oahppoplána sáddejuvvo gulaskuddamii maŋŋel. Sámediggi ii ožžon doarjaga ráhkadit sierra dárogieloahppoplána ohppiide geain lea sámeigiella nubbingiellan. Finnmárkku fylkkamánni ja Sámediggi lágidedje juovlamánus ovtta Oahpahusdirektoráhtain sámi oahppoplánaid gulaskuddankonferánssa.

Našunála oahppoplánat II vuorru (joatkkaoahpahus) mat leat leamaš gulaskuddamis, leat giedahallojuvvon ja Oahpahusdirektoráhta ja Máhttodepartemeanta galget daid mearridit 2006:s. Plánain galgá leat sámi sisdoallu man Sámediggi mearrida. Oahppoplánaide II vuorru gullet joatkkaoahpahusa oahppoplánat; oktasašfáogat servodatfága, historjá, geografii ja oskkodtat ja etihkka, oktasaš prográmmafága studerenráhkkanahhti oahppoprográmmain joatkkadásis 2-3 ja oktasaš prográmmafága fidnoráhkkanahhti oahppoprográmmaid joatkkadásis 1.

Sámi oahppoplánat II vuorru (sámi historjá ja servodat, sámi oasseplána oahppoprográmmas musihka, dánssa ja drama vástte, sámi oasseplána prográmmasuorggid hábmen, oktasašfáogat historjá) ja sámi oahppoplánat III vuorru 3 (boazodoallu Vg 2 ja design ja duodji Vg 2) leat ráhkaduvvomin.

Engerdal suohkan mearridii heaittihit Elgá Bajásšaddanguovddáža 2006 rájes jus suohkan ii oaččo lassijuolludemiid jodiheapmái. Sámediggi čadaha 5 jagi giellamovttiidahttinproševtta dán guovddáža sámi mánáid vástte, ja prošeakta loahpahuvo gidđat 2006. Bajásšaddanguovddáža heaittiheapmi mielddisbukta ahte sámi mánát masset sin lunddolaš arena ja muhtinmuddui várjaluvvon birrasa gos leat beassan nannet iežaset sámeigiela. Sámediggi áigu geahčcalit gávdnat čovdosa ahte movt sáhtá bisuhit Elgá Bajásšaddanguovddáža. Bajásšaddanguovddáš lea maiddá oassi doaibmabijuin lulli-sámi guovllu fylkasuohkana ovttasbargošiehtadusas.

Elgá Bajásšaddanguovddáš lea lahka Ruotaráji ja oazžu gielalaš ja kultuvrralaš veahki Ruotas. Danin lea lunddolaš ovttasbargat rastá riikaráji, maiddá go ruota bealde leat smávva skuvlaservodagat. Sámediggi lea ilus go ráđdehus lea váldán oktavuoda Ruota guovddáš eiseváldiiguin nannendihte oahpahusa rastá ráji lullisámi guovlluin.

Sámedikki strategálaš plána sámi oahpponeavvoovddideapmái 2001-2005 lea geavahuvvon vuodđun ruđaid juohkimii odđa oahpponeavvoproševttaide 2005:s. Earret eará lea vásihusaid vuodul mat leat čoggon proševtta Sámi álgooahpahus bokte, addojuvvon ruhta oahppogirjji ovdánahttimii álgooahpahusa vástte lohkamis davvisámegilli. Erenoamážit lea deattuhuvvon digítála/neahtta oahpponeavvuid ovdánahttin.

Sámi álgooahpahus lea 5-jagáš prošeakta, mas váldoulbmilin lea gávdnat lohkanvugiid ja lohkanmetodihka mii heive buoremusat ohppiide geain lea sámeigiella vuosttašgiellan ja geat ožžot

vuoddo lohkanohpahusa sámegillii. Prošeakta álggahuvvui 2000:s ja lea golmma ceahkis. Ceahkki III oktavuodas lea 2005:s bargojuvvon 5. dási lohkanáidoteasttaid bohtosiid ektui, proseassačállima ja bargogeahččaleami čalmmusteami ektui mat leat heivehuvvon sámegiela ja lohkan- ja čállinoahpahussii Suomas. Prošeakta loahpahuvvui geassemánus 2005. Prošeakta lea evalurejuvvon, ja evaluerenraporta lea gárvvvis jagi 2006 áigge.

Sámi oahpponeahtta lea Sámedikki neahttasiidu skuvllaid ja mánáidgárddiid váste. Neahttasiidu rahppojuvvui almmolaččat ođđajagimánus 2003. Neahttasiidu lea Skuvlaneahtas oassin, ja lea ovttasbargu Oahpahusdirektoráhtain. Oahpahusdirektoráhtas lea ovddasvástádus neahttasiiddu tehnikkalaš oasis ja Sámedikkis lea ovddasvástádus sisdoalus. Čakčat 2004 mearriduvvui ahte neahttasiidu galggai, nugo muđui ge Skuvlaneahtta, váldit geavahussii ođđa almmuhanreaiddu ja oažžut ođđa hámi. Dasa lea šaddan ođđa hápmi, ja ávdnasiid leat almmuhišgoahtán neahttabáikkis.

Sámediggi lea searvan Romssa fylkkagiella prošeaktastivrenjovkui sámi kulturmáhtolašvuoda ektui. Prošeavtta ulbmilin lea ahte ii oktage oahppi galgga čađahit joatkkaohpahusa Romssas almmá ahte lea oahppan vuodđodieđuid sámi diliid birra. Prošeakta lea loahppadásis.

Sámediggi oaidná ahte lea nana dárbu ásahit erenoamášpedagogalaš bálvalusaid julev- ja máttasámi guovlluin Spesialpedagogiskstøtte oktavuodas.

Alit oahppa

Sámedikki gelbbolašvuodáloktenplána erenoamášpedagogihkas 2004-2005 lea bargan julev- ja máttasámi guovllu, Máttá-Romssa ja davvi Norlándda ektui, ja dán plánas leat deattuhuvvon lohkan- ja čállinváttisvuodát ja guovttegielalašvuoha. Stipeandaid leat ožžon mánáidgárddiid ja skuvllaid bargit gos leat sámi mánát, ja dasto pedagogalaš-psykologalaš guovllukantuvrraid fágaolbmot dáin guovlluin.

Sámediggi lea 2005:s ásahan ođđa stipeandaortnega studeanttaide geat váldet alit oahpa fágasurrgiin mánáidgárddit ja oahpahus. 2005:s vuoruhuvvui rekrutteren oahpaheadjoohppui julev- ja máttasámegiela guovlluin. Dát stipeanda juogaduvvui maiddá alit oahpahussii sámegielas.

Máttasámegiella lea áitojuvvon giella máilmeoktavuodas ja dan ferte vuoruhit. Našunála ovddasvástádus dat lea láchit dili sámi servodatovdánahttima váste, dát guoská maiddá alit ohppui mii lea deatalaš dán ovdánahttimii. Lea áibbas dárbašlaš čielggadit geas lea ovddasvástádus ja oažžut dohkálaš ruhtadeami.

Sámi dutkan ja statistihkka

Sámediggi lea 2005:s bargan oččodit lagat ovttasbarggu Norgga dutkanrádiin. Dán barggu oktavuodas oaččui Sámediggi árvalusaid guovddáš čuolbmačilgehusaide sámi dutkama oktavuodas buot dutkan- ja oahpahusásahusain davábealde Dovre.

Dáláš sámi dutkanprográmma Norgga dutkanrádis heaittihuvvo jagi 2005 loahpas. Sámediggi lea addán ráđdehussii ja Dutkanráddái signálaid ahte lea sávahahtti viiddidit prográmmaáigodaga vel vidain jagiin ja oažžut stuorát bušehtaid prográmmii. Storradiggedieđáhusas nr 20 (2004-2005) Vilje til forskning, dutkama birra addá ráđdehus čielga signálaid ahte prográmma guhkeduvvo. Sámediggi lea buktán árvalusaid makkár fágasurrgiid ođđa sámi dutkanprográmmas berre vuoruhit.

Sámediggi álggahii 2003:s proševtta ovdánahttihit sierra statistihka sámi álbmoga váste. Dán proševtta ulbmilin lea oažžut bissovaš čovdosa mii guoská sámi statistihkaid ráhkadeapmái. Sámi Instituhtta ja Statistisk sentralbyrå leat mielde proševttas. 2005:s lea erenoamážit bargojuvvon sámi statistihka jahkegirji almmuhemiin, mii almmuhuvvo jagi 2006 álggus.

Sámediggi lea evttohan lahtuid Sámi Instituhta stivrii, ja Sámi allaskuvlla stivra ii vuhtii váldán evttohusa.

Guovdageidnui galgá huksejuvot dieđavisti. Dieđavistti ulbmilin lea earret eará čohkket sámegeilat doaimmaid ja sámi dieđalaš doaimma stuorát birrasa oktavuhtii. Čakčat 2004 oaččui Statsbygg bargun hoahpuhit vistti prošekterenbarggu. Ulbmilin lea ahte dat gárvánivččii 2009:s. Sámediggi lea guhká bargan áššiin ja dat go ráđđehus ovdánahtta proseassa illudahtta.

Mánát ja nuorat

Sámediggi háliida čađahit aktiivvalaš nuoraidpolitihka, ja ásahii nuoraidlávdegotti 2003:s. Lávdegoddi galgá searvat Sámedikki nuoraidkonferánssa plánemii, čađaheapmái ja bargui maŋŋá dan. Dasa lassin galgá lávdegoddi leat mielde nannemin sámi nuoraid mieldemearrideami ja váikkuhanfámu Sámedikki politihkkii.

Sámedikki viđat nuoraidkonferánssa “Gulahallatgo” dollojuvvui Stuurstrávves olggobealde Bodáddjo golggotmánu 21. – 23. b. 2005. Konferánssa fáddán ledje sámegeilla, sámi giellahálddašeapmi ja sámi giellaovdánahttin. Nuoraidkonferánssa ovddidii golbma cealkámuša. Konferánssa ávžžuhii Sámedikki bargat oahpahušlága § 6-2 rievdamemiin, ja sihkkut unnimus gáibádusa ahte galget leat unnimusat 10 oahppi ovdal go sámi mánáide vuodđoskuvllain sihkkarastojuvvo oahpahuš sámegeillii miehtá riikka. Dasa lassin celkkii konferánssa ahte fertejtit álggahuvvot doaibmabijut mat unnidit daid hehttehusaid maid sámi nuorat deaividit go sii háliidit váldit alit oahpu sámegeilas, erenoamážit julev- ja máttasámegeilas. Maŋimus cealkámuš lei gáibáduš ahte buot oahppit Norggas galget beassat válljet sámegeila eaktodáhtolaš siidogiellan.

Kultuvrralaš skuvlálávka lea našunála ovdánahttin doaibmabidju oažžut eanet dáidaga ja kultuvrra skuvlii. Doaibmabidju galgá láchit diliid nu ahte vuodđoskuvllaid oahppit ožžot eanet juohke lágan dáidda- ja kulturvásihemiid. Kultuvrralaš skuvlálávka eaktuda lagaš fágalaš ovttasbarggu skuvla- ja kultursurggiid gaskka buot hálddašandásiin (stáhta, fylkkagiella ja giella). Sámediggi ii leat mielde dán ortnegis eai ge earáge sámi kulturásahusat. Dárbbášuvvojit várrejuvot sierra ruđat sihke sámi museaide ja ásahusaide ja Sámediggái maiguin sihkkarastit kultuvrralaš skuvlálávkii sámi sisdoalu.

Sámi dáidda- ja kultureallin

Lea čájejuvvon ahte sámi kultuvra lea leamaš hui nanus nuppástuhttima ja ceazilvuoda ektui. Sámi árvovuodus čatnasit ain stuorra oasis eallimii lahka luonddu. Dasto lea sámi servodat hui guhkás heivehan iežas dáláš máhtolašvuoda- ja diehtujuohkinservodahkii. Oktiibuot buktá dát sláddjivuoda sámi kulturárbbis maid lea deatalaš suodjalit ja viidásetovdánahttit.

Sámediggi háliida deattuhit ahte sámi dáidaga ja kultuvrra viidásetovdánahttin lea našunála ovddasvástáduš. Norgga stáhta lea iešguđetge lágaid ja konvenšuvnnaid bokte geatnegahttojuvvon váldit ovddasvástádusa sámi geilas, kultuvrras ja servodateallimis, ja danne das maiddá lea ovddasvástáduš ahte ekonomalaš ovánahttinrámmat leat sajis. Sámediggi vásiha

ahte dán suorggis váilot ollu resurssat, ja dát dilli lea áibbas dohkketmeahttun guhkkit áiggi vuollái.

Sámediggi lea 2005:s meannudan diedáhusa sámi dáidaga birra. Diedáhusas válddallojuvvojit dáiddapolitiikkaš hástalusat, ja nugo ovdánahtindovdomearkkat, váikkuhangaskaomiid geavaheapmi ja boahteáiggi hástalusat iešguđet dáiddasurvggiid siskkobealde. Sámediggái lea biddjojuvvon ovddasvástádus ásašusain ja ortnegiin mat galget ovddidit sámi dáidaga ja kultuvrra. Diedáhusain háliida Sámediggi oainnusin dahkat politiikkaš višuvnnaid ja perspektiivvaid sámi dáidaga váste mat váilo Stuorradiggediedáhusas nr 48 (2002-2003) kulturpolitiikka birra, Kulturpolitikk frem mot 2014.

Sámediggi lea maŋimus jagiid vásihan ahte stáhtalaš eiseválddit leat bisánan go guoská politiikka ovdánahttimii ja ekonomalaš resurssaide sámi dáidda- ja kultuurbuolliid. Ekonomalaš fievrreideamit Girko- ja kulturdepartemeanttas eai leat lassánan nugo leimmet vuordán. Dát ii dávis stáhta geatnegasvuodaide.

Sámi teáhter, filmmat ja festiválat

Sámi teáhterat lea deatalaččat sámi dáidda- ja kulturvásihussadjiin, ja sámegeahtta geavaheapmái. Sámedikkis lea leamaš ulbmil ahte Beaivváš Sámi Teáhterii sihkkarastojuvvo dohkálaš ekonomalaš vuoddu sámi álbmotteáhterin, vai sis lea vejolaš bálvalit olles sámi ássanguovllu. Sámediggi lea 2005:s váikkuhan teáhtervisti ovdaprošeavtta čađaheami Beaivváš Sámi Teáhterii. Sámedikkis lea leamaš beroštupmi sihkkarastit dohkálaš doaimbavuodu Áarjelsaemien Teatere/Sydsamisk teater:ii. Sámedikki ja máttasameguovlluid fylkkagielddaid gaskasaš ovttasbargošiehtadusas daddjojuvvo ahte áššeoasálaččat ovttasráđiid galget bargat dan ala ahte Áarjelsaemien Teatere/Sydsamisk teater:ii sihkkarastojuvvo dohkálaš doaimbavuoddu. Teáhteroktavuodas lea Sámediggi deattuhan dasto doarjut dakkár lávdedáidaga main mánát ja nuorat leat leamaš oasseváldin ja ulbmiljoavkun.

Sámi festiválat leat deatalaš arenat sámi kultuvrra ovddideamis ja sámi álbmoga deaivadanbáikin. Sámi festiválat laskan buktá stuorra vejolašvuodaid, muhto maiddái hástalusaid, man oktavuodas vuoruheapmi ja ruhtadeapmi leat deatalaččat. Sámediggi lea juolludan njealji sámi festiválii doarjaga 2005:s: Riddu Riddu Gáivuonas, Sámi musihkkafestivála Guovdageainnus, Beassašfestivála Kárášjogas ja Márkomeannu Skániin/Evenáššis. Dasa lassin lea addojuvvon prošeaktadoarjja eará sámi festiválaide ja eamiálbmotfestiválaide. Stáhta ortnet knutepunktásahusaiguin ovddida iešguđet kulturčájehemiid. Sámediggi oaiuvvilda ahte lea deatalaš ahte maiddái sámi festiválat ožžot dákkár ovddasvástádusa. Dán oktavuodas čujuhuvvo Riddu Riddu festivála Gáivuonas lunddolaš válljejuvmin go dat deattuha eamiálbmogiid ja riikkaidgaskasaš ángiruššamiid.

Sámi filmafestivála Guovdageainnus lea šaddan deatalaš sámi filmma ja eamiálbmotfilmma čalmustuhttinarenan. Festivála lea lihkestuvvan profileremiin ja lea nannen posišuvnna sámi filmma ovdánahttima movttiidahttingáldun. Eamiálbmotprofila bokte leat sii maid leamaš mielde nannemin ovttasbarggu ja gullevašvuoda sámiid ja eará eamiálbmogiid gaska.

Dáiddáršiehtadus ja sámi lágadusat

Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusa sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin parapyorganisašuvnna – Sámi dáiddarráđi/Samisk kunstnerråd bokte. Dat dahkkojuvvui váldošiehtadusa hámis. Ovttasbargošiehtadusa ulbmilin lea ovdánahttit šláddjás sámi kultureallima. Áššeoasálaččat galget ásašit njuolggadusaid, ovddasvástádusa ja geatnegasvuodaid boahteáiggi siehtadallamiid go guoská sámi dáiddáršiehtadusaide Sámedikki ja sámi dáiddáriid

gaskka. Válđošiehtadus čadnojuvvo gávccii jagi áigodahkii ain hávállasii ja galgá čuovvoluvvot jahkásaš siehtadusaid bokte konkrehta doaibmabijuiguin. Siehtadusa čuovvoleami bušeahtalaš váikkuhusat bohtet fápmui bušeahttajagi 2006.

Maiddá 2005:s várrejuvvui ruhta dáidaga ja duoji oastimii. Dan botta go vuordit dáiddamusea, de vurkkoduvvo ostojuvvon dáidda dattetge Sámiid Vuorká Dávviin. Dát dilli lea dohkketmeahtun. Danne ferte dáiddamusea ásahanbargu vuoruhuvvot. Dán jagi maid lea juhkkujuvvon bargostipeanda, ásahanstipeanda, ávnnasstipeanda ja mátk- ja studerenstipeanda. Sámediggi lea bivdán stáhtalaš eiseválddiid bajidit stipeandaeriid sámi dáiddáriidda.

Sámi čáppagirjjálašvuoda ruhtadandilli lea guhkká leamaš hui fuotni. Dán geažil leat ollu girjjálašvuodašvuođaproševttat gártan vuordit mánggaid jagiid ovdal go daid leat sáhttan ollašuttit. Dát dilli duššastuhtá sihke girječálliid, lágádusaid, lohkkiiid ja olles sámi servodaga.

Sámediggi lea dál bargamin oččodit oastinortnega čáppagirjjálašvuoda váste ja bissovaš doarjjaortnega fágagirjjálašvuoda buvttadeapmái. Dáid doaibmabijuid olláshuttin lea dan duohken ahte oazžut eanet bissovaš ekonomalaš juolludemiid girjjálašvuhtii.

Registreret ahte bohtet eanet lágádusat mat almmuhit sámi girjjálašvuoda, oahpponeavvuid ja musihka, ja okta ođđa lágádus oláhii sámi lágádusdoarjaga 2005:s. Doarjja sámi lágádusaide ii leat measta oppage lassánan dan rájes go ortnet áshuvvui 1994:is, ja dat go girjelágádusat leat lassánan lea dagahan dan ahte doarjja muhtun lágádusaide lea geahppánan.

Sámi musihka lea váikkuhan sámi kultuvrra oainnusin dahkama ja loktema sámi álbmoga gaskkas ja muđui máilmmis. Deatalaš lea nannet ja ovdánahttit sámi musihkkabirrasa ja addit vejolašvuoda gaskkustit sámi musihka. Doarjja sámi musihkkii lea leamaš seamma dásis mánga jagi, ja ohcciid lohku fal lea laskan.

Kulturviesut ja valáštallan

Oaidnit ahte kulturviesuin lea stuorra mearkkašupmi sámi giela ja kultuvrra suodjalan- ja ealáskuhttinarenan. Sámedikkis ii leat vejolaš ovdánahttit dálás áshusaide ja ortnegiid, dahje áshit ođđa doaibmabijuid dainna áigumušain ahte ovdánahttit sámi dáidaga ja kultuvrra, jos stáhtalaš rámmaeavttut eai buoriduvvo.

Ovttasráđiid fylkkagiellaiguin lea leamaš jođus bargu ahte duohtan dahkat huksengearggus kulturviessoproševttaid. Sámediggi vuordá ahte stáhta váldá ovddasvástádusa sámi kulturviesuid huksemis ja ahte ekonomalaš rámmaeavttut bohtet dárbbuid ektui. Sámediggi oaivvilda ahte Stuorradikkis lea ovddasvástádus das ahte juolluduvvojit doarvái ruđat stáhtabušeahta bokte dákkár ulbmiliidda. Dát mearkkaša dan ahte jos lea dárbu, de ferte Stuorradiggi jahkásaččat várret ruđaid sámi ulbmiliidda. Investeremat sámi kulturásahusaide leat mañiduvvon jagis jahkái. Dáinna ii sáhte sámi kultuvra eallit ja ferte álggahuvvot sámi kulturáŋgiruššanprogámma. Sámediggi lea ovddidan evttohusa sierra kulturguovddášfoandda ektui.

Sámi valáštallamis lea stuorra mearkkašupmi sámi kultuvrra ovdáneapmái. Doaimmaid bokte mat čatnasit valáštallamii nannejuvvo identitehta, giella ja gullelašvuhta. Sámediggi lea ollu jagiid bargan aktiivvalaččat guovddáš eiseválddiid ektui nannen dihte sámi valáštallama rámmaeavttuid, ja 2005:s oaččui sámi valáštallan speallanruđaid. Dát juolludeapmi ii leat eisege doarvái buot daid dárbbuid gokčat mat leat sámi valáštallama siskkobeaalde. Dat go leat ožžon juolludusa lea dattetge deatalaš prinsihpalaš olahus. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiella leat ovttasbargan čielggadusa hárrái man namma lea “Samisk idrettsanlegg for lassokasting og reinkappkjøring”. Raporta lei gárvvvis 2005:s ja Sámediggi háliida oazžut dáid rusttegiid speallanruhtaortnegii.

Kulturdepartemeanta áigu árvvoštallat váldit rusttega sámi valáštallama vástte ortnegiid ođasmahttimis 2006:s.

Sámediggi lea 2005:s juolludan doarjaga dan oktavuodas go sámit áigot searvat nu gohčoduvvon Arctic Winter Games valáštallamiidda Alaskas 2006:s.

Girjerájut

Sámedikki bajimuš ulbmil lea addit olles sámi álbmogii dohkálaš girjerádjofálaldaga. Dan oktavuodas lea deatalaš bidjat ovddasvástádusa ovttaskas gielddaide ja girjerájuide ásahit dásseárvosaš girjerádjobálvalusaid sámi ja dáža álbmogii. Seammás váikkuhit buoret sámi girjerádjobálvalusat eanet máhtu ja dieđuid sápmelaččaid ja sámi kultuvrra birra álbmogii muđui.

Maŋŋágo máŋga jagi leat geahččalan gávdnat dakkár girjerádjovuogádaga, mii hálddaša sámi čálamearkkaid, lea Sámedikki girjerádjui, Sámi sierrabibliotehka, válljen BIBSYSa. Dát girjerádjovuogádat čohkke Norgga fága- ja dutkangirjerájuid katalogaid, ja dahká ahte geavaheaddjit álkibut besset geavahit 112 girjeráju resurssaid. Nu sáhtá ohat Sámi sierrabibliotehka čoakkáldagas seamma katalogas go eará ášahusaid čoakkáldagain main leat ávdnasat sámegeilli ja sámi diliid birra, ovdamearkka dihtii Sámi allaskuvlla ja Romssa universitehta čoakkáldagain. BIBSYS lea maid lágiduvvon nu ahte sáhtá ohcanbálvalusaid geavahit internehtas sámegeilli.

Doarjjaortnet nannendihtii riikka sámi girjerádjofálaldaga lea jotkojuvvon. 2005 ulbmiljoavkun ledje Finnmárkkku, Romssa fylkka, Nordlándda ja máttasámiguovllu skuvla- ja álbmotgirjerájut. Sámediggi lea vuoruhán daid girjerájuid, main eai leat dahje leat unnán sámegeilat girjerádjovávdnasat ovdalis ja daid girjerájuid, mat dorjot Gi rom for lesning- prošeavtta sámi doaimbajuid.

Sámediggi oáččui 2005 lassijuolludusa departemeantas oastit ođđa girjebusse oarjelsámegeuvlui. 2006 stáhtabušehtas lea maiddái váldojuvvon mielde juolludus oastit girjebusse. Dat lea hui buorre, muhto mearkkaša maiddái ahte doaimbadoarjja sámi girjebussiide ferte šaddat eanet einnostuvvi, ja ahte Sámediggi ferte oazžut doarvái ruđaid dasa. Sámi girjebusset leat guovddáš váikkuhangaskaoamit sámi girjerádjobálvalusaid nannemis daid guovlluin gos olbmot ássat bieđgguid ja gos bálvalusfálaldagat ain leat váilevaččat.

Sámi museat

Sámi museat leat deatalaš ášahusat sámi kulturárbbi hálddašeamis boahhte buolvvaid várás, ja dat leat maid deatalaččat ovddideamis ođđaáiggi sámi servodagaid. Sámediggi váldá badjelasas ovddasvástádusa leat mielde ovddideamen sámi servodagaid, main sámi museat leat deatalaš servodatásahusat. Sámediggi meannudii Dieđáhusa sámi museaid birra guovvamánus 2005. Dieđáhus lea vuodđun Sámedikki boahttevaš strategalaš museapolitihkalaš bargui.

Sámediggi lea 2005:s čuovvolan museadieđáhusa áigumušaid. Museaodastusbargu lea vuoruhuvvon vuosttažin. Oanehaččat daddjojuvvon lea ođastus dat ahte ovttastahttit sámi museaid ja nu uhcidit daid logu, dainna ulbmiliin ahte nannet museaid go buorebut geavaha resurssaid, ja ásahit fágalaš museafierpmádagaid nannejuvvon ovttadagaid gaskkas. Sámedikki bargu museaodastusain lea vuodđuduvvon dakkár mállii mas leat njeallje sámi museasiidda.

Museaođastusa čuovvoleapmin rievdá Máttasámi museasiidda musea, Saemien Sijte, organisašuvdnahápmi 01.01.06 rájes museasearvvis vuodđudussan. Dakkár rievdadus galgá dagahit ahte Saemien Sijte doaibmá buorebut musean olles máttasámi álbmogii.

Finnmárkkus leat guokte museaovttadaga, Davvioarjesámi ja Deanu ja Várjjat museasiida. Sámediggi lea 2005 juolludan prošeaktaruđaid dáidda vai sii sáhttet luvvet resurssaid ođastusbargui. Ulbmil lea ahte dát guokte siidda ásahuvvojit 2006 mielde.

Ovdalgo museaođastusa Davit-Nordlánddas ja Romssas sáhtta čadahit, de ferte ráhkaduvvot oassečielggadus dán guovllu museaid vást. Oassečielggadus mearkkaša guorahallat Romssa ja Davit Nordlándda dilálašvuodaid oktan strategiijaiguin mo hukset fierpmádagaid ja museadoaimma dán guovllus. Čielggadanbargu lea álggahuvvon ja loahpahuvvo 2006.

Sámedigge lea mielde Ájtte svensk fjell- og samemuseain Ruotas ja Siidamuseain Suomas ovttasbargoprošeavttas recalling Ancestra Voices – Repatriation of Sámi Cultural Heritage. Prošeavtta ulbmil lea kártet daid sámi áhtaávdnasiid, mat leat Davviriikkaid ja Eurohpa almmolaš ásahusain, ja bardit daid ávdnasiid diehtovuđđui. Prošeavtta leat ohcan ruhtaduvvot EU-ruđaiguin. Prošeakta álggahuvvo go ruhtadeapmi lea ollašuvvan. Sámediggi berre loktet ášši politihkalaš dássái fylkkagiieldain.

Mátta-Várjjat gielda mearridii 2003 ahte sii háliidit ahte Sámediggi hálddaša Mátta-Várjjaga musea. Sámediggi lea mielas dasa. Finnmarkku fylkkagielda lea vuostá dakkár rievdadusa sivas go fylkkagielda oaiivilda ahte musea ii ollašuite Sámedikki eavttuid dohkkehuvvot sámi musean. Danne lea ABM-ovddideapmi (Stáhta arkiiva-, girjerádjo- ja museaguovddáš) evttohan juogaduvvon modealla Sámedikki ja Kultur- ja girkodepartemeantta gaskkas Mátta-Várjjaga musea várás. Dan evttohusa ii sáhte Sámediggi doarjut ja lea danne bivdán departemeantta čielggadit ášši loahpaláččat.

Ovttasbargu abm-ovddidemiin

Sámediggi dárbaša lassi rámmajuolludusaid sáme museaide vai sáhtta bures hálddašit ja ovddidit sámi museaid. Danne lea Sámediggi 2005 dovddahan sihke Kultur- ja girkodepartementii (KGD) ja ABM-ovddideapmái (Stáhta arkiiva-, girjerádjo- ja museaguovddášii) ahte oktavohta ja ovttasbargu ferte formaliserejuvvot ja nannejuvvot, earret eará danne vai sámi servodaga erenoamáš dárbbut áddejuvvojit buorebut. Sámediggi lea maid dovddahan ahte mii háliidit ahte ABM-ovddideamis maiddái lea dakkár buorre gelbbolašvuhta arkiiva-, girjerádjo- ja museasuorggis, mainna Sámediggi háliida ávkkástallat.

Sámi museaid ekonomalaš čuovvoleapmi

Jagis 2005 lea árjjalaččat ja ulbmillaččat bargojuvvon nannet sámi museaid museaođastusa čuovvolemiin, gč. St.dieđ. nr. 22 (1999-2000). 2006 bušehtas lea dán rádjai juolluduvvon badjel 150 miljon ruvno museaođastusa olis, dán ruđain lea dušše 2 miljon ru juolluduvvon nannet sámi museabarggu, vaikke vel sámi museain lea sakka heajut vuodđu go eará museain, mat dán rádjai leat nannejuvvon ođastusa olis. Jus sámi historjá ja kultuvra galggaš duodaštuvvot ja gaskkustuvvot dárbašlaš ja buori láchkai, de lea áibbas deatalaš ahte maiddái sámi museat sáhttet leat mielde ođasmahttimin Norgga museaid. Sámediggi lea moanat gerddiid jagis 2005 dovddahan fuolastusa sámi museaid heajos ekonomalaš čuovvoleami geažil guovddáš eiseválddiid bealis museaođastusa bokte.

Sámi duhátjahkebáiki

Sámediggi lea bargan guovddášeiseválddiid ektui oažžut 2006 stáhtabušehta bokte ruhtaduvvot Nuortasámi musea huksema. Arkitekta- ja fáiladatgilvohallan lea čađahuvvon, maŋŋágo arealat sakka uhciduvvojedje. Dattetge čájeha ahte golut šaddet stuorábun go rámmat. Danne ii leat Nuortasámi musea huksen mielde 2006 stáhtabušehtas, mii lea hui šállošahtti. Sámediggi lea bargan dan ala ahte galget juolluduvvot ruđat 2006 várás vai huksenbargu johtilit álggahuvvo ja vai prošeaktarámmat lasihuvvojit Statsbygga meroštallamiid vuodul.

Kulturmuithálddašeapmi

Sámediggi geavaha ollu resurssaid hálddašit dakkár kulturmuittuid, main Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuitholága vuodul. Sámedikkis lea ovddasvástádus viiddes geográfalaš guovllus masa gullet 6 fylkkasuohkana.

Sámediggi lea 2005 geahččalan čalmmustahttit kulturmuithopolitiikka. Guovvamánu 25. b. 2005 geigii rádddehus ođđa stuorradiggedieđáhusa kulturmuithopolitiikka birra, Stuorradiggedieđáhus nr. 16 (2004-2005) Eallit kulturmuithuiguin. Sámedikkis lea skábmamánu 2004 rájes leamaš buorre gulahallan Birasgáhttentdepartemeanttain(BD) stuorradiggedieđáhusa oktavuodas. Sámediggi oaivvilda ahte sámi kulturmuithoperspektiiva muhtun muddui lea válđojuvvon mielde dieđáhussii. Sámediggi oaivvilda dattetge ahte Stuorradiggi meannudeamistis lei berren bidjat ovdan eanet geatnegahtti doaibmabijuidd mat maiddái fátmastit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrašiid riddokultuvrra áŋgiruššanguovllus. Dasa lassin lei berret sihke kulturmuittuid vuoigatvuodaeiggiid ja geavaheaddjiid válđit mielde dieđáhussii kulturmuithoeiggiid máinnašumis. Sámi vistesuodjalus lea sierra áŋgiruššansuorgi ođđa stuorradiggedieđáhusas. Birasgáhttentdepartemeanta áigu geahččat bearrái ahte ráhkaduvvo plána Sámedikki sámi vistearbvi prošeavtta viidáset čuovvleapmái. Sámediggi lea deattuhan sámi vistesuodjalusas, muhto oaidná maiddái man stuorra kultuvrralaš mearkkašupmi lea suodjalit mearrasámi fatnasiid.

Birasgáhttentdepartemeanta guhkidi 2004 loahpageahčen gustovaš hálddašanortnega mas Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuitholága vuodul.

Dás leat návccat vuosttažettiin geavahuvvon bargat ođđa stuorradiggedieđáhusain kulturmuithopolitiikka birra, ja bargat ođđa hálddašanortnegiin sámi kulturmuithosuodjaleami várás. Muhto maiddái báktedaidda ja sámi vistesuodjalus leat suorggit mat leat leamaš guovddázis.

Loahpageahčen 2004 guhkidi Birasgáhttentdepartemeanta gustovaš hálddašanortnega mas Sámediggái lea fápmuduvvon váldi kulturmuitholága vuodul. Dat hálddašanortnet mii Sámedikkis lea dál, lea gaskaboddasaš ortnet. Mearriduvvui ahte ásahuvvo bargajoavku mii galgá čielggadit boahstevaš organiserema ja hálddašanjuohkima sámi kulturmuitholálddašeamis. Joavkkus leat mielde guokte Sámedikki ovddasteaddji, ja BD:s, Gieldda- ja guovlodepartemeantas (GGD:s) ja Riikkaantikváras lea okta ovddasteaddji geasge. Bargajoavku lea álggahan barggus ja lea árvvoštallan golmmalágan hálddašanmálla. Čielggadeapmi galgá gárvvánit 2006 vuosttaš njealjadasjagis.

Báktedáidda lea dakkár kulturmuitholálddašeapmi mas ollugat beroštit. Báktedáidda lea dat kulturmuithosuorgi mii ollugiid mielas vuosttažettiin gullá álgoálbmogiidda. Dattetge lea Davviriikkain ain stuorra hástalus áddehit olbmuid ahte sámit dieđusge galget leat mielde hálddašeamen báktedáidaga. Eanaš oassi báktedáidagiin leat dakkár motiivvat ahte maiddái sáhtta dulkot dain lea oktavuodda sápmelašvuhtii. Danne oaidná Sámediggi diehttalassan oassálastit

davviriikkalaš ovttasbargui báktedáidaga birra, ja dan oktavuodas áddehit olbmuid ahte báktedáidda lea lunddolaš ja deatalaš oassi sámi ovdahistorjjás.

Sámediggi lea nagodan oažžut buriid ságastallamiid sámi guovllu fylkkagiieldaiguin dahkkojuvvon ovttasbargošiehtadusaid bokte. Sámediggi háliida lagat formaliserejuvvon ovttasbarggu guoskevaš fylkkagiieldaiguin ja museaiguin báktedaidaga erenoamáš lágideami, dikšuma ja gaskkusteami oktavuodas. Báktedáidda lea deatalaš suorgi kulturमितohálddašeamis, ja danne háliida Sámediggi leat dásseárvosaš bealli dán barggus, beroškeahhtá vátna ekonomomalaš resurssain.

Ealáhus

Sámediggi lea árijalaččat mielde ollu ealáhussurggiin sámi servodagas. Ulbmil lea oččodit nana ja ceavzilis sámi servodagaid. 2005 barggu bokte lea Sámediggi bargan sámi ealáhusaid rámmaeavttuid buoridemiin. Sámedikki ealáhuspolitihkka deattuha smávva doaimmaid láchčima. Sámi guovlluin leat eanaš smávva fitnodagat main lea unnán ieškapitála. Dállodoallu ekonomalaš buvttadeaddjin lea ain eallimin sámi guovlluin. Stuorra hástalussan smávva sámi báikegottiin lea ahte lea unnán riskakapitála. Sámi ovddidanfoandda bokte háliida Sámediggi juksat dan ulbmila ahte sámi báikegottit galget leat nannosat ja ceazilat, ja Sámediggi vásiha čadat ahte gielddaid mielas lea buorre gullat Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui. Sámedikki ealáhuspolitihkka lea dagahan ahte ollu sámi gielddat háliidit searvat dán doaibmaguvlui. Čakčamánu 2004 mearridii Sámediggi viiddidit Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu sakka. Viiddideapmi lea mielddisbuktán ahte ohcamiid lohku Sámi ovddidanfondii lea lassánan mealgat jagi 2004 ektui. Danne lea deatalaš ahte Sámediggi oažžu ekonomalaš vejolašvuodaid dustet daid stuorra hástalusaid, maid viiddideapmi lea mielddisbuktán.

Dienasbargiid ja iehčanas ealáhusdoalliid vuoigatvuodát áhpehisvuoda, riegádahttima ja smávva mánáid fuolahusa oktavuodas leat hui sierraláganat. Dálá čálgoortnegat ealáhusdoalli nissoniidda leat hui heajut. Ulbmil ferte leat ahte buot nissonat geat háliidit álgit iehčanas ealáhusdoallin, ožžot seamma buriid oadjoortnegiid go dienasbargit. Dát čálgoortnegat leat hui deatalaččat nissoniidda ja fertejit doaibmat jus nissoniin galgá leat seamma vejolašvuolta searvat ealáhuseallimii seammaláhkai go almmáiolbmuiin ge. Sámediggi lea dovddahan fuolastuvvama dán oktavuodas gulaskuddancealkámušas Mánáid- ja bearašdepartemeantta árvoštallamii nissonolbmuid čálgoortnegiid birra.

Eanandoallu

Doaibmaguovllu geográfalaš viiddideapmi lea dagahan ahte eanadoalu doaibmabijut leat lassánan mealgat. Ollu viiddideaddjit atnet ovttasdoaibmanálggaheami ávkkálažžan. Dat mielddisbuktá earret eará uhcit huksengoluid ja ovttasdoaibmamiid lahtut ožžot eanet astoáiggi ja luopmosadjásačča. Muđui vurdet ollu boanddat huksenálggahemiiguin. Dat dagaha ahte ollu doarjagat gessojuvvojit ruovttoluotta go eanadoallit eai čadat huksenplánaideaset.

WTO-šiehtadusa boađus ii leat čielggas ja dat sáhhtá leat sivvan dasa go ollugat vurdet huksemiiguin. Sámediggi lea bivdán eanadoalloministara váldit erenoamážit vuhtii sámi guovlluid eanadoalu WTO-šiehtadallamiin. Riikkaidgasdasaš ja riikkalaš šiehtadusat geatnegahttet Norgga stáhta fuolahit ahte šiehtadus ii buvttit negatiivva váikkuhusaid sámi guovlluid eanadollui. Dan oktavuodas lea Sámediggi ovddidan dan jurdaga ahte ásahtit eamiálbmotavádaga earret eará danne ahte sihkkarastit nannosat báikkálaš ráđđejumi luondduresurssaid badjel.

Guovddáš eanadoallopolitihkka lea dagahan ahte ollu dálloallit leat heaittihan doaluideaset ja vuovdán mielkeeriideaset. 1997 rájes lea ovdamearkkadihte 15 % Finnmarkku mielkearis

vuvdojuvvon. Seamma guvlui manná eará sámi guovlluin maid. Leat iešguđelágan sivat dán njiedjami, muhto eanadoalu rámmaeavttut leat hedjonan maŋimus jagiid. Sámi guovlluid mielkeeri stuorra njiedjamis leat negatiiva váikkuhusat mielkebuvttadeapmái. Dát dagaha stuorra bestenváttisvuodaid eanadollui, erenoamážit nuoraid ektui. Hástalussan lea oažžut eiseválddiid lasihit mielkeeriid sámi guovlluide. Ferte ávkástallat heaittihuvvon doaluid eriiguin (oađđi eriiguin), mat eai leat vuvdojuvvon. Sámi guovlluid dálá doalut fertejit oažžut lassi mielkeeriid – erenoamážit smávva doalut main lea eanadoallu lotnolasat eará ealáhusaiguin dahje fidnuiguin. Jus mielkeerit njidjet ain eambo, de dat sáhtá bilidit sámi eanadoalu.

Sámediggi oassálasttii 2005 eanadoallošiahtadallamiidda go šiehtadallamat ledje measta loahpahuvvon jo. Eanadoalopolitiikka ja šiehtadusa rámmat ledje jo mearriduvvon dalle nu ahte Sámedikki eai leat leamaš duohta váikkuhanvejolašvuodát. Danne lea Sámediggi čujuhan dasa ahte Sámediggi ferte beassat fárrui šiehtadallamiidda ollu árat. Geahča stuorradiggedieđáhusa nr 55 (2000-2001) čuoggá 14.5.3.

Guolástus

Sámediggi háliida ahte mearreresurssat galget hálddašuvvot guhkesáiggi ja ekologalaččat ceavzilis perspektiivvas. Sámediggi lea evttohan muddet riddodorskebidima danne go Riikkaidgaskasaš mearradutkanráđđi (ICES) ii leat rávven bivdit riddodorski. Sámediggi lea mielde bargojoavkkus mii galgá hutkat hálddašanstrategiija mo nannet máddodaga seammás go váldá vuhtii daid guolásteaddjiid, geat dán áigodagas galget eallit riddodorskiin.

Čakčamánu 2004 dievasčoahkkimis bovdii dalá guolástusministtar Ludvigsen Sámedikki oassálastit referansajovkui ráhkadit St.dieđ. nr. 19 (2005-220) Mariidna ealáhusovddideapmi. Ollu Sámedikki deatalaš evttohusat eai váldojuvvon vuhtii, ja Guolástus- ja riddodepartemeanta válljii sáddet dieđáhusa njuolggá Stuorradikki ealáhuslávdegoddi almmá dábálaš gulaskuddama haga. Guolástus ealáhussan lea sakka áitojuvvon dakko bokte go álbmogis buori muddui lea váldojuvvon eret guolástanvuoigatvuohta. Ovddiduvvon dieđáhus ii váldde dán vuhtii vaikke vel ollu konvenšuvnnat nannejit eamiálbmogiid guolástanvuoigatvuođaid. Sámediggi lea 2005 bargan dan ala ahte várrejuvvo sierra guovlluearri guovlluide gos ealáhuseallin ii leat nu nanus. Dát dávista Stuorradikki 1988 mearrádussii.

Gonagasreappá leavvan lea buvttihan stuorra negatiivva váikkuhusaid guolásteaddjiide sámi ridde- ja vuotnaguovlluin. Vearrámuš lea leamaš daidda uhciimus fatnasiidda vuotnaguovlluin, main eai leat dahje leat smávva vejolašvuodát bivdit eará guovlluin ja sáhtá šaddat nu ahte eai juvssa reabbábivdoeri danne go gáibádušat dán bivdui leat menddo stuorrát. Danne lea Sámediggi maiddá bargan dáinna áššiin, ja Sámedikki ávžžuhusa vuodul suovai Guolástus- ja riddodepartemeanta vuollel 7 m guhkkosaš fatnasiid I joavkkus ja vuollel 6 m guhkkosaš fatnasiid II joavkkus, searvat 2005 gonagasreabbábivdui. Departemeanta čuoovvlii maiddá Sámedikki evttohusa nammadit lávdegotti mii galgá guorahallat dálá gonagasreabbáhálldašeami, ja evttohit boahhtevaš hálddašanortnegiid.

Sámediggi lea 2005 addán doarjaga guovtti báikkálaš vuotnaprošektii, nubbi Porsánggus ja nubbi Deanuvuonas, maid ulbmil lea leamaš oažžut báhččojuvvot eanet njurjuid. Dát mielddisbuvttii earret eará ahte vuosttas gearddi bivdojuvvui jagi geađgenjuorjoearri.

Birasgáhttendepartemeanta lea nammadan fágajoavkku mii galgá ráhkadit ollislaš hálddašanplána Barentsábi-Lofuohta várás. Sámedikki mielas lea sakka moaittehahti go Barentsábi ja ridde- ja vuotnaguovllut gieđahallojuvvojit sierra hálddašanplána oktavuodas, go Barentsábi guollemáddodagat jođášit ja dat gođđet ja vižžet biepmu ridde- ja vuotnaguovlluin. Sámediggi áigu maiddá deattuhit ahte lea deatalaš ahte báikkálaš ja árbevirolaš máhtolašvuohta geavahuvvo

ulbmillaš dutkamis ja ollislaš ekovuogádagas. Erenoamážit ferte garraseappot vuoruhit dutkama gonagasreappá leavvama birra vuotnaguovlluide.

Boazodoallu

Sámediggi buktá juohke jagi evttohusaid boazodoallošiehtadallamiidda ja vásiha ohpihii ahte dat eai váldojuvvo vuhtii. 2005/2006 boazodoallošiehtadusa meannudeamis lea Sámediggi čujuhan ahte verrui guoski áššiin heaittiheami oktavuodas eai leat seammalágan váikkuhusat buot vuodđoealáhusaide. Dasa lassin vásiha boazodoallu ahte dat doaibmagolut mat čatnasit guovdileamos doallobiergasiid doaibmadivadiidda, lassánit dađistaga. Eará vuodđoealáhusain leat divatovddut ealáhusa doallobiergasiid investeremiid ja geavaheami oktavuodas. Sámediggu čujuha dasa ahte boazodoallu lea erenoamáš deatalaš sámi kultuvrii ja ealáhuseallimii. Sámediggi gáibida danne ahte sámi boazodoallu oažžu unnimusat seamma divat- ja vearroortnegiid go daid, mat eará vuodđoealáhusain leat dál. Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttas lea bajimus ovddasvástádus vuodđoealáhusaid hálddašeamis ja Sámediggi lea rávven eiseválddiid njulget diekkár bonjuvuođaid.

Sámediggi oaivvilda ahte reviderejuvvon boazodoalloláhka ferte leat vuodđun boazologu heiveheapmái Finnmárkkus. Deatalaš lea heivehit boazologu guohtonvuodu ektui. Norgga eiseválddiin lea geatnegasvuolta sihkkarastit resursavuodu ealáhussii. Eiseválddit eai olle gáddái boazologu heiveheamiin nu guhká go resursavuodđu oppa áiggi gáržžiduvvo.

Duodji

Sámediggi lea 2005 ovttas duodjeorganisašuvnnaiguin ráhkadan válđošiehtadusa duodjeealáhussii. Duodjeealáhusa válđošiehtadusa vuodul lea dahkkojuvvon duodjeealusšiehtadus 2006 várás. Šiehtadus mearkkaša ahte duojáriin dál lea dakkár ortnet, mii addá juohke doibmii ovdánahttinvejolašvuoda. Seammás lea šiehtadus veahkkin áimmahuššamin duodjeárbevieruid ja addimin bargosajiid nuorra duojáriidda.

Duodjeealáhussiehtadusa ásaheami oktavuodas lea ásahuvvon sierra duodjefágálávdegoddi mii galgá dohkkehit daid duojáriid, geat háliidit logahallat iežaset duodjeregistarii. 2005 lea maid álggahuvvon bargu kártet duodjeealáhusa ekonomiijadili. Sámediggi lea ekonomiijalávdegotti lahttu ja doibmá dien guovtti lávdegotti čállingoddin.

Rekrutterendilli duodjeealáhusas lea suorgi mainna Sámediggi lea ollu bargan. 2004 álggahii Sámediggi 2-jagáš geahččalanprošeavtta ovttas Romssa ja Finnmárkku fylkkagiieldaiguin duodjeovddidanprográmma oktavuodas. Prošeavtta ulbmil lea sihkkarastit rekrutterema duodjefágaohppui.

Boazodoalu ja duoji oahppokantuvrras Vuonnabađas lea ovddasvástádus ortnega hálddašeamis. 2005 leat leamaš 11 oktilis duodješiehtadusa. Duodjeealáhusa ekonomalaš dilli lea dagahan ahte Sámediggi lea oaidnán erenoamáš dárbbu álggahit doaibmabijuid sihkkarastit rekruterema. Ulbmil lea ahte duodjefidnoahppit galget beassat mielde dábálaš fidnoahppiortnegiidda.

Lea deatalaš buoridit duojáriid rámmaeavttuid. Duodjeovddidanprográmma oktavuodas lea Sámediggi ovttas duodjeealáhusain ožžon ráhkaduvvot raporta mas lea árvoštallojuvvon sáhtta go momsaluvven duojáriidda váikkuhit ahte duodji šaddá eanet gánnihahttin. Raporta nanne ahte momsaluvven lea ávkkálaš váikkuhangaskaoapmi go galgá buoridit duodjeealáhusa gánnihahttivuoda. Sámediggi lea álggahan háleštemiid sámi áššiid stáhtačállilin doaibmabijuid vejolaš čuovvoleami birra.

Sámi mátkéaláhusat

Turismaealáhusas jearahuvvojit vásihanbuktagat mat leat vuodđuduvvon sámi eallinvugiide. Ollu aktevrraid doaibma lea vuodđuduvvon sámi dáidagii ja sámi ovdanbuktimii. Dát lea dagahan bargosajiid lassáneami ja seammás nannen sámi guovlluid ássama. Go dilli lea rievdan gálvobuvttadeamis vásihusaid, doaimmaid ja dieđuid buvttadeapmái, de das lea leamaš ávki sámi servodahkii. Vejolašvuohta fállat eanet diekkár buktagiid lea stuoris. Sámedikki mielas lea deatalaš go sámi eallinvuogi ja buktagiid gaskkusteapmi dahkkojuvvo duohta ja jáhkehahtti vuogi mielde ja ahte dát ángiruššan dávista sámi beroštumiide, norpmaide ja vieruide.

2005 lea Sámediggi vuoruhan gelbbolašvuodáloktema ja fierpmádathuksema dakkár turismmas, mas lea kultuvra ja luondu vuodđun. Vuodđostruktuvrra huksemis dálveturisma várás lea nubbi vuoruhuvvon suorgi mátkeealáhusáŋgiruššamis mas skohter- ja čuoiganláhtuid ja bálgáid láhčín ja buoret ovttasbargu välljejuvvon duottarstobuid gaskkas leat guovddáš doaibmabijut. Sámediggi lea 2005 erenoamážit ángiruššan mátkeealáhusain sámi guovlluin. Sámediggi lea 2005:s atnán erenoamáš beroštumi mátkkoštusáŋgiruššamiidda buot sámi guovlluin. Oassin dán barggus lea Sámediggi 2005:s searvan ovttasbargui Innovašuvdna Norggain ja eará oasálaččaiguin Finnmárkkus bargan dihte juoidá mátkkoštusáŋgiruššamiiguin Sis-Finnmárkkus.

Lotnolasealáhusat

Sámedikkis lea 1991 rájes leamaš doaibmadoarjjaortnet lotnolasealáhusaid várás. Storra oassi elotnolasealáhusdoarjagis lea dán jagi mannan duoji ja boazodoalu ovtastusaide, mas eatnašiin lea boazodoallu váldoealáhussan. Eai gallásis leat meahcci lassiealáhussan sin gaskkas geat leat ožžon doaibmadoarjaga. Meahcceresurssaiguin sáhtta ávkkástallat buorebut ja hástalussan lea oažžut áigái dakkár meahccealáhusa, maid sáhtta doaimmahit ovttas eará ealáhusaiguin. Guovddáš áŋgiruššansuorgin dan oktavuodas lea meahcebuktagiid buoret fievrridan-, vuostáiváldin- ja vuovdinorganiseren. Meahccealáhusaid oktavuodas leat maid vejolašvuodát luoduguliid biepmamis ja ovttastupmi meahccealáhusaid ja dakkár mátkeealáhusaid gaskkas, mat leat vuodđuduvvon lundui ja kultuvrii.

Sáivaguolleprošeakta lea loahpahuuvvon ja proševtta ulbmil lea oažžut áigái gánnáhahtti sáivačáhceguolástusa ja bisuhit guollekvalitehta. Ain dárbbášuvvo bivdit vai guollekvalitehta bisuhuvvo. Proševttas orru leamen posiitiiva beaktu. Borramušguoli vuostáiváldin lea áshuvvon Guovdageidnui.

Ođđa ráđdehus áigu álggahit árvohákanprográmma lotnolasealáhusaid várás sámi guovlluin. Dakkár doaibmabidju doarju Sámedikki ealáhusáŋgiruššamii sámi guovlluin. Sámediggi lea bivdán ráđdehusa váldit Sámedikki mielde árvohákanprográmmabargui.

Mohtorjohtolat meahcis

Sámi báikegottiid mihtilmasvuohta lea ahte eanačatnaseapmi ii leat ráddjejuvvon gittaássamii ja eará rusttegiidda ja ráhkkanusaide man vuodđun lea kultuvra ja eallinvuohki. Meahcceresurssaid árjjalaš geavaheapmi ja viežžan lea sámi kulturdoaibmama ja eallinvuogi guovddázis, ja lea ain deatalaš ealáhusgáldu ollugiidda. Meahci geavaheapmi guoská maddái sámi turistaealáhussii dalle go mohtorjohtolat lea oassi dárbbášlaš vuodđostruktuvrras go galgá fállat buriid vásáhusaid. Sámediggi lea 2005 bargan dánna čuolbmačilgehusain. Sámedikki prinsihpalaš oaidnu lea ahte mohtorjohtolaga meahcis ferte muddet. Sámediggi háliida ahte mohtorjohtolatláhka rievdaduvvo nu ahte dat váldá vuhtii sámi ealáhusberoštumiid. Birasgáhttendepartemeanta lea vuolggahan barggu mohtorjohtolatlagain bargolávdegotti bokte man namma lea Mohtorjohtolat ja Servodat.

Joavkku mandáhtan lea árvvoštallat hástalusaid mat čatnasit mohtorjohtolatláhki. Sámediggi lea nammadan ovttá ovddasteaddji, ja bargu galgá loahpahuvvot geassit 2006.

Loahpaheapmi

Sámediggi háliida searvevuoda bokte buot dásiin ovddidit dakkár árvvuid go dásseárvvu, ovttadássásašvuoda, oktiigullelašvuoda ja ráfálaš ovttasleahkima álbmogiid ja álbmotjoavkkuid gaskkas. Sámediggi lea deattuhan soabadeami, ovttasbarggu ja searvevuoda ovddideami riikka eiseválddiiguin. Ráđđádallanšiehtadus Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskkas ferte čuovvoluvvot ja ovddiduvvot goappatbeallásaš ovttasbarggus. Dát ferte maiddái dahkkojuvvot dainna ulbmiliin ahte oazžut šiehtadallamiid dihto servodatsurggiin, nu go Sámedikki bušeahta oktavuodas.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 02.03.06 dii. 17.55.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 12/06

Sámedikki politihkalaš dási mátkepolitihkka

Arkiiváššennr..

04/164006 / 25 - 58

Meannudemit

Politikalaš dássi	Beavi	Áššennr.
Čoahkkinjođihangoddi	24.01.06	02/06
Plána- ja finánsalávdegoddi	14.-17.02.06	
Sámediggi dievasčoahkkin	28.02. - 03.03.06	12/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui 03.03.06 dii. 10.30.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Tihttal
1	24.01.06	Čoahkkinjođihangoddi	Ášši 02/06 Sámedikki politihkalaš dási mátkepolitikka
2		Sámediggi	Mátkesearvešiehtadusa birra
3		Sámediggi	Kredihttakoartašiehtadusaid birra
4		Sámediggi	Prosedyre for føring av reiseregninger fram til utbetaling
5		Sámediggi	Regulativ for reiser innenlands for statens regning og godtgjørelsesregning for Sametingets politiske nivå

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámedikki čoahkkinjođihangotti mearrádusárvalus lávdegoddái

1. Sámedikki politihkalaš dási mátkepolitihkka

1.1 Ulbmil

Sámediggi lea álbmotválljen orgána mas leat ollu politihkkarat ja bargit. Dán geažil šaddet buohkanasat ollu johtimat ja stuorra mátkegolut jahkásaččat.

Ulbmil mátkepolitihkain lea ahte Sámedikkis galget leat oktasaš njuolggadusat movt johtit hálbimus ja ulbmilleamos vuogi mielde bálvalusas. Dat galgá sihkkarastit ahte buohkat Sámedikkis dovdet njuolggadusaid, mearrádusaid ja dahkkojuvvon šiehtadusaid ja ahte dat geavahuvvojit ovttaláhkai buohkaid ektui Sámedikkis.

Sámediggi galgá geahččalit geavahit dáláš rabáhtta- ja hálbeshaddefálaldagaid eanemusat, ja dasto oiddolaš šiehtadusaid mat leat dahkkojuvvon njuolggá dahje ovttas ovttasbargoosálaččaiguin.

Ovttaskas olbmos lea ovddasvástádus ja geatnegasvuohta čájehit golloáddejumi ja lojála doahttalit daid šiehtadusaid mat leat dahkkojuvvon vuovdaleaddjiiguin ja ovttasbargoosálaččaiguin. Mátkkiid plánema ja čadaheami oktavuodas galgá álohii árvvoštallat mii lea oiddoleamos Sámediggái.

1.2 Viidodat

Dát njuolggaduat gusket Sámedikki áirasiidda, politihkalaš ráđđeaddiide ja earáide geat ovddastit Sámedikki.

1.3 Ovddasvástádus

Buohkat Sámedikki bálvalusas leat geatnegasat vuodjut gustovaš lágaide, mearrádusaide ja šiehtadusaide.

Čoahkkinjođihangotti jođiheaddjis lea ovddasvástádus dáid njuolggadusaid sisdoalus ja áigequovdilastimis, ja das ahte njuolggadusat dahkkojuvvot dovddusin ja čuvvojuvvot.

Sus gii mátkkošta lea ovddasvástádus dárkilit ja ollislaččat deavdit mátkerehkega. Buot vuodđodieđut galget biddjojuvvot skovvá. Geahča bagadusa Prosedyre for føring av reiseregning frem til utbetaling.

Hálddahas lea ovddasvástádus veahkehit, bearráigeahččat ja dohkkehit mátkerehkegiid ovdal go máksojuvvot. Boasttuvuodaid, váilevasvuodaid dahje eahpedievaslaččat devdojuvvon mátkerehkegiid oktavuodas lea hálddahas ovddasvástádus dieđihit dan birra.

2. Bargomátkenjuolggadusat

2.1 Mátkeplánen

Máttkiid plánema oktavuodas galgá árvvoštallat lea go vejolašvuohta dahkat mánnga bargomátkki oktanaga, ja geavahit daid hadde- ja rabáhttavuogádagaid mat gávdnojit. Go lea ožžon čoahkkingohččuma, de galgá mátkki diŋgot nu johtilit go vejolaš. Dalle lea buorre vejolašvuohta fidnet girdibileahta oiddoleamos haddái ja ulbmoleamos ruvttuin. Dan lassin oážžu mátkefitnodat ovttrasáđiid Sámedikkiin buoret áiggi ja vejolašvuođa plánat ja oktiortnet mátkkiid ja orruma buoremus ja hálbimus vuogi mielde.

Jos ferte geavahit eará fievrro go kollektiivafievrro (iežas biilla dahje skohtera, taksi, láigobiilla), de galgá dasa jearrat lobi ovddalgihtii Sámedikkis, vejolaččat vuodustit dan mátkerehkega Mearkkašumiid vuolde jos lohpi ii leat ovddalgihtii vižžojuvvon, geahča Statens reiseregulativ.

2.2 Bileahmaid bearráigeahččan

Diŋgojuvvon mátkedokumeanttat sáddejuvvojit, vižžojuvvojit dahje geigejuvvojit mátkefitnodagain dahkkon šiehtadusa mielde. Mátkkošteaddjis lea geatnegasvuotta bearráigeahččat ahte dát dávista diŋgojumái.

2.3 Diŋgonmáhcaheamit/-rievdadeamit

Girdimátkkiid, hoteallalanjaid j.d. ferte cealkit eret nu árrat go lea vejolaš. Dán ferte dahkat dan geažil vai uhcida vejolaš máhcahandivadiid ja sullasaččaid.

Čállojuvvon geavatkeahces bileahmaid/elektrovnnalaš bileahmaid birra ferte mátkkošteaddji dieđihit mátkefitnodahkii e-poasttain dahje telefonna bokte vai Sámediggi oažžu ruovttoluotta dan oasi maid njuolggadusaid mielde sáhtá oažžut ruovttoluotta. Maiddái belohahkii geavatkeahces bileahmaid ferte mátkkošteaddji sáddet ruovttoluotta mátkefitnodahkii velgohallamii.

Mátkerehka mielde biddjojuvvo álgobileahta mánggus dahje eará duođaštus, ja mátkerehkegi čállojuvvo sivva manne originála bileahma ii biddjojuvvo mielddusin.

2.4 Čoahkkimiidda, kurssaide ja semináraide searvan

Árras diŋgo ieš mátkkis ja orruma dievasčoahkkimii, lávdegoddečoahkkimii dahje joavkočoahkkimii (girdi, toga, busse, láigobiila, hoteallanja) oktiiráđiid mátkefitnodagain, geahča mildosa 1.

Go áigu vuolgit čoahkkimiidda, kurssaide ja semináraide maid earát lágidity, muhto maid Sámediggi máksá, diŋgojuvvo mátki dábalaš vuogi mielde mátkefitnodaga bokte, geahča mildosa 1. Eaktun lea ahte čoahkkinjođihangotti jođiheaddji dahje presideanta lea gohčcon dahje dohkkehan searvama.

2.5 Dáhkádus

Sámedikkis lea sierra mátkedáhkádus Sámedikki áirasiid várás, maiddái vuollelávdegottiid ja ráđiid várás. Dáhkádus gusto čoahkkanemiid ja čoahkkimiid áigge. Dan lassin guoská dáhkádus čoahkkinbáikái ja doppe eret ja das lea mielde idjadeapmi, ja muđui johtimat Sámedikki olis.

Jos mátki lea máksojuvvon kredittakoarttain mas lea dáhkádus, ja Sámediggi lea máksán jahke-divada, de máksojuvvo buhtadus dán dáhkádusa mielde.

2.6 Deatalaš njuolggadusat mátkeregulatiivvas

Váldonjuolggadussan lea ahte buot mátkkit Sámedikki ovddas galget dahkkojuvvot jođáneamos ja hálbimus vuogi mielde válddedettiin vuhtii buot beliid/goluid mátkki oktavuodas.

Čuovvovaš dieđut gáibiduvvojit mátkerehketblankehtas:

Namma, čujuhus ja vuolláičála

Dáhton/diibmomearri goas lea vuolgan ja fas bohtán juohke bargomátkkis

Mátkki ulbmil

Mátkebáiki

Idjadansaji namma go lea idjadan hoteallas dahje sullasaš sajis

Mátkeruvttu

Mátkeregulatiiva sisriikamátkkiid váste ja sierrašiehtadus sisriikamátkkiid váste go mátkkošta stáhta rehkegi, gávdno Odinis: MOD - Statens reiseregulativ.

2.7 Olgoriikamátkkít

Olgoriikamátkkiide gusket sierra njuolggadusat. Váldolinját leat dattetge nugo sisriikamátkkiin:

Mátki galgá ovddalgihtii čielggaduvvot/dohkkehuvvot

Mátki galgá čadahuvvot jođáneamos ja hálbimus vuogi mielde nu guhká go dat lea vejolaš doaimma čadaheami ektui

Mátki diŋgojuvvo ja máksojuvvo dábálaš vuogi mielde mátkefitnodaga bokte

Mátkerehket čállojuvvo dábálaš vugiin

Stáhta mátkeregulatiiva olgoriikamátkkiid váste galgá geavahuvvot

Mátkerehkegis čállojuvojít buot golut dan valuta mielde mainna dat leat máksojuvvon.

Rehkenastin Norgga kruvdnun dahkkojuvvo bájkku vuovdinkurssa mielde mii lei dalle go mátki čadahuvvui.

Mátkeregulatiiva olggoriikamátkkiid váste ja sierrašiehtadus olggoriikamátkkiid váste go mátkkošta stáhta rehkegi, gávdno Odinis: MOD - Statens reiseregulativ.

2.8 Mátkerehkegat

Mátkerehket galgá addojuvvot Sámedikki hálddahussii nu johtilit go vejolaš maŋŋá mátkki (ovdal go 1 – okta mánnu lea gollan). Deatalaš lea go galgá oažžut ruđaid johtilit ahte mátkerehket lea dievaslaččat čállojuvvon ja mátkerehkega duogábealde lea buot dat mii galgá leat nugo dáhton, diibmomearri, mátkeruvtto, fievrut ja submi, geahča muđui čuoggáid 2.6 ja 2.7, ja bagadusa dihte geahča Prosedyre for føring av reiseregning frem til utbetaling.

Ávžžuhit sin geat johtet Sámedikki ovddas, geavahit bruttoprinsihpa. Bruttoprinsihpain oaivvilduvvo dat ahte mátkkošteaddji ieš máksá buot mátkegoluid, vejolaččat kredihttakoarttain. Dalán go mátki lea čadahuvvon, de čállojuvvo mátkerehkegi girdibileahtta, hotealla, busse, toga, taksi, láigobiilla j.d., ja de oažžu ruovttoluotta goluidis mátkerehkega bokte.

Billeahttamátta ja vejolaš guittet (originála) galget biddjojuvvot mielde. Sáhtu (biilla, skohtera j.d.) ja biepmu ovddas máksojuvvo stáhta mátkeregulatiivva gustovaš máksomeriid mielde.

Jos árras geavaha eará hotealla dahje láigobiilla go dat mii lea lea šihttojuvvon, de galgá dat vuodustuvvot mátkerehkega duogábealde dakko gokko čuožžu Merknader.

Elektrovnnalaš girdibileahtaid geavaheami oktavuodas ferte árras fuolahit ahte son oažžu duodaštusa dasa mátkefitnodagas, mii biddjojuvvo mielde mátkerehkegi. Duodaštusas galget leat mielde:

Namma

Goas lea mátkkoštan ja mátkeruvtto

Bileahttahaddi

Dát galgá biddjojuvvot mátkerehkega mielde duodaštussan haddái ja ahte lea čadahán mátkki. Kredihttakoartta geavaheami oktavuodas galgá submi čállojuvvo mátkegollun mátkerehkegis.

Kopijja rehkegis adnojuvvo maiddái dohkálaš duodaštussan. Seamma njuolggadusat gustojit maiddái dalle go mátki lea diŋgojuvvon ja duodaštuvvon mobiltelefonna bokte.

Muitte: ahte mátkerehket galgá addojuvvot nu johtilit go lea vejolaš ja mañimustá 1 – ovtta mánu mañjá go lea leamaš mátkkis.

3. Mátkkiid ovddas máksin

Buot mátkebálvalusat (girdibileahhta, idjadeapmi, láigobiila j.d.) galget dingojuvvot dihto mátkefitnodaga bokte, mii dál lea:

Via Travel Alta (šiehtadus gusto áigodagas 01.09.05 - 31.08.07), geahča mildosa 1.

Sis geain ii leat vejolašvuohta geavahit kredihtakoartta namuhuvvon mátkebálvalusaid ovddas, ožžot vejolašvuođa sáddet rehkegiid goluid ovddas njuolga Sámediggái. Dalle sádde mátkefitnodat rehkega Sámediggái, ja kopijja mátkkošteaddjái gii bidjá dán kopijja mátkerehkegiid duodaštussan. Kopijja rehkegis sáhtta sáddejuvvot mátkkošteaddjái juogo e-poastta dahje dábalaš poastta bokte.

4. Buhtadusat čoahkkimiid ja konferánssaid oktavuodas

4.1 Oppalaččat

Sii geat servet čoahkkinjodihangotti jodiheaddji dahje presideantta dohkkehan ja/dahje gohččon oanehis čoahkkimiidda, konferánssaide, doaluide j.d. ožžot máksojuvvot duohta goluid ovddas.

Go searvá dakkár čoahkkimiidda, semináraide dahje bargomátkiide mas Sámediggi lea máksán orruma (borramuša ja/dahje idjadanlasáhusa), de ii galgga biebmomáksu ja idjadanlasáhus rehkenastojuvvot mielde.

4.2 Orrunbuhtadus

Čoahkkinjodihangotti jodiheaddjis lea ovddasvástádus šiehtadit oktasaš penšonhatti čoahkkima buot oasseváldiid ovddas ovdal čoahkkima. Penšonhattis galget leat mielde buot golut, mas lea mielde borramuš, juhkamuš, idjadeapmi, čoahkkinlanjaid ja konferánssalanjaid láigu, fievrrideapmi j.d.

Šihttojuvvon penšonhaddái gullet maiddá dat oasisat jándoris go áirasat čoahkkima geažil fertejit orrut čoahkkinbáikkis.

Ovttaskas borademiid ovddas mat eai máksojuvvo orruma oktavuodas, máksojuvvo rehkega mielde juohke boradeami nammii mii lea ráddjejuvvon bajásguvlui borramuša geassima ektui.

4.3 Hálddahaslaš dárjun ja biebmoruhta

Mátkkit Norggas

Hálddahaslaš dárjun (bruvssaruhta) máksojuvvo go searvá čoahkkimiidda ja konferánssaide. Hálddahaslaš dárjun addojuvvo olles jándora (24 diimmu) ovddas dalle go Sámediggi lea máksán buot golmma borrama ovddas.

Rehkenastojuvvo biebmobuhtadus ollislaš mátkejávkama ovddas, mii mearkkaša dan áigemeari rájes go mátki lea álggahuvvon dan rádjai go dat loahpahuvvo, ja borranáigegeahpádus buot borranáiggiid ovddas maid Sámediggi máksá.

4.4 Loahpparehket ja bearráigeahččan

Son gi lágida čoahkkimiid, semináraid j.d. Sámedikki rehkegi, galgá fuolahit ahte Sámediggi oažžu čoahkkin-/semináraprogramma ja geahčastaga das geat ledje oasseváldin ja logaldallin. Dát dieđut biddjojuvvojit rehkega vuodđun lágidemiid, buhtadusaid ja honoráraid máksima ja mátk- ja orrungoluid bearráigeahččamis.

5. Ovddastangolut

5.1 Oppalaččat

Ovddastangolut leat borrangolut nugo lunša ja mállásat, golut vuostáiváldimiidda dahje dutkanmátkkiide, ávvomállásiidda dahje eará riepмомállásiidda.

Presideanttas/dievasčoahkkinjodiheddjis/direktevrras lea oppalaš váldi ovddastit, ja sáhttet fápmudit válddi earjilmátkiid oktavuodas.

5.2 Ovddasteapmi sisriikkas

Ovddastemiid oktavuodas sisriikkas meroštallojuvvo gollorádji olbmo nammii nugo leat máksomearit ja daid gávnnat Regulativet for reiser i innlandet vuolde.

Dan lassin sáhtta máksit kultuvrralaš ovdanbuktimiid goluid nugo omd. teáhterčájáhusaide, operai, ballehtti dahje valástallandoaluide sáhtta dasa lassin maksit. Nu maiddá goluid liđiide, gárvohean Gundivadii j.d.

5.3 Ovddasteapmi olgoriikkas

Ovddastemiid oktavuodas olgoriikkas meroštallojuvvo gollorádji olbmo nammii nugo leat máksomearit guoskevaš riikkain ja daid gávnnat Regulativet for reiser i utlandet vuolde.

Áirasat geat johtet Sámedikki rehkegi, sáhttet oažžut 30 % lasáhusa guoskevaš riikka borramušmáksomearrái, jos ovddastus dagaha liigegoluid dan ektui maid regulatiivva vuodul sáhtta máksit. Dán ferte vuodustit sierra.

Eaktuduvvo ahte juohke áirras gessá borramušbuhtadusas dalle go okta dahje eanet borramat leat mielde mátkeprográmmas.

5.4 Loahpparehket ja bearráigeahččandagaldumit

Ovddastangoluid ferte duodaštit guittiiguin. Daid oasseváldiid namma ja riikagullevašvuohta, geaid ovddas gáibiduvvo máksu, galgá čuovvut siearra mielddusin rehkegi, dahje juo dieđut biddjojuvvojit mátkerehkega oassái merknader.

6. Eará bealit

6.1 Peršovnnalaš bonusčuoggát ja bonusmátkkit

Dat sámediggeáirasat geat mátkkoštít dávjá, berrejit skáhppot ovdamunnekoartta geavahussii mátkkiid oktavuodas.

Sámediggeáirasat eai sáhte priváhta geavahit eurobonusčuoggáid dahje eará sullasaš ovdamuniid maid leat ožžon bargomátkkiid bokte.

Bonusčuoggáid čoaggima bokte ii galgga lasihahttit Sámedikki goluid.

6.2 Mátkkit maid ovddas Sámediggi ii mávsse

Sámediggi ii mávsse Sámediggeáirasiid mátkkiid riikačoahkkimiidda, válgačoahkkimiidda ja eará sieiva politihkalaš čoahkkimiidda iežas bellodagas/joavkkus. Jos lea eahpáduš galgá go Sámediggi máksit olles dahje osiid mátkkis, de dan mearrida juogo presideanta dahej dievasčoahkkinjođiheaddji.

Dát njuolggadusat bohtet fápmui dainna mearrádusain

Miellodus 1: Mátkesearvešiehtadusa birra

Vai bálvaluslágideapmi šaddá ekonomalaččat nu bevttolaš go vejolaš ja vai rivttes mátkkoštanvuohki ja haddi välljejuvvo jna., de lea Sámediggi dahkan šiehtadusa mátkeservviin Via Travel Norge AS/Via Travel Alta. Šiehtadusa ulbmil lea Sámedikki mátkedinguomiid dahkat nu bevttolašžan go vejolaš, sihke goluid ja áiggi dáfus. Mátkesearvi galgá fuolahit ahte buohkat geat mátkkoštit Sámedikki ovddas, diŋgojit rabáhttabileahaid.

Šiehtadussii gullet buot diŋgomat virgemátkkiid oktavuodas, dakkár lágidemiid oktavuodas go kurssaid, konferánssaid ja dakkár stuorát čoahkkinnlágidemiid oktavuodas go divasčoahkkima, lávdegodde- ja joavkočoahkkimiid jna. Šiehtadusa vuodul sii fáallet goluid dáfus buot beakileamos mátkkiid.

Buot mátkebálvalusat (girdibileahat, hoteallaorrumat, biilaláigoheamit jna.) galget diŋgojuvvot dán mátkesearvvi bokte:

Via Travel Alta (šiehtadus gusto 01.09.05 rájes 31.08.07 rádjai).

VIA Booking (online) lea vuogas veahkki geavaheaddjái ja fuolaha du mátkedinguoma interneahtha bokte almmá mátkesearvvi veahki haga. Dán vuogádaga bokte sáhtta diŋgot girdi, hotealla ja láigobiilla. Mii rávvet geavahit ieš-bookema dábalaš mátkkiin.

Maŋŋágo šiehtadus geavahit VIA Booking (online) lea dahkkojuvvon, de ožžot áirasat persuvnnaš geavaheaddjinama ja beassansáni nu ahte besset VIA Travels iešdiŋgonvuogádahkii. Diŋgonduodaštus interneahtha bokte sáddejuvvo e-posttas šiehtaduvvon vuostáiváldiide, ja vejolaš mátkedokumeanttat sáddejuvvojit šiehtadusa mielde. Danne mii ávžžuhit buohkaid sáddet e-poastačujuhussaset deike: alta@viatravel.no.

Sámediggi ja VIA Travel Alta áigot geavahit sierra Web-reaiddu gieđahallat stuorát čoahkkimiid/konferánssaid nu go ovdamearkka dihtii dievas-, lávdegodde- ja joavkočoahkkimiid. Dieđut mátkkoštanvejolašvuodaid, hoteallaid, dieđihanskoviid jed. birra, biddjojit dán Web-čujuhussii. Juohke čoahkkin/konferánssa oažžu sierra Web-čujuhusa, masa beassá dieđihit oassálastima iežas beassansániin ja mas beassá registreret oassálastiid.

Go áigu oassálastit čoahkkimiidda, kurssaide ja semináraide maid earát lágidit, muhto maid Sámediggi máksá, de diŋgojuvvo ja máksojuvvo mátki dábalaš láhkai alta@viatravel.no bokte. Eaktun lea ahte dievasčoahkkinjođiheaddji dahje presideanta lea dohkkehan čoahkkin-, kursa- ja semináeroassálastima.

Diŋgot sáhtta maiddái njuolggá Via Travel Alta bokte telefavnas 78 44 95 55, telefávssas 78 43 65 08, dahje e-poasttas alta@viatravel.no

Miellodus 2: Kredihttakortašiehtadusaid birra

Sámedikkis lea dál šiehtadus Diners Club Norge A/S:in, mii fállá kredihttakorttaid Diners Club ja Eurocard Gold. Šiehtadus gusto 18.04.05 rájes 30.04.07 rádjai. Koarttat leat persuvnnalaččat, ja juohkehččas lea njuolggá ovddasvástádus kredihttakortasearvái.

Sámediggi máksá jahkedivada mii čállojuvvo mátkerehkegi. Sii geat ožžot buhtaduvvot kredihttakortadivada, fertejit nu guhkás go vejolaš, geavahit dán kredihttakortta virgemátkkiin. Dábálaš koartta jahkedivada ja bajit dási koartta jahkedivada erohus, ovdamearkka dihtii gollekoartta ja platiidnakoartta jahkedivadiid erohus, ii buhtaduvvo.

Koartta geavahealpmi

Mátkkiid oktavuodas sáhtta korttain máksit ovdamearkka dihtii bileahtaid, hoteallaidjademiid, togabileahtaid, taksirehkegiid ja sullasaččaid.

Mátkkit mat máksujuvvojit koarttain, leat hui bures dáhkiduvvon (dain lea mátke-, veahkke-, lihkohisvuoda- ja diŋgonmáhcahandáhkádus). Ferte leat korttain máksán eanet go 50 % mátkkis. Go mátki lea loahpahuuvvon, de fievrriiduvvojit golut mátkerehkegi.

Koartaeaiiggát máksá ieš goluid koartasearvái, muhto oažžu ruovttoluottamáksujuvvo mátkegoluid mátkerehkega bokte.

Jus koarta geavahuuvvo mánu loahpas, de lea kredihttaáigi sullii 20 beaivvi. Jus koarta geavahuuvvo mánu álggus, de lea kredihttaáigi sullii 45 beaivvi.

Stáhtabargiide (maiddái Sámediggeáirasuidda) fállá Diners koarta 75 ruvdnosaš jahkedivada (dábálaš haddi lea 695 ru jahkái). Sis geain lea Diners koarta dábálaš hattiin, besset sirdit dán stáhtabargiid fáladahkii go váldet oktavuoda Diners Clubain.

Kredihttakortadiŋgoma ohcanskovi fidnet dás: www.dinersclub.no jus háliidat Diners Club koartta ja dás: www.eurocard.no jus háliidat Eurocard Gold.

Dábálaš koartageavaheami oktavuodas ii dárbbáš máksit divadiid iige eará goluid (earret dalle go váldá reaidaruđa). Kredihttakorttat leat persuvnnalaš koarttat. Dat mearkkaša ahte koartta sáhtta maddái geavahit priváhta atnui ja buot koartta ovdduid oažžu maddái priváhta geavaheami oktavuodas. Juohke ovttaskas koartaeaiiggádis lea ovddasvástádus koartta geavaheamis ja buot máksingáibádusain.

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus

Evttohus

Olles lávdegoddi: Norgga Sámiid Riikkasearvi; Roger Pedersen, Gunn Britt Retter, Ann-Mari Thomassen, Ole Mathis Hetta, Randi A. Skum. Bargiidbellodaga Sámediggejovku; Vibeke Larsen, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Ronny Wilhelmsen. Sámeálbmotbellodat; Terje Tretnes. Finnmáркоlistu; Toril Bakken

ovddidit čuovvovaš evttohusa:

Evttohus 1

Lasáhus odđa teakstaossi čuoggás 1.3

Sámediggi mearrida geavahit ”Statens reiseregulativ”, sis- ja olgoriikka mátkkiid váste.

Muđui guorrasa lávdegoddi Čoahkkinjođihangotti árvalussii.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 38 čoahkis. Jienasteapmi čađahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Čoahkkinjođihangotti evttohus, oktan Plána- ja finánsalávdegotti evttohusain, mearriduvvui ovttajenalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihka
1	Gunn-Britt Retter, áššejođiheaddji	Per Ivar Henriksen
2	Olaf Eliassen	
3	Per Ivar Henriksen	Martin Urheim
4	Gunn-Britt Retter	

VI Sámedikki mearrádus

1. Sámedikki politihkalaš dási mátkepolitihkka

1.1 Ulbmil

Sámediggi lea álbmotválljen orgána mas leat ollu politihkkarat ja bargit. Dán geažil šaddet buohkanasat ollu johtimat ja stuorra mátkegolut jahkásaččat.

Ulbmil mátkepolitihkain lea ahte Sámedikkis galget leat oktasaš njuolggadusat movt johtit hálbimus ja ulbmilleamos vuogi mielde bálvalusas. Dat galgá sihkkarastit ahte buohkat Sámedikkis dovdet njuolggadusaid, mearrádusaid ja dahkkojuvvon šiehtadusaid ja ahte dat geavahuvvojit ovttaláhkai buohkaid ektui Sámedikkis.

Sámediggi galgá geahččalit geavahit dáláš rabáhhta- ja hálbeshaddefálaldagaid eanemusat, ja dasto oiddolaš šiehtadusaid mat leat dahkkojuvvon njuolggá dahje ovttas ovttasbargoosálaččaiguin.

Ovttaskas olbmos lea ovddasvástádus ja geatnegasvuohta čájehit golloáddejumi ja lojála doahttalit daid šiehtadusaid mat leat dahkkojuvvon vuovdaleaddjiiguin ja ovttasbargoosálaččaiguin. Mátkkiid plánema ja čadaheami oktavuodas galgá álohii árvoštallat mii lea oiddoleamos Sámediggái.

1.2 Viidodat

Dát njuolggaduat gusket Sámedikki áirasiidda, politihkalaš ráđdeaddiide ja earáide geat ovddastit Sámedikki.

1.3 Ovddasvástádus

Buohkat Sámedikki bálvalusas leat geatnegasat vuodjut gustovaš lágaide, mearrádusaide ja šiehtadusaide.

Čeahkinjodihangotti jodiheaddjis lea ovddasvástádus dáid njuolggadusaid sisdoalus ja áigeguovdilastimis, ja das ahte njuolggadusat dahkkojuvvot dovddusin ja čuvvojuvvot.

Sus gii mátkkošta lea ovddasvástádus dárkilit ja ollislaččat deavdit mátkerehkega. Buot vuodđodieđut galget biddjojuvvot skovvá. Geahča bagadusa Prosedyre for føring av reiseregning frem til utbetaling.

Hálddahusas lea ovddasvástádus veahkehit, bearráigeahččat ja dohkkehit mátkerehkegiid ovdal go máksojuvvot. Boasttuvuođaid, váilevašvuođaid dahje eahpedievaslaččat devdojuvvon mátkerehkegiid oktavuodas lea hálddahusas ovddasvástádus dieđihit dan birra.

Sámediggi mearrida geavahit ”Statens reiseregulativ”, sisriikkas ja olgoriikkas.

2. Bargomátkenjuolggadusat

2.1 Mátkeplánen

Mátkkiid plánema oktavuodas galgá árvoštallat lea go vejolašvuohta dahkat mánega bargomátkki oktanaga, ja geavahit daid hadde- ja rabáhttavuogádagaid mat gávdnojit. Go lea ožžon čoahkkingohččuma, de galgá mátkki diŋgot nu johtilit go vejolaš. Dalle lea buorre vejolašvuohta fidnet girdibileahta oiddoleamos haddái ja ulbmoleamos ruvttuin. Dan lassin oažžu mátkefitnodat ovttasráđiid Sámedikkiin buoret áiggi ja vejolašvuođa plánet ja oktiortnet mátkkiid ja orruma buoremus ja hálbimus vuogi mielde.

Jos ferte geavahit eará fievrru go kollektiivafievrru (iežas biilla dahje skohtera, taksi, láigobiilla), de galgá dasa jearrat lobi ovddalgihtii Sámedikkis, vejolaččat vuodustit dan mátkerehkega Mearkkašumiid vuolde jos lohpi ii leat ovddalgihtii vižžojuvvon, geahča Statens reiseregulativ.

2.2 Bilehtaid bearráigeahččan

Diŋgojuvvon mátkedokumeanttat sáddejuvvojit, vižžojuvvojit dahje geigejuvvojit mátkefitnodagain dahkkon šiehtadusa mielde. Mátkkošteaddjis lea geatnegasvuohta bearráigeahččat ahte dát dávista diŋgojumái.

2.3 Diŋgonmáhcaheamit/-rievdadeamit

Girdimátkkiid, hoteallalanjaid j.d. ferte cealkit eret nu árrat go lea vejolaš. Dán ferte dahkat dan geažil vai uhcida vejolaš máhcahandivadiid ja sullasaččaid.

Čállojuvvon geavatkeahtes bilehtaid/elektrovnnalaš bilehtaid birra ferte mátkkošteaddji dieđihit mátkefitnodahkii e-poasttain dahje telefonna bokte vai Sámediggi oažžu ruovttoluotta dan oasi maid njuolggadusaid mielde sáhtta oažžut ruovttoluotta. Maiddái belohahkii geavatkeahtes bilehtaid ferte mátkkošteaddji sáddet ruovttoluotta mátkefitnodahkii velgohallamii.

Mátkerehka mielde biddjojuvvo álgobileahta mánngus dahje eará duodaštus, ja mátkerehkegi čállojuvvo sivva manne originála bileahtha ii biddjojuvvo mielddusin.

2.4 Čoahkkimiidda, kurssaide ja semináraide searvan

Áirras diŋgo ieš mátkkis ja orruma dievasčoahkkimii, lávdegoddečoahkkimii dahje joavkočoahkkimii (girdi, toga, busse, láigobiilla, hoteallalanja) ovttasráđiid mátkefitnodagain, geahča mildosa 1.

Go áigu vuolgit čoahkkimiidda, kurssaide ja semináraide maid earát lágidit, muhto maid Sámediggi máksá, diŋgojuvvo mátki dábalaš vuogi mielde mátkefitnodaga bokte, geahča mildosa 1. Eaktun lea ahte čoahkkinjođihangotti jođiheaddji dahje presideanta lea gohčcon dahje dohkkehan searvama.

2.5 Dáhkádus

Sámedikkis lea sierra mátkedáhkádus Sámedikki áirasiid várás, maiddái vuollelávdegottiid ja ráđiid várás. Dáhkádus gusto čoahkkanemiid ja čoahkkimiid áigge. Dan lassin guoská dáhkádus čoahkkinbáikái ja doppe eret ja das lea mielde idjadeapmi, ja muđui johtimat Sámedikki olis.

Jos mátki lea máksojuvvon kredihhtakoarttain mas lea dáhkádus, ja Sámediggi lea máksán jahke-divada, de máksojuvvo buhtadus dán dáhkádusa mielde.

2.6 Deatalaš njuolggadusat mátkeregulatiivvas

Váldonjuolggadussan lea ahte buot mátkkit Sámedikki ovddas galget dahkkojuvot jođáneamos ja hálbimus vuogi mielde válddedettiin vuhtii buot beliid/goluid mátkki oktavuodas.

Čuovvovaš dieđut gáibiduvvojit mátkerehketblankehtas:

Namma, čujuhus ja vuolláičála

Dáhton/diibmomearri goas lea vuolgán ja fas bohtán juohke bargomátkkis

Mátkki ulbmil

Mátkebaiki

Idjadansaji namma go lea idjadan hoteallas dahje sullasaš sajis

Mátkeruvttu

Mátkeregulatiiva sisriikamátkkiid váste ja sierrašiehtadus sisriikamátkkiid váste go mátkkošta stáhta rehkegi, gávdno Odinis: MOD - Statens reiseregulativ.

2.7 Olgoriikamátkkkit

Olgoriikamátkkiide gusket sierra njuolggadusat. Váldolinját leat dattetge nugo sisriikamátkkiin:

Mátki galgá ovddalgihtii čielggaduvvot/dohkkehuvvot

Mátki galgá čadahuvvot jođáneamos ja hálbimus vuogi mielde nu guhká go dat lea vejolaš doaimma čadaheapi ektui

Mátki dingojuvvo ja máksojuvvo dábálaš vuogi mielde mátkefitnodaga bokte

Mátkerehket čállojuvvo dábálaš vugiin

Stáhta mátkeregulatiiva olgoriikamátkkiid váste galgá geavahuvvot

Mátkerehkegis čállojuvvojit buot golut dan valuta mielde mainna dat leat máksojuvvon.

Rehkenastin Norgga kruvdnun dahkkojuvvo bájkku vuovdinkurssa mielde mii lei dalle go mátki čadahuvvui.

Mátkeregulatiiva olggoriikamátkkiid váste ja sierrašiehtadus olgoriikamátkkiid váste go mátkkošta stáhta rehkegi, gávdno Odinis: MOD - Statens reiseregulativ.

2.8 Mátkerehkegat

Mátkerehket galgá addojuvvot Sámedikki hálddahussii nu johtilit go vejolaš maŋŋá mátkki (ovdal go 1 – okta mánnu lea gollan). Deatalaš lea go galgá oazžut ruđaid johtilit ahte mátkerehket lea dievaslaččat čállojuvvon ja mátkerehkega duogábealde lea buot dat mii galgá leat nugo dáhton, diibmomearri, mátkeruvtto, fievrut ja submi, geahča muđui čuoggáid 2.6 ja 2.7, ja bagadusa dihte geahča Prosedyre for føring av reiseregning frem til utbetaling.

Ávžžuhit sin geat johtet Sámedikki ovddas, geavahit bruttoprinsihpa. Bruttoprinsihpain oaivvilduvvo dat ahte mátkkošteaddji ieš máksá buot mátkegoluid, vejolaččat kredihhtakoarttain. Dalán go mátki lea čadahuvvon, de čállojuvvo mátkerehkegi girdibileahhta, hotealla, busse, toga, taksi, láigobiilla j.d., ja de oazžu ruovttoluotta goluidis mátkerehkega bokte.

Billeahttamátta ja vejolaš guittet (originála) galget biddjojuvvot mielde. Sáhtu (biilla, skohtera j.d.) ja biepmu ovddas máksojuvvo Stáhta mátkeregulatiivva gustovaš máksomeriid mielde.

Jos áirras geavaha eará hotealla dahje láigobiilla go dat mii lea lea šihattojuvvon, de galgá dat vuodustuvvot mátkerehkega duogábealde dakko gokko čuožžu Merknader.

Elektrovnnalaš girdibileahtaid geavaheami oktavuodas ferte áirras fuolahit ahte son oažžu duodaštusa dasa mátkefitnodagas, mii biddjojuvvot mielde mátkerehkegi. Duodaštusas galget leat mielde:

Namma
Goas lea mátkkoštan ja mátkeruvtto
Bileahthahaddi

Dát galgá biddjojuvvot mátkerehkega mielde duodaštussan haddái ja ahte lea čadahan mátkki. Kredihttakoartta geavaheami oktavuodas galgá submi čállojuvvot mátkegollun mátkerehkegis.

Kopiija rehkegis adnojuvvot maiddái dohkálaš duodaštussan. Seamma njuolggadusat gustojit maiddái dalle go mátkki lea diŋgojuvvon ja duodaštuvvon mobiltelefonna bokte.

Muitte: ahte mátkerehket galgá addojuvvot nu johtilit go lea vejolaš ja maŋimustá 1 – ovtta mánu maŋŋá go lea leamaš mátkkis.

3. Mátkkiid ovddas máksin

Buot mátkebálvalusat (girdibileahtta, idjadeapmi, láigobiilla j.d.) galget diŋgojuvvot dihto mátkefitnodaga bokte, mii dál lea:

Via Travel Alta (šiehtadus gusto áigodagas 01.09.05 - 31.08.07), geahča mildosa 1.

Sis geain ii leat vejolašvuohta geavahit kredihttakoartta namuhuvvon mátkebálvalusaid ovddas, ožžot vejolašvuođa sáddet rehkegiid goluid ovddas njuolga Sámediggái. Dalle sádde mátkefitnodat rehkega Sámediggái, ja kopiija mátkkošteaddjái gii bidjá dán kopiija mátkerehkegi duodaštussan. Kopiija rehkegis sáhtta sáddejuvvot mátkkošteaddjái juogo e-poastta dahje dábálaš poastta bokte.

4. Buhtadusat čoahkkimiid ja konferánsaid oktavuodas

4.1 Oppalaččat

Sii geat servet čoahkkinjodihangotti jodiheaddji dahje presideantta dohkkehan ja/dahje gohččon oanehis čoahkkimiidda, konferánsaide, doaluide j.d. ožžot máksojuvvot duohta goluid ovddas. Go searvá dakkár čoahkkimiidda, semináraide dahje bargomátkiide mas Sámediggi lea máksán orruma (borramuša ja/dahje idjadanlasáhusa), de ii galgga biebmomáksu ja idjadanlasáhus rehkenastujuvvot mielde.

4.2 Orrunbuhtadus

Čoahkkinjodihangotti jodiheaddjis lea ovddasvástádus šiehtadit oktasaš penšonhatti čoahkkima buot oasseváldiid ovddas ovdal čoahkkima. Penšonhattis galget leat mielde buot golut, mas lea mielde borramuš, juhkamuš, idjadeapmi, čoahkkinlanjaid ja konferánsalanjaid láigu, mátkkit j.d.

Šihttojuvvon penšonhaddái gullet maiddái dat oasis jándoris go áirasat čoahkkima geažil fertejit orrut čoahkkimbáikkis.

Ovttaskas borademiid ovddas mat eai máksojuvvo orruma oktavuodas, máksojuvvo rehkega mielde juohke boradeami nammii mii lea ráddjejuvvon bajásguvlui borramuša geassima ektui.

4.3 Hálddahaslaš dárjun ja biebmoruhta

Máttkit Norggas

Hálddahaslaš dárjun (bruvssaruhta) máksojuvvo go searvá čoahkkimiidda ja konferánssaide. Hálddahaslaš dárjun addojuvvo olles jándora (24 diimmu) ovddas dalle go Sámediggi lea máksán buot golmma borrama ovddas.

Rehkenastojuvvo biebmobuhtadus ollislaš mátkejávkama ovddas, mii mearkkaša dan áigemeari rájes go mátki lea álggahuvvon dan rádjai go dat loahpahuvvo, ja borranáigegeahpádus buot borranáiggiid ovddas maid Sámediggi máksá.

4.4 Loahpparehket ja bearráigeahččan

Son gii lágida čoahkkimiid, semináraid j.d. Sámedikki rehkegi, galgá fuolahit ahte Sámediggi oažžu čoahkkin-/semináraprogramma ja geahčastaga das geat ledje oasseváldin ja logaldallin. Dát dieđut biddjojuvvojit rehkega vuodđun lágidemiid, buhtadusaid ja honoráraid máksima ja mátkes- ja orrungoluid bearráigeahččamis.

5. Ovddastangolut

5.1 Oppalaččat

Ovddastangolut leat borrangolut nugo lunša ja mállásat, golut vuostáiváldimiidda dahje dutkanmátkkiide, ávvomállásiidda dahje eará riepmomállásiidda.

Presideantas/dievasčoahkkinjodiheddjis/direktevrras lea oppalaš váldi ovddastit, ja sáhttet fápmudit válddi eaŋkilmátkiid oktavuodas.

5.2 Ovddasteapmi sisriikkas

Ovddastemiid oktavuodas sisriikkas meroštallojuvvo gollorádji olbmo nammii nugo leat máksomearit ja daid gávnnat Regulativet for reiser i innlandet vuolde.

Dan lassin sáhttet máksit kultuvrralaš ovdanbuktimiid goluid nugo omd. teáhterčájáhusaide, operai, ballehtti dahje valástallandoaluide sáhttet dasa lassin maksit. Nu maiddái goluid liđiide, gárvohean Gundivadii j.d.

5.3 Ovddasteamit olgoriikkas

Ovddastemiid oktavuodas olgoriikkas meroštallojuvvo gollorádji olbmo nammii nugo leat máksomearit guoskevaš riikkain ja daid gávnnat Regulativet for reiser i utlandet vuolde.

Áirasat geat johtet Sámedikki rehkegi, sáhttet oažžut 30 % lasáhusa guoskevaš riikka borramušmáksomearrái, jos ovddastus dagaha liigegoluid dan ektui maid regulatiivva vuodul sáhttet máksit. Dán ferte vuodustit sierra.

Eaktuduvvo ahte juohke áirras geassá borramušbuhtadusas dalle go okta dahje eanet borramat leat mielde mátkeprográmmas.

5.4 Loahpparehket ja bearráigeahččandagaldumit

Ovddastangoluid ferte duodaštit guittiiguin. Daid oasseváldiid namma ja riikagullelašvuolta, geaid ovddas gáibiduvvo máksu, galgá čuovvut siearra mielddusin rehkegi, dahje juo dieđut biddjovuvvojit mátkerehkega oassái merknader.

6. Eará bealit

6.1 Peršovnnalaš bonusčuoggát ja bonusmátkkit

Dat sámediggeáirasat geat mátkkoštit dávjá, berrejit skáhppot ovdamunnekoartta geavahussii mátkkiid oktavuodas.

Sámediggeáirasat eai sáhte priváhta geavahit eurobonusčuoggáid dahje eará sullasaš ovdamuniid maid lea ožžon bargomátkkiid bokte.

Bonusčuoggáid čoaggima bokte ii galgga lasihahttit Sámedikki goluid.

6.2 Mátkkit maid ovddas Sámediggi ii mávsse

Sámediggi ii mávsse Sámediggeáirasiid mátkkiid riikačoahkkimiidda, válgačoahkkimiidda ja eará sieiva politihkalaš čoahkkimiidda iežas bellodagas/joavkkus. Jos lea eahpádus galgá go Sámediggi máksit olles dahje osiid mátkkis, de dan mearrida juogo presideanta dahej dievasčoahkkinjođiheaddji.

Dát njuolggadusat bohtet fápmui dáinna mearrádusain.

Miellodus 1: Mátkesearvešiehtadusa birra

Vai bálvaluslágideapmi šaddá ekonomalaččat nu bevttolaš go vejolaš ja vai rivttes mátkkoštanvuohki ja haddi välljejuvvo jna., de lea Sámediggi dahkan šiehtadusa mátkeservviin Via Travel Norge AS/Via Travel Alta. Šiehtadusa ulbmil lea Sámedikki mátkedinguomiid dahkat nu bevttolašžan go vejolaš, sihke goluid ja áiggi dáfus. Mátkesearvi galgá fuolahit ahte buohkat geat mátkkoštit Sámedikki ovddas, diŋgojit rabáhttabileahaid.

Šiehtadussii gullet buot diŋgomat virgemátkkiid oktavuodas, dakkár lágidemiid oktavuodas go kurssaid, konferánssaid ja dakkár stuorát čoahkkinlágidemiid oktavuodas go divasčoahkkima, lávdegodde- ja joavkočoahkkimiid jna. Šiehtadusa vuodul sii fáallet goluid dáfus buot beakileamos mátkkiid.

Buot mátkebálvalusat (girdibileahat, hoteallaorrumat, biilaláigoheamit jna.) galget diŋgojuvvot dán mátkesearvvi bokte:

Via Travel Alta (šiehtadus gusto 01.09.05 rájes 31.08.07 rádjai).

VIA Booking (online) lea vuogas veahkki geavaheaddjái ja fuolaha du mátkedinguoma interneahta bokte almmá mátkesearvvi veahki haga. Dán vuogádaga bokte sáhtta diŋgot girdi, hotealla ja láigobiilla. Mii rávvet geavahit ieš-bookema dábalaš mátkkiin.

Maŋŋágo šiehtadus geavahit VIA Booking (online) lea dahkkojuvvon, de ožžot áirasat persuvnnalaš geavaheaddjinama ja beassansáni nu ahte besset VIA Travels iešdiŋgonvuogádahkii. Diŋgonduodaštus interneahta bokte sáddejuvvo e-posttas šiehtaduvvon vuostáiváldiide, ja vejolaš mátkedokumeanttat sáddejuvvojit šiehtadusa mielde. Danne mii ávžžuhit buohkaid sáddet e-poastačujuhuseaset deike: alta@viatravel.no.

Sámediggi ja VIA Travel Alta áigot geavahit sierra Web-reaiddu giedahallat stuorát čoahkkimiid/konferánssaid nu go ovdamearkka dihtii dievas-, lávdegodde- ja joavkočoahkkimiid. Dieđut mátkkoštanvejolašvuodaid, hoteallaid, dieđihanskoviid jed. birra, biddjojit dán Web-čujuhussii. Juohke čoahkkin/konferánssa oažžu sierra Web-čujuhusa, masa beassá dieđihit oassálastima iežas beassansániin ja mas beassá registreret oassálastiid.

Go áigu oassálastit čoahkkimiidda, kurssaide ja semináraide maid earát lágidit, muhto maid Sámediggi máksá, de diŋgojuvvo ja máksojuvvo mátki dábalaš láhkai alta@viatravel.no bokte. Eaktun lea ahte dievasčoahkkinjodihedjji dahje presideanta lea dohkkehan čohkkin-, kursa- ja semináeroassálastima.

Diŋgot sáhtta maiddái njuolggá Via Travel Alta bokte telefovnnas 78 44 95 55, telefávssas 78 43 65 08, dahje e-poasttas alta@viatravel.no

Miellddus 2: Kredihttakoartašiehtadusaid birra

Sámedikkis lea dál šiehtadus Diners Club Norge A/S:in, mii fállá kredihttakoarttaid Diners Club ja Eurocard Gold. Šiehtadus gusto 18.04.05 rájes 30.04.07 rádjai. Koarttat leat persuvnnalaččat, ja juohkehččas lea njuolggá ovddasvástádus kredihttakortasearvái.

Sámediggi máksá jahkedivada mii čállojuvvo mátkerehkegii. Sii geat ožžot buhtaduvvot kredihttakortadivada, fertejit nu guhkás go vejolaš, geavahit dán kredihttakoartta virgemátkkiin. Dábálaš koartta jahkedivada ja bajit dási koartta jahkedivada erohus, ovdamearkka dihtii gollekoartta ja platiidnakoartta jahkedivadiid erohus, ii buhtaduvvo.

Koartta geavaheapmi

Mátkkiid oktavuodas sáhtta korttain máksit ovdamearkka dihtii bileahaid, hoteallaidjademiid, togabileahaid, taksirehkegiid ja sullasaččaid.

Mátkkit mat máksujuvvojit koarttain, leat hui bures dáhkiduvvon (dain lea mátkke-, veahkke-, lihkohisvuoda- ja dingonmáhcahandáhkádus). Ferte leat korttain máksán eanet go 50 % mátkkis. Go mátki lea loahpahuvon, de fievrriiduvvojit golut mátkerehkegii.

Koartaeaggát máksá ieš goluid koartasearvái, muhto oažžu ruovttoluottamáksujuvvo mátkegoluid mátkerehkega bokte.

Jus koarta geavahuvon mánu loahpas, de lea kredihtaáigi sullii 20 beaivvi. Jus koarta geavahuvon mánu álggus, de lea kredihtaáigi sullii 45 beaivvi.

Stáhtabargiide (maiddái Sámediggeáirasiidda) fállá Diners koarta 75 ruvdnosaš jahkedivada (dábálaš haddi lea 695 ru jahkái). Sis geain lea Diners koarta dábálaš hattiin, besset sirdit dán stáhtabargiid fáladahkii go váldet oktavuoda Diners Clubain.

Kredihttakoartadigoma ohcanskovi fidnet dás: www.dinersclub.no jus háliidat Diners Club koartta ja dás: www.eurocard.no jus háliidat Eurocard Gold.

Dábálaš koartageavaheami oktavuodas ii dárbbas máksit divadiid iige eará goluid (earret dalle go váldá reaidaruđa). Kredihttakoarttat leat persuvnnalaš koarttat. Dat mearkkaša ahte koartta sáhtta maiddá geavahit priváhta atnui ja buot koartta ovdduid oažžu maiddá priváhta geavaheami oktavuodas. Juohke ovttaskas koartaeaggádis lea ovddasvástádus koartta geavaheamis ja buot máksingáibádusain.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 03.03.06. dii. 10.55.

Vuodđogiella: Dárogiella

Ášši 13/06

Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái - revideren

Arkiiváššennr..

04/164006 / 25 - 58

Meannudemit

Politikalaš dásái	Beavi	Áššennr.
Čoahkkinjođihangoddi	24.01.06	01/06
Plána ja finánsalávdegoddi	14.-17.02.06	
Sámediggi dievasčoahkkin	28.02. - 03.03.06	13/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga njukčamánu 02.b.2006 dii. 17.55

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Tihttal
1		Čoahkkinjođihangoddi	Ášši 01/06 Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái - reiveren

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámedikki čoahkkinjođihangotti mearrádusárvalus lávdegoddái

Sámediggi čujuha Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaide ja mearrida čuoovvovaš rievdadusaide:

2. Sámedikki áirasiid ja politihkalaš ráđđeaddiid buhtadusaide ja goluid máksin, rievdaduvvo dánin odđa maŋimuš laddasiin:

2. Buhtadusgáibádušat ja máksingáibádušat goluid ovddas

Buhtadusaide sáhtá gáibidit doaimmahuvvon barggu ovddas dáid njuolggadusaide vuodul; fásta buhtadusa ja buhtadusa barggu, ovddasteami dahje oassálastima ovddas Sámedikki čoahkkimiin

Goluid sáhtá gáibidit máksojuvvot dáid njuolggadusaide vuodul massojuvvon bargodietnasa ovddas, mátk- ja orrungoluid ovddas, goluid mánnageahččama dahje eará ovddasmorašbargguide ovddas ja goluid ovddas telefodnii ja tehnikkalaš veahkkeneavuide.

Buhtadusgáibádusat ja gáibádusaid goluid gokčama ovddas galgá ovddidit Sámediggái nu jođánit go vejolaš ja maŋimusat mánu maŋŋá go bargu lea dahkkojuvvon dahje golu lea ožžon.

2.1 Fásta buhtadusat

2.1.1 Sámediggeráđi lahtuide, maŋimus lađas rievdaduvvo dánin:

Sámediggeráđi lahtuin geat barget oasseáigevirggis, lea jahkebuhtadus mii vástida virgeoasi proseantalaš oasi várrepreseantta bálkkás.

2.1.2 Čoahkkinjoŋihangodái, vuosttas lađas rievdaduvvo dánin:

Dievasčoahkkinjođiheaddji oažžu seamma jahkebuhtadusa go Sámedikki várrepreseanta.

2.1.4 Politihkalaš joavkkuide, vuosttas lađas rievdaduvvo dánin:

Joavkojođiheddjiid buhtadus lea nugo čuovvovaš:

- jahkebuhtadus mii vástida fásta áirasiid buhtadusa mii lea kr. 54 000, vrd 2.1.6, masa lasihuvvo joavkojođiheaddjilasáhus mii lea kr. 12 000
- jahkásaš buhtadus mii lea kr. 4 500 juohke lahtu ovddas joavkojođiheaddjái lassin
- buhtadus aktiivvalaš oassálastima ovddas polihkalaš barggus dievasčoahkkimiid oktavuodas 2.2.1 máksomeriid mielde

2.1.5 Lávdegoddejođiheddjiide, rievdaduvvo dánin:

Sámedikki fágálávdegottiid jođiheddjiin lea seamma jahkebuhtadus go fásta áirasiin, mii lea kr. 54 000, vrd 2.1.6. Lassin ožžot buhtadusa aktiivvalaš oassálastima ovddas lávdegodde- ja dievasčoahkkimiin, mii vástida 1,5 geardde 2.2.1 máksomeriid.

2.1.6 Eará fásta áirasiidda, rievdaduvvo dánin odđa nuppi lađasiin:

2.1.6 Fásta áirasiidda:

Sámedikki fásta áirasiin, earret Sámediggeráđi lahtuid ja dievasčoahkkinjođiheaddji, lea jahkebuhtadus mii lea kr. 54 000. Dán buhtadusas lea maid mielde buhtadus vejolaš telefongoluid ovddas.

Jus jávká almmá dohkálaš sivaidd geažil, de galgá gessojuvvot fásta buhtadusas.

2.2 Molsašuddi buhtadusat

2.2.1 Aktiivvalaš oassálastin politihkalaš barggus dievasčoahkkimiid oktavuodas, vuosttas lađas rievdaduvvo dánin:

Sámedikki fásta áirasat ja gohččojuvvon várrelahtut, earret Sámediggeráđi lahtut ja dievasčoahkkinjođiheaddji, buhtaduvvojit aktiivvalaš oassálastima ovddas lávdegoddečoahkkimiin, ovttá joavkočoahkkima ovddas juohke dievasčoahkkima oktavuodas, dievasčoahkkimiid ovddas ja dievasčoahkkimiid jođiheami ovddas dáid máksomeriid mielde:

2.2.1 Aktiivvalaš oassálastin politihkalaš barggus dievasčoahkkimiid oktavuodas, odđa maŋimus lađas:

Áirras gii oažžu ollesbeivebuhtadusa, juogo joavkočoahkkima, lávdegoddečoahkkima dahje dievasčoahkkima ovddas, ii sáhte gáibidit eanet čoahkkinbuhtadusaid vaikke vel oassálastášedje ge eará čoahkkimiidda.

2.4 Massojuvvon bargodietnasa birra, guokte odđa ladđasa:

Doaibma Sámedikki áirrasin lea almmolaš doaibma maid lea sihke geatnegasvuohta ja vuoigatvuohta doaimmahit. Danne leage sámediggeáirasiin vuoigavuohta oažžut virgelobi dábálaš barggus nu ollu go lea dárbu geatnegasvuođaideaset dihte Sámedikkis dahje Sámedikki vuollásaš orgánain.

Almmolaš suorggi bargiin lea dasa lassin vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, dábálaččat gitta 12 beavvi rádjái kaleandarjagis.

2.4.1 Duodaštuvvon massojuvvon bargodienas, rievdaduvvo dánin:

Duodaštuvvon massojuvvon bargodietnasa sáhtá máksit gitta kr. 2000 rádjái beivái sutnje gii sáhtá duodaštut bargodietnasa duohta massima.

Bargi almmolaš dahje priváhta suorggis galgá go gáibida massojuvvon bargodietnasa gessojuvvon bálkká vuodul, buktit čuovvovaš duodaštusaid:

- bargoaddi duodaštusa fitnodaga namain ja čujhusain, bargoáiggiin, gessojuvvon áigodagain, diibmo- dahje beivebálkkáin oktan sosiálalaš goluiguin
- bálkálhppu maid oažžu bargoaddis, mii čájeha ahte bálká lea gessojuvvon

Almmolaš suorggi bargit galget gáibádussii bidjat mielddusin čállosa mii čájeha ahte dat beivvit main bargis lea vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, leat geavahuvvon. Dáid beivviid galgá lohkat kaleandarjagi álgo rájes.

Iehčanas ealáhusdoalli gáibáduš massojuvvon bargodietnasa ovddas galgá duodaštuvvot ná:

- ovddit jagi livnnetduodaštusain ja ealáhusdieđáhusain
- duodaštusain mii čájeha ahte lea máksán bálkká vejolaš sadjásázzii

Jus ovddit jagi livnnetduodaštus dahje ealáhusdieđáhus eai čájet dahje daga jáhkehahttin dan mii gáibiduvvo, sáhtá Sámediggi ovttaš suinna gii ovddida gáibádusa, árvoštallat man stuoris duohta massin lea.

Sámediggi sáhtá refušuvdnagáibádusa vuodul máksit massojuvvon bargodietnasa njuolga bargoaddái. Gáibádusas galget leat čuovvovaš duodaštusaid:

- bargoaddi namma ja čujhus
- áigodat man ovddas gáibiduvvo refušuvdna, mas bohtá ovdan guđe Sámedikki čoahkkimiin/doaimmain lea sáhka
- diibmo- dahje beivemáksomearit oktan sosiálalaš goluiguin

Almmolaš suorggi bargit galget gáibádussii bidjat mielddusin čállosa mii čájeha ahte dat beivvit main bargis lea vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, leat juo geavahuvvon. Dáid beivviid galgá lohkat kaleandarjagi álgo rájes.

Refušuvdnagáibádusa galgá sáddet Sámediggái nu fargga go vejolaš, ja maŋimus guokte mánu maŋja go bargu lea doaimmahuvvon.

11 Golut telefovnii ja teknihkalaš veahkkeneavuide

11.1 Sámedikki ollesáiggepolitihkárat ja politihkalaš ráđdeaddit, rievdaduvvo dánin:

11.1 Sámedikki olles- ja oasseáigepolitihkárat ja politihkalaš ráddeadit:

Sámedikki olles- ja oasseáigepolitihkkáriidda ja politihkalaš ráddeadidiide máksojuvvojit mátketelefonolul ollásit. Eará telefonolul máksojuvvojit gitta kr. 1000 rádjái jahkái stáhta ortnega mielde. Beassá geavahit Sámedikki eará teknihkalaš biergasiid, maiddá mátk-PC mii lea čadnojuvvon internehtti.

11.2 Sámedikki oasseáigepolitihkkárt, lávdegoddejođiheadjit ja joavkojođiheadjit, válđojuvvo eret.

11.3 Sámedikki eará fásta áirasat, rievdaduvvo dánin:

Sámedikki eará fásta áirasiid telefonolulid máksima birra, geahča 2.1.6. Joavkojođiheadjit besset geavahit Sámedikki mátk-PS mii lea čadnojuvvon internehtti.

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Mearkkašumit

Lávdegotti eanetlohku: Norgga Sámiid Riikkasearvi; Roger Pedersen, Gunn-Britt Retter, Ann-Mari Thomassen, Ole Mathis Hetta, Randi A. Skum. Sámiálbmotbellodat; Terje Tretnes

ovddidit čuovvovaš evttohusa:

Mearkkašupmi 1

Lávdegotti eanetlohku atná dárbbaslažžan árvoštallat mo várrepreseantta, dievasčoahkkinjođiheadji, ráđđelahtuid, politihkalaš ráddeadit, joavkojođiheadjiid ja eará sámediggeáirasiid buhtadusat galget mearriduvvot boahtteáiggi 2006 reviderejuvvon bušeahas.

Sámediggepreseantta buhtadus čadnojuvvui Sámedikki ášši 31/05 mearrádusa vuodul Stuorradikki bálkálávdegotti buhtadusmearrádussii ráđđehuslahtuid várás. Buoremus lea ahte olles Sámedikki politihkalaš dássi čadnojuvvo dán ortnegii amas Sámediggi dárbbasit mearridit sierra buhtadusaid.

Evttohus

Olles lávdegoddi: Norgga Sámiid Riikkasearvi; Roger Pedersen, Gunn-Britt Retter, Ann-Mari Thomassen, Ole Mathis Hetta, Randi A. Skum. Bargiidbellodaga sámediggejoavku; Vibeke Larsen, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Ronny Wilhelmsen. Sámeálbmotbellodat; Terje Tretnes. Finnmárkkulista; Toril Bakken

ovddidit čuovvovaš evttohusa:

Evttohus 1

Dás leat Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusat ollislaččat ja rievdadusevttohusat leat vuolláisárgojuvvon, gos lávdegotti lasáhusat čoahkkinjođihangotti evttohusa ektui leat merkejuvvon buoiddes čállagiin.

Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái

1 Doaibmaguovlu

Dát njuolggadusat gusket Sámedikki politihkalaš dássái ja reviderejuvvojit jus lea dárbu maŋŋá juohke bušeahttameannudeami Sámedikkis.

Čujuhit Sámedikki čeahkinortnegii § 17 e) go guoská mátkeregulatiivva ja dáid njuolggadusaid dulkomii.

2 Sámediggeáirasiid ja politihkalaš ráđđeaddiid buhtadusaid ja goluid máksin

2. Buhtadusgáibádušat ja máksingáibádušat goluid ovddas

Buhtadusaid sáhtta gáibidit doaimmahuvvon barggu ovddas dáid njuolggadusaid vuodul; fásta buhtadusa ja buhtadusa barggu, ovddasteami dahje oassálastima ovddas Sámedikki čeahkimiin

Goluid sáhtta gáibidit máksjuvvot dáid njuolggadusaid vuodul massojuvvon bargodietnasa ovddas, mátk- ja orrungoluid ovddas, goluid mánnageahččama dahje eará ovddasmorašbargguid ovddas ja goluid ovddas telefovnnii ja tehnikkalaš veahkkeneavuide.

Buhtadusgáibádušat ja gáibádušaid goluid gokčama ovddas galgá ovddidit Sámediggái nu jođánit go vejolaš ja maŋimusat mánu maŋŋá go bargu lea dahkkojuvvon dahje golu lea ožžon.

2.1 Fásta buhtadusat

2.1.1 Sámediggeráđđái

Sámedikki presideantta jahkebuhtadus čuovvu ráđđehuslahtuid buhtadusa, mas gessojuvvo 150.000 ru. Presidentta buhtadusa mudden čuovvu ráđđehuslahtuid buhtadusa muddemas ja gusto seamma beaivvi rájes.

Sámedikke várrepresideantta jahkebuhtadus mearriduvvo jahkásaččat Sámedikki bušeahttameannudeami oktavuodas.

Sámedikki ráđđelahtuide, geain lea ollesáiggebargu Sámedikkis, máksjuvvo 90% jahkebuhtadus várrepresideantta jahkebuhtadusas.

Sámediggeráđi lahtuin geat barget oasseáigevirggis, lea jahkebuhtadus dat proseantaoassi várrepresideantta bálkkás, mii vástida virgeoasái.

Buhtadus máksjuvvo bálkán.

2.1.2 Čeahkinjođihangodđái

Dievasčeahkinjođiheaddji oažžu seamma jahkebuhtadusa go várrepresideanta.

Buhtadus máksjuvvo bálkán.

2.1.3 Politihkalaš ráđđeaddiide

Presideanta mearrida buhtadusa politihkalaš ráđđeaddiide. Politihkalaš ráđđeaddiide ii máksojuvvo buhtadus badjeláiggi ovddas. Luopmolága njuolggadusat gustojit politihkalaš ráđđeaddiide daid heivehemiiguin, mat muđui gustojit stáhta ámmát- ja virgeolbmuide.

Buhtadus máksojuvvo bálkán.

2.1.4 Politihkalaš joavkkuide

Joavkojodiheaddjin Sámedikkis áddejuvvo son gi lea nammaduvvon jodiheaddjin áirrasčoahkkádussii mas leat okta dahje eanet. Joavkojodiheaddji stáhtusa dáid njuolggadusaid ektui oazžu go buktá čoahkkinjodihangoddái duođastusa das, ovdal 01.11 dan jagi go odđa Sámediggi vuodđuduvvo. Odđa joavkkuid ásaheapmái ja go välljejuvvo odđa joavkojodiheaddji, sáhtta addojuvvot stáhtus dáid njuolggadusaid mielde 01.01 rájes juohke jagi, eaktun lea ahte buktojuvvo duođastus dan birra čoahkkinjodihangoddái ovdal 15.12 ovddit jagi.

2.1.5 Lávdegottiide

Sámedikki fágálávdegottiid jodiheaddjiin lea seamma jahkebuhtadus go fásta áirasiin, mii lea 54 000 ru, gč. 2.1.6. Lassin ožžot buhtadusa aktiivvalaš oassálastima ovddas lávdegodde- ja dievasčoahkkimiin, mii vástida 1,5 geardde 2.2.1 máksomeriid.

2.1.6 Eará fásta áirasiidda

Sámedikki fásta áirasiin, earret Sámediggeráđi lahtuid, joavkojodiheaddjit ja dievasčoahkkinjodiheaddji, lea jahkebuhtadus mii lea 54 000 ru. Dán buhtadusas lea maid mielde buhtadus vejolaš telefongoluid ovddas.

Jus jávká almmá dohkálaš sivaid geažil, de galgá gessojuvvot fásta buhtadusas.

2.2 Molsašuddi buhtadusat

2.2.1 Aktiivvalaš oassálastin politihkalaš barggus joavko-, lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid oktavuodas

Sámedikki joavkojodiheaddjiide, fásta áirasiidda ja gohččojuvvon várrelahtuide, earret Sámediggeráđi lahtuide ja dievasčoahkkinjodiheaddji buhtaduvvo aktiivvalaš oassálastima ovddas ovttá joavkočoahkkimis juohke lávdegoddečoahkkima oktavuodas, lávdegoddečoahkkimiin, ovttá joavkočoahkkima ovddas juohke dievasčoahkkima oktavuodas, dievasčoahkkimiid ovddas ja dievasčoahkkimiid jodiheami ovddas dáid máksomeriid mielde:

	Máksomearri:
Telefončoahkkin lávdegottiin	750 ru
Dievasčoahkkin dahje lávdegoddečoahkkin, 4 diimmu rádjai beaivái	800 ru
Dievasčoahkkin dahje lávdegoddečoahkkin, badjel 4 diimmu beaivái	1.200 ru
Joavkočoahkkin	1.550 ru
Aktiivvalaš oassálastin čoahkkinjodihangottis, juohke dievasčoahkkimis	1.500 ru

Áirras gii oažžu ollesbeaivebuhtadusa, juogo joavkočoahkkima, lávdegoddečoahkkima dahje dievasčoahkkima ovddas mii bistá guhkit go 4 diimmu, ii sáhte gáibidit eanet čoahkkinbuhtadusaid vaikke vel oassálasttášii ge eará čoahkkimiidda.

2.2.2 Stivrraid ja lávdegottiid lahtuide

Sámedikki stivrraid ja lávdegottiid jodiheaddjiide ja lahtuide máksojuvvo buhtadus daid máksomeriid ja eavttuid mielde, mat bohtet ovdan áiggis áigái gustovaš Buhtadusregulatiivvas jna. lávdegottiid jodiheaddjiid, lahtuid ja čálliid várás, gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 3.10.11.

2.2.3 Eará virgedoaimmat Sámedikki ovddas

Go ovddasta Sámedikki dahje oassálastá čoahkkimis Sámedikki ovddas – presideantta dahje čoahkkinjodihangotti jodiheaddji gohččuma mielde – sáhtta máksojuvvot čuovvovaš buhtadus:

	Máksomearri:
Virgedoaimma gitta 4 diimmu rádjái	750 ru
Virgedoaimma badjel 4 diimmu	1.200 ru

Buhtadus lea čoahkkima/ovddasteami ráhkkaneapmái ja čoahkkinoassálastimii. Buhtadus gusto sihke sis- ja olgoriikka čoahkkinoassálastimii/ovddasteapmái.

2.3 Buhtadusaid máksima birra

Buhtadus máksojuvvo dalle go stáhtabargiide máksojuvvo bálká. Juohke mánus máksojuvvo seamma sturrosaš submi.

Buhtadusat mat eai máksojuvvo bálkán máksojuvvojit luopmobáلكálasáhusa dahje luopmoruđaid haga.

2.4 Massojuvvon bargodietnasa birra

Vervet som sametingsrepresentant er et offentlig verv der det både er møteplikt og møterett. Dermed følger også at Doaimma Sámedikki áirrasin lea almmolaš doaimma maid lea sihke geatnegasvuohta ja vuoigatvuohta doaimmahit. Danne leage sámediggeáirasiin vuoigavuohta oažžut virgelobi dábálaš barggus nu ollu go lea dárbu geatnegasvuodaideaset dihte Sámedikkis dahje Sámedikki vuollásaš orgánain.

Almmolaš suorggi bargiin lea dasa lassin vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, dábálaččat gitta 12 beaivvi rádjái kaleandarjagis.

2.4.1 Duodaštuvvon massojuvvon bargodienas

Duodaštuvvon massojuvvon bargodietnasa sáhtta máksit gitta 2000 ru rádjái beaivái sutnje gii sáhtta duodaštut bargodietnasa duohta massima.

Bargi almmolaš dahje priváhta suorggis galgá go gáibida massojuvvon bargodietnasa gessojuvvon bálkká vuodul, buktit čuovvovaš duodaštusaid:

- bargoaddi duodaštusa fitnodaga namain ja čujuhusain, bargoáiggiin, gessojuvvon áigodagain, diibmo- dahje beaivebálkkáin oktan sosiálalaš goluiguin
- bálkálhppu maid oažžu bargoaddis(iin), mii čájeha ahte bálká lea gessojuvvon

Almmolaš suorggi bargit galget gáibádussii bidjat mielddusin čállosa mii čájeha ahte dat beivvit main bargis lea vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, leat geavahuvvon. Dáid beivviid galgá lohkat kaleandarjagi álgo rájes.

Iehčanas ealáhusdoalli gáibádus massojuvvon bargodietnasa ovddas galgá molssaeavttolaččat duodaštuvvot ná:

- ovddit jagi livnnetduodaštusain ja ealáhusdieđáhusain dahje
- duodaštusain mii čájeha ahte lea máksán bálkká vejolaš sadjásažžii

Jus ovddit jagi livnnetduodaštus dahje ealáhusdieđáhus eai čájjet dahje daga jáhkehahttin dan mii gáibiduvvo, sáhtta Sámediggi ovttaš suinna gi ovddida gáibádusa, árvoštallat man stuoris duohta massin lea.

Sámediggi sáhtta refušvudnagáibádusa vuodul máksit massojuvvon bargodietnasa njuolga bargoaddái. Gáibádusas galget leat čuovvovaš duodaštusat:

- bargoaddi namma ja čujuhus
- áigodat man ovddas gáibiduvvo refušvudna, mas boahtá ovdan guđe Sámedikki čoaikkimiin/doaimmain lea sáhka
- diibmo- dahje beaivemáksomearit oktan sosiálalaš goluiguin

Almmolaš suorggi bargit galget gáibádussii bidjat mielddusin čállosa mii čájeha ahte dat beivvit main bargis lea vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, leat juo geavahuvvon. Dáid beivviid galgá lohkat kaleandarjagi álgo rájes.

Refušvudnagáibádusa galgá sáddet Sámediggái nu fargga go vejolaš, ja maŋimus guokte mánu maŋŋá go bargu lea doaimmahuvvon.

2.4.2 Massojuvvon bargodienas duodaštusa haga

Sii geat barget ruovttus, studeanttat, penšunisttat ja earát, geat eai sáhte duodaštit bargodietnasa massima, sáhttet oažžut buhtadusa massojuvvon bargodietnasa ovddas duodaštusa haga máksomeriid mielde. Dát lea dál 800 ru beivái.

Massojuvvon bargodietnasa ovddas duodaštusa haga ii máksojuvvo bálká bargiide.

Oassepenšunisttain lea vuoigatvuohta oažžut buhtaduvvot duodaškeattes bargodienasmassima penšonproseantta mielde.

3 Stáhta tariffašiehtadusa birra

Sámedikki politihkalaš dássái ii guoskka Váldotariffašiehtadus eai ge stáhta sierrašiehtadusat, muhto dat geavahuvvojit vástesaččat dađi mielde go dat sierra lea namuhuvvon vuolábealde.

Dakko gokko stáhta tariffašiehtadusa njuolggadusat geavahuvvojit, de gustojit áigái áigái gustošaš njuolggadusat. Go čujuhuvvo Oktasašnjuolggadusaide, de leat dat stáhta

Váldotariffašiehtadusa Oktasašnjuolggadusat. Jos tariffašiehtadus heaitá gustomis, de eai guoskka Sámedikki politihkalaš dássái ge šat vástesaš vuoigatvuođat.

4 Fuolahusbargogolut

Sámediggepolitihkkarat sáhttet dárbbaslaš bargomátkkiid oktavuođas oažžut buhtaduvvot duodaštuvvon fuolahusbargogoluid ja vejolaš mátkegoluid fuolahusbargái čuovvovaš máksomeriid mielde:

Sadjásažžii ruovttus 1500 ru rádjái jándorii.

Mánnageahččái lea eanemusat 600 ru vuosttaš mánás ja 300 ru juohke eará mánás, muhto oktiibuot ii máksojuvvo badjel 1.200 ru.

Buohcci, boarrása ja doaibmahehttejuvvon olbmo dárbbaslaš divššu ja/dahje geahčču ovddas buhtaduvvo 1.200 ru beaivái.

Náittosguoibmi/ovttasássi dahje muhtun eará geainna juogada máná beaivválaš fuola, sáhtta muhtun spiehkastagain leat mielde mátkkiin, go galgá máná geahččat, ja oažžut máksojuvvot mátkke- ja orrungoluid. Dát ráddjejuvvo gustot dušše dalle go lea deatalaš ahte máná lea mielde, ovdamearkka dihte máná njamaheami oktavuodas. Ornet guoská gitta dassážiigo máná deavdá jagi. Sámediggi sáhtta árvvoštallat erenoamáš diliin buhtadit goluid badjel jahkásaš máná ovddas.

Miedušteaddjái ii máksojuvvo massojuvvon bargodietnasa ovddas.

Rehkega čállá son, gi bearráigeaččá máná/olbmo, ja áirras duodásta bargooktavuoda Bálká- ja buhtadusskovvá. Dasa galgá maid čállit gean lea dikšun dahje/ ja máná nama ja jagi.

Áhčči, eadni dahje eará iežas bearašlahttu ii sáhte oažžut buhtadusa mánnageahču/fuolahusbarggu ovddas.

5 Ássan- ja ruovttumátkegolut

Sámedikki ollesáiggipolitihkkarat ja ráđi politihkalaš ráđdeaddit, geat orrot guhkkelis go 40 km eret bargosajis ja doalahit ásodaga ruovttubáikkis eai ge láigot dan eret, ožžot nuvtá geavahussii dakkár ásodaga mas leat earkilis viessogálvvut. Maiddái elrávdnji, liekkas ja birranbassan oktii jagis ja fárrengolut leat nuvtá.

Fárrengolut máksojuvvot almmolaš bargiid fárrenbuhtadusregulatiivva mielde, gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 7.05.

Sámediggeráđi ollesáiggipolitihkkarat ja politihkalaš ráđdeaddit geat orrot guhkkelis go 40 km eret bargosajis, ožžot máksojuvvot ruovttumátkegi ovddas oktii vahkkui. Mátki ruoktot, galgá nu guhkás go vejolaš heivehuvvot bargomátkegiin. Stáhta mátkeregulatiiva sisriikkas biddjojuvvo vuodđun goluid máksimii. Dákkár mátkkegiin máksojuvvo dušše sieiva mátkegoluid ovddas, borran-/idjadanlasáhus ii máksojuvvo.

6 Luopmuvuoigatvuodát

Luopmoláhka gusto Sámedikki ollesáiggipolitihkkariidda, maiddái politihkalaš ráđdeaddiide.

7 Virgelobit

Ollesáiggepolitihkkariidda geat ožžot ollislaš buhtadusa njuolga Sámedikkis, gusket čuovvovaš virgelohpenjuolggadusat:

7.1 Riegádahttinvirgelohpi

Riegádahttima oktavuodas sáhtta addit virgelobi gitta 42 vahku rádjai olles báلكkáiin dahje 52 vahku rádjai 80% báلكkáiin. Riegádahttinvirgelohpi báلكkáiin sáhtta guhkiduvvot viđain vahkuin (7 vahkuin go lea 80% báلكá) juohke máná nammii, jos oktanaga riegádahtta eanet go ovttá máná. Jos deavdá álbmotoadjolága riegádahttinruhtaeavttuid, de addojuvvo olles báلكá Oktasašnjuolggadusaid § 19 ektui (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03). Dát guoská vaikko guoskevaš

politiikkar heaittášii ge áigodagas. Dalle jos oazžu eará bálkká, ealáhusdientnasa dahje sullasačča, de ii leat šat vuoigatvuohta oazžut bálkká Sámedikkis.

Áhčiin, geat leat ožžon bálkávirgelobi Váldotariffašiehtadusa ektui, dakkár oktavuodas masa álbmotoadjoláhka ii guoskka, lea vuoigatvuohta oazžut bálkká álggahuvvon virgelohpeáigodaga lohppii.

Váldonjuolggadussan lea ahte áhčit galggašedje riegádahttima oktavuodas oazžut áimmahuššanvirgelobi fuolahit eatnis ja mánás.

7.2 Adopterenvirgelohpi

Dan oktavuodas go adoptere máná gi lea vuollel 15 jagi, sáhtta oazžut virgelohpi gitta 39 vahku rádjai olles bálkkáin dahje gitta 49 vahku rádjai 80% bálkkáin. Adopterenvirgelohpi bálkkáin sáhtta guhkiduvvot viđain vahkuin (7 vahkuin go lea 80% bálká) juohke máná nammii, jos oktanaga adoptere eanet go ovttá máná.

Jos deavdá álbmotoadjolága adopterenruhtaevttuid, de addojuvvo olles bálká Oktasašnjuolggadusaid § 19 ektui (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03). Dát guoská vaikko guoskevaš politiikkar heaittášii ge áigodagas. Dalle jos oazžu eará bálkká, ealáhusdientnasa dahje sullasačča, de ii leat šat vuoigatvuohta oazžut bálkká Sámedikkis.

Áhčiin, geat leat ožžon bálkávirgelohpi Váldotariffašiehtadusa ektui, dakkár oktavuodas masa álbmotoadjoláhka ii guoskka, lea vuoigatvuohta oazžut bálkká álggahuvvon virgelohpeáigodaga lohppii.

7.3 Čálgovirgelohpi

Jos leat deatalaš čálgoákkat, de sáhtta oazžut čálgovirgelohpi bálkkáin gitta guokte vahku kaleanddarjagis, gč. Oktasašnjuolggadusaid § 22 (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03).

7.4 Jávkán máná buohcuvuođa geažil

Virgelohpi bálkkáin, Oktasašmearrádusaid § 20 njuolggadusaid mielde, sáhtta addojuvvot dalle go ferte áimmahuššat buohcci máná (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03).

8 Jávkán iežas buohcuvuođa geažil

Sámedikki ollesáiggipolitiikkariidda, geat ožžot njuolga buhtadusa Sámedikkis, addojuvvo ollesbálká buohcuvuođa oktavuodas gitta 49 vahku ja 5 kaleanddarbeaivvi rádjái, gč.

Oktasašmearrádusaid § 18 mii gusto vástesaččat. Go heaitá virggis, de ii leat šat vuoigatvuohta oazžut bálkká.

9 Virgemátkkit

Sámedikki politiikkalaš doaimma bargomátkkiid/mátkkiid oktavuodas biddjojuvvojit vuodđun dat njuolggadusat mat leat Regulatiivvas sis- ja olgoriikka mátkkiid várás, go johtá stáhta rehkegii.

Bargomátkin lohko mátki mii lea badjel 15 km Sámedikki oasseáiggipolitiikkariid orrunsašis, ja Sámedikki ollesáiggipolitiikkariid orrunsašis ja/dahje bargosašis. Sámedikki ollesáiggipolitiikkarat sáhttet oazžut buhtadusa duodaštuvvon goluid ovddas mátkkiin mat leat vuollel 15 km

bargosašis/orrunsašis, gitta 1000 ruvno rádjái jahkái. Sámedikki eará politiikkarat sáhttet oazžut buhtadusa duodaštuvvon goluid ovddas mátkkiin mat leat vuollel 15 km, dalle go

Sámediggepresideanta lea geatnegahttan sin mátkái.

Joavkočoahkkimiid main Sámediggi gokča mátk- ja orrungoluid, galget dollojuvvot hálbimus vuogi mielde.

9.1 Sámediggeáirasiidda

Bargomátkin lohkkovuvvo mátki oassalastit čoahkkimiin, seminárain, konferánsain dahje kurssain maida presideanta dahje dievasčoahkkinjodiheddji lea gohččon ja dohkkehan, dahje mátki masa presideanta dahje dievasčoahkkinjodiheddji lea gohččon.

Áirasat ožžot Sámedikkis máksojuvvot kredihatkooartta jahkedivaga.

Váldonjuolggadussan lea ahte mátkkiid ovddas ii oáččo ovddalgihtii máksojuvvot. Mátkegolut máksojuvvot go mátkerehket stáhta skovis lea sáddejuvvon ja golut leat duodaštuvvon.

9.2 Politihkalaš ráđdeaddiide

Politihkalaš ráđdeaddiid mátkkit lohkkovuvvojit bargomátkin. Spiehkastahkan leat sieiva priváhta mátkkit, main ii leat makkárga oktavuoha virgái ja doibmii.

Sámediggi ii mávsse mátkkiid riikačoahkkimiidda, válgačoahkkimiidda ii ge eará sieiva bellodatpolitihkalaš čoahkkimiidda, dat eai lohkkovuvvo bargomátkin. Dain oktavuodain goas meannuduvvojit áššit máiguin Sámediggi aktiivvalaččat bargá, dahje go lea doaimmaheamen eará bálvalusbargguid mátkki oktavuodas, sáhtá mátki dattetge lohkkovuvvot bargomátkin.

Dalle jos lea eahpáduš ahte sáhtá go oassi mátkkis dahje olles mátki lohkkovuvvot bargomátkin, mearrida Sámediggepresideanta ášši.

9.3 Miedušteaddji golud

Sámediggeráđi lahtuid beallalaččat/guoimmit sáhttet leat mielde ovddasteamen dakkár doaluin main lea erenoamáš našuvnnalaš dahje riikkaidgaskasaš mearkkašupmi. Sámedikki presideanta dahje čoahkkinjodihangotti jodiheddji galgá dakkár oktavuodain vuos árvvoštallat sáhtá go goluid beallalaččaid/guoimmi ovddas máksit.

10 Skeaŋkkat ja honorárat

10.1 Skeaŋkkaid oazžun

Buot skeaŋkkaid maid oazžu dan olis go lea ovddasteamen Sámedikki, lohkkovuvvojit skeaŋkan bargodilis ja dat galget fievrividuvvot Sámedikki skeaŋkaprotokollii ja daid galgá Sámediggi hálddašit.

Skeaŋkkaid, mat leat persovnnalaččat ja daid árvu lea árvvoštallojuvvon leat vuollel 500 ruvno sáhtá vuostaiváldi ieš doallat.

10.2 Skeaŋkkat Sámedikkis

Sámediggi sáhtá addit alla gussiide, logaldalliide ja earáide dakkár skeaŋkkaid, maid árvu sáhtá leat gitta 2.500 ruvno rádjai. Skeaŋkkat mat addovuvvojit galget vuostažettiin leat sámi girjjálašvuohta, dáidda ja giehtaduojit.

10.3 Honorárat

Sámedikki olles- ja oasseaiggepolitihkkariin ja politihkalaš ráđđeaddiin lea vejolašvuohta váldit honorára dakkár artihkkaliid dahje aviisačállosiid ovddas, maid ovddas dábálaččat máksojuvvo. Go logaldallá iežas bargosuorggi birra, de dan ovddas ii galgga váldit mávssu.

11 Telefongolut ja golut teknihkalaš veahkkeneavvuide

11.1 Sámedikki olles- ja oasseáiggepolitihkkárat ja politihkalaš ráđdeaddit

Sámedikki olles- ja oasseáiggepolitihkkáriidda ja politihkalaš ráđđeaddiide máksojuvvojit mátke-telefongolut ollásit. Eará telefongolut máksojuvvojit gitta 1000 ru rádjái jahkái stáhta ortnega mielde. Beassá geavahit Sámedikki eará teknihkalaš biergasiid, maiddái mátke-PC mii lea čadnojuvvon internehtti.

11.2 Sámedikki eará fásta áirasat

Sámedikki eará fásta áirasiid telefongoluid máksima birra, geahča 2.1.6. Joavkojođiheaddjit besset geavahit Sámedikki mátke-PS mii lea čadnojuvvon internehtti.

12 Penšuvdna

Sámedikki olles- ja oasseaiggepolitihkkarat geat ožžot bálkka Sámedikkis, dieđihuvvojit Stáhta penšuvdnakássii.

13 Doaimmas heaitin

Sámedikki ollesáiggepolitihkkáriidda addojuvvo maŋŋábálkka ovtta mánu dan rájes go heitet, muhto gitta golmma mánu rádjai jos sis ii leat bálkka-/ealáhusdianas, penšuvdna dahje sullasaš.

Politihkalaš ráđđeaddiide sáhtta, go heitet, addit oasse- dahje ollesbálkka gitta ovtta mánu rádjai, dán mearrida Sámedikki presideanta juohke áššis, muhto gitta golmma mánu rádjai jos sis ii leat bálkka-/ealáhusdianas, penšuvdna dahje sullasaš. Maŋŋábálkka eanet go mánu ferte ohat Sámedikki presideanttas ja buktit duodaštusa das ahte sus ii leat dias.

Njuolggadusat bohtet fápmui ođđajagimánu 1. b. 2006 rájes.

Lávdegotti unnitlogu lahtut: Bargiidbellodaga sámediggejoavkkus; Vibeke Larsen, Egil Olli, Magnhild Mathisen, Willy Ørnebakk, Ronny Wilhelmsen. Finnmarkkullista; Kjetil Romsdal

ovddidit čuovvovaš evttohusa:

Evttohus 2

1 Doaimmasuorgi, ođđa 2. cealkka:

Buot fásta máksomearit dán njuolggadusain muddejuvvojit jahkásaččat SSB indexae ektui mii guoská bálkástatistihkkii 1/1 nammii, vuosttaš gearddi 01.01.07.

2.2.1 Sámediggeráđđi, ođđa 1. teakstaoassi:

Sámedikki presideantta jahkebuhtadus 2006:s mearriduvvo leat 723.000 ruvno.

2.2.1 Sámediggeráđđi, ođđa 2. teakstaoassi:

Sámedikki várrepresideantta jahkebuhtadus 2006:s mearriduvvo 540.000 ruvno.

2.4.1 Duodaštuvvon massojuvvon bargodienas, vuosttaš lađas, ođđa mañimuš cealkka:

Áibbas erenoamáš diliin sáhtta vuodustuvvon ohcama ja duodaštusa vuodul juolludit gitta 2000 ru rádjai lasi beaivái duodaštuvvon massojuvvon bargodietnasis.

Evttohus 3

Unnitlohku ovddida čuovvovaš čeahkinjodihangottis čk. 2.1.4 , vuosttaš lađas:

2.1.4 Politihkalaš joavkkut:

Joavkojodiheaddji buhtadus lea ná:

- jahkebuhtadus mii vástida fásta áirasiid buhtadusa 54 000 ruvno, geahča 2.1.6, jahkásaš joavkojodiheaddji lasáhus 12 000 ruvno
- jahkásaš buhtadus 4 500 ruvno lahttu nammii earret joavkojodiheaddji
- buhtadus aktiivvalaš oassálastima ovddas politihkalaš barggus lávedegodde- ja dievasčeahkkimiin, 2.2.1 máksomeriid mielde

Evttohus 4, áirras Olaf Eliassen, Guovddášbellodat:

2.1.4 Politihkalaš joavkkuide

Rievdadus, ođđa vuosttaš teakstaoassi: ”Joavkojodiheaddjiid jahkebuhtadus rehkenastojuvvo joavkku sturrodaga vuodul:

Vuodđubuhadus jahkái lea 150.000 ru.

Buhtadus joavkku eará áirasiidda lea 3000 ru jahkái.”

Dán buhtadusas leat maid vejolaš telefongolut mielde.

Teaksataoassi muđui nu mo čeahkinjodihangotti evttohus.

2.2.1 Aktiivvalaš oassálastin politihkalaš barggus joavko-, lávdegodde- ja dievasčeahkkimiid oktavuodas

Rievdadus: ”joavkojodiheaddjiide,” válđojuvvo eret vuosttaš sátnin vuosttaš teakstaoasis, ja lasihuvvo spiehkastagaide.

Ođđa teksta: ”Fásta áirasat ja gohččojuvvon várrelahtut, earret Sámediggeráđi lahtut, dievasčeahkinjodiheaddji ja joavkojodiheaddjit, buhtaduvvojit ...” jna.

Olles 4. teakstaoassi čeahkinjodihangotti evttohusa čuoggás 2.1.1, mas lea čuovvovaš teaksta ”Sámediggeráđi lahtuin, geat barget oasseáiggevirggis, lea jahkebuhtadus dat proseantaoassi várrepresideantta bálkkás, mii vástida virgeoassái”, sihkkojuvvo.

Dát rievdadusat Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusain gustojit 1.1.06 rájes olggos válgááigodaga.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 38 čoahkis. Jienasteapmi čađahuvvui čuovvovaš vuoru mielde:

- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 2 hilgojuvvui 22 jienain. 16 jienastedje beali.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 3 hilgojuvvui 21 jienain. 17 jienastedje beali.
- Olav Eliassen evttohus 4 mearriduvvui 22 jienain 16 jiena vuostá.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Willy Ørnebakk, áššejođiheaddji	
2	Olaf Eliassen	
3	Ann-Mari Thomassen	Willy Ørnebakk
4	Egil Olli	Olaf Eliassen
		Willy Ørnebakk
		Martin Urheim
	Egil Olli	
5	Willy Ørnebakk, áššejođiheaddji	
	Terje Tretnes, čoahkkinortnegii	
	Marianne Balto Henriksen, čoahkkinortnegii	
	Martin Urheim, čoahkkinortnegii	
	Ann-Mari Thomassen, čoahkkinortnegii	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái

1 Doaibmaguovlu

Dát njuolggadusat gusket Sámedikki politihkalaš dássái ja reviderejuvvojit jus lea dárbu maŋŋá juohke bušeahttameannudeami Sámedikkis.

Čujuhit Sámedikki čeahkinortnegii § 17 e) go guoská mátkeregulatiivva ja dáid njuolggadusaid dulkomii.

2. Buhtadusgáibádusat ja máksingáibádusat goluid ovddas

- Buhtadusaid sáhtta gáibidit doaimmahuvvon barggu ovddas dáid njuolggadusaid vuodul; fásta buhtadusa ja buhtadusa barggu, ovddasteami dahje oassálastima ovddas Sámedikki čeahkimiin
- Goluid sáhtta gáibidit máksujuvvo dáid njuolggadusaid vuodul massojuvvon bargodietnasa ovddas, mátk- ja orrungoluid ovddas, goluid mánnageahččama dahje eará ovddasmorašbargguid ovddas ja goluid ovddas telefodnii ja teknihkalaš veahkkeneavuide.
- Buhtadusgáibádusat ja gáibádusaid goluid gokčama ovddas galgá ovddidit Sámediggái nu jođánit go vejolaš ja maŋimusat mánu maŋŋá go bargu lea dahkkojuvvon dahje golu lea ožžon.

2.1 Fásta buhtadusat

2.1.1 Sámediggeráđđái

Sámedikki presideantta jahkebuhtadus čuovvu ráđdehuslahtuid buhtadusa, mas gessojuvvo 150.000 ru. Presidentta buhtadusa mudden čuovvu ráđdehuslahtuid buhtadusa muddemas ja gusto seamma beaivvi rájes.

Sámedikke várrepresideantta jahkebuhtadus mearriduvvo jahkásaččat Sámedikki bušeahttameannudeami oktavuodas.

Sámedikki ráđdehastuide, geain lea ollesáiggebargu Sámedikkis, máksujuvvo 90% jahkebuhtadus várrepresideantta jahkebuhtadusas.

Buhtadus máksujuvvo bálkán.

2.1.2 Čeahkinjođihangodđái

Dievasčeahkinjođiheaddji oažžu seamma jahkebuhtadusa go várrepresideanta.

Buhtadus máksujuvvo bálkán.

2.1.3 Politihkalaš ráđđeaddiide

Presideanta mearrida buhtadusa politihkalaš ráđđeaddiide. Politihkalaš ráđđeaddiide ii máksojuvvo buhtadus badjeláiggi ovddas. Luopmolága njuolggadusat gustojit politihkalaš ráđđeaddiide daid heiveheimiiguin, mat muđui gustojit stáhta ámmát- ja virgeolbmuide.

Buhtadus máksojuvvo bálkán.

2.1.4 Politihkalaš joavkkuide

”Joavkojodiheaddjiid jahkebuhtadus rehkenastojuvvo joavkku sturrodaga vuodul:

- Vuodđubuhtadus jahkái lea 150.000 ru.
- Buhtadus joavkku eará áirasiidda lea 3000 ru jahkái.”
- Dán buhtadusas leat maid vejolaš telefongolut mielde.

Joavkojodiheaddjin Sámedikkis áddejuvvo son gi lea nammaduvvon jodiheaddjin áirrasčoahkkádussii mas leat okta dahje eanet. Joavkojodiheaddji stáhtusa dáid njuolggadusaid ektui oažžu go buktá čoahkkinjodihangoddái duodaštusa das, ovdal 01.11 dan jagi go ođđa Sámediggi vuodđuduvvo. Ođđa joavkkuid ásahepmái ja go válljejuvvo ođđa joavkojodiheaddji, sáhtta addojuvvot stáhtus dáid njuolggadusaid mielde 01.01 rájes juohke jagi, eaktun lea ahte buktojuvvo duodaštus dan birra čoahkkinjodihangoddái ovdal 15.12 ovddit jagi.

2.1.5 Lávdegottiide

Sámedikki fágálávdegottiid jodiheaddjiin lea seamma jahkebuhtadus go fásta áirasiin, mii lea 54 000 ru, gč. 2.1.6. Lassin ožžot buhtadusa aktiivvalaš oassálastima ovddas lávdegodde- ja dievasčoahkkimiin, mii vástida 1,5 geardde 2.2.1 máksomeriid.

2.1.6 Eará fásta áirasiidda

Sámedikki fásta áirasiin, earret Sámediggeráđi lahtuid, joavkojodiheaddjit ja dievasčoahkkinjodiheaddji, lea jahkebuhtadus mii lea 54 000 ru. Dán buhtadusas lea maid mielde buhtadus vejolaš telefongoluid ovddas.

Jus jávká almmá dohkálaš sivaid geažil, de galgá gessojuvvot fásta buhtadusas.

2.2 Molsašuddi buhtadusat

2.2.1 Aktiivvalaš oassálastin politihkalaš barggus joavko-, lávdegodde- ja dievasčoahkkimiid oktavuodas

Fásta áirasiidda ja gohččojuvvon várrelahtuide, earret Sámediggeráđi lahtuide, Sámedikki joavkojodiheaddjiide ja dievasčoahkkinjodiheaddji buhtaduvvojat aktiivvalaš oassálastima ovddas ovttá joavkočoahkkimis juohke lávdegoddečoahkkima oktavuodas, lávdegoddečoahkkimiin, ovttá joavkočoahkkima ovddas juohke dievasčoahkkima oktavuodas, dievasčoahkkimiid ovddas ja dievasčoahkkimiid jodiheami ovddas dáid máksomeriid mielde:

	Máksomearri:
Telefončoahkkin lávdegottiin	750 ru
Dievasčoahkkin dahje lávdegoddečoahkkin, 4 diimmu rádjai beaivái	800 ru
Dievasčoahkkin dahje lávdegoddečoahkkin, badjel 4 diimmu beaivái	1.200 ru
Joavkočoahkkin	1.550 ru
Aktiivvalaš oassálastin čoahkkinjodihangottis, juohke dievasčoahkkimis	1.500 ru

Árras gii oazžu ollesbeaivebuhtadusa, juogo joavkočoahkkima, lávdegoddečoahkkima dahje dievasčoahkkima ovddas mii bistá guhkit go 4 diimmu, ii sáhte gáibidit eanet čoahkkinbuhtadusaid vaikke vel oassálastášii ge eará čoahkkimiidda.

2.2.2 Stivrraid ja lávdegottiid lahtuide

Sámedikki stivrraid ja lávdegottiid jodiheaddjiide ja lahtuide máksojuvvo buhtadus daid máksomeriid ja eavttuid mielde, mat bohtet ovdan áiggis áigái gustovaš Buhtadusregulatiivvas jna. lávdegottiid jodiheaddjiid, lahtuid ja čálliid várás, gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 3.10.11.

2.2.3 Eará virgedoaimmat Sámedikki ovddas

Go ovddasta Sámedikki dahje oassálastá čoahkkimis Sámedikki ovddas – presideantta dahje čoahkkinjodihangotti jodiheaddji gohččuma mielde – sáhtta máksojuvvot čuovvovaš buhtadus:

	Máksomearri:
Virgedoaimma gitta 4 diimmu rádjái	750 ru
Virgedoaimma badjel 4 diimmu	1.200 ru

Buhtadus lea čoahkkima/ovddasteami ráhkkaneapmái ja čoahkkinoassálastimii.
Buhtadus gusto sihke sis- ja olgoriikka čoahkkinoassálastimii/ovddasteapmái.

2.3 Buhtadusaid máksima birra

Buhtadus máksojuvvo dalle go stáhtabargiide máksojuvvo bálká. Juohke mánus máksojuvvo seamma sturrosaš submi.

Buhtadusat mat eai máksojuvvo bálkán máksojuvvot luopmobálkálásáhusa dahje luopmorudaid haga.

2.4 Massojuvvon bargodietnasa birra

Doaimma Sámedikki árrasin lea almmolaš doaimma maid lea sihke geatnegasvuohta ja vuoigatvuohta doaimmahit. Danne leage sámediggeáirasiin vuoigavuohta oazžut virgelobi dábálaš barggus nu ollu go lea dárbu geatnegasvuođaideaset dihte Sámedikkis dahje Sámedikki vuollásaš orgánain.

Almmolaš suorggi bargiin lea dasa lassin vuoigatvuohta oazžut virgelobi bálkkáin, dábálaččat gitta 12 beavvi rádjái kaleandarjagis.

2.4.1 Duodaštuvvon massojuvvon bargodienas

Duodaštuvvon massojuvvon bargodietnasa sáhtta máksit gitta 2000 ru rádjái beaivái sutnje gii sáhtta duodaštut bargodietnasa duohta massima.

Bargi almmolaš dahje priváhta suorggis galgá go gáibida massojuvvon bargodietnasa gessojuvvon bálkká vuodul, buktit čuovvovaš duodaštusaid:

- bargoaddi duodaštusa fitnodaga namain ja čujuhusain, bargoáiggiin, gessojuvvon áigodagain, diibmo- dahje beaivebálkkáin oktan sosiálalaš goluiguin
- bálkálhppu maid oažžu bargoaddis(iin), mii čájeha ahte bálká lea gessojuvvon

Almmolaš suorggi bargit galget gáibádussii bidjat mielddusin čállosa mii čájeha ahte dat beaivvit main bargis lea vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, leat geavahuvvon. Dáid beivviid galgá lohkat kaleandarjagi álgo rájes.

Iehčanas ealáhusdoalli gáibádus massojuvvon bargodietnasa ovddas galgá molssaeavttolaččat duodaštuvvot ná:

- ovddit jagi livnnetduodaštusain ja ealáhusdieđáhusain dahje
- duodaštusain mii čájeha ahte lea máksán bálkká vejolaš sadjásažžii

Jus ovddit jagi livnnetduodaštus dahje ealáhusdieđáhus eai čájjet dahje daga jáhkchahttin dan mii gáibiduvvo, sáhtta Sámediggi ovtta suinna gi ovddida gáibádusa, árvoštallat man stuoris duohta massin lea.

Sámediggi sáhtta refušuvdnagáibádusa vuodul máksit massojuvvon bargodietnasa njuolga bargoaddái. Gáibádusas galget leat čuovvovaš duodaštusaid:

- bargoaddi namma ja čujuhus
- áigodat man ovddas gáibiduvvo refušuvdna, mas boahtá ovdan guđe Sámedikki čeahkkimiin/doaimmain lea sáhka
- diibmo- dahje beaivemáksomearit oktan sosiálalaš goluiguin

Almmolaš suorggi bargit galget gáibádussii bidjat mielddusin čállosa mii čájeha ahte dat beaivvit main bargis lea vuoigatvuohta oažžut virgelobi bálkkáin, leat juo geavahuvvon. Dáid beivviid galgá lohkat kaleandarjagi álgo rájes.

Refušuvdnagáibádusa galgá sáddet Sámediggái nu fargga go vejolaš, ja maŋimus guokte mánu maŋŋá go bargu lea doaimmahuvvon.

2.4.2 Massojuvvon bargodienas duodaštusa haga

Sii geat barget ruovttus, studeanttat, penšunisttat ja earát, geat eai sáhte duodaštut bargodietnasa massima, sáhttet oažžut buhtadusa massojuvvon bargodietnasa ovddas duodaštusa haga máksomeriid mielde. Dát lea dál 800 ru beaivái.

Massojuvvon bargodietnasa ovddas duodaštusa haga ii máksojuvvo bálká barguide.

Oassepenšunisttain lea vuoigatvuohta oažžut buhtaduvvot duodaškeahtes bargodienasmassima penšonproseantta mielde.

3 Stáhta tariffašiehtadusa birra

Sámedikki politihkalaš dássái ii guoskka Váldotariffašiehtadus eige stáhta sierrašiehtadusat, muhto dat geavahuvvojit vástesaččat dađi mielde go dat sierra lea namuhuvvon vuolábealde.

Dakko gokko stáhta tariffašiehtadusa njuolggadusat geavahuvvojit, de gustojit áigái áigái gustošaš njuolggadusat. Go čujuhuvvo Oktasašnjuolggadusaide, de leat dat stáhta

Váldotariffašiehtadusa Oktasašnjuolggadusat. Jos tariffašiehtadus heaitá gustomis, de eai guoskka Sámedikki politihkalaš dássái ge šat vástesaš vuoigatvuođat.

4 Fuolahusbargogolut

Sámediggepolitihkkarat sáhttet dárbbaslaš bargomátkkiid oktavuodas oazžut buhtaduvvot duodaštuvvon fuolahusbargogoluid ja vejolaš mátkegoluid fuolahusbargái čuovvovaš máksomeriid mielde:

- Sádjasazžii ruovttus 1500 ru rádjái jándorii.
- Mánnageahččái lea eanemusat 600 ru vuosttaš mánás ja 300 ru juohke eará mánás, muhto oktiibuot ii máksojuvvo badjel 1.200 ru.
- Buohcci, boarrása ja doaibmahehttejuvvon olbmo dárbbaslaš divššu ja/dahje geahčču ovddas buhtaduvvo 1.200 ru beaivái.
-
- Náittosguoibmi/ovttasássi dahje muhtun eará geainna juogada máná beaivválaš fuola, sáhtta muhtun spiehkastagain leat mielde mátkkiin, go galgá máná geahččat, ja oazžut máksojuvvo mátk- ja orrongoluid. Dát ráddjejuvvo gustot dušše dalle go lea deatalaš ahte máná lea mielde, ovdamearka dihte máná njamaheami oktavuodas. Ortnet guoská gitta dassážiigo máná deavdá jagi. Sámediggi sáhtta árvvoštallat erenoamáš diliin buhtadit goluid badjel jahkásaš máná ovddas.

Mieđušteaddjái ii máksojuvvo massojuvvon bargodietnasa ovddas.

Rehkega čállá son, gi bearráigeaččá máná/olbmo, ja áirras duodašta bargooktavuoda Bálká- ja buhtadusskovvá. Dasa galgá maid čállit gean lea dikšun dahje/ ja máná nama ja jagi. Áhčči, eadni dahje eará iežas bearašlahttu ii sáhte oazžut buhtadusa mánnageahču/fuolahusbarggu ovddas.

5 Ássan- ja ruovttumátkegolut

Sámedikki ollesáiggepolitihkkarat ja ráđi politihkalaš ráđdeaddit, geat orrot guhkkelis go 40 km eret bargosajis ja doalahit ásodaga ruovttubáikkis eai ge láigot dan eret, ožžot nuvtá geavahussii dakkár ásodaga mas leat eaŋkilis viessogálvvut. Maiddái elrávdnji, liekkas ja birranbassan oktii jagis ja fárrengolut leat nuvtá.

Fárrengolut máksojuvvojit almmolaš bargiid fárrenbuhtadusregulatiivva mielde, gč. Stáhta bargiidgiehtagirji čuoggá 7.05.

Sámediggeráđi ollesáiggepolitihkkarat ja politihkalaš ráđdeaddit geat orrot guhkkelis go 40 km eret bargosajis, ožžot máksojuvvo ruovttumátkki ovddas oktii vahkkui. Mátki ruoktot, galgá nu guhkás go vejolaš heivehuvvot bargomátkkiin. Stáhta mátkeregulatiiva sisriikkas biddjojuvvo vuodđun goluid máksimii. Dakkár mátkkiin máksojuvvo dušše sieiva mátkegoluid ovddas, borran-/idjadanlasáhus ii máksojuvvo.

6 Luopmovuoigatvuodát

Luopmoláhka gusto Sámedikki ollesáiggepolitihkkariidda, maiddái politihkalaš ráđdeaddiide.

7 Virgelobit

Ollesáiggepolitihkkariidda geat ožžot ollislaš buhtadusa njuolga Sámedikkis, gusket čuovvovaš virgelohpenjuolggadusat:

7.1 Riegádahttinvirgelohpi

Riegádahttima oktavuodas sáhtta addit virgelobi gitta 42 vahku rádjai olles bálkkáin dahje 52 vahku rádjai 80% bálkkáin. Riegádahttinvirgelohpi bálkkáin sáhtta guhkiduvvot viđain vahkuin (7 vahkuin go lea 80% bálká) juohke máná nammii, jos oktanaga riegádahtta eanet go ovtta máná. Jos deavdá álbmotoadjolága riegádahttinruhtaeavttuid, de addojuvvo olles bálká Oktasašnjuolggadusaid § 19 ektui (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03). Dát guoská vaikko guoskevaš politihkar heaittášii ge áigodagas. Dalle jos oažžu eará bálkká, ealáhusdietnasa dahje sullasačča, de ii leat šat vuoigatvuohta oažžut bálkká Sámedikkis.

Áhčiin, geat leat ožžon bálkáviregelobi Váldotariffašiehtadusa ektui, dakkár oktavuodas masa álbmotoadjoláhka ii guoskka, lea vuoigatvuohta oažžut bálkká álggahuvvon virgelohpeáigodaga lohppii.

Váldonjuolggadussan lea ahte áhčit galggašedje riegádahttima oktavuodas oažžut áimmahuššanvirgelobi fuolahit eatnis ja mánás.

7.2 Adopterenvirgelohpi

Dan oktavuodas go adoptere máná gi lea vuollel 15 jagi, sáhtta oažžut virgelobi gitta 39 vahku rádjai olles bálkkáin dahje gitta 49 vahku rádjai 80% bálkkáin. Adopterenvirgelohpi bálkkáin sáhtta guhkiduvvot viđain vahkuin (7 vahkuin go lea 80% bálká) juohke máná nammii, jos oktanaga adoptere eanet go ovtta máná.

Jos deavdá álbmotoadjolága adopterenruhtaeavttuid, de addojuvvo olles bálká Oktasašnjuolggadusaid § 19 ektui (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03). Dát guoská vaikko guoskevaš politihkar heaittášii ge áigodagas. Dalle jos oažžu eará bálkká, ealáhusdietnasa dahje sullasačča, de ii leat šat vuoigatvuohta oažžut bálkká Sámedikkis.

Áhčiin, geat leat ožžon bálkáviregelobi Váldotariffašiehtadusa ektui, dakkár oktavuodas masa álbmotoadjoláhka ii guoskka, lea vuoigatvuohta oažžut bálkká álggahuvvon virgelohpeáigodaga lohppii.

7.3 Čálgoviregelohpi

Jos leat deatalaš čálgoákkat, de sáhtta oažžut čálgoviregelobi bálkkáin gitta guokte vahku kaleanddarjagis, gč. Oktasašnjuolggadusaid § 22 (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03).

7.4 Jávkán máná buohcuvuođa geažil

Virgelohpi bálkkáin, Oktasašmearrádusaid § 20 njuolggadusaid mielde, sáhtta addojuvvot dalle go ferte áimmahuššat buohcci máná (gč. Stáhta bargiidgiehtagirjji čuoggá 4.03).

8 Jávkán iežas buohcuvuođa geažil

Sámedikki ollesáiggepolitihkkariidda, geat ožžot njuolga buhtadusa Sámedikkis, addojuvvo ollesbálká buohcuvuođa oktavuodas gitta 49 vahku ja 5 kaleanddarbeaivvi rádjái, gč. Oktasašmearrádusaid § 18 mii gusto vástesaččat. Go heaitá virggis, de ii leat šat vuoigatvuohta oažžut bálkká.

9 Virgemátkkit

Sámedikki politihkalaš doaimma bargomátkkiid/mátkkiid oktavuodas biddjojuvvojit vuodđun dat njuolggadusat mat leat Regulatiivvas sis- ja olgoriikka mátkkiid várás, go johtá stáhta rehkegi. Bargomátkin lohkkko mátki mii lea badjel 15 km Sámedikki oasseáiggipolitiikkariid orrunsajis, ja Sámedikki ollesáiggipolitiikkariid orrunsajis ja/dahje bargosajis. Sámedikki ollesáiggipolitiikkarat sáhttet oažžut buhtadusa duodaštuvvon goluid ovddas mátkkiin mat leat vuollel 15 km bargosajis/orrunsajis, gitta 1000 ruvno rádjái jahkái. Sámedikki eará politihkkarat sáhttet oažžut buhtadusa duodaštuvvon goluid ovddas mátkkiin mat leat vuollel 15 km, dalle go Sámediggepresideanta lea geatnegahttan sin mátkái.

Joavkočoahkkimiid main Sámediggi gokča mátkke- ja orrungoluid, galget dollojuvvot hálbimuvuoigi mielde.

9.1 Sámediggeáirasiidda

Bargomátkin lohkkkojuvvo mátki oassalastit čoahkkimiin, seminárain, konferánsain dahje kurssain maidda presideanta dahje dievasčoahkkinjodiheddji lea gohččon ja dohkkehan, dahje mátki masa presideanta dahje dievasčoahkkinjodiheddji lea gohččon.

Áirasat ožžot Sámedikkis máksojuvvot kredihatkooartta jahkedivaga.

Váldonjuolggadussan lea ahte mátkkiid ovddas ii oáččo ovddalgihtii máksojuvvot. Mátkegolut máksojuvvojit go mátkerehket stáhta skovis lea sáddejuvvon ja golut leat duodaštuvvon.

9.2 Politihkalaš ráđđeaddiide

Politihkalaš ráđđeaddiid mátkkit lohkkkojuvvojit bargomátkin. Spiehkastahkan leat sieiva priváhta mátkkit, main ii leat makkárga oktavuoha virgái ja doibmii.

Sámediggi ii mávsse mátkkiid riikačoahkkimiidda, válgačoahkkimiidda ii ge eará sieiva bellodatpolitihkalaš čoahkkimiidda, dat eai lohkkkojuvvo bargomátkin. Dain oktavuodain goas meannuduvvojit áššit máiguin Sámediggi aktiivvalaččat bargá, dahje go lea doaimmaheamen eará bálvalusbargguid mátkki oktavuodas, sáhtta mátki dattetge lohkkkojuvvo bargomátkin.

Dalle jos lea eahpádus ahte sáhtta go oassi mátkkis dahje olles mátki lohkkkojuvvo bargomátkin, mearrida Sámediggepresideanta ášši.

9.3 Miedušteaddji golut

Sámediggeráđi lahtuid beallalaččat/guoimmit sáhttet leat mielde ovddasteamen dakkár doaluin main lea erenoamáš našuvnnalaš dahje riikkaidgaskasaš mearkkašupmi. Sámedikki presideanta dahje čoahkkinjodihangotti jodiheddji galgá dakkár oktavuodain vuos árvoštallat sáhtta go goluid beallalaččaid/guoimmi ovddas máksit.

10 Skeaŋkkat ja honorárat

10.1 Skeaŋkkaid oažžun

Buot skeaŋkkaid maid oažžu dan olis go lea ovddasteamen Sámedikki, lohkkajuvvojit skeaŋkan bargodilis ja dat galget fievrividuvvot Sámedikki skeaŋkaprotokollii ja daid galgá Sámediggi hálddašit.

Skeaŋkkaid, mat leat persovnnalaččat ja daid árvu lea árvvoštallojuvvon leat vuollel 500 ruvnno sáhtta vuostáiváldi ieš doallat.

10.2 Skeaŋkkat Sámedikkis

Sámediggi sáhtta addit alla gussiide, logaldalliide ja earáide dakkár skeaŋkkaid, maid árvu sáhtta leat gitta 2.500 ruvnno rádjai. Skeaŋkkat mat addojuvvojit galget vuosttažettiin leat sámi girjjálašvuohta, dáidda ja giehtaduojit.

10.3 Honorárat

Sámedikki olles- ja oasseáiggepolitihkkariin ja politihkalaš ráđdeaddiin lea vejolašvuohta váldit honorára dakkár artihkkaliid dahje aviisačállosiid ovddas, maid ovddas dábálaččat máksojuvvo. Go logaldallá iežas bargosuorggi birra, de dan ovddas ii galgga váldit mávssu.

11 Telefongolut ja golut teknihkalaš veahkkeneavvuide

11.1 Sámedikki olles- ja oasseáiggepolitihkkárat ja politihkalaš ráđdeaddit

Sámedikki olles- ja oasseáiggepolitihkkáriidda ja politihkalaš ráđdeaddiide máksojuvvojit mátketelefongolut ollásit. Eará telefongolut máksojuvvojit gitta 1000 ru rádjái jahkái stáhta ortnega mielde. Beassá geavahit Sámedikki eará teknihkalaš biergasiid, maiddái mátk-PC mii lea čadnojuvvon internehtti.

11.2 Sámedikki eará fásta áirasat

Sámedikki eará fásta áirasiid telefongoluid máksima birra, geahča 2.1.6. Joavkojodiheaddjit besset geavahit Sámedikki mátk-PS mii lea čadnojuvvon internehtti.

12 Penšuvdna

Sámedikki olles- ja oasseáiggepolitihkkarat geat ožžot bálkka Sámedikkis, dieđihuvvojit Stáhta penšuvdnakássii.

13 Doaimmas heaitin

Sámedikki ollesáiggepolitihkkáriidda addojuvvo maŋŋábálkka ovttá mánu dan rájes go heitet, muhto gitta golmma mánu rádjai jos sis ii leat bálkka-/ealáhusdienas, penšuvdna dahje sullásaš.

Politihkalaš ráđdeaddiide sáhtta, go heitet, addit oasse- dahje ollesbálkka gitta ovttá mánu rádjai, dán mearrida Sámedikki presideanta juohke áššis, muhto gitta golmma mánu rádjai jos sis ii leat

báلكá-/ealáhusdianas, penšuvdna dahje sullasaš. Maŋŋábáلكká eanet go mánu ferte ohcat Sámedikki presideanttas ja buktit duođaštusa das ahte sus ii leat dienas.

Rievdadusat čuoggás 2.1.4 Politihkalaš joavkkuide bohtet fápmui ođđajagimánu 01. b. 2006 rájes ja doibmet válgaáigodaga lohppii.

Njuolggadusat bohtet fápmui ođđajagimánu 1. b. 2006.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 02.03.06 dii. 18.40.

